

జాతకమాల

Cat-2053

ఆనంద బుద్ధ విహార ట్రస్ట్
సికింద్రాబాద్ : ఆంధ్రప్రదేశ్

94525
94525

ఆర్య శూరకవి విరచిత

జాతకమాల

(Garland of birth stories of Buddha)

బోధచైతన్య

ఆనంద బుద్ధ విహార ట్రస్ట్

మహేంద్రహిల్స్, సికింద్రాబాద్ 500026

ఫోన్ : 7732421, ఫ్యాక్స్ : 7733160

Cat 2053
2055

294.34
2053 2055

Jatakamala

(Garland of Birth Stories of Buddha)

Bodha Chaitanya

First Edition :

2542 Buddha Jayanti, 11th May, 1998

Second Edition :

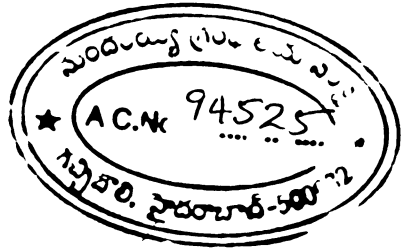
2544 Buddha Jayanti, 18 th May, 2000

Copies : 1000

© Ananda Buddha Vihara Trust

Price · Rs 45/-

Illustrations : Shivaji and Raju

Copies can be had from :

Ananda Buddha Vihara Trust

Mahendra Hills, Secunderabad - 500 026

A P , India .

Printed at

Sri Sai Process,

Narayanguda, Hyderabad 500 029

Ph · 7563075, 7561981

విషయానుక్రమణిక

వ్యాఘ్రీ జాతకమ్	...	1
శిబి జాతకమ్	...	5
కుల్మాషపిండి జాతకమ్	..	14
శ్రేణి జాతకమ్	...	19
అవిషమ్యశ్రేణి జాతకమ్	...	23
శశ జాతకమ్ •	...	27
అగస్త్య జాతకమ్		32
మైత్రీబల జాతకమ్	.	38
విశ్వంతర జాతకమ్	.	47
యజ్ఞ జాతకమ్	.	54
శక్ర జాతకమ్	.	58
బ్రాహ్మణ జాతకమ్	..	60
ఉన్నారదుంతి జాతకమ్	.	64
సుపారగ జాతకమ్	...	72
మత్యు జాతకమ్		80
వర్తకాసోగక జాతకమ్	...	83

* జాతకమ్ (Birth story of Buddha) అంటే బుద్ధుని పూర్వ జన్మ కథ బోధింపజ్జుని వేరులోనే కథ ఉంచాలనే నియమం కొన్ని చోట్ల పాటించబడలేదు కనుక జాతకమ్ అంటే కథ అని అట్టి చోట్ల అర్థం చెప్పుకోవచ్చు. (1, 3, 10, 13, 17, 19) మనోపరి వేరున రెండు కథలు, శ్రేణి వేరున రెండు కథలున్నాయి వేరు ఒకటి అయినా అవి విడిపిస్తూనే కథలు

కుంభ జాతకమ్	...	87
ఆపుత్ర జాతకమ్	...	93
దీప జాతకమ్	...	98
శ్రేష్ఠి జాతకమ్	...	105
చుడుబోరి జాతకమ్	...	110
హంస జాతకమ్	...	115
మహాబోరి జాతకమ్	...	125
మహాకపి జాతకమ్	...	132
శరభ జాతకమ్	...	136
రురు జాతకమ్	...	140
మహాకపి జాతకమ్	...	146
క్షాంతి జాతకమ్	...	152
బ్రహ్మ జాతకమ్	...	157
హస్తీ జాతకమ్	...	162
సుతసోమ జాతకమ్	...	167
అయోగ్రహ జాతకమ్	...	174
మహిష జాతకమ్	...	178
శతవత్ర జాతకమ్	...	182

వ్యాప్తి జాతకమ్

ఒక బోధనత్వని పేరేమిటో ఎవరికీ తెలియదు. సహజ మేధా సంపత్తి, ఆచార్యుల సహాయ సంపత్తి, జ్ఞాన కొఠాహలం, అకౌసీద్యం (సోమరితనం లేకపోవడం) వల్ల అతడు ఆచార్యులలోనే పద్దెనిమిది విద్యల్లో ప్రవీణుడై ఆచార్య పదవికి అర్హుడయ్యాడు.

పూర్వజన్మ సుకృతం వల్ల లాభ సత్కార పూజలు అతనికి కొడువ లేదు. కానీ అతని చిత్తం నిర్వాణ దర్శనాలకు మొగ్గు చూపినందువల్ల లౌకిక ప్రయోజనాలలో ఉదాసీనత వహించాడు. గృహస్థ జీవితంలో ప్రవేశించడమంటే జీవితాంతం రోగగ్రస్తుడు వలె బాధపడడమే అని అతని భావన. ఆ భావం వల్ల ఏకాంత వాసాన్ని కోరుకొని ఒక వన ప్రదేశానికి వెళ్ళి పోయాడు.

అతనికి అవసరాలు చాలా తక్కువ (అల్పేచ్ఛుడు) కనుక కుహనానికి (వక్రత, కుటిలత) అతని హృదయంలో అణుమాత్రం చోటు కూడా లేకుండా పోయింది. అతని దగ్గర ఉంటే నిర్వాణానికి దగ్గర ఉండడంగా ఉంటుందని భావించిన ముముక్షువులు కొందరు అతను ఉన్న ప్రదేశాన్ని ఆన్వేషించి తెలుసుకొని శిష్యులుగా చేరారు. ప్రజలను దర్శనార్థంలో పెట్టడానికి ఉండవలసిన చతుస్సంగ్రహ వస్తువులు (four means of attraction) అతనిలో పుష్కలంగా ఉన్నాయి. 1. దానం, 2. ప్రియవాదిత్వం, 3. అర్థ చర్య 4. సమానార్థత - ఇవియే చతుస్సంగ్రహవస్తువులు. (అర్థచర్య అంటే దర్శనార్థంకు ఇతరులను ప్రోత్సహించడం, ప్రేరణ గావించడంలో ఉన్న కొశలం. సమానార్థత అంటే ఇతరులకు చెప్పి వాటిని తన జీవితంలో ఆచరించి చూపడం). తనను ఆశ్రయించిన శిష్యులను శీల, సమాధి, ప్రజ్ఞల్లో ప్రతిష్ఠితులను చేస్తూ వచ్చాడు ఆ కరుణాపరతంత్రుడు.

యోగానికి అనుకూలమైన గుహలు, నికుంజాలు కలిగిన ఒక పర్వతం మీదకు ఒకనాడు మహాసత్త్వుడైన ఆ బోధిసత్త్వుడు వెళ్ళాడు. అజితుడనే శిష్యుడు అతని కూడా వెళ్ళాడు. ఒక ఎత్తైన స్థలం నుండి క్రిందకు చూస్తుండగా బోధిసత్త్వునికి హృదయ విదారకమైన ఒక దృశ్యం కనపడింది.

ఒక గుహ సమీపంలో ఒక ఆడపులిని చూశాడు. ప్రసూతిక్షేపం వల్ల కదలలేక పడి ఉన్నది. లోతుకు పోయిన కళ్ళు, కృశించిపోయిన ఉదరం దాని ఆకలి బాధను తెలుపుతున్నాయి. ఆ ఆకలి బాధచే అది తన బిడ్డలనే ఆహారంగా చేసుకొనేలా కనపడుతున్నది. తల్లి అనే నమ్మకంతో ప్రన్యం కోసం ఆత్రంగా సమీపిస్తున్న బిడ్డలను అది క్రూరమైన రోరూయిత శబ్దం చేస్తూ పరులను బెదిరించినట్లు బెదిరిస్తున్నది. దీరుడై ఉండీ ఆ బోధిసత్త్వుడు కరుణావశుడైనందువల్ల భూకంపానికి చలించిన హిమవన్నగం వలె చలించిపోయాడు. స్వీయ దుఃఖాన్ని ఎంతైనా తట్టుకొని నిలబడగల కృపాత్ములు పరదుఃఖం కొంచం చూచినా చలించిపోవడంలో ఆశ్చర్యం ఏమున్నది? పర దుఃఖ దుఃఖితులకు అది సహజగుణం.

“వత్స వత్సా! అటు చూడు, సంసార నైర్ముణ్యాన్ని! ఆకలి బాధచే మాతృ స్నేహ మర్యాదను కూడా ఉల్లంఘించి ఆ వ్యాఘ్ర తన బిడ్డలనే పాట్టన బెట్టుకోబోతున్నది. అయ్యో! ఎంత కష్టం, ఎంత రౌద్రం ఈ ఆత్మ స్నేహం (Self love)! దారుణమైన ఈ ఆత్మ స్నేహానికి మించిన శత్రువు ఇంకోటి ఉండబోదు. నీవు శీఘ్రంగా దాని ఆకలి పోగొట్టడానికి ఏదైనా వెదకి తీసుకురా. ఇంతలోపల అది తన బిడ్డలను తినకుండా ఉండే ప్రయత్నం నేను చేస్తూ ఉంటాను” అని శిష్యుణ్ణి ఆ నెపంతో దూరంగా పంపి వేసి బోధిసత్త్వుడు ఇలా విచారణ చేశాడు.

“పూర్ణంగా నా దేహం ఇక్కడ ఉండగా వేరే మాంసాస్వేషణ ఎందుకు? అది దొరకవచ్చు దొరక్కపోవచ్చు. దాని కోసం ఎదురు చూస్తూ ఉంటే సమయం దాటిపోతుంది. నిరాత్మకము, అనిత్యము, సారహీనము, దుఃఖనిలయము,

అశుచ్యాస్పదము అయిన ఈ దేహం పరార్థ సాధనకు ఉపయోగపడే తరుణం వచ్చినప్పుడు ఆనందించని బుద్ధిమంతుడెవడుంటాడు? పరుల దుఖాన్ని ఉపేక్షించడం రెండు కారణాల వల్ల ఒకటి స్వీయ సుఖాసక్తి, రెండవది శక్తిహీనత. ఇతరులు దుఖపడుతుంటే నేను సుఖంగా ఉండలేను. ఆ వ్యాప్తి దుఖాన్ని పోగొట్టే శక్తి నాకున్నది. ఇంకా ఉపేక్షించడం దేనికి? అది క్రూర జంతువే కదా అని నేను ఇప్పుడు ఉపేక్షించి ఊరుకుంటే, పిమ్మట ఆ పశ్చాత్తాపాగ్ని దావానలంలా నన్ను దహిస్తుంది. ఇక్కడ్నుంచి దుముకి దాని ఋందర పడి విగతజీవుడినై దానికి ఆహారమై ఆ పసికూనలను రక్షిస్తాను. నా, ఈ చర్య లోకహితోత్సుకులకు ఆదర్శంగా ఉంటుంది. మందపర్యాక్రములకు ఉత్తేజకరమవుతుంది. త్యాగవిశారదులకు సంపూర్ణంగా ఉంటుంది. సజ్జన మనస్సులకు ఆకర్షణంగా ఉంటుంది. మారుని మహా సైన్యానికి* విషాదనంగా ఉంటుంది. బుద్ధిగుణ ప్రియులకు ప్రసాదనమవుతుంది. మహాయానికుల శ్రద్ధను పెంచుతుంది. పరుల హితం కోసం దేహత్యాగానికైనా వెనుకాడను' అని దీక్ష బూనిన నాకిది సంబోధి దగ్గరకు తీసుకొనిపోయే చర్య అవుతుంది. మరొకరి త్యాగాన్ని మించాలనే స్పర్ధ నాకు లేదు. యశోభిలాష లేదు. స్పర్ధలాభవాంఛ లేదు. ఏకటిని పోగొట్టడం, వెలుగును వింపడం అనే రెండు పనులను సూర్యుడు ఏకకాలంలో చేయునట్లుగా లోక దుఖాన్ని పోగొట్టడం, సుఖం కలిగించడం అనే రెండు పనులను ఏకకాలంలో చేయగల శక్తి నాకు ఎల్లప్పుడూ ఉండుగాక !"

ఈ ప్రకారం మహాసత్కుడైన బోధిసత్కుడు చింతన చేసి పరమ

* మారుని సైన్యం : కామం (sense desire), అరతి (aversion to holy life), క్షుల్నిపాప (hunger and thirst), తృప్తి (craving), స్థానమిద్ధ (sloth and torpor), భీరుత (fear), విచికిత్స (doubt), మ్రక్షము-స్తంభము (detraction and obstinacy), లాభము (gain), శ్లోకము (Praise), వత్కారము (honour), యశము (fame), అత్యవికల్పనం, వరావమన్యనం (extolling oneself and contempt for others).

ప్రమోదదరియడై వ్యాఘ్రికి ఆహారాభ్యముగా దుముకి గతాసుడైనాడు బోదినత్తుని శరీరపాతశబ్దం వ్యాఘ్రిలో కుతూహలాన్ని, ఆమర్తాన్ని రేకెత్తించింది దిగ్దలను తినే సంకల్పం విరమించి విగతాసుడైన బోదినత్తుని శరీరం వైశ్వానరు మెల్లగా జరుగుతూ వచ్చింది.

తన అన్వేషణ ఫలితంక తిరిగి వచ్చిన అజీతుడు అక్కడ గురువు కవచంనందువల్ల "ఉపార్యాదులక్కడ?" అని అటుయిటు చూచి క్రిందకు చూపులు పారించగా కవచం దృశ్యం అతనిని దుఃఖపాగరంలో ముంచింది. ఆ తీవ్ర దుఃఖాన్నుండి అతడు కొంతసేపటికి తెప్పరిల్లి ఆరాధనాచావంతో మనస్సులో ఇలా అనుకొన్నాడు :

"అహో! దుఃఖితుల యెడ ఎంత దయ! స్వీయ ముఖంలో ఎంత విస్ఫంగత! సజ్జనచర్యకీచి ఎంత పరాకాష్ఠ! విశ్వీకము, సాహసోపేతము, గుణాశ్రయము అయిన ఎంత గొప్ప ప్రేమ! భూదేవికున్నంతటి సహనం ఉన్న ఈ మహాత్ముడికి పరదుఃఖాన్ని చూసి ఎంత ఆననానం! ఈ జగత్తుకు మహా రక్షకుడు లభించాడు! ఇక లోక విషయంలో విచారించబనిలేదు పరాజయాన్ని శంకిస్తూ మారుడిప్పుడు నిట్టూర్పుతూ ఉంటాడు. పర్యచా వమో 2 వ్యస్తై మహాభాగాయ పర్వధూతశరణ్యాయ అలివిపులకారుణ్యాయ అనమేదువర్త్యాయ భూరాళ్ల బోధినర్త్యాయ మహావర్త్యాయ".

శిబి జాతకమ్

ఒకానొక కాలంలో బోదిపత్తుడు శిబి గణపంత్రానికి అదిపలిగా ఉండడం జరిగింది. పరస్పర విరుద్ధ గుణాలు అతనిలో సమన్వయం చెంది ఉండడం ఒక ఆశ్చర్యంగానే భావించాలి. దర్మానికి సంబంధించిన గుణాలు, అర్థానికి సంబంధించిన గుణాలు, కామానికి సంబంధించిన గుణాలు పరస్పర వైరుధ్యం కలవిగా కనబడతాయి. ఇవన్నీ కలిపి ఒకే ఆశ్రయంలో ఉండడం అరుదైన విషయం. శిబిరాజు అనే ఒక మహోన్నత ఆశ్రయాన్ని పొంది ఆ విరుద్ధ గుణాలు తమ వైరుధ్యాలను ప్రక్కన బెట్టి అన్నీ సయోధ్యగా అతణ్ణి ఆశ్రయించి శోధించాయి. ఆక్రమ వర్ణతుల్లో సంవత్సరాలైనవారి సంపద (లక్ష్మి) లోకంలో అవహేళనకు గురి అవుతుంది. మూర్ఖుల చేతికి వచ్చిన సంపద మహా అపాయకరం అవుతుంది. అప్పులకు (అధ్యాత్మజలం లేనివారు) లభించిన సంపద మత్తును కలిగిస్తుంది. లక్ష్మి ఇలా ఆశ్రయ దోషం వల్ల శోధను కోల్పోతూ ఉంటుంది. శిబిని ఆశ్రయించినప్పుడు మాత్రం లక్ష్మి (శోధ) యొక్క పేరు సార్థకమయింది!

మహోన్నతుడూ కరుణాత్మకుడూ శ్రీమంతుడూ అయిన శిబికి ఎక్కువ ఆనందాన్ని ఇచ్చేది లోకంలో ఒకటే ఒకటి. అర్థిజనులు తమ అదీప్తితాలను తన మంచి పొందినప్పుడు వారికి కలిగే ముఖవికాసం ఒక్కటే శిబికి ఎక్కువ ఆనందాన్ని కలిగించేది. "తమ అవసరాలను తీర్చగల ఉత్తమ దానశూరుడు ఈ లోకంలో ఎవరు?" అని అర్థిజనులు మనస్సులో సమీక్ష చేసుకొని చాలా మందిని "కాదు కాదు" అని ప్రోసి పేసి ఒక్క శిబినే ఆశ్రయణీయుడుగా భావించి గుంపులు గుంపులుగా అతని దగ్గరకే వచ్చేవారు. వ్యంగజాలు దుప్పిక తీర్చుకోవడం కోసం దగ్గరలోనే ఉన్న చిన్ని చిన్ని మడుగులను అలక్ష్యం చేసి కాస్త దూరంలో ఉన్నప్పటికీ

మహాప్రదానాన్నే ఇష్టపడతాయి కదా! విదేశాలకు వెళ్ళి చాలా ఏండ్ల తరువాత తిరిగి వచ్చిన ఆత్మీయ బంధువులను తొలిసారిగా చూచినప్పుడు ఎలా ముఖం ఆనందాన్ని వ్యక్తం చేస్తుందో అలా శిబి అర్థిజనులను చూచి ఆనందపడేవాడు. వారి యాచనా వాక్యాలను చాలా ప్రీయమైన వార్తను వింటున్న మాదిరిగా వినేవాడు. అర్థిజనుల వాంచితాలను నెఱవేర్చినప్పుడు వారు పొందే తృప్తి కన్నా ఎక్కువ తృప్తిని తాను పొందేవాడు.

ఒకనాడు శిబి, నగరంలో తాను నిర్మించిన అనేక దానశాలలను పర్యటిస్తూ ఇలా చింతన చేశాడు : “పూర్వకాలీన మహాత్ములు ఎంత గొప్పవారు! అర్థిజనులు నిస్సంకోచంగా వారిని సమీపించి వారి దేహావయవాలను కూడా ధైర్యంగా యాచించి పొందగలిగారు. అర్థిజనుల్లో అంతటి గొప్ప విశ్వాసాన్ని వారు కలిగించగలిగారు! నన్ను అడగడానికి వచ్చే జనులు చాలా భయపడినట్లుగా చిన్నచిన్నవి -వస్త్రాలు, ఆభరణాలు, మడిమాన్యాలు, వస్తువాహనాలు, సువర్ణ రజత నాణాలు మాత్రమే అడుగుతుంటారు. పెద్ద దానాన్ని అడిగి తీసుకొని నాకు తృప్తి కలిగించే అర్థిజనుడు రావడం లేదు. పరుష వచనాలతో బెదరించి తిరస్కరిస్తానని భయపడినవారిమాదిరిగా చిన్నచిన్నవి అడగడం వరకే సాహసిస్తున్నారు. ఏమి చేయను? నాకంత భాగ్యం లేదు!”

అథ క్షీణీశ్య తమయ్యదారం గాత్రేష్యపి స్వేషు నివృత్తసంగమ్
విజ్ఞాయ దావాశ్రయిణం వితక్కం పతిప్రియా స్త్రీన మహీ చకంపే

స్వీయ శరీరావయవముల మీద కూడా ఆసక్తిని వదలిపెట్టినట్టి మహోన్నత స్థాయిని సూచించే దాన సంబంధమైన శిబిరాజు యొక్క అత్యుదార సంకల్పాన్ని తెలుసుకొనిన పృథివీదేవత, భర్త ఎడల అనురక్తయైన స్త్రీ పతి చలించిపోయినది.

పృథివీ చలనాన్ననుసరించి మేరు పర్వతం కూడా కంపించింది. “ఇదేమిటి?” అని శక్రుడు జిజ్ఞాస చేసి శిబి యొక్క అత్యుదార సంకల్పమే (exceedingly lofty thought) కంపన హేతువు అని తెలుసుకొని మిక్కిలి ఆశ్చర్యపడి “స్వీయ శరీరాన్ని కూడా ఆనందంగా త్యాగం చేసే స్థాయికి చేరిందా ఇతని దాన ఊరత?”

పరీక్షించి తెలుసుకొంటాను” అని నిశ్చయించి అందుడైన వృద్ధుని రూపం దాల్చి శిబిరాజ సభాభవనం ప్రవేశించాడు.

కారుణ్య మైత్రీభావాలను వ్యక్తం చేసే ప్రసన్నమైన చూపులతో అతణ్ణి ఆప్యాయంగా చూస్తూ “ఏమి ఆశించి వచ్చావు?” అని అడిగాడు మహాసౌమ్యుడైన శిబిరాజు. జయాశీర్షచన పూర్వకంగా వృద్ధుడు తన అభ్యర్థనను ఇలా తెలియజేశాడు. “చూపులు లేని ముసలివాడను. దూర దేశం నుండి ఆశగా వచ్చాను. నీ నేత్రం ఒకటి మాత్రమే దానంగా అడుగుతున్నాను. లోక వ్యవహారానికి ఒక కన్ను ఉండినా చాలు కదా!”

తీవ్రంగా అభిలషిస్తున్న మనోరథం సిద్ధించినందులకు రాజు పరమప్రీతిని అనుభవిస్తూ స్వగతంలో “నేను వినింది సత్యమేనా? ఆ వృద్ధుడు అడిగింది నేత్రమేనా? మరొకటా? ఇలాంటి దానాన్ని ఊహిస్తూ రావడం చేత నేను ఇప్పుడు తప్పుగా విన్నానా? అతని యాంచా ప్రియవచనాలను మళ్ళీ విని నా సంకయాన్ని నివృత్తి చేసుకొంటాను” అనుకొని పిమ్మట ఆ వృద్ధుణ్ణి క్షణక్షణించి “బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠా, నా నేత్రం అడగడానికి ఇక్కడికి వచ్చావు. ఎవరి ప్రేరణ వలన రావడం జరిగింది? నేత్రాన్ని త్యజించడం ఎవరికైనా సరే చాలా కష్టమని కదా. లోక ప్రవాదము. ఈ ప్రవాదానికి అతీతుణ్ణిగా నన్ను భావించి ఎవరు నిన్ను ఇక్కడికి పంపారు?” అన్నాడు యాంచాప్రియవచన శ్రవణానికి తనివి తీరని శిబి.

“ఇంద్రుడు ఉపాయాన్ని చెప్పగా ఇక్కడికి వచ్చాను. నా ఆశను, అతని నమ్మకాన్ని నేత్రదానం ద్వారా సఫలం చేయుడు” అన్నాడు వృద్ధుడు. ఇంద్రుని ప్రేరణతో వచ్చినాడు కనుక దేవతాప్రభావం వల్ల ఇతనికి తన నేత్రం ద్వారా చూపులు కలిగే అవకాశం ఉన్నది. దానం వృధా కాదని భావించి ప్రమోదాన్ని వ్యక్తం చేస్తున్న కంఠస్వరంతో “నీ మనోరథాన్ని నేను పూరిస్తాను. ఒక నేత్రాన్ని ఆకాంక్షిస్తున్న నీకు నా రెండు నేత్రాలను సమర్పిస్తాను” అన్నాడు మహాసత్వ్యుడైన బోధిసత్వ్యుడు.

శిబి నేత్రదాన నిశ్చయాన్ని విని మంత్రులు విషాద వ్యధిత మనస్కులై

లోట్రుపాటులో రాజానుద్దేశించి “దానక్రియల్లో మీకు కలిగే అతివార్తం చేత నీతిని మరచిపోతున్నారు. క్షమించండి, మీరు ఈ దానం చేయడం తగదు. ఒక పరదేశి బ్రాహ్మణుడి కోసం ఈ దేశప్రజలనందరినీ శోకాగ్నిపాలు చేయకండి. దీన్ని మీరు ఆలోచించండి. ఒకరి నేత్రం మరొకరికి ఎలా కూర్చబడుతుంది? దేవతా ప్రభావం వలన అది సంభవమే అంటే మరి మీ నేత్రమే ఎందుకు కావలసివచ్చింది? దేవతా ప్రభావంతో నూత్న నేత్రాన్నే సృష్టించి ఇవ్వరాదా? ఒకవేళ మీ నేత్రం వల్లనే ఇతనికి చూపు వస్తుందనుకొందాము. ఈ దరిద్రుడికి దానివల్ల ఏమి ప్రయోజనం? ఇతరుల సంపద చూచి ఈర్ష్య పడదానికా? కాబట్టి ఈ దరిద్రుడి దారిద్ర్యం పొగట్టే దానం మరేదైనా చేయండి. అసలు మీరు ఈ దానం ఎందుకు చేస్తున్నారు? ఇంద్రుని వైభవాన్ని తలదన్నే రాజ్యవైభవం కలిగియున్నారు కదా! ఇంకా ఏమి ఆశించి ఈ కరోర దానాన్ని చేయదలచారు? ఈ సాహసం వద్దు మహారాజా!” అని కన్నీళ్ళతో ప్రార్థించారు.

బోధిసత్వుడు మంత్రులకు నచ్చజెప్పడానికి మృదువుగా ఇలా అన్నాడు: “ఇస్తానని చెప్పి ఆ తరువాత మనస్సు మార్చుకొంటే తెంచి వేసిన లోభపాశాన్ని మళ్ళీ తీసి చుట్టుకోవడం అవుతుంది. ఇస్తానని చెప్పి ఆ పిమ్మట కార్పణ్య దోషం (avarice) చేత నిశ్చయాన్ని మార్చుకొంటే అంతకన్నా పాపకర్మ ఇంకేముంటుంది? ఇస్తానని మొదట ఆశపెట్టి ఆ పిమ్మట ‘ఇవ్వను పో’ అని పరుషవాక్కు పలికితే ఇక ఆ దోషానికి నిష్కృతియే (expiation ప్రాయశ్చిత్తం) లేదు. దేవతానుగ్రహం చేత ఇతనికి నేత్రం ఎందుకు కలుగరాదని మీరు ప్రశ్నించారు. నా సమాధానం వినండి.

నైకకారణసాధ్యత్వం కార్యాణం వసు దృశ్యతే

కారణాంతరసాపేక్షః స్యాద్దేవో ఓసి విధిర్యతః

“ఏక కారణం (single cause) వల్ల కార్యములు (effects) ఏర్పడడం ఎక్కడా మనకు కనిపించదు. కనుక దేవత కూడా కార్యసిద్ధికి తన ప్రభావంతో బాటు

ఇతర కారణసామగ్రిని అపేక్షించక తప్పదు.

“నేత్రానికి బదులు ఇతనికి వేరే ఇచ్చి పంపమంటున్నారు. అర్థిజనుడు ఏది అడుగుతున్నాడో దానిని ఇస్తేనే అతనికి తృప్తి. ప్రవాహంలో వడి కొట్టుకుపోతున్నవాడికి జలదానం చేస్తాననడం శోభిస్తుందా? చివరగా మీరు నన్నకటి అడిగారు: ‘ఏమి ఆశించి ఈ కరోర దానక్రియ?’ అని. ఈ ప్రయత్నం సార్వభౌమత్వం పొందడం కోసం కాదు. కీర్తి కోసం కాదు; స్వర్గసుఖం కోసం కాదు; మోక్షం కోసం కాదు. సంసార దుఃఖాల నుండి నమస్త జనులను తరింపజేసే బోధి సంపాదనం మీదనే నాకు ఆదరం. కనుక ఈ మహోద్యమానికి ఆద్వైతకండని మిమ్మల్నందరినీ చేతులెత్తి ప్రార్థిస్తున్నాను”

* * *

నీలోత్పలదళం వలె సుందరమైన కాంతి కలిగిన ఒక నయనాన్ని శస్త్ర వైద్యుని ద్వారా ఆక్షతంగా తన నుండి వేటు చేసి ఆ వృద్ధునికి పరమస్రీతితో సమర్పించాడు శిబి మహారాజు. ఇంద్రుడు దానిని తీసుకొని తన ఋద్ధి ప్రభావం (wonder working power) ద్వారా అక్కడికక్కడే దానిని అమర్చుకొని చూపు వచ్చినవానివలె అందరికీ కనబడ్డాడు. తన దానం అర్థిజనుడికి వెంటనే ఉపయోగంలోకి రావడం చూచిన శిబి పట్టరాని ఆనందంతో తన రెండవ నేత్రాన్ని కూడా సమర్పించి పద్మములు లేని పద్మాకరము వంటి ముఖము కలవాడయ్యాడు. అసాధారణమైన తృప్తివర్షం చేత బోధిసత్త్వని హృదయం తడిసింది; పురజనుల శోకాశ్రువుల చేత భూమి తడిసింది. సంబోధి (బుద్ధత్వ) ప్రాప్తి కోసం చలించని ఆశయం కలిగిన బోధిసత్త్వని చూచి ఇంద్రుడు పరమాశ్చర్యం చెంది స్వగతంలో ఇలా అనుకొన్నాడు:

అహో ధృతిరహో నత్తమహో నత్తహిలైషితా

ప్రత్యక్షమపి కర్మేదం కరోతీవ విచారణామ్

“అహో ఏమి పట్టుదల! అహో ఏమి సాహసము! అహో ఎంత మిక్కుటమైన

లోకహితాకాంక్ష! ఈ అద్భుత త్యాగచర్యను ప్రత్యక్షముగా నేను చూచినవాడనైనప్పటికీ 'నిజమా కాదా' అనే సంశయపూర్వక విచారణకు ఇది నన్ను నెట్టుతున్నది!

“ఈ ఆశ్చర్య మహాపురుషుడు చిరకాలం నేత్రశూన్య పరిశ్లేశాన్ని అనుభవించడం తగదు కనుక సమయం చూచుకొని పునః చక్షుః ప్రాప్తికి సమర్థమైన ఉపాయాన్ని అవలంబించేలా ఇతనికి ప్రేరణ ఇస్తాను”

* * *

శిబికి నేత్రస్థానంలో ఏర్పడిన వ్రణములు క్రమంగా కొన్నాళ్ళకు నయమయ్యాయి. ప్రజల హృదయాల్లోని శోకభారం కూడా క్రమంగా తగ్గుతూ వచ్చింది. ఒకనాడు శిబి ఏకాంతాన్ని కోరుకొని ఉద్యానవనం లోని తామరకొలను తీరంలో వద్మాననం వేసుకొని కూర్చొని యుండగా ఇంద్రుడు అక్కడ ప్రత్యక్షమయ్యాడు. అలికిడి విని శిబి “ఎవరది?” అని ప్రశ్నించాడు. “నేను శక్రుడను నీ దగ్గరకు వచ్చాను” అని ఇంద్రుడు బదులు పలికాడు. “స్వాగతం దేవేంద్రా, ఏమి పని మీద నా దగ్గరకు వచ్చావో ఆజ్ఞాపించు” అన్నాడు శిష్టాచారసంపన్నుడైన శిబి “రాజర్షి, నీ కేమి వరం కావాలో కోరుకో, ఇవ్వడానికి వచ్చాను” అన్నాడు ఇంద్రుడు ఇవ్వడమనే అభ్యాసమే గానీ తీసుకొనే అభ్యాసం లేని శిబి ఇంద్రుని మాటలకు ఆశ్చర్యపడి “శక్రా, నాకు విస్తారంగా ధనం ఉన్నది, బలమైన సైన్యం ఉన్నది. కానీ ఈ అంధత్వం వలన నేను మృత్యువునే కోరుకొంటున్నాను. నా దగ్గరకు వచ్చిన అర్థిజనుల మనోరథములను నెఱవేర్చినపుడు ప్రీతితో విప్రార్థిన కన్ములు గల వారి సంతోష వదనాలను అంధత్వం వలన చూడలేకపోతున్నాను. కనుక మృత్యువునే ఇష్టపడుతున్నాను” అన్నాడు అత్యుదారస్వభావుడైన శిబి. “అలమలమనేన తే వ్యసనాయేన (చాలించు చాలించు ఈ నీ నిశ్చయాన్ని) సత్పురుషులైనవారికి ఈ అవస్థలు తప్పవు. అయినా నిన్నొకటి అడుగుతాను. యాచకుల వల్లనే కదా నీకీ దురవస్థ కలిగింది. అట్టి యాచకుల మీద నీ మనస్సులో ఇప్పుడున్న బావాలేమిటి? దాచిపెట్టుకోకుండా ఉన్నదున్నట్టుగా చెప్పాలి సుమా!” అన్నాడు ఇంద్రుడు పాడుస్తున్న రోరణిలో.

“వికత్తనదోషానికి (ఆత్మప్రశంసా దోషానికి boasting) లోను చేయడానికి ఇంద్రా, నన్నెందుకు నిర్బంధం చేస్తున్నావు? అయితే సరే విను:

తదైవ చైతన్యం చ యాచకానాం వచాంసీ యాంచానియతాక్షరాణీ
ఆశీర్వాదాణీ వ మమ ప్రీయాణీ యథా తథోదేతు మమైకమక్షీ

“యాచకుల యాచనా వాక్యాలు ఆశీర్వాద వాక్యాలు లాగా వినడానికి ప్రీయంగా పూర్వం ఎలా నాకు అనిపించాయో అదే విధంగా ఇప్పుడూ అనిపిస్తున్న పక్షంలో నాకు ఒక కన్ను ఉదయించుగాక!”

పై వాక్యము శిబి చెప్పగానే సత్యాదిష్ఠానబలం* వల్ల, పుణ్య సంభారం వల్ల నీలోత్పలదళం వంటి సుందరమైన ఒక కన్ను శిబికి కలిగింది. ఈ నయన ఆశ్చర్యం (miracle) చూచి ప్రమోదం చెంది శిబి మళ్ళీ ఇలా అన్నాడు :

యశ్చాపీ మాం చక్షురయాచలైకం తస్మై ముదా ద్వే నయనే వ్రదాయ
ప్రీత్యుత్పలైకాగ్రమలిర్యథానం ద్విలీయమవ్యక్షీ తథా మమాస్తు

“ఒక నేత్రాన్ని యాచించిన యాచకునికి నా రెండు నేత్రాలూ మోదంతో ఇచ్చి ఆనందోల్లాసంలో నా చిత్రం లగ్నమై ఉండిన పక్షంలో రెండవ నేత్రమూ నాకు కలుగుగాక!”

* ఎటువంటి లోపానికి తావివ్వకుండా అద్భుతమైన ధర్మాచరణ కలిగినవారి వాక్యాలకు ఒక దివ్యప్రభావం సంక్రమిస్తుంది వారి వాక్యకే ప్రకృతిని కూడా ఇచ్చానుసారం శాసించగల స్థాయిలో ఉంటుంది బీబీసీలో ఏదేని అతి క్లిష్ట పరిస్థితి ఎదురైనప్పుడు వారు దాన్ని సత్య అదిష్ఠానబలం (power of Truth blessing) ద్వారా అధిగమిస్తారు దీనికి సత్యక్రియ (act of Truth or rite of Truth) అని పేరు ఈ సత్యక్రియను ఆచరించేటప్పుడు వారి సంకల్పం వాగ్రూపంలో వ్యక్తం కావడం ఆవసరమై ఉంటుంది. శిబి వాక్కుకు ఆ దివ్యప్రభావం సంక్రమించి యున్నది. అతను సత్య క్రియను ఆచరించితే నేత్ర సిద్ధి తక్షణమే సాందగలడు కానీ అతను సత్యక్రియను ఆచరించకుండా మౌనం పాటిస్తున్నాడు ఇంద్రుడు దీన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొనియే అతను సత్యక్రియను ఆచరించేలా సమయం చూచుకొని ప్రేరణ ఇవ్వాలని నిశ్చయించాడు ధర్మమాహాత్మ్యానికి భారతీయ వ్యూహం ఇచ్చిన మహోష్ఠత స్థానానికి సత్యక్రియ ఒక ప్రతీక (symbol). ప్రాచీన భారతీయ సాహిత్యంలో ఈ సత్య క్రియా ప్రక్రియ (monji) ప్రముఖంగా కనబడుతుంది. ఉదా . నీలాదేవి అగ్నివ్రతేశ మట్టం

ఈ వాక్యం చెప్పగానే రెండవ నేత్రం కూడా మొదటి నేత్రంతో పోటీ పడి వచ్చినదానివలె యధాస్థానంలో ప్రత్యక్షమైంది.

ఆ అద్భుత సత్యక్రియకు హర్షం పట్టలేక భూదేవి కంపించింది. ఆనందం పట్టలేక సాగరుడు ఉవ్వెత్తున లేచి చెలియలికట్టను దాటాడు. గంభీరంగా మనోహరంగా దేవదుండుభులు మ్రోగాయి. దిక్కులు ప్రసన్న రమ్యములైనాయి. సూర్యదేవుడు శరవ్ కాలంలో వలె ఘడ్డంగా ప్రకాశించాడు. చందన చూర్ల రంజితములైన చిత్ర విచిత్ర కుసుమములు నభస్థలం నుండి రాలిపడినాయి. ఆశ్చర్యంతో విప్పారిన నేత్రాలు కలిగిన దేవతలు, అప్పరసలు ఆకసంలో గుమికూడారు. మనోజ్ఞమైన పవనాలను సమీరణుడు (వాయుదేవుడు) ప్రసరించాడు. జగజ్జనులందరి హృదయాల్లో ఏదో తెలియని ఆనందం వెల్లివిరిసింది. ఆశ్చర్యమూ హర్షమూ హృదయాలను ఉప్పొంగ జేయగా మహర్షులు, సిద్ధచారణ గంధర్వులు ఆ లోకోత్తర కర్మశీలుని బహు విధములుగా స్తుతి చేశారు.

అహో బరౌదార్యమహో కృపాశుతా విశుద్ధతా పశ్య యథాస్య చేతనః

అహో నృసాిభ్యేషు విదుత్యుకామతిర్హమో ఽస్తు తే ఽభ్యుద్ధతలైర్యవిక్రమ

అహో బత! ఏమి ఔదార్యం, ఏమి కృపాశుత, ఎంత విశుద్ధ చిత్తమో చూడండి! స్వీయసుఖాల్లో అహో ఎంత నిరాసక్తత! ఓ మహా పురుషా నీ ధైర్యానికి, విక్రమానికి ఇవే మా జోహార్లు.”.

ఇంద్రుడు కూడా ఆ మహాపురుషుణ్ణి “సాధు సాధు” అని ప్రశంసించి “పవిత్ర హృదయా, ఈ నీ నేత్రములు సామాన్యములు కావు. దివ్యచక్షువులు. నూరు యోజనాల దూరమైననూ వీటి శక్తికి అడ్డు రాదు. పర్యతములు కూడా అడ్డుకాజాలవు” అని ఆశీర్వదించి అంతర్దానమయ్యాడు.

కుల్తాషపిండి జాతకమ్

బోధిసత్వుడు ఒకానొక కాలంలో కోసలదేశరాజుగా ఉండడం జరిగింది. రాజుకు ఉండవలసిన ఉల్తాహాశక్తి, మంత్ర (జ్ఞాన) శక్తి, ప్రభుశక్తి (కోశబలం) మొదలగు లక్షణాలకు తోడుగా సద్గుణ సంపత్తి కూడా ఉండడం చేత అతడు శరత్కాల చంద్రునిలా శోభించాడు.

*ఒకే ఒక పదం మీద అతను ఎక్కువ దృష్టిని పెట్టి దాని అర్థాన్ని గురించి లోతుగా దీర్ఘంగా చింతన చేసేవాడు. పండితులు, పురోహితులు, మంత్రులు, సామంతరాజులు, పురప్రముఖులు, రాయబారులు వారి వారి పనుల మీద రాజుతో చర్చించడానికి వచ్చినప్పుడు కూడా కోసలరాజు మధ్యలో ఆ పదాన్ని చర్చకు పెట్టేవాడు. సభల్లో ప్రసంగించేటప్పుడు ఆ పదాన్నే ప్రసంగ విషయంగా తీసుకొని శ్రోతలను ఆశ్చర్యంలో ముంచేవాడు. ఒక మామూలు పదం మీదనే నిలబడి - వేరే విషయాలకు కుప్పి గంతులు వేయకుండా - వక్ర ఆసక్తికరంగానూ సుదీర్ఘంగానూ ప్రసంగించడం అరుదైన విషయమే కదా! ఆ ఒక్క పదం మీదనే అతను తరచు ప్రసంగించినా వినేవారికి అది పునరుక్తిగా తోచదు, విసుగు వేయదు. ఎందుకంటే విషయాన్ని అనేక కోణాల నుంచి చూడడం పద్ధతిగా పెట్టుకొన్నాడు కనుక వినేవారికి "పాడినపాటి" అనిపించదు. ఒక సారి అతని ప్రసంగం ఇలా సాగింది. "పదాన్ని సరిగ్గా అర్థం చేసుకోవాలంటే ఆ పదం ఏ వర్గంలోకి చేరుతుందో ముందు గమనించాలి. నామవాచకమా, క్రియావాచకమా, గుణవాచకమా, సంబంధవాచకమా ముందు గమనించాలి. దానం అనే పదాన్ని తీసుకోండి. ఇది ఏ

* రెండవ వేరాలని విషయం మూలంలోనిది కాదు.

వర్గంలో చేరుతుంది? ఒకానొక క్రియను తెలియజేసే పదం కనుక క్రియా పద వర్గంలోకి చేరుతుంది. వట్టి క్రియ - అంటే నిరాధారమైన క్రియ అసంభవం. దానం అనే క్రియ జరుగాలంటే ఇచ్చేవాడు, పుచ్చుకొనేవాడు, ఇవ్వబడేది అనే మూడింటి ఆధారం అవసరం. ఇవ్వబడేది ఇచ్చేవాడి స్వంతమై ఉండాలి, పుచ్చుకొనేవాడికి ఉపయోగపడేదిగా ఉండాలి. ఒకదాని మీద తనకున్న స్వత్వాన్ని (ownership) మరొకరికి సంక్రమింపజేయడమే (transferring) దాన పదానికి అర్థంగా తెలుస్తున్నది. దాన స్వీకారానికి అర్హులు, అనర్హులు అనే విభాగాన్ని మనం సరిగా అర్థం చేసుకోవాలి. ఆకలితో అలమటించేవాడు అన్నదాన స్వీకారానికి అర్హుడు, చినిగిన గుడ్డలతో తిరిగేవాడు వస్త్రదానానికి అర్హుడు. ఇలా మనం వారి వారి అవసరాలను గుర్తించి చూచినప్పుడు అందరూ అర్హులే. మరి అర్హ అనర్హ విభాగాన్ని ఎలా అర్థం చేసుకోవాలి? వ్యసనాలకు లోనయినవాడికి పైకాన్ని దానంగా ఇస్తే దుర్వినియోగం అవుతుంది. కనుక ఆ దానానికి అతడు ఆ స్థితిలో అనర్హుడు. బాగుపడాలనే దృఢసంకల్పంతో వ్యసనాలను వదలిపెట్టి పరివర్తనం చెందినాడనుకోండి. అదే వ్యక్తి ఆర్థిక సహాయానికి అర్హుడౌతాడు. ఏదో ఒక కొఱత లేని మానవుడు లోకంలో లేడు కనుక దానక్రియాశీలురు మానవులలోని ఆయా కొఱతలను గుర్తించి ఆ కొఱతలను పోగొట్టడానికి తగినవి తమ వద్ద ఉంటే వాటిని ఇవ్వడం దానం అవుతుంది. నిరుపయోగమైన దానం కూడదు. పెట్టి నిండుగా వస్త్రాలున్నవానికి వస్త్రదానం నిరుపయోగం. దున్నుకోడానికి కావలసినంత భూమి ఉన్నవాడికి మళ్ళీ మాన్యాలు కట్టబెట్టడం నిరుపయోగం, అంతే కాదు దుర్వినియోగమున్నూ. శిబి, సైత్రీబలుడు మొదలగు దానశ్రేణులు చేసిన దాన క్రియలను మీలో చాలా మంది అసాధ్యమని తలచి ఆ చరిత్రలను కల్పిత కథల్లో చేర్చుతారేమో నాకు తెలియదు. ఒక విషయం గమనించండి. క్రియల్లో కొశలం, అభ్యాసం వల్ల వృద్ధి కావడం మీకందరికీ తెలిసిన విషయమే. దానం అనేది కూడా ఒక క్రియే కనుక అభ్యాసం ద్వారా క్రమంగా పరిపూర్ణత చెంది శిబి

మైత్రీబలుల స్థాయికి చేరే అవకాశం ఉన్నది. అపారమైన సాధన సంపత్తి ఉన్నవారే దానక్రియకు అధికారులని భావించరాదు. ఆయా పరిధుల్లో ప్రతి ఒక్కరికీ ఈ క్రియ చేయడానికి యోగ్యత ఉన్నది. ఈ క్రియను జరుగనీయకుండా అడ్డుపడే ప్రతిబంధం మనస్సులో ఉంది. దాన్ని మాత్సర్యం (stinginess పిసినారితనం) అంటారు. కానీ ఆ ప్రతిబంధాన్ని కూడా క్రమంగా బలహీనపరచి నిర్మూలించే ఉపాయాలు లేకపోలేదు. పెరట్లో మొలచి ఉన్న పచ్చిగడ్డి తనదే. దాన్ని పిడికెడు కోసి వీధిలో పోతున్న ఆవు నోటికి అందజేసే కార్యక్రమం అతడు మొదలుపెట్టే కొన్నాళ్ళలో ఇంకొంత విలువైన వస్తువు, మరి కొన్నాళ్ళకు ఇంకొంత విలువైన వస్తువు ఇవ్వడానికి అతని మనస్సు ఒప్పుకోవడం మొదలవుతుంది. ఈ ఒప్పుదల క్రమంగా వికాసం చెంది శిబి, మైత్రీబలుల స్థాయికి కూడా చేరుతుంది. ప్రత్యుపకారాన్ని అపేక్షించి చేసే దానం ఒక స్థాయి. దానికంటే పై స్థాయి పత్యుపకారం అపేక్షించకుండా కేవలం కీర్తి ప్రతిష్ఠలు ఆశించి చేసేది. దాని కంటే పై స్థాయి కేవలం పుణ్యాన్ని ఆశించి చేసేది. దానికంటే పై స్థాయి కేవలం తన కర్తవ్యంగా భావించి చేసేది. దానికంటే ఇంకా పైస్థాయి ఎదుటివాని లేమిని చూచి హృదయం ద్రవించి కరుణతో చేసేది. అన్ని అనర్థాలకు కారణం అహంకార మమకారాలు. అధ్యాత్మరంగానికి చెందిన సాధ్య సాధన విషయాల్లో చాలా గందరగోళం కనబడుతున్నది. అహంకార మమకార పరిక్షయాన్నే అధ్యాత్మ సాధకులకు లక్ష్యంగా, గమ్యంగా (aim, goal) శ్రమణులు నిర్దేశిస్తారు కనుక అహంకార మమకారాలను పెంచే పద్ధతులు ఏవీ కూడా అధ్యాత్మ సాధన వర్గంలో చేరవు అన్న సత్యాన్ని గుర్తు పెట్టుకోండి. అహంకార మమకార పరిక్షయం అనే మహోద్యమంలో దానం నిర్వహించే పాత్ర ఏమిటి అనేది మరో ప్రసంగానికి విషయంగా తీసుకొంటాను. ఇప్పుడు ఒక శ్లోకం చెప్పి ఈ ప్రసంగాన్ని ముగిస్తాను.

న మగతవరిచర్యా విద్యతే వ్యర్థికాపి

ప్రతమఫలవిభూతిర్యద్రుతం కేవలం ప్రాకే

తదిదమలనణాయాః శుష్కదూష్టాదుణాయాః

ఫలవిభవమహార్త్యం వశ్య కుల్యాషిండియాః

“సుగతులకు*చేసిన స్వల్ప పరిచర్య ఆయినా సరే అది ఇచ్చే పుణ్యఫలం తక్కువైనదిగా మాత్రం ఉండదు అని మీరు పూర్వం కేవలం విన్నారు. ఉప్పునప్పు లేని, శుష్కమైన, రూక్షమైన (coarse) ఎఱ్ఱని ఉలవ గంజి దానం ఇచ్చిన ఫల వైభవాన్ని ప్రత్యక్షంగా ఇప్పుడు చూడండి.”

కోసలరాజుగారి ప్రసంగాల్లో పునరుక్తి ఉండదు కానీ పై శ్లోకం విషయంలో మాత్రం పునరుక్తి దోషానికి భయపడేవాడు కాదు. అనేక ప్రసంగాల్లో చర్చల్లో ఆ శ్లోకం చెబుతూ ఉండేవాడు. దాని వెనుక ఏదో గూఢార్థం ఉందని శ్రోతలు అనుకొనేవాళ్ళే కానీ దాన్ని వివరించమని అడిగే సాహసానికి ఎవరూ పూనుకోలేదు. ఒకనాడు ఏదో ప్రసంగం వచ్చినప్పుడు కూడా సభలో రాజు ఆ శ్లోకాన్ని వర్ణించగా ప్రక్కనే ఉన్న రాణి కుతూహలాన్ని అదుపు చేసుకోలేక “కోసలాధీశా, మీరు మాటిమాటికి ఆ శ్లోకాన్ని చెబుతూ మాకు కుతూహలాన్ని పెంచుతూ వస్తున్నారు. గూఢార్థమేదో ఉన్నట్లున్నది. చెప్పకూడని రహస్యం కాదనుకొంటాను. చెప్పకూడని రహస్యం అయిన వక్షంలో మీరు అసలు శ్లోకాన్నే బయటపెట్టరు కదా! నాలాగే ఈ సభికులందరూ కూడా కుతూహలాన్ని పెంచుకొన్నవాళ్ళే. వాళ్ళ తరపున కూడా ప్రార్థన చేస్తున్నాను. ఆ శ్లోకం పరమార్థం ఏమిటో తెలివివ్వండి” అని విన్నవం చేసింది.

“రాణీ, ఇందులో రహస్యం ఏమీ లేదు. అందరూ తెలుసుకొని ఆలోచించదగిన విషయమే. అధ్యాత్మికానుభవాన్ని స్వయంగా బహిర్గతం చేయడం బాగుండదనీ ఎవరైనా అడిగితే చెబుదామని తలచి ఆ శ్లోకాన్ని వర్ణిస్తూ వచ్చాను.

* కామరాగ (sense desire), భవరాగ (love of existence), అవిద్య (ignorance), దృష్టి (speculative opinion) - వీటికి అనవములని వేరు (intoxicants) వీటిని తమలో లేకుండా చేసుకొన్నవారికి అర్హతులు, సుగతులు, జనులు అని వేరు

పచ్చకురాలిగా నీవు ముందుకు రావడం నాకు ఆనందంగా వుంది. కొన్నేండ్ల క్రితం ఒక శ్రమణుడు స్వీయ చిత్త సంస్కారాల మీద ధ్యానం చేసే పద్ధతిని నాకు ఉపదేశించాడు. ఆ పద్ధతిలో నేను ధ్యానం చేస్తూ ఉండగా ఒకనాడు నాకు క్రిందటి జన్మ విషయం జ్ఞాపకానికి రావడం మొదలయ్యింది. నిద్ర నుండి మేల్కొన్నవాడికి క్రిందటి దినం జరిగిన సంఘటనలు ఎలా తేలికగా జ్ఞాపకానికి వస్తాయో అంత తేలికగానే నేను ఇప్పుడు క్రిందటి జన్మ విషయాలను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకోగలుగుతున్నాను. ఇదే నగరంలో నేను ఒక నిరుపేద కుటుంబంలో పుట్టి పెరిగి భృత్యుడుగా జీవనం గడుపుతూ ఉంటిని. చాలీచాలని బత్యంతో జీవనం దుర్భరంగానే ఉండినది. ఒకనాడు నా గుడిసె ముందర ఎవరో ఒక మనిషి - నా కన్నా పరమ దరిద్రుడిలా కనపడుతున్నవాడు - చేతిలో ఒక చిప్ప పట్టుకొని నిలబడి ఉండడం చూశాను. ఆకలిబాధ తెలిసినవాణ్ణి అతని ముఖం చూచి చాలా జాలి వేసి లోనికి పిలిచి పీట వేసి, కూర్చుండబెట్టి నా కోసమని ఉంచుకొన్న ఉలవగంజిని అతని చిప్పలో పోశాను. అతను తృప్తిగా దానిని ఆరగించి వెళ్ళాడు. ఆనాడు నేను జాలి, అనుకంప, కరుణ, దయ, కృప అనే పేర్లతో పిలవబడే ఒక హృదయ స్పందన చేత ప్రేరేపితుడై చేసిన ఆ గంజి దానమే ఈనాడు నాకు ఈ రాజ్యభోగాలను కలిగించింది. ఆనాడు నా గుడిసెలో పీట మీద కూర్చొని గంజి సేవించి వెళ్ళినవాడు ఒక అర్జునుడు”

శ్రేష్ఠి జాతకమ్

ఒకానొక కాలంలో బోధిసత్తుడు ఒక సంపన్నుడైన శ్రేష్ఠిగా ఉండడం జరిగింది. పూర్వీకుల నుండి సంక్రమించిన సంపత్తుకు తోడుగా కష్టించి పని చేసే స్వభావం వల్ల అతని ఇల్లు లక్ష్మీ నివాసంలా శోభించింది. విద్యావంతుడు, వివిధ కళాకుశలుడుగానూ ఉండినందువల్ల ఇతర సాధారణ ధనికుల కన్నా ఈ ఒక ప్రత్యేకత అతనికి వన్నె తెచ్చింది. అతని వ్యవహార సరళి కూడా పృథక్ జనుల వ్యవహారానికి చాలా భిన్నంగా ఉండేది. (అధ్యాత్మికత అంటే ఏమిటో సరియైన అవగాహన లేనివాడు అతడెంతటి పండితుడు, ధనికుడు అయినా సరే పృథక్ జనుడనబడతాడు (worldling) అధ్యాత్మిక విషయాల్లో తప్పు అవగాహనను ఒంటపట్టించుకొని ఇతరులకు కూడా దాన్ని పట్టిస్తున్న అందగురువులున్నా పృథక్ జనుల క్రిందే లెక్క). “అవిషమ వ్యవహారం” అనేది మనిషియెక్క, ఆంతరిక అధ్యాత్మ సంపత్తిని ప్రకటపరచే కేతనం లాంటిది. హెచ్చు తగ్గుల తూకాలు వేయకుండా అందరితోనూ సమానంగా వ్యవహరించడాన్ని అవిషమ వ్యవహారం అంటారు. పృథక్ జనుడు ఒకరి కాళ్ళకు మ్రొక్కుతాడు; మరొకరిని తన్నుతాడు. ఒకరిని శ్రీవారు అని సంబోధిస్తాడు; మరొకరిని గాడిదా అని పిలుస్తాడు. ఒకరిని చూచేటప్పుడు హిమాలయ శిఖరాన్ని చూచే మాదిరి చూపుల భంగిమను ప్రదర్శిస్తాడు; మరొకరి విషయంలో అల్పకీటకాన్ని చూచే మాదిరి నిర్లక్ష్య భంగిమను ప్రదర్శిస్తాడు. విషమ వ్యవహారమంటే ఇదే శ్రేష్ఠిలో అలాంటి విషమ వ్యవహారానికి అణుమాత్రం కూడా అవకాశం లభించలేదు. అందరిని సమాన భావంతో చూడడం. సమాన మర్యాదతో మాట్లాడడం అతని సద్గుణాల్లో ఎన్నదగిన ముఖ్యమైన గుణం సహాయాన్ని అర్థించి గుమ్మం తొక్కినవాడు ఎన్నడూ నిరాశగా తిరిగిపోయినది లేదు కనుక శ్రేష్ఠి విభవం “లోక సాధారణ విభవం” అయ్యింది.

ఒకనాడు భోజన సమయంలో ఆతని ఇంటి వాకిలి ముందు ఒక ప్రత్యేక బుద్ధుడు* బిక్షై నిలబడ్డాడు. శ్రేష్ఠి భార్య ఆతనికి బిక్ష ఇవ్వడానికి వాకిలి వైపునకు నడిచింది.

* ఎవరి ఉపదేశ సహాయము పొందకుండా తానే స్వయంగా అన్వేషణలోకి దిగి తత్త్వాన్ని తెలుసుకొని తరించినవాడు ప్రత్యేక బుద్ధుడు ఇతరులను తరింపజేయాలనే ఇచ్చగానీ, సామర్థ్యం గానీ లేనివాడు ఆడవిలోని ఖడ్గమృగంలా ఒంటరిగా సంబంధ రహితంగా ఉన్నవాడు బుద్ధునికి, ప్రత్యేక బుద్ధునికి ఒకే విషయంలో మాత్రమే సామ్యం ఉంది ఇతరుల సహాయం లేకుండా స్వయంగా అన్వేషించడం వరకే ఆ సామ్యం. తక్కిన విషయాల్లో ఇద్దరిని ఆసలు పోల్చడమే తగదు ఇతరులను తరింపజేయడం అనే మహోన్నత ఆశయంలో అనేక అసంఖ్యేయ కల్పాలుగా ఉద్యమిస్తూ అనంతమైన పుణ్య సంబాధాన్ని జ్ఞాన సంబాధాన్ని సంపాదించి చివరకు బుద్ధత్వాన్ని చేరుకొన్నవాడు బుద్ధుడు బుద్ధుడు భవరోగ నైద్యుడు ఉపాయ కౌశల్యం (skill in means) అపారంగా ఉన్నవాడు రోకంలో అసలు నైద్యుడు రోగిని చక్కగా పరీక్షించి రోగమేమిటో పరిగ్గా గుర్తించి ఆ రోగ నిర్మూలనకు ఏదీ పరిమితం చేసేటప్పుడు నిర్ధారించి నైద్యం మొదలుపెట్టి రోగ నిర్మూలనం చేసి రోగికి ఆరోగ్యాన్ని ప్రసాదిస్తాడు నకిలీ నైద్యులు (quacks) ఇంత పని చేయలేరు వారి దగ్గర అన్ని రోగాలకు ఒకే మందుంటుంది రోగపరీక్షాకౌశలం బొత్తిగా ఉండదు కానీ నైద్యులమని ప్రకటన పలకాన్ని పెద్ద ఆక్షరాలతో వివాసాలకు తగిలించి ఉంటారు వారి నైద్యం వల్ల రోగి బాగుపడడం జరిగితే అది కేవలం ఆ రోగి విశ్వాసబలం (నైద్యం జరిగింది. ఇక రోగం నయమౌతుంది అనే విశ్వాసం) వల్ల మాత్రమే నష్టం జరిగితే ఇక అసలు నైద్యుడు కూడా అతల్లి బాగుచేయడం కష్టం అవుతుంది బుద్ధుడు అసలు నైద్యునిలాంటివాడు తన దగ్గరికి వచ్చిన భవరోగిని ముందు చక్కగా పరీక్షిస్తాడు తాగం ప్రకృతించినందువల్ల కలిగిన రోగమా లేక ద్వేష ప్రకృతం వల్లనా లేక మోహ ప్రకృతం వల్లనా అని చక్కగా పరీక్ష చేసి రోగ నిర్ధారణ చేసి దానికి చక్కగా సరిపోయే ఉపదేశ నైద్యాన్ని ప్రారంభించి అతల్లి క్రమంగా భవరోగముక్తుణ్ణి చేస్తాడు పిడుక్కు బియ్యానికి ఒకే మంత్రంగా బుద్ధుని ఉపదేశాలుండవు వినేయజనుల అవసరాలను గుర్తించి తదనుగుణంగా ఉపదేశించి తరింపజేయడం బుద్ధుని ప్రత్యేకత కనుకనే బుద్ధుని ఉపదేశాలు 82,000 దాకా త్రిపితకాల్లో ఉన్నాయి. ఇక అర్హులకు ప్రత్యేక బుద్ధులకు ఉన్న వ్యత్యాసం ఏమిటంటే అర్హులు బుద్ధుని ఉపదేశ సహాయం తీసుకొని స్వీయముక్తిని సాధించినవారు ప్రజలకు మరి దూరం కాకుండా తమకు తెలిసినదాన్ని చెప్పేవారు ఇక బోధినత్వులనుబడేవారు బుద్ధత్వాన్ని లక్ష్యంగా పెట్టుకొని ఉద్యమిస్తున్నవారు

* క్షేపమార, స్కందమార, మృత్యుమార, దేవపుత్రమార అని మారునికి నాలుగు పేర్లు శాస్త్రవర్ణిల్లో మారుణ్ణి భావరూపంగానే (abstract గానీ) తీసుకోవడం జరుగుతుంది అప్పుడు మొదటి మూడు పేర్లు వాడడానికి వస్తాయి. కథల్లో అవదానాల్లో (edifying stories or purifying stories) సాకారుడైన మారుడు అప్పుడప్పుడు ప్రవేశించి కోణంగా చేష్టలు చేసి పరాభవం పాలవుతాడు. ఇతడే దేవపుత్రమారుడు

దేవపుత్రమారునికి *శ్రేష్ఠి వ్యవహారం ఏదీ నచ్చదు. ఇప్పుడు ప్రత్యేక బుద్ధునికి బిక్షాదానం వల్ల శ్రేష్ఠి మరింత పుణ్యాన్ని ఆర్జించబోవడం అతను ఎంతమాత్రం సహించలేకపోయాడు. దాన్ని అడ్డుకోవడానికి తన మాయాబలంతో వాకిలికి, ప్రత్యేక బుద్ధునికి మధ్య భాగంలో మహా రౌరవ నరకదృశ్యాన్ని - భయంకరమైన అగ్ని జ్వాలల్లో చిక్కుకొని సరమ వికృతంగా ఆరుస్తున్న నరకవాసుల దృశ్యాన్ని తోపింపజేశాడు. ఆ భయంకర దృశ్యాన్ని చూచి ఆమె మిక్కిలి జడిసి ఇంటిలోకి పరుగెత్తుకొని వచ్చింది. "ఏమి జరిగింది?" అని శ్రేష్ఠి అడిగినా ఆమెకు భయం వల్ల సమాధానం చెప్పడానికి మాట పెగల్లేదు. బిక్షను తీసుకొని శ్రేష్ఠియే స్వయంగా వాకిలి వైపునకు నడిచాడు.

శ్రేష్ఠికి కూడా ఆ భయంకర దృశ్యం గోచరించి "ఇదేమిటి?" అని ఆశ్చర్యపడు తుండగా అంతరిక్షం నుండి "గృహపతి, అది మహారౌరవ నరకం" అన్న మాటలు వినపడ్డాయి. తలెత్తి చూడగా అద్భుతమైన శరీరంతో దేవపుత్రమారుడు కనపడ్డాడు. అతడు అత్యంత హేతునిలా ఇలా బోదించాడు: "శ్రేష్ఠి, ఎవరైతే అర్థిజనుల పొగడ్డలకు పొంగిపోయి దాన వ్యవహారానికి బానిసలై దానాలు చేస్తుంటారో వారు అనేక వేల సంవత్సరాలు ఈ మహా రౌరవ నరకంలో పడి బాధలు అనుభవిస్తారు. తప్పించుకోవడం ఆసాధ్యం. ధర్మం, కామం, మోక్షం అనే పురుషార్థాలకు హేతువు అర్థము. ప్రధానమైన అట్టి అర్థాన్ని నాశనం చేసేవాడు నరకాన్నుండి ఎలా తప్పించుకోగలడు? ధర్మానికి మూలమైన అర్థాన్ని నీవు నాశనం చేసే తీరును సహించలేక నిన్ను కబళించడానికి నారకాగ్ని ఇక్కడ ఉద్భవించింది. ఒక్కడుగు ముందుకు వేశావంటే నీ గతి ఇక అంతే. నీకొక దేవరహస్యం చెబుతున్నాను. శ్రద్ధగా విను. దానాలు తీసుకోవడం అనే పుణ్యమైన పనులు చేసినవారు స్వర్గానికి నిరాటంకంగా చేరుతారు. దానాలు తీసుకొంటూ, దానాలు ఇస్తూ రెండూ చేస్తున్నవారు మనుష్య లోకంలోనే పుడుతుంటారు. నీలాంటి మూర్ఖులకు ఎన్నడూ స్వర్గద్వారాలు తెరవబడవు. పదహారు నరకాలు నిన్ను లాక్కోవడానికి పోటీ పడ్డాయి. నీ మేలు కోరి ఇంతగా చెప్తున్నాను. ఇకనైనా బుద్ధి తెచ్చుకొని బాగుపడు."

“దేవకూమారా, నా హితాన్ని కోరి మీరు పనికట్టుకొని ఇంత దూరం వచ్చారు. నేను ఆశ్చర్యపడడం లేదు. పరుల మీద దయను వర్షించడమే కదా మీలాంటివారి సహజగుణం. కానీ మీ రాక ఆలస్యమైపోయిందని విచారిస్తున్నాను. నా రోగం కుదర్చడానికి వచ్చిన మీరు ఆ రోగం తలెత్తకముందే వచ్చి వైద్యం చేసి ఉంటేనూ బాగుండేది. ఇప్పుడు రోగం బాగా ముదిరిపోయాక వచ్చారు. మీ ఉపదేశచికిత్స ఎంతమాత్రమూ పనిచేయదని విచారిస్తున్నాను. మీరు తెలియజేసే దేవరహస్యాలు నాలాంటి మానవబుద్ధి గ్రహించలేకుండా ఉన్నది. నేను దానం చేసేది నా సౌఖ్యాన్ని సంపాదించడం కోసం కాదు. కేవలం లోకహితాన్ని అపేక్షించి చేస్తున్నాను. నా సౌఖ్యాన్ని ఆశించే పక్షంలో మీ మాటను శిరసావహించి ఉండేవాడిని. ఇప్పుడు అది వీలు కావడం లేదు. క్షమించండి” అని బోధినత్వుడు నర్మగర్భంగా సమాధానం చెప్పాడు.

పాపాత్ముడైన దేవపుత్రమారుడు హితాభిలాషి పాత్రను చక్కగా అభినయిస్తూ “శ్రేష్ఠీ నేను చెప్పవలసినదంతా చెప్పాను. ఇక నీ ఇష్టం. నా మాట పాటించి సుఖాన్ని పొందినా నన్ను కృతజ్ఞతతో స్మరించుకుంటావు. నా మాట వినకుండా నష్టపోయినా పశ్చాత్తాపంతో నన్ను స్మరించుకొంటావు” అన్నాడు మహా లౌక్యంగా.

“వేయి నరకాల్లో పడడానికైనా సిద్ధమే కానీ అర్థిజనులను వట్టి చేతులతో త్రిప్పి పంపడం నా వల్ల కాదు” అని బోధినత్వుడు అడుగులు ముందుకు వేశాడు. ఆ భీకరదృశ్యం మాయమయ్యింది. భిక్షను గ్రహించిన ప్రత్యేక బుద్ధుడు మరలినాడు. మనోరథం నెఱవేరిన దేవపుత్రుని ముఖం వాడిపోయింది. ముఖం ఎత్తి చూడడానికి కూడా అతనికి సిగ్గు వేసి ముఖం వాల్చుకొని మాయమయ్యాడు.

అవిషహ్యశ్రేష్ఠి జాతకమ్

ఓకొనక కాలంలో బోదిసత్వడు దాయకశ్రేష్ఠుడైన శ్రేష్ఠిగా ఉండడం జరిగింది. మాతృర్యం (పిసినారితనం) మొదలగు చిత్రదోషాలను ఎదుర్కొని అజేయుడు, అవరాజితుడుగా వెలుగొందినందువల్ల అతనికి లోకంలో అవిషహ్య (అజేయుడు) శ్రేష్ఠిగా పేరు ప్రసిద్ధికెక్కింది. అవిషహ్యుని చూడగానే అర్థిజనులకు, అర్థిజనులను చూడగానే అవిషహ్యునకు ఏకకాలంలో హృదయంలో ఆనందం ఉప్పొంగడం జరిగేది.

అవిషహ్యుడు దానశ్రేష్ఠుడుగా గడిస్తున్న కీర్తి దేవేంద్రలోకం వరకు వ్యాపించింది. మానవమూత్రునికి ఇంత కీర్తి రావడమేమిటని, ఇంద్రుడు మిక్కిలి ఆశ్చర్యపడి స్వయంగా పరీక్షించి తెలుసుకోవడానికి నిశ్చయించాడు. “విభవములు తగ్గనంతవరకు దానశూరత ఉంటుంది. కానీ తగ్గడం మొదలయ్యాక ఎంతటివారైనా మాతృర్యానికి వశులు కాక తప్పకు కదా” అని దేవేంద్రుడు భావించి తన మాయా ప్రభావంతో అతని విభవాలను క్రమంగా అంతర్దానం చేయసాగాడు. అయినప్పటికీ అవిషహ్యుని దానశూరతకు వెనుకడుగు పడలేదు. ఇల్లు తగలబడుతుంటే లోని వస్తువులను ఎలా వేగిరంగా బయటపడవేయడం జరుగుతుందో అలానే అర్థిజనులు అడిగినదే తడవుగా అవిషహ్యుని ఇంటి నుండి వస్తువులను వేగిరంగా బయటకు తీయడం జరుగుతూ ఉండేది. ఇంద్రుడు ఇక లాభం లేదనుకొని మొత్తం వస్తువులను మాయం చేశాడు. ఏదో పని మీద బయటకు వెళ్ళి తిరిగి వచ్చిన అవిషహ్యుడు బోసిగా ఉన్న ఇల్లును చూచి ఇలా అనుకున్నాడు : “యూంచా దైన్యానికి పాల్పడడం కన్నా చావడం మేలని ఎవరో ఆత్మాభిమాని ఏకైకమింది ఆర్జింబాలనుకొని ఇంటిలో చొరబడి అన్నీ తీసుకొని పోయినట్లున్నది! నాకు అందించే శ్రమ కూడా

ఇవ్వరాదని తలచినట్లున్నాడు ఆ దయాత్ముడు! నా యందు అతనికెంత అనుగ్రహబుద్ధి!" అని పరమానందం చెందాడు.

బోసిగా ఉన్న ఇల్లును చూచి మళ్ళీ అతను ఇలా ఆలోచనలో పడ్డాడు : "సంపదలు మెరుపుతీగల వలె చంచలములని పూర్వమే తెలుసు కనుక విచారం కలగడం లేదు. కానీ అర్థిజనులు వస్తే వాళ్ళకు ఇక నేను ఏమీ ఇవ్వలేని స్థితియే బాదిస్తున్నది. దప్పిక వేసినవాళ్ళకు నిర్మలోదకవాపి (బావి) లాగా అర్థిజనులకు ఇన్నాళ్ళు అభిగమ్యుడుగా ఉంటిని. ఇక నేను వారికి ఇంకీపోయిన బావిలా కనబడతాను కనుక నా వైపునకు రారేమో!" ఇలా అర్థిజనుల గురించే బహు విధములుగా దిగులు చెందుతున్న అతనికి ఆకలి వేసింది. ఇంటిలో ఏమీ లేదు. ఇప్పుడు తనే యాచనకు బయలుదేరాల్సింది. కానీ దాన్ని తలచినవెంటనే "అబ్బ ఎంత కష్టం" అనిపించింది. ఆ భావన వల్ల అతనికి యాచకుల మీద ఇంకా జాలి ఎక్కువైంది. బాగా పరిచితులనైనా సరే పోయి యాచించడం అతనికి అసాధ్యమనిపించి ఇంటిని మళ్ళీ గాలించి చూశాడు. ఒక మూల ఒక కొడవలి మరో మూల ఒక పెద్ద 'త్రాడు' మాత్రమే కనపడ్డాయి. వాటిని తీసుకొని ఇంటి లైటుకు వచ్చి కాలువ గట్టు వైపునకు నడిచాడు.

రోజూ పచ్చిగడ్డి కోసి ఒక పెద్ద మోపు తీసుకొచ్చి విక్రయించి ఆ వచ్చిన సైకంట్ అత్యవసరమైన గింజలూ వప్పు ఉప్పు కొనుక్కొని ఇంటికి వచ్చి ఉడకబెట్టుకొని అందులో కొంత ఎవరికైనా బిచ్చగాడికి పెట్టి మిగిలింది తాను తిని రోజులు గడపడం మొదలుపెట్టాడు. ఇంద్రుడికి ఇదంతా చూచి ఆ మనిషి తత్వం ఏమిటో అర్థంగాక ఉపదేశం ద్వారా ఐనా ప్రయత్నం చేస్తామనుకొని మారు రూపం ధరించి అతని ముందుకు వచ్చి ఇలా ఉపదేశం చేశాడు:

"నీ అతిదానం ఎంత చేటు తెచ్చిందో చూడు. స్నేహితులకు బంధువులకు మనస్తాపం కలిగించే అవస్థకు నిన్ను దిగజార్చుకొన్నావు. నీ సంపదను దొంగలు

దోచుకుపోలేదు. అగ్ని ప్రమాదంలో బూడిద కాలేదు. జలప్రళయంలో కొట్టుకపోలేదు. రాజులు వచ్చి బలాత్కారంగా లాక్కొని పోలేదు. ఇప్పుడింత కటిక దరిద్రుడిగా ఉన్నానంటే ఆది నీ స్వయంకృతాపరాధమే. నీ హితాన్ని కోరి చెబుతున్నాను. నిన్ను ఈ స్థితికి తెచ్చిన ఈ పాడు దాన వ్యసనాన్ని వదలి పెట్టానంటే ఇప్పటికైనా మించిపోయింది లేదు; త్వరలోనే నీవు పూర్వ స్థితిని తిరిగి పొందుతావు. దాన వ్యయం మాని చేతికి వచ్చింది కొంచెం కొంచెం కూడబెట్టూ వచ్చానంటే వృద్ధికి వస్తావు. చీమల పుట్ట చూశావు కదా! ఆ చిట్టి చీమలు ఒక్కొక్క రేణువు నోట కలుచుకొని తెచ్చి ఒక చోట పోగుపెట్టూ క్రమంగా కొన్నాళ్ళకు పెద్ద పుట్టనే తయారు చేస్తాయి కదా! ఆ చీమల్ని చూచినా సారం వేర్చుకోరాదా?”

మహాత్ముడైన అవిష్యుడు అతనెవరో గుర్తించగలిగాడు. దాన అభ్యాస మహాత్మాన్ని ఋజువు చేస్తూ “సహస్రనేత్రా” అని సంబోధించి అవతలి వ్యక్తిని ఆశ్చర్యంలో ముంచి ఇలా అన్నాడు : “అర్యుడు (noble man) ఎన్ని కష్టాలు వచ్చినా అనార్యమార్గంలో అడుగు పెట్టలేదు. కృపణత్వానికి (పిసినారితనానికి) హృదయంలో చోటివ్వడం వల్ల వచ్చి చేరే సంపాదనకు దేవేంద్రా ఒక నమస్కారం! ప్రజలు ఎంతో దుఃఖానికి లోనయి మరణ సమానమైన యాచనాదైన్యానికి పాల్పడతారు. అట్టి దుఃఖితులను ‘లేదు’ అనే వాక్వజ్రాయుధంతో కొట్టడం నా చాత గాదు. యాచనా దైన్యంలో వాడిపోయి ఉన్న ముఖాలను వికసింపజేయడమే నాకు ఆనందాన్ని ఇస్తుంది. ఆ ఆనందం ముందు దేవలోక సుఖాలు కూడా దిగదుడుపుగా లోస్తాయి. మాతృర్యదోషాన్ని పెంచే, ఉదారతాచిత్తాన్ని తగ్గించే పరిగ్రహాన్ని నీవు బోధిస్తున్నావు. అది మేకవన్నె పులి వలె భయంకరమైనదని నేను భావిస్తున్నాను. నా మీద దయలో, మమత్వంతో హితబోధ చేశావు. కానీ నన్ను ఈ విషయంలో నిర్బంధం చేయకుండా వదిలేయమని విన్నవిస్తున్నాను. ఇప్పుడం అనేది నా స్వభావమైపోయింది. స్వభావానికి ఎదురీదగలిగే శక్తిమంతుణ్ణి కాను.”

“శ్రేణి నీ దోరణి అనుచితం. ముందు బాగా సంపాదించు. భవిష్యత్తు

విషయంలో కూడా ఎలాంటి ఆందోళనకు తాను లేనంత ఎక్కువ సంపాదించు. ఆ పిమ్మట నీకు ఇవ్వాలనిపించినప్పుడు వండుగలకు పబ్బాలకు ఎంతో కొంత ఇస్తూ ఉండు. అలా చేస్తే శోభిస్తావు గానీ ఇదేమి శోభ? ఏమీ లేనివాడు దానం చేస్తాననడం ఎలా ఉంటుందంటే రెక్కలురాని పక్షికూన ఆకాశంలోకి ఎగరాలను కొన్నట్లుగా ఉంటుంది. ఇప్పుడు కూడా నీవు దానం చేస్తూనే ఉంటాననడం అపాంభావాన్ని తెలుపుతున్నదే గానీ ఆర్యమార్గాన్ని కాదు” అన్నాడు దేవేంద్రుడు.

బోధిసత్తుడు చలించలేదు. దృఢంగా ఇలా అన్నాడు:

త్రాయం లోకాన్యస్తు జరామృత్యువరీతా

నస్యాత్మానం దిత్వతి కారుణ్యవశేన

యో నాస్యాదం వేత్తి సుఖానాం పరదుఃఖైః

కస్తస్యార్థస్త్వర్గతయా స్యాదపి లక్ష్యాత్

“జరా మరణములచే ఆక్రాంతములై ఉన్న ప్రాణుల కోసం కరుణావశుడై తనను తానే అర్పించుకొనేవానికి మరియు పరదుఃఖాలను చూస్తూ తాను ఏ సుఖాన్నీ ఆస్వాదించలేనివానికి ఓ ఆర్యా, నీ ఐశ్వర్యమైననూ ఏమి ప్రయోజనమును ఇవ్వగలదు?

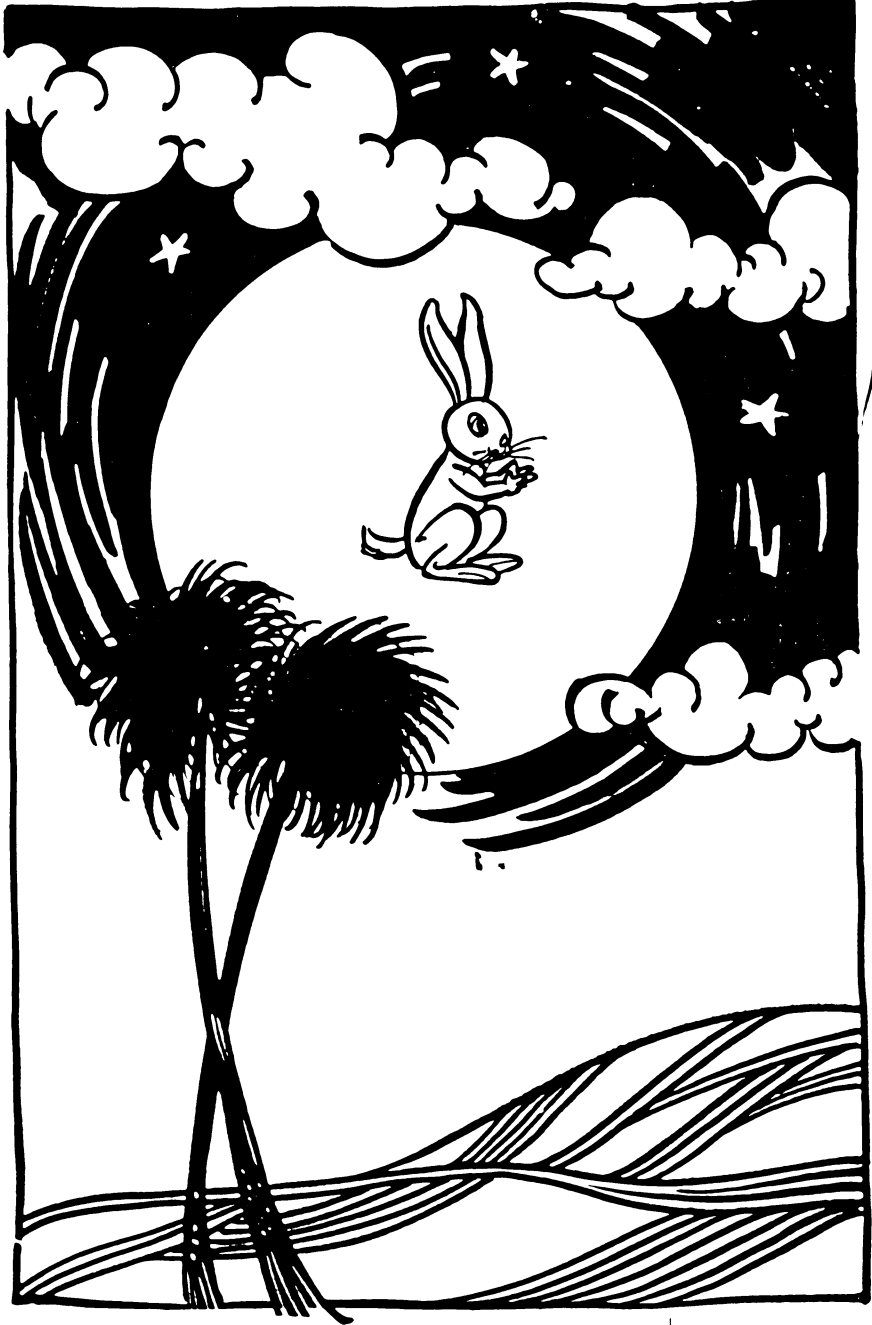
“రథం పోయిన గుర్తులు కనబడితే ఆ దారిలో ధైర్యంగా ప్రయాణించడానికి మళ్ళీ రదికుడు సిద్ధపడతాడు కదా! అలాగే నేను కూడా మహాత్ములు ఈవరకే పోయిన మార్గంలో ధైర్యంగా పోతున్నాను. నిశ్చిత శ్రేయోదాయకమైన ఈ మార్గాన్ని వదలి వేరే మార్గంలో నేను పోవడానికి ఇష్టపడను. సంపదలు లేకపోయినా యదాశక్తి దానశీలత కలిగి ఉంటాను. ఈ నియమ పాలనలో ప్రమాదానికి (అజాగ్రత్తకు) తావివ్వను”

దేవేంద్రుడు పరమానందం చెంది “సాధు సాధు” అని మెచ్చుకొని, పూర్వవైభవాన్ని తిరిగి ఇచ్చి “సంపదలు తరుగకుండా ఉండుగాక” అని అనుగ్రహించి అంతర్దానుడయ్యాడు.

శశ జాతకమ్

శశపండితునిగా జగద్విఖ్యాతి గడించిన ఒక శశం (కుందేలు) యొక్క పావన చరిత్రం మహాద్భుతం. ఆ శశం ఆకారంలో, శక్తిలో చిన్నదైనా ఆ అడవిలోని చిన్న పెద్ద జంతువులన్నీ కూడా ఆ శశం ముందర శిష్యుల వలె వినయాన్ని పాటించేవి. ఆ శశం యొక్క గుణవిశేషాలు అలాంటివి! మనోవాక్యాయములతో తాను ఏ పని చేసినా సరే ఆ పని మైత్రీభావపునీతంగా చేస్తుండడం వల్ల తక్కిన అన్ని జంతువులకు ఆ శశపండితుడు ప్రీతిపాత్రుడు, పూజ్యుడు, అనుసరణీయుడు అయ్యాడు. ఆ వనంలోని ఒక ఉద్రం (చేపలను తినే ఒక నీటి జంతువు = otter) ఒక శృగాలం (నక్క), ఒక వానరం - ఇవి ఆ దర్మాత్ముని గుణపంపత్తిచే మిక్కిలి ఆకర్షింపబడి అతనికి ఆత్మీయ బంధువులవలె, ప్రాణస్నేహితులవలె, అంతరంగశిష్యులవలె సన్నిహితమైనాయి. శశపండితుని దార్మిక ప్రభావంచే అవి కొంత కాలానికి తిర్యక్ స్వభావ విరుద్ధమైన దయాగుణాన్ని హృదయాల్లో నింపుకొన్నాయి. లౌల్యం ఉపశమింపజేసుకొని పూర్వం చేస్తుండిన దొంగతనానికి దూరమయ్యాయి. శశపండితుడు సాదిస్తున్న దార్మిక విప్లవానికి దేవతలు కూడా ఆశ్చర్యం పాలయ్యారు.

ఒకనాటి సాయంకాలం ధర్మశ్రవణం కోసం తన దగ్గరకు వచ్చిన ఆ ముగ్గురు సహాయులను ఉద్దేశించి మహాత్ముడైన శశపండితుడు ఇలా అన్నాడు: "పిత్రులారా, తలెత్తి అటు చూడండి - ఆకాశంలోని ఆ చంద్రుణ్ణి. నేటి ఆయన ఆకార విశేషాన్ని బట్టి ఈ దినం చతుర్దశి అని తెలుస్తున్నది. రేపు పంచదశి, సోషదోత్సవ దినం. సోషదోత్సవ వియమాలు మీకు తెలుసుగదా! రేపటి తిథినాడు మన కర్తవ్యం మీకు గుర్తుంది కదా! న్యాయార్జితమైనదానితో అతిథి పూజనం రేపటి

మన కర్తవ్యం. మన కర్తవ్య విషయాల్లో ఏమరుపాటు లేకుండా చూచుకోవడానికి ఇప్పుడు కొన్ని విషయాలు జ్ఞాపకం చేసుకొందాము. ఈ సంసార చక్రంలోని సంయోగాలన్నీ వియోగాంతములుగా ఉన్నాయి. ఉన్నతికి ఎక్కడాలు పతనాలుగా పర్యవసిస్తున్నాయి. ఆయుష్షు మెరుపుతీగ వలె బహు చపలమై ఉన్నది. కనుక మనం సదా అప్రమాద వర్తనులమై ఉండవలెను. దానశీలాది ఆచరణ ద్వారా పుణ్యములను పెంపు చేసుకొను ప్రయత్నములోనే మనము నిమగ్నులము కావలెను. అతి కష్టమైన ఈ జన్మ పరంపరాచక్రంలో మనకు పరమాధారమైనది పుణ్య సంపదయే. దుఃఖమునకు, అపకీర్తికి దారితీసే అపుణ్య మార్గములో ప్రయాణమును విరమించి పుణ్య సముపార్జనమునకు మనస్సును మళ్ళించవలెను.”

ఆ దివ్యమైన అనుశాసనాన్ని విని పులకాంకితులై సహాయులు ముగ్గురూ ఆ మహాత్ముని పాదపద్మాలకు ప్రణమిల్లి, ఆ పుణ్యతేజోరాశికి ప్రదక్షిణం చేసి తమ తమ ఆవాసాలకు మరలివారు. ఏకాంతుడైన శశపండితుడు ఇలా చింతన చేశాడు. “విచ్చేసిన అతిదికి ఏదో విధంగా పూజనం చేయగల శక్తి నా సహాయులకున్నది. ఈ విషయంలో నేనే శోచనీయుడిగా ఉన్నాను. నా పంటి కొనలతో చేదించిన గడ్డిపోచలను అతిదికి ఎలా సమర్పించగలను? ఛీ! ఏమిటి అశక్తత? అతిది పూజనం చేయలేని సామర్థ్య హీనమైన ఈ బ్రతుకెందుకు? అతిది పరిచర్యకు పనికిరాని విస్ఫారమైన ఈ శరీరాన్ని ఎవరికైనా ఉపయోగపడే రీతిగా పరిత్యజించే అవకాశమేదైనా ఉన్నదా? ఆ, లేకేమి? మహాసత్త్వలైన బోధిసత్త్వులు ఆచరించి చూపిన మార్గం సమయ్యానికి జ్ఞాపకం వచ్చింది. అతిది పూజనానికి సమర్థమైన ఈ శరీర ధనం నా అధీనంలో ఉన్నది కదా! ఇక దిగులెందుకు?” ఇలా విశ్రయానికి వచ్చిన వెంటనే అతని విషాదం అంతరించింది. పరమస్రీతి హృదయంలో ఆవిష్కారమయ్యింది.

శశపండితుడి ఆ అద్భుత త్యాగవిశ్రయం లోకాలను హర్షంతో నింపివేసింది. అచలములైన భూమి, పర్వతాలు కదిలాయి. సముద్రం ఉప్పొంగింది. ఆకాశంలో

దేవదుండుభులు మ్రోగాయి. దిశలు ప్రసన్నములైనాయి. మెరుపుతీగల అలంకారశోభ కలిగియున్న మేఘాలు మంద మందంగా గర్జిస్తూ పుష్పవృష్టి కురిపించాయి. వాయుదేవుడు నాలుగు దిక్కుల నుండి పుప్పాడిని తెచ్చి ఆయన మీద చల్లుతూ పూజించాడు.

దేవరాజైన శక్రుడు కూడా పరమ విస్మయం చెంది మరునాటి మధ్యాహ్నం ఆ నలుగురు ధార్మికుల ఆవాస స్థలానికి బ్రాహ్మణ రూపంలో వచ్చి ఇలా ఆక్రోశించాడు: “దారి తప్పి ఈ అడవిలో పరిభ్రమిస్తున్న దీనుణ్ణి నేను. ఆకలి దప్పికలు నన్ను వేపుకతింటున్నాయి సాధువులారా. నన్ను కాపాడండి. ‘భయపడకు, మేమున్నాము’ అని చల్లని మాటలతో నన్ను ఆహ్లాదపరచేవాళ్ళు ఇక్కడ ఎవరైనా ఉన్నారా?” ఆ ఆక్రందన విని కంపించిన హృదయాలతో ఆ పుణ్యశీలురు నలుగురు ఆ స్థలానికి వేగంగా వచ్చి చేరారు. దీనరూపంలో ఉన్న ఆ బాటసారిని చూచి “మీరు ఆందోళన చెందకండి. శిష్యుల లాంటి మేమున్నాము కదా! మిమ్మల్ని సేవించే భాగ్యం మాకీ దినం కలిగించి ఆ పిమ్మట మీకిష్టమైన చోటికి వయనం చేయవచ్చు” అన్నారు చాలా ఆదరంగా.

ఆ అతిధికి ఉద్రం (చేపలను తినే ఒక నీటి జంతువు - otter) ఏటి ఒడ్డున నిర్జీవంగా పడి ఉన్న ఏడు రోహిత మత్స్యాలను తెచ్చి సమర్పించింది. శృగాలం తనకు ఎక్కడో లభించిన ఒక పెరుగు గిన్నెను, సహజ మరణం పాలైన ఒక ఉడుమును అతిధికి సమర్పించింది. వానరం, మామిడి పండ్లను తెచ్చి ఇచ్చింది. శశపండితుడు అతిధితో “మర్గలు, తిలలు, తండులాల ధాన్య సంపద లేనివాడను ఈ దేవాం తప్పించి వేరే సంపద లేనివాడను. నన్నే మీకు అర్పించుకుంటున్నాను వచనం చేసుకొని ఆరగింపుడు” అని ప్రాధేయపడినాడు.

“ఇంతటి మైత్రీభావాన్ని చూపుతున్న నిన్ను నా చేతులలో ఎలా వదించగలను? నేను ఆ పని చేయలేను” అన్నాడు అతిధి. శశపండితుడు అటూ

ఇటూ పరికించి చూచాడు - ఆత్మార్పణకు ఏదైనా మార్గం ఉందా అని. ఇంద్రుడు తన మాయావ్రభావంతో అక్కడికి కొంత దూరంలో గనగన మంచున్న బొగ్గుల రాశిని సృజించాడు. ఆ అగ్ని స్కంధాన్ని చూచిన శశి పండితునికి వట్టలేని ఆనందం కలిగింది. అదే పనిగా జీవితమంతా నిధిని వెతుకుతున్నవానికి నిధి లభించినంత ఆనందం కలిగింది. వికసిత కమలములున్న సరస్సులోకి హంస చాలా ఇష్టంతో వాలిన విధంగా శశిపండితుడు అగ్ని ప్రవేశం చేశాడు.

ఆతని నిశ్చయదార్జ్యం ఎలాంటిదో పరీక్షించడానికి వచ్చిన ఇంద్రుడు పరమాశ్చర్య చకితుడయ్యాడు. కొంతసేపటికి ఔషురిల్లి దేవతలనుద్దేశించి "చూశారా? ఈ శశిపండితుని ఉదార చరితం. ఇలాంటి ఉత్కటపుణ్య సంఘటనలు కల్పానికి ఒకటి జరుగడం కూడా అరుదే. లోకాలన్నీ ఆదీరులతో నిండి ఉన్నాయి. వాడిన పూలమాలను వదలిపెట్టడానికి కూడా చేతులు వణికేవాళ్ళే మనకు ఎక్కువమంది కనబడతారు. ఈ మహాసత్త్వని క్రియోదార్జ్యం, సద్వృత్తవాత్సల్యం తిలకించిన మన బాగ్యమే బాగ్యం" అని ప్రశంసించి తన వైజయంతీభవనాన్ని, సుధర్మ అనబడే సభాభవనాన్ని శశిప్రతిబింబాలతో అలంకరించుకొన్నాడు. చంద్రమండలాన్ని కూడా శశి బింబంతో అలంకరించాడు. అనాటి నుండి చంద్రుడికి శశింకుడని పేరు ఏర్పడింది.

అగస్త్య జాతకమ్

ఒకానొక కాలంలో బోధిసత్వుడు అగస్త్యుడు అనే పేరు కలిగిన బ్రాహ్మణుడుగా ఉండడం జరిగింది. గురుకులవాసంలో విద్యను గడించి తిరిగి వచ్చాక అతను ఇలా చింతన చేశాడు :

“గార్హస్థ్యం కుకార్య సంబంధ దోషంతో కూడినట్టిది; ప్రమాదానికి (పరమార్థ సాధన విషయంలో అజాగ్రత్తకు) నిలయమైనట్టిది; ధనాన్ని ఆర్జించటం, ఆర్జించినదానిని రక్షించడంలో మనస్సును తగుల్కొనజేయునట్టిది. ఉపశమనానికి ప్రతిపక్షమైన అనేక వ్యసన శరములకు లక్ష్యమైనట్టిది; ఒక పని మీద మరొక పనిగా ఎడతెరిపి లేని ఆయాసాన్ని కలుగజేయునట్టిది; అత్యుక్తికి జనకస్థానమైనట్టిది; మోక్షధర్మాచరణకు ప్రతికూలమైనట్టిది” ఇలా చింతన చేసి అతడు పరివ్రాజక వ్రతుడైనాడు. ఏకాంతవాసాన్ని మిక్కిలి ఆభిలషించినవాడై దక్షిణ సముద్రంలో ఉన్న “కారా” ద్వీపాన్ని ఆవాస భూమిగా ఎంపిక చేసుకొని అక్కడ స్వహస్తాలతో ఒక పర్ణశాలను నిర్మించుకొని స్వాధ్యాయం, తపస్సు, ధ్యానమూ మొదలగు అధ్యాత్మ సాధనానుష్ఠానంలో మనస్సును నిమగ్నం చేశాడు. ఆ ద్వీపంలో కావలసినంత కందమూల ఫలాదులు లభించటం వలన అతని జీవనానికి లోటు లేకుండా జరుగుతూ వచ్చినది.

న క్యచిద్ దుర్లభా వృత్తిః సంతోషవియతాశ్చనామ్

కుత్ర నాను న విద్యంతే తృణవర్ణజలాశయాః

“దేహేంద్రియ మనస్సులను అదుపులో పెట్టుకొనే సంతోష (contented) చిత్తులకు ఎక్కడా కూడా ఆహారం దుర్లభం కాదు. గడ్డి, ఆకులు, నీళ్లు లభించని

చోటు ఏది ఉన్నదో చెప్పుడు!”

అతని తపోష్ఠిర్యాన్ని పరీక్షించదలచి ఇంద్రుడు ఆ ద్వీపానికి వచ్చి అక్కడున్న కందమూలఫలాదులను మరియు ఉపభోగయోగ్యమైన ఆకులములను క్రమంగా మాయం చేస్తూ వచ్చాడు. చివరికి చెట్లలోని ఆకులే అగస్త్యునికి జీవనోపాధిగా మారింది.

లేత ఆకులను కోసుకొని వచ్చి ఉడకబెట్టి అనుష్ఠానం తరువాత ఆరగించి పిమ్మట మళ్ళీ అనుష్ఠానంలోకి మనస్సును మగ్నం చేస్తూ వచ్చాడు అగస్త్యుడు. ఇంద్రునికి పట్టుదల పెరిగి పెనుగాలులను స్పష్టించి చెట్ల ఆకులన్నీ రాలిపోవునట్టుగా చేశాడు. ఆ ద్వీపమంతా మోడువారిన చెట్లు కలదిగా మార్చివేశాడు.

అగస్త్యునికి శాకం లభించడం దుర్లభమయినది. కాళ్ళు అరిగిపోవునట్టుగా తిరిగి తిరిగి అక్కడక్కడా ఇంకా పూర్తిగా ఎండిపోని ఆకులను సేకరించుకొని వచ్చి ఉడకబెట్టుకొని ఆరగించబోయే సమయానికి అతిది రూపంలో ఇంద్రుడు అక్కడ ప్రత్యక్షమయ్యాడు. ఉడకబెట్టుకొనినది పూర్తిగా అతిదికి ఆనందంగా సమర్పించి వీడ్కోలు చెప్పి పర్లశాలలోకి ప్రవేశించి అనుష్ఠాన నిమగ్నుడయ్యాడు. ఇంద్రునికి పట్టుదల మరింత హెచ్చి రెండవ దినం, మూడవ దినం, నాలుగవ దినం, ఐదవ దినం సరిగ్గా ఆ సమయానికి అతిది రూపంలో ప్రత్యక్షమై అగస్త్యునికి ఆహారం లేకుండా చేశాడు. అగస్త్యుడు ఏ వికారానికీ లోను కాలేదు. “అతిదిని సంతృప్తి పరచాను” అనే ఆనందం అతని క్షుద్భాధను ఏ మూలకీ నెట్టివేసింది.

ఇంద్రునికి భయం పట్టుకొంది. “ఇంతటి గొప్ప తపస్వి ఇంద్రుడని కావాలని కోరుకుంటే చాలు అలా చేతికి వచ్చేస్తుంది” అని భయపడి అతణ్ణి ప్రసన్నం చేసుకోవడానికి నిజరూపంలో ప్రత్యక్షమై అగస్త్యుణ్ణి ఇలా ప్రశ్నించాడు: “బంధుజనులకు, సుఖ సాధనాలకు అన్నిటికీ దూరంగా జరిగి ఇలా తపోజీవితం గడవడానికి ఏదో బలమైన కారణం ఉంటుంది. నేను వినదగినదిగా ఉంటే

చెప్పండి." సమాధానంగా అగస్త్యుడు ఇలా అన్నాడు:

పునః పునర్జాలితవ దుఃఖం జలావివద్వ్యాధివిచూచతాశ్చ
సుద్రవ్యమిత్యాకులతా చ ఋద్ధేర్లోకానలస్త్రాతుమితి స్థితోస్మి

"మళ్ళీ మళ్ళీ పుట్టుతూ ఉండటం దుఃఖదాయకమైన విషయం. ముసలితనం, విపత్తులు, వ్యాధులు వీటి వలన ఏర్పడే మార్పులు - ఇవన్నీ దుఃఖమే. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు చావు రాబోతోంది అనే వ్యాకులత మనస్సును పీడిస్తూనే ఉంటుంది. ఇది కూడా దుఃఖమే. లోకులందరినీ ఈ దుఃఖాల నుండి విముక్తి పొందించడాని కోసమే నేను తపో జీవితాన్ని ఆవలంబించాను."

అగస్త్యుని సమాధానం ఇంద్రునికి ఊరట కలిగించింది. "ఇతడు తన పదవిని ఆశించడం లేదు. లోక హితాశయం కలిగియున్నాడు" అనుకొని, "కాశ్యపా, నీవు పలికిన సుభాషితం నాకు చాలా ఆనందాన్ని కలిగించింది. బదులుకు ఒక వరం ఇస్తాను. ఏదైనా కోరుకో" అన్నాడు

బోధిసత్వుడు భవ (సంసార) బోగసుఖాల యందు అనాసక్తుడు. ప్రార్థనయే ఒక దుఃఖముగా ఎఱిగినవాడు; సంతోషమే (contentment) స్వభావమైపోయినవాడు కనుక ఇలా అన్నాడు : "అభిలషించిన భార్యను, పిల్లలను, అధికారాన్ని, ధనాన్ని పొంది కూడా మానవుడికి తప్పి అనేది కలుగనీయకుండా హృదయంలో లోభానలం (రాగం తృష్ణ) ప్రజ్వలిస్తూనే ఉంటుంది. అట్టి లోభం నా హృదయంలో ఎన్నడూ ప్రవేశించకుండుగాక!"

ప్రార్థనారాహిత్య హృదయాన్ని ప్రకాశపరిచే విధమైన పై సుభాషితాన్ని విని ఇంద్రుడు "సాదు సాదు" అని మెచ్చుకొని మరో వరం కోరుకోమన్నాడు. క్షేణముల నుండి (రాగ ద్వేష మోహాదులు) విముక్తి పొందడం ఎంత కఠినమో తెలియజేయడాని కోసం వరాన్ని కోరే నెపం పెట్టుకొని బోధిసత్వుడు మరో సుభాషితాన్ని చెప్పాడు. "ద్వేషాగ్నిని హృదయంలో రగిలించుకొన్నవాడు ధనాన్ని, దేహకాంతిని, కీర్తిని, సుఖాన్ని

పోగొట్టుకొంటాడు. అట్టి ద్వేషం నాకు దూరంగానే ఉండుగాక!”

ఇంద్రుడు బోధిసత్తుని సుభాషితాలకు తనివి తీరక ఇంకా వినాలనే ఆశయంతో “మరో వరం ఇస్తాను కోరుకో” అన్నాడు. క్షేత్రములలో ప్రధాన క్షేత్రమైన మోహం (అజ్ఞానం, మూర్ఖత్వం) ఎడల తన ప్రతికూలతను తెలియజేస్తూ బోధిసత్తుడు వరాన్ని కోరే నెపంతో మరో సుభాషితాన్ని వినిపించాడు. “మూర్ఖుని ప్రసంగాలు వినడంగానీ, అతణ్ణి చూడడంగానీ, అతనితో సంభాషించడంగానీ నాకు ఎన్నడూ కలుగకుండుగాక.”

అగ్ర్యుణ్ణి మాటల్లోకి దివి ఆణిముత్యాలలాంటి సుభాషితాలను వినాలనే అలిలాషతో శక్రుడిలా అన్నాడు : “ఆపదలపాలైనవాళ్ళ మీద దయ చూపడం పాదులక్షణం కదా! ఆపదలన్నింటికీ మూలం బాల్యం (మూర్ఖత్వం). అది ఒక అరమాదమపైన అవస్థ కనుక బాలురు (మూర్ఖులు) మిక్కిలి శోచనీయులు. వారి మీద మీలాంటి కృపాశువులు దయ చూపవలసినదిపోయి అసలే వాళ్ళ ముఖాలు కూడా చూడరాదని కోరుకోవడం సముచితం అనిపించడం లేదు.”

“వేరే మార్గం లేదు మర్నా (శ్రీమాన్ - sir). మూర్ఖుల మూర్ఖత్వ రోగానికి చికిత్స ఉంటే మాబోటివాళ్లు ఎందుకు ఉపేక్షిస్తారు? వాళ్ళు చికిత్సకు పూర్తిగా అవర్ణులైపోయారు. కుమార్గంలో పయనిస్తూ దాన్నే సుమార్గంగా భ్రమించి ఇతరులను కూడా ఆ కుమార్గానికి చొప్పించే ప్రయత్నం చేసే అందగురువులు వారు వినయం (నమ్రత), ఆర్జవం (సరళత) అనే సుగుణాలు బోత్రిగా లేనివారు కనుక హితం చెప్పి వాళ్ళ మీద మండిపడే స్వభావం కలిగి ఉంటారు. సరియైన శిక్షణ పొందినవారు కాదు కనుక ఈ పండితమ్మన్యుల (జ్ఞానులమని తమను లామే అంచగా వేమకొన్నవారు) మూర్ఖత్వానికి హద్దులుండవు పైగా తమను గురువులుగా భావించుకొన్నవారు కనుక వేరే వాళ్ళనుండి హితం వారెలా వింటారు? సాహసించి హితం చెప్పితే వాళ్ళల్లో కోపాన్ని, ద్వేషాన్ని పెంచడం జరిగి మరింతగా వారి

మూర్ఖత్వరోగం ముదిరిపోవడమే జరుగుతుంది. కనుక సురక్షేప్తా, బాలురు (మూర్ఖులు) కరుణాళువుల దయకు ఇలా అనర్హులైపోయారు. కనుక వాళ్ళ ముఖాలు కూడా చూడటం మంచిది కాదనిపిస్తుంది.”

ఇంద్రుడు చాలా సంతసించి “ఈ సుభాషిత రత్నాలకు వెలకట్టడం ఆసాధ్యమైన పని. అయినా భక్తితో చేసే కుసుమాంజలి పూజలాగా ఈ సుభాషితానికి కూడా ఒక వరం ఇస్తున్నాను, కోరుకో” అన్నాడు.

దీరుని ప్రసంగాలు వినడం, అతణ్ణి చూడడం, అతని సాన్నిధ్యం పొందడం, అతనితో సంభాషణం నాకు కలుగుగాక” అని బోధినత్పుడు వరాన్ని కోరే నెపంతో మరో సుభాషితాన్ని వినిపించాడు.

“ఈ దీరపక్షపాతం ఎందుకు? దీరునిలో ఏముందని ఆకర్షితుడవుతున్నావు? ఇలా దీర దర్శన లాలసత కలిగి ఉండడం అదీర లక్షణం కాదా?” అన్నాడు ఇంద్రుడు.

“దీరులు సుమార్గంలో పయనిస్తారు. ఇతరులను కూడా దయతో ఆ మార్గంలో నడిపిస్తారు. ఎవరైనా హితాన్ని పరుష వచనాలతో చెప్పినా కోపగించుకొనరు. వంచన, కుటిలత లేని నిర్మల హృదయులుగా ఉంటారు. కనుక హితవాక్యాలను స్వీకరించడానికి సర్వసన్నద్ధులుగా ఉంటారు. కనుకనే నేను దీరపక్షపాతిగా ఉంటున్నాను” అన్నాడు సుభాషిత రత్నాకరుడైన బోధినత్పుడు.

ఇంద్రుడు మిక్కిలి ఆనందం చెంది “సంతోషానికి (contentment) సాకార రూపంగా ఉన్నావు. వాంఛించాల్సింది నీకు ఏదీ ఉండదు. అయినా సరే నన్ను అనుగ్రహించడం కోసం భక్తితో నేను ఇచ్చే వరాన్ని స్వీకరించాలి. ఇష్టంతో ఇచ్చేదాన్ని వద్దని చెప్పడం ఎదుటివానికి దుఃఖపేతువు కదా!” అన్నాడు.

“క్షయదోషం లేని అన్నాన్ని మీరు కలిగి ఉండురు గాక! దాతృత్వం అనే కోమలమైన సుగుణానికి మీ మనస్సు నిలయంగా ఉండుగాక! విశుద్ధశీల్యుడైన

యాచకులు నాకు కలుగుదురు గాక! ఈ వరాన్ని నేను కోరుతున్నాను” అన్నాడు బోధిసత్వుడు.

“నీవు వలికే ప్రతి పలుకూ సుభాషితంగా ఉంటున్నది. నీవు కోరినట్లే సర్వం అగుగాక అని వరం ఇస్తున్నాను. పై సుభాషితానికి బదులుగా మరో వరం యిస్తాను కాదనకు” అన్నాడు ఇంద్రుడు.

“సురశ్రేష్ఠా, నన్ను అనుగ్రహించి వరం ఇవ్వదలిస్తే ఒక వరం కోరుతున్నాను. మీరు ఈ దివ్య రూపంలో మరీ నాకు కనపడకుండా ఉండేలా వరం ఇవ్వండి” అన్నాడు బోధిసత్వుడు. ఇంద్రునికి ఆశ్చర్యమూ, రోషమూ కలిగి “జపములు, తపములు, యజ్ఞములు, యాగములు మిక్కిలి శ్రమతో భూలోకవాసులు ఎందుకు చేస్తుంటారో తెలుసా? నా లోకం వచ్చి దేవ భోగాలు అనుభవించడం కోసమే. మరి నీవేమో నా దర్శనమే వద్దంటున్నావు కారణం ఏమిటి?” అని అడిగాడు.

“దేవేంద్రా, కోప్పడకండి, మీ మీద నాకు పూజ్యభావమే ఉంది. నేను తిరస్కార వచనాలు పలుకడం లేదు. శిష్టాచారాన్ని విడనాడలేదు. అదృతమైన, ప్రసన్నమైన, తేజోవంతమైన మీ దివ్యదర్శనం వల్ల నా తపస్సుకు విఘ్నం కలుగుతుందేమో అని సంశయించి ఆ వరం కోరాను. మీరు అన్యదా భావించకండి” అన్నాడు బోధిసత్వుడైన అగస్త్యుడు. ఆ వినయ మధుర వచనాలకు ముగ్ధుడై ఇంద్రుడు అతనికి నమస్కరించి ప్రదక్షిణం చేసి అంతర్ధానమయ్యాడు.

మైత్రీబల జాతకమ్

ఏదో ఒక అపరాధం వల్ల కుబేరుడు ఐదుగురు యక్షులను బహిష్కరించాడు. వారు ఓజోహరులు (బలాన్ని పీల్చివేసేవారు). ఇతరుల ప్రాణాలను హరించడంలో నిపుణులైన ఆ ఐదుగురు యక్షులు, జనులకు ఆనందాన్ని తుష్టిని పుష్టిని కలిగిస్తూ సునంపన్నమై వర్తిల్లుచున్న మైత్రీబలుని రాజ్యంలోకి ప్రవేశించారు. వాళ్ళు ఎంత ప్రయత్నం చేసినప్పటికీ ఆ దేశ ప్రజల ఓజస్సును (బలాన్ని) హరించలేకపోయారు.

ఆ యక్షులు ఒకరి ముఖం ఒకరు చూసుకొంటూ “ఇదేమిటి? మన శక్తిని అడ్డుకొనేంత విద్య, తపస్సు, యోగసిద్ధి లేనివాళ్ళు కదా ఈ మానవులు. మరి ఇలా ఎందుకయ్యింది? మనం వీళ్ల ఓజస్సును ఎందుకు హరించలేకపోతున్నాము? ఓజోహరులనే పేరు ఇక మనకు నేతిబీరకాయలాంటి పేరుగా మిగిలిపోవలసిందేనా?” అని మీమాంసలో పడ్డారు.

ఆ పిమ్మట వారు బ్రాహ్మణ వేషధారులై సమీప అరణ్యంలో సంచరిస్తూ ఒక గోపాలకుణ్ణి చూశారు. అతడు ఒక చెట్టు నీడలో కూర్చొని, కూనిరాగాలు తీస్తూ త్రాడును పేనుకొంటున్నాడు. బ్రాహ్మణ వేషధారులు అతణ్ణి సమీపించి సంస్కృతంలో సంభాషించే ప్రయత్నం చేశారు. వారికి అది అలవాటు లేని భాష కనుక మొదట వారి నోటి నుండి “ధధధ దద కాకా కాకా” అనే శబ్దాలు వెలువడి ఆ తరువాత సరైన భాషలోనే “గోపాలకా, నిర్జనమైన ఈ అడవిలో ఒంటరిగా ఉన్న నీకు భయం కలగడం లేదా?” అని అడిగారు. “ఎందుకు భయపడాలి?” అని గోపాలకుడు బదులు ప్రశ్న వేశాడు. “రౌద్ర స్వభావులైన యక్ష రాక్షస పిశాచగణాల గురించి నీవు వినలేదా? సహాయక సంపత్తి, విద్య, తపస్సు, స్వస్వయనాలు (దుష్టశక్తుల పీడను నివారించే తంత్ర, మంత్ర, యంత్ర, దారణీపదం

మొదలగునవి) కలిగిన మానవుడు కూడా వాళ్ళ బారి నుండి తప్పించుకోవడం చాలా కష్టం కదా! మానవుల క్రొవ్వను, మాంసాన్ని ఆరగించే ఆ గణాల భయం లేకుండా నీవు నిర్జనమైన, దట్టమైన, భయం కరమైన ఈ ఆడవిలో ఎలా ఒంటరిగా సంచరిస్తున్నావు?" అని ప్రశ్నించారు బ్రాహ్మణ వేషధారులైన యక్షులు.

గోపాలకుడు వారి ప్రశ్నకు గట్టిగా నవ్వి ఇలా అన్నాడు: "మహోస్వస్వయనం చేత ఈ దేశ ప్రజలు రక్షింపబడుచున్నారు. దేవేంద్రుడైనా మమ్మల్ని ఏమీచేయలేడు. ఇక మాంసభక్షకుల మాట ఎందుకు? ఆ స్వస్వయనం వల్ల నాకు ఈ ఆడవి ఇల్లులాగా అనిపిస్తుంది. రాత్రి, పగలు లాగా అనిపిస్తుంది. ఏకాకిగా ఉన్నప్పటికీ జనమధ్యంలో సురక్షితంగా ఉన్నట్లనిపిస్తుంది. కనుక నేను నిర్భయంగా ఇక్కడ సంచరించగలుగు చున్నాను." గోపాలకుని మాటలు యక్షుల కుతూహలాన్ని బాగా పెంచింది. అతణ్ణి ఉత్సాహపరచే విధంగా గౌరవాన్ని ప్రదర్శిస్తూ "చెప్పండి చెప్పండి ఎట్లాంటిది ఆ స్వస్వయనం" అని అడిగారు మిక్కిలి ఆసక్తితో.

"చెబుతాను వినండి ఆ స్వస్వయన విశేషాన్ని. కనకగిరి శిలాపలకం వంటి విశాలవక్షం కలిగినవాడు, శరత్కాల చంద్రబింబం లాంటి ఆహ్లాదకరమైన ముఖం కలిగినవాడు, బలిష్ఠమైన ఆజానుబాహువులవాడు, వృషభ రాజమునకున్నటువంటి చూపులు, నడక కలిగినవాడు అయిన మా నరేంద్రుడే (రాజే) మా స్వస్వయన విశేషం. అందరికీ తెలిసి ఉన్న మా రాజా యొక్క ప్రభావం ఇంతదాకా మీరు వినకపోవడం ఆశ్చర్యంగా ఉంది. వివి ఉన్నా అదొక కట్టుకరగా కొట్టివేశారా? నాకు అనుమానంగా ఉంది. సర్దుణాలను గుర్తించే సామర్థ్యం లేని సామరదేశమా మీది? లేక మా నరేంద్రుని కీర్తి అడుగు పెట్టక వదలివేసిన భాగ్యహీన దేశమా మీది? అయినా మీలో కొంత పుణ్యం మిగిలి ఉన్నందువల్ల ఇప్పటికైనా వినగలిగారు" అన్నాడు కొంత రోషం ద్వనించిన కంఠస్వరంతో గోపాలకుడు.

యక్షులు మళ్ళీ అడిగారు : "బ్రహ్మముఖా, అమానవమైన శక్తులు కూడా మీ దేశ ప్రజలను ఏమీ చేయలేకపోతున్నాయి. ఇంత ప్రభావం మీ రాజుకు ఎలా

కలిగిందో చెబుతావా?”

“మహాబ్రాహ్మణులారా, అది ఆయన యొక్క మహోన్నత హృదయం వలన కలిగిన ప్రభావం. రకరకాల పతాకాలతో కూడిన చతురంగబలం ఒక ఆచారంగా పెట్టుకొన్నాడే గానీ ఆయన అసలు బలం పైత్రీబలం. కోపం అనేది ఏమిటో ఆయనకు తెలియదు. ఆయన వదనం నుండి ఒక్క పరుమాత్మైనా వెలువడినట్టుగా మేము వినింది లేదు. నికృష్టమైన రాజనీతి ప్రకారం ఆయన నడుచుకొనడు. ధర్మం ప్రకారమే ఆయన నడత ఉంటుంది. ఆయన సంపదను సజ్జనుల కోసం దారాళంగా వెచ్చిస్తున్నా దుర్జనుల నుండి ధనాన్ని స్వీకరించడు. వారి గర్వానికి అసలు చోటివ్వడు. ఇలాంటి సర్గ్గణాలు వందకు పైనే మా రాజుకున్నాయి. కనుక మా ప్రజలను ఎలాంటి ఉపద్రవాలు బాదించవు. ఆయన గురించి నేను మీకేమి చెప్పగలను! మీరు నగరం వెళ్ళి చూస్తే మంచిది. అక్కడి ప్రజలు వారి వారి పనులను ఎంతో ఇష్టంతోమా శ్రద్ధతోనూ చక్కగానూ చేస్తూ ఉండడం మీరు చూడవచ్చును. హద్దులను అతిక్రమించే విశృంఖల ప్రవర్తనం మీకు ఎక్కడా కనిపించదు. భద్రత, సుభిక్షత వలన అందరి ముఖాల్లో తృప్తి ప్రమోదం కనబడుతుంది. ప్రజలు చక్కని వస్త్రాభరణాలు ధరించి ఉంటారు. కాని వారి ముఖాల్లో గర్వం తోణికిసలాడడం అనేది ఉండదు. అతిది జనులను చాలా ఆదరంగా చూస్తారు. మా రాజుగారి వ్యక్తిత్వం చేత ఆకర్షింపబడిన హృదయాలతో ఆయనను ప్రశంసిస్తూ మాట్లాడే మాటలే మీకు అన్ని చోట్ల వినిపిస్తాయి. ఇదంతా చూశాక మీరే స్వయంగా మా రాజు ఎంత గొప్పవాడో సరైన ఊహకు రాగలరు. ఆ పిమ్మట ఆయన్ను స్వయంగా దర్శించాలనే తపన మీకు కలిగి ప్రత్యక్షంగానే మా రాజును చూసే ప్రయత్నం చేస్తారు” అని ముగించాడు గోపాలకుడు.

ఆ రాజు గుణకధనాన్ని గోపాలకుడు భక్తిభావంతో యుక్తమైన విధంగానే వినిపించినప్పటికీ యక్షుల హృదయాలు మార్దవాన్ని పొందలేదు. ఇంతవరకు ఎదురులేని తమ శక్తికి విఘాతం ఆ రాజు వల్లనే కదా కలిగింది అని అమర్వాన్ని (అసహనాన్ని)

పెంచుకొన్నారు. ఆ రాజుకు అసకారం తలపెట్టి నగర ప్రవేశం చేశారు. దాన ప్రియుడుగా రాజును ఎఱిగినవారై ఒక దుష్టమైన ఉపాయాన్ని ఆలోచించుకొని రాజదర్శనం పొంది భోజనాన్ని యాచించారు. షడ్రసోపేతమైన భోజనాన్ని వారికి ఏర్పాటు చేయుడని మైత్రీబలుడు అధికారులను ఆదేశించాడు. కొంత సేపటికి రాజుర్పమైన భోజన పదార్థాలు అక్కడ సిద్ధమయ్యాయి. యక్షులు ఆ పదార్థాలను ఏవగింపు దృష్టిలో చూస్తూ “పులులు ఎంత ఆకలి వేసినప్పటికీ పచ్చిగడ్డిని మేయవు కదా ! అలాగే మేమున్నూ. ఇది మేము తినదగిన ఆహారం కాదు” అన్నారు. “మీకు ఏది రుచికరమైన ఆహారమో తెలిపితే దాన్ని వెంటనే తెప్పిస్తాను” అన్నాడు సాదరంగా మైత్రీబలుడు.

“నరుల తాజా మాంసము, వేడి నెత్తురు ఇదియే యక్షులైన మాకు అన్నపానం” అని హఠాత్తుగా వారు నిజరూపాలు ధరించారు. వికృతమూ భయంకరమూ అయిన కోరలు గల నోళ్ళతోనూ, జ్వలిస్తూ ఎఱ్ఱగా రౌద్రంగా ఉన్న మెల్లకన్నులతోనూ, వెడల్పుగా వికారంగా ఉన్న చప్పిడి ముక్కులతోనూ, అగ్నిజ్వాల రంగుతో సమానమైన కపిలవర్ణము గల వెంట్రుకలు, గడ్డములతోనూ, కారుమేఘాల వంటి నల్లని దేహములతోనూ భీషణంగా ఉన్న ఆ ఆకారాలను మైత్రీబలుడు చూసి “వీరు మనుషులు కారు. పిశాచాలు, కనుకనే నేనర్పించిన అన్నపానాన్ని, ఇష్టపడలేదు” అని నిశ్చయానికి వచ్చాడు.

కరుణాస్వభావుడైన మైత్రీబలునికి ఆ యక్షుల శోచనీయ స్థితిని చూసి మరింత జాలి వేసి ఇలా విచారించాడు : “కరుణాశూన్యమూ అమంగళమూ అయిన మానసములు గల ఈ యక్షులు అతినింద్యమైన ఆహార తత్పరత కలిగి ఉన్నారు. దీనివల్ల దినదినం వీరికి అనర్థం పెరుగుతూ ఉంటుంది. ఈ అనర్థాన్నుండి (దుఃఖాన్నుండి) వీరికి ముక్తి ఎప్పుడు లభిస్తుంది? వీరు కోరిన ఆహారాన్ని నేను ఎలా సంపాదించగలను? నా దగ్గరకు వచ్చిన అర్థిజనులు నిరాశతో తిరిగిపోవడం ఇంతవరకు ఎన్నడూ జరుగలేదు. మృతదేహంలో వీరు కోరే తాజామాంసం,

వేడిరక్తం ఉండదు కదా ! సజీవదేహం కావాలి. అన్య సజీవ దేహాలతో వీరికి సంతర్పణ నేను చేయను నేను చేయగలిగింది ఒకటే. అదే చేస్తాను. దుష్టవ్రణంలాగా సదా వీడాకరమైనది, అనేక బాధలకు నిలయమైనది అయిన ఈ దేహాన్ని ఒక గొప్ప కార్యసాధనకు బలి చేసి రమ్యమైనదిగా చేస్తాను." ఇలా నిశ్చయించగానే మైత్రీబలుని హృదయం హర్షం చెంది ముఖానికి ఒక క్రొత్త అందాన్ని కలిగించింది. తన శరీరాన్ని యక్షులకు చూపుతూ "రక్త మాంసాలతో నిండిన ఈ దేహదారణం లోకహితం కోసమే. ఇప్పుడిది అతిథి సత్కారానికి సిద్ధంగా ఉంది" అన్నాడు. మైత్రీబలుని మహోన్నత వ్యక్తిత్వం గురించి వినియున్నప్పటికీ అతని ఆ పరమాద్యుతమైన నిశ్చయంపట్ల కొంత అపనమ్మకంతో యక్షులు ఇలా అన్నారు: "యాచనాదైన్యం ద్వారా అర్థి అయినవాడు తన దుఃఖాన్ని తెలియజెప్పుతాడు. ఆ తరువాత ఏమి చేయాలనేది దాతయైనవాడు నిర్ణయించవలసి ఉంటుంది."

తన నిశ్చయానికి వాళ్ళు ఆనుమోదనం తెలిపారని రాజు పరమానందం చెంది తన రక్తనాళాలను బయలుపఱచడానికి వైద్యులను రమ్మని ఆదేశించాడు.

అమాత్యులకు విషయం తెలిసి చాలా ఆందోళనతో ముటాముటి రాజు సన్నిధికి వచ్చి ఆ దానక్రియను వారించే ప్రయత్నం చేశారు : "రాజా, నీవు స్వీయసుఖాలలో అనాసక్తుడవై లోకహితం కోసం ఈ రాజ్యభారాన్ని మోస్తున్నావు. అట్టి నీకు ఇది తగదు. ఈ ఉన్మాదాన్ని వదలిపెట్టు. నీ ప్రజలను నాశనం చేయడానికే వీళ్లు ఈ యుక్తి పన్నారు. వీరి వంచనకు బలి కావద్దు. ఈ ఐదుగురి కోసం నీ సమస్త ప్రజానీకాన్ని అనాధలను చేయడం ధర్మమార్గం కానేకాదు. వీరి కోరికను తీర్చే నిశ్చయాన్ని వదలిపెట్టడం అశక్యంగా నీకు తోస్తే మా శరీరాలను వినియోగించు. మేము నీకంత కానివాళ్ళమైపోయామా?"

రాజు వాళ్ళను ఓదార్చుతూ ఇలా అన్నాడు : "ఉన్నదాన్ని లేదనిగాని, ఇవ్వననిగాని అర్థిజనులకు ఎలా చెప్పగలను? ధర్మమార్గంలో ముందుండి ప్రజలను నడపవలసిన నేనే ఆ మార్గాన్ని వదలిపెట్టేస్తే ఇక ప్రజల అవస్థ ఏమిగాను? ఈ

విషయంలో మీరు నా ఎడల చూపుతున్న స్నేహం, భక్తి తెలియనివాడను కాను. ధనం తరిగిపోతున్నప్పుడు లేదా అదృష్టం తిరగబడి సర్వం కోల్పోయినప్పుడు స్నేహితులు ప్రేమతో అతణ్ణి ఆదుకొంటే అది శోభిస్తుంది గానీ పుష్కలంగా ధనం ఉన్నప్పుడు ప్రేమతో ఆదుకొనే ప్రయత్నం ఏమి శోభిస్తుంది? జనులకు హితం చేయడానికి పనికి వచ్చే సాధనంగానే ఈ దేహం చక్కగా పోషింపబడుతూ పుష్టిగా ఉన్నది. కనుక ఈ విషయంలో మీరు చూపే ప్రేమ, అందిస్తున్న సహాయం అనుచితం. వీళ్ళు యాచించింది నన్నే గాని మిమ్మల్ని కాదు కదా. కనుక నా నిర్ణయానికి అడ్డు రాకండి.”

మహానత్వమైన బోధినత్వము పంచయక్షుల ఆకలి దప్పికలను తొలగించే ఆసాధారణ దానక్రియను చేపట్టాడు. దానప్రీతి వలన హృదయం హర్షంతో నిండిపోయి మనస్సుకు దుఃఖానుభవ అవకాశమే లేకుండా పోయింది.

**ఆకృష్టమాణం శితశస్త్రపాలైః ప్రీత్యా పువర్షారమసావ్యమానమ్
భేదాలనత్యాదివ తస్య దుఃఖం మనఃసముత్పర్జణమందమానీత్**

వాడియైన శస్త్రసంపాతం చేత దుఃఖం ఇటు లాగబడడం, నరేంద్రుని ప్రీతి చేత మర్చి అది అటు దూరంగా నెట్టబడడం జరిగింది. ఇలా అటు ఇటు మాటిమాటికి లాగబడడం చేత చాలా అలసిపోయిందేమో అది (దుఃఖం), మనస్సులో ప్రవేశించడానికి బద్దకించింది.

మహానత్వుని ఈ చర్య పరమ క్రూరులైన యక్షుల కఠిన హృదయాలలో మార్గవానికి ద్వారాలు తెరిచింది. ప్రియమైన స్వీయదేహాన్ని ధర్మప్రియత్వం చేతగానీ కరుణాపరవశత్వం చేతగానీ పరార్థం కోసం త్యాగం చేసే చర్య ద్వేషాగ్నితప్తమైన క్రూర హృదయులను కూడా కోమల హృదయులుగా మార్చివేస్తుంది. యక్షులలో పరివర్తనం వేగంగా వచ్చేసింది. “అహోబత! మహాదాశ్చర్యం! మహాద్భుతం! ఇదేమిటి? మేము చూస్తున్నది సత్యమేనా” అవి పరమ విస్మయం పాలయ్యారు. సైత్రీ బలుని ఎడల అప్పటిదాక పెంచుకొన్న ద్వేషం పొడిపాడి ఆయ్యింది. ఆరాధనాభావం

అతిశయించి వాళ్ళ కన్నులు చెమ్మగిల్లాయి. పరమ భక్తితో సాష్టాంగప్రణామం చేసి “చాలు చాలు దేవా, ఇక విరమించు - స్వీయశరీరపీడావిధానాన్ని. భక్తితో నీ కీర్తిని గురించి మాట్లాడేటప్పుడు ప్రజలు అతివాచాలతను కనబడవడం చాలా యుక్తమే. లక్ష్మీదేవి కమలములను వీడి నిన్ను ఆశ్రయించి యుండడం కూడా చాలా యుక్తమే. మూర్ఖత్వం వల్ల నిన్ను చాలా కష్టపెట్టాము. ఇప్పుడు బుద్ధి వచ్చింది. అధఃపాతాళంలో ఉన్న మమ్ము ఉద్ధరించే శక్తి నీకక్కడికే ఉంది. ఆ ఆశతోనే ఒక విషయం అడుగుతున్నాము. అనాయాసంగా లభించి స్వాధీనంలో ఉన్న రాజ్యసుఖాలను కూడా త్యజీకరించి దేవత్యాగానికి సిద్ధమయ్యావు. ఏ అద్భుతస్థానం వాంచింది ఈ త్యాగపదాన్ని అనుసరిస్తున్నావు? సమస్త వృద్ధివీ ఆదిపత్యాన్ని ఆశించియా లేక కుబేరపదవినా ఇంద్రపదవినా లేక బ్రహ్మసాయుజ్యాన్ని ఆశించియా లేక మోక్షప్రాప్తినా? ఏదైనప్పటికీ నీ ప్రయత్నం సఫలం అయి తీరుతుంది. నీ లక్ష్మమేమిటో మేము వినదగినదైతే వినిపించుడు” అని ప్రాధేయపడినారు.

“ప్రయత్నం చేత పొందేది ఏదైనా సరే వినశ్వరమైనట్టిదిగానే ఉంటుంది. దాని వల్ల సుఖమూ, తృప్తి లభించవు. ప్రశాంతి లభించదని ఇక వేఱుగా చెప్పడం ఎందుకు? సురేంద్రలక్ష్మీ కూడా భవ (సంసార) చక్ర పరిధిలోనిదే. దాన్ని నేను కోరడం లేదు. నా ఒక్కడి ముక్తి కోసమే పాధన స్వీకరించే స్వాధిముక్తిదరిద్రత (very poor ideal of aiming at one's own salvation) నాకు లేదు. జరా, వ్యాధి, మృత్యువనే భయంకరమైన అలలు కలిగిన భవసాగరంలో అల్లాడుచున్న సమస్త జీవులను క్షేమంకరమైన నిర్వాణం ఒడ్డుకు చేర్చగలిగే బుద్ధత్యాన్ని నేను ఆశిస్తున్నాను” అన్నాడు బుద్ధత్వ సంపాదనకు దారితీసే అనంత పుణ్య సంభార జ్ఞాన సంభార సంపాదనా తత్పరుడైన పైత్రీబలుడు.

మహాసత్త్వుడైన ఆ బోధిసత్త్వుని సమాధానం వింటుండగా యక్షుల శరీరాలు పరమభక్త్యావేశంతో పులకరించిపోయాయి. పైత్రీబలునికి మళ్ళీ సాష్టాంగ నమస్కారం చేసి ఇలా అన్నారు. “నీ మహాదాశయానికి తగిన విధమైన నడవడికనే కలిగి

ఉన్నావు. లోకహితం కోసం ఉద్యమించిన నీవు గమ్యం అనతికాలంలోనే చేరుతావని మాకు దృఢమైన విశ్వాసం కలుగుచున్నది. ఆ పరమ దివ్య సమయం వచ్చినప్పుడు దయచేసి మమ్మల్ని మరచిపోవద్దు. నిన్నే శరణు పొందినాము. అజ్ఞానం చేత మేము కలిగించిన ఆయాసానికి క్షమాభిక్ష కోరుతున్నాము. ఇప్పుడు నీ ఆజ్ఞకు ఎదురు చూస్తున్నాము. నీ మంత్రులను శాసించే విధంగానే మమ్మల్ని కూడా తోచిన రీతిలో శాసించి అనుగ్రహించుడు."

పశ్చాత్తాపవునీతులు, మృదుహృదయులుగా పరివర్తితులు అయిన ఆ యక్షులను సైత్రీబలుడు కృపార్థ దృష్టిలో వీక్షిస్తూ ఇలా అన్నాడు : "మీ వల్ల నాకు ఉపకారమే కలిగింది గాని ఆయాసం కాదు. అనవసరంగా భారపడకండి. ధర్మపథంలో సహాయులైన మిమ్మల్ని నేను మఱచిపోను. అనుత్తర సమ్యక్ సంబోధిని (supreme, right and full awakening) నేను పొందినప్పుడు ప్రప్రథమంగా మీకే* ఆ నిర్వాణ ధర్మాన్ని ఉపదేశిస్తాను. నాకు ఇష్టాలుగా మీరు ఉండదలిస్తే నేను చెప్పే ఐదింటిని పాటిస్తూ ఉండండి. 1. హింసాప్రవృత్తిని విషంలాగా వర్జించండి. 2. పరద్రవ్యలోభాన్ని విడనాడండి, 3. లైంగిక దురాచారాలకు దూరంగా ఉండండి. 4. అసత్యభాషణం, సైశున్యభాషణం (కలహం మాటలు), పరుషభాషణం, అసంబద్ధ భాషణం మొ॥ లక్షణాలతో కూడిన గర్జిత వాగ్విపారాన్ని మానండి. 5. మద్యపాన విరతులుగా ఉండండి."

ఆ పంచశీలను యక్షులు శిరసావహించి మళ్ళీ ప్రణామం చేసి భక్తిలో ప్రదక్షిణం కూడా ఆచరించి అంతర్ధానమయ్యారు.

* నిర్దార్థుడు బోధివృక్షం క్రింద బుద్ధుడయ్యాక తాను కమక్కొన్న సంసార తరణోపాయాన్ని ప్రప్రథమంగా వారాణసి నమీపంలోని మృగదావనం (నేటి సారనాథ్) లో తపస్సు చేసుకొంటున్న మహానాముడు, కొండిస్యూడు, అశ్వతీ, బిద్రుడు, వస్రుడు అనే పంచ బిక్షువులకు బోధించాడు బుద్ధుని ధర్మ చక్ర ప్రవర్తనం (turning of the wheel of Dharma) అలా ప్రారంభమయ్యింది ఈ కథలోని యక్షులే తరువాతి కాలంలో ఆ పంచ బిక్షువులయ్యారని ఒక నమ్మిక.

విశ్వంతర జాతకమ్

సంజయుడు శిబిగణతంత్రానికి రాజు. గణతంత్రాన్ని పాలించడం చాలా కష్టం. రాజుకు సర్వాధికారాలుండవు. ఆవసరమనిపిస్తే గణతంత్రంలోని పెద్దలకు ఆతల్లి నిలదీసి శాసించే అధికారం ఉంది. సంజయుని కుమారుడు విశ్వంతరుడు ఆ గణతంత్రానికి యువరాజు.

అతడు యువకుడైనా ఉపశమనశోభితుడు. బలశాలియైనా క్షాంతస్వభావుడు. విద్యాంసుడైనా జ్ఞానమదశూన్యుడు. ధనవంతుడైనా నిగర్హి. ఒక విషయంలో మాత్రం అసహనశీలుడు. పాటి మానవుల కష్టాలను, బాధలను, దైన్యాన్ని చూచి సహించలేడు. కరుణ అనే మహావింటిని ఎక్కువైట్టి దానమనే బాణాలను సంధించేవాడు. ప్రతిదినం వట్టపుటేనుగు మీద నగర సంచారం చేస్తూ తాను కట్టించిన సత్రాలు, చేసిన ఏర్పాట్లు ఎలా జరుగుతున్నాయో పర్యవేక్షణ చేసేవాడు. అతని పట్టపుటేనుగు గంధహస్తీ ఆసాధారణమైన లక్షణాలను కలిగినట్టిది. అట్టిది భరత ఖండంలో మరొకటి లేదు.

పారుగున ఉన్న ఒక రాజు చపలుడు. ఆ గంధహస్తీని తనదిగా చేసుకోవాలనుకొన్నాడు. అతనికొక ఉపాయం తట్టింది. తన పురోహితులకిద్దరికి ఆ ఉపాయం చెప్పి శిబిదేశ రాజుదానికి పంపాడు. విశ్వంతరుడు గంధహస్తీ మీద నగర సంచారం చేస్తున్న సమయంలో వీరిద్దరూ దారికి అడ్డంగా నిలబడి ఎత్తి చాచిపెట్టిన దక్షిణ హస్తాలతో జయాశీర్వాద వచనాలు పలికారు. “మీరేమి అభ్యర్థనతో వచ్చారో సెలవివ్వండి” అన్నాడు విశ్వంతరుడు. “రాజా, నీ దానశూరత్వం, కైలాస శిఖరంలాంటి ఈ గంధహస్తీ - రెండూ ఆకర్షించగా వచ్చాము. లోకం ఆశ్చర్యపోయే విధంగా నీ దానశూరతను ప్రకటించి ఈ గంధహస్తీని మాకివ్వండి” అన్నారు పురోహితులు.

“అబ్బా ఇన్నాళ్ళకు ఇంత గొప్ప దానాన్ని కోరేవాళ్ళు వచ్చారు” అనుకొని పరమప్రీతితో అతడు గంధహస్తీ నుండి క్రిందకు దిగి దాన్ని వారికి దారాదత్తం చేశాడు.

ఈ వార్త దానానలలా నగరమంతా వ్యాపించింది. నగరంలోని బ్రాహ్మణ వృద్ధులు, మంత్రులు, సేనాపతులు, పురస్రముఖులు కోపాద్రిక్తులయ్యారు. హుటాహుటి సంజయుని సభకు వెళ్ళారు. “రాజా, ఈ రాజ్యానికి ముంచుకొస్తున్న అపాయాన్ని గుర్తించకుండా ఎందుకు ఉపేక్షిస్తూ కూర్చున్నావు? మన దేశంలోని అమూల్యమైన, అపురూపమైన, అజేయమైన గజరాజును దానం చేయడానికా మీ కొడుకును యువరాజుగా కట్టబెట్టింది? బ్రాహ్మణులడిగితే గోవులివ్వండి, బంగారం ఇవ్వండి, బట్టిలివ్వండి, భోజనం పెట్టండి; మేము కాదంటామా? మన రాజ్యలక్ష్మీ, మన జయలక్ష్మీ ఏ గజరాజును ఆశ్రయించి ఉన్నదో దానిని దారాదత్తం చేయడం మేము క్షమించము” అని ఏకకంఠంతో చాలా కటువుగా చెప్పారు. సంజయుడు ఎళ్ళను శాంతపరచే ప్రయత్నంగా ఇలా అన్నాడు : “సభాసదులారా, విశ్వంతరుని దోరణి నాకు కూడా నమ్మతం కాదు. రాజనీతిని అతిక్రమించిన దార్మికత పనికి రాదు. కానీ ఇచ్చివేసిన ఏనుగు ఇక మనకు కక్కిన అన్నంతో సమానం. దాన్ని మళ్ళీ ఎలా తీసుకొందాము చెప్పండి. నేను విశ్వంతరుణ్ణి మందలిస్తాను. మీరు శాంతించండి. మళ్ళీ ఇలాంటి పాఠబాట్లు జరుగరాదని అతణ్ణి గట్టిగా హెచ్చరిస్తాను.”

ఈ సానునయ వచనాలు సభ్యుల కోపాన్ని చల్లార్చలేదు. “రాజా, విశ్వంతరుడు మీ హెచ్చరికలు పాటిస్తాడనే నమ్మకం మాకు లేదు. అతడు కరుణామృదుస్వభావుడు. యువరాజుగా తగడు. తపోభూమియే అతనికి తగిన చోటు. వెంటనే అతణ్ణి దేశబహిష్కృతుణ్ణి చేయండి. వంకపర్వతానికి వెళ్ళి తపస్సు చేసుకోమని ఆదేశించండి. రాజనీతికి బద్దుడైన మరో వీరకుమారుణ్ణి యువరాజుగా నియమించండి.” రాజా వాళ్ళ శాసనానికి తల ఒగ్గక తప్పలేదు.

దేశబహిష్కరణ శాసనం విశ్వంతరునికి వెంటనే అందింది. అతడు

విచారపడలేదు. “బాహ్యోద్రవ్యత్యాగమేమిటి అర్థిజనులు నా నయనాలు కోరినా ఇస్తాను, శిరస్సును అడిగినా ఇస్తాను” అనుకొన్నాడు. అతని భార్య ముద్రికి విషయం తెలిసి భర్తతో ఇలా అన్నది : “క్షత్రియా, నేనూ నీతో వస్తాను. నీ నమీవంలో మృత్యువు కూడా నాకు ఉత్పవమే, నీవు దూరమైతే మృత్యువు కన్నా ఎక్కువ బాధాకరమౌతోంది నా జీవితం.”

జాలి అనే చిన్ని కుమారుణ్ణి, పసిపాప కృష్ణాజినిని, ముద్రిని రథం మీద ఎక్కించుకొని విశ్వంతరుడు తపోభూమికి బయలుదేరాడు. దేశం ఎల్లలు దాటాక దారిలో ఒక బాటసారి ఎదురుపడి “శిబి రాజధాని ఇంకా ఎంత దూరం? అక్కడ యువరాజు విశ్వంతరుడు అడిగినవాళ్ళకు లేదనకుండా ఇస్తాడట. ఆయన దగ్గరకు వెళ్తున్నాను. ఈ సంసారం ఈడ్వలేక సతమతమౌతున్నాను” అన్నాడు. “విశ్వంతరుడను వేనే. ఈ రథం, గుట్టాలే ఇప్పుడు నా దగ్గరున్న ఆస్తి తీసుకోండి” అని అతణ్ణి ఒప్పించి తాను కాలినడకన ప్రయాణం సాగించాడు.

వంక పర్వతం చేరాక అక్కడ సెలయేటి ఒడ్డున ఒక కుటీరాన్ని స్వహస్తాలతో నిర్మించుకొని ఆ అడవిలో లభించే ఆకులు, దుంపలు, కాయలు, పండ్లతో సంతృప్త జీవనం సాగిస్తుండగా అర్థ సంవత్సరం కాలం గడిచింది.

ఒకనాటి మధ్యాహ్నం విశ్వంతరుడు ఒంటరిగా కుటీరంలో ఉన్నాడు. ముద్రి శాకాహార సేకరణ కోసం అడవికి వెళ్ళింది. పిల్లలు ఆడుకొంటున్నారు. ఆ సమయంలో ఒక వృద్ధ బ్రాహ్మణుడు అక్కడికి వచ్చాడు. అతిథిని చూడగానే విశ్వంతరుడు పరమానందభరితుడై అతణ్ణి సాదరంగా ఆహ్వానించి అతిథి మర్యాదలు చేసి, రాకకు కారణం అడిగాడు. ఆ బ్రాహ్మణుణ్ణి అక్కడికి అతని భార్య పురమాయించి పంపింది. వారికి సంతానం లేదు. సేవలు చేసే పరిజనులు లేరు. “అడిగిందేదైనా సరే ఇచ్చే విశ్వంతరుణ్ణి అల్లంత దూరంలో పెట్టుకొని గోళ్ళు గిల్లుకు కూర్చుంటావేమి, పోయి అడగరాదూ ఆ పిల్లల్ని? మనం బ్రతికినన్నాళ్ళు సేవకు పనికివస్తారు. మనం చచ్చాక శవసంస్కారం చేయడానికి పనికివస్తారు” అని

ఆమె తన భర్తను పురమాయించి పంపింది.

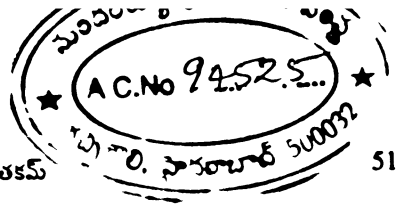
“విశ్వంతరా! వెలుగు, సమమైన దారి ఉంటే నడిచే జనానికి కష్టం ఉండదు. కానీ ఈ లోకం మాతృర్యం (పిసినారితనం) అనే చీకటితో నిండి ఉంది. నా కోరికను తీర్చే నాడుడు కనబడలేదు. నీ దాన శార్వ కీర్తి విని ఈ యాచనా శ్రమకు పాల్పడి వచ్చాను. నిన్ను అర్థిస్తున్నాను. పరిచారకులుగా నీ పిల్లల్ని ఇవ్వ” అన్నాడు నిర్లజ్జగా. ఇవ్వను అనే మాట నోటరావి మహాపత్వ్యుడైన బోధిసత్వుడు పిల్లలు తనకు చాలా ఇష్టమైనప్పటికీ సాహసంతో “ఇస్తాను” అన్నాడు. ఆ వాగ్దానం విన్నంతనే బ్రాహ్మణుడు మిక్కిలి తొందర చూపించుతూ “స్వస్తి ఆస్తు, మరి ఇక ఆలస్యం దేనికి? దానక్రియ పూర్తి కానిచ్చి పంపించు” అన్నాడు. అతని ఆత్రాన్ని తొందరను గమనించిన విశ్వంతరుడు “మీ ఇష్టం ప్రకారమే ఇప్పుడు ” అని అసంపూర్ణ వాక్యం పలికి పరిగ్రహం కోసం ఆత్రంగా చేతులు చాచి పట్టుకొనియున్న సిగ్గులేని అతని చేతుల మీద కమండలాన్ని వంచినాడు.

తస్య యత్నానురోధేన వసాతాంబు కమండలో:

వద్మవత్రాభితానూభ్యాం నేత్రాభ్యాం స్వయమైవ తు

విశ్వంతరుని ప్రయత్నాన్ని అనుసరించి కమండలం నుంచి నీళ్ళు పడినాయి. వద్మ వత్రాల్లాంటి అతని అభితాను నేత్రాలనుంచి కన్నీళ్ళు స్వయంగానే జలజల రాలిపడినాయి.

“బ్రాహ్మణోత్తమా పిల్లలు ఇక మీవారే, కానీ నా మనవి ఆలకించండి. అడవికి పోయిన వీరి తల్లి సాయంకాలానికి వచ్చేస్తుంది. ఆమె వచ్చి బిడ్డలను చివరిసారిగా తనకిష్టమైన విధంగా అలంకరించి ముద్దాడి ఆనందించే అవకాశం ఇవ్వండి. ఈ రాత్రికి మీరిక్కడే ఉండి రేపు ప్రార్థన పిల్లల్ని తీసుకెళ్ళండి” అని ప్రాదేయపడ్డాడు. “తల్లి ఈ దానానికి సమ్మతించదు. ఇతను కూడా పుత్రవాత్సల్యంతో మనస్సు మార్చుకోవచ్చు” అనే భయంతో ఆ బ్రాహ్మణుడు అటు ఇటు వెదకి

కొన్ని తీగలు సంపాదించి, బిగ్గరగా ఏడుస్తున్న ఆ పసి పిల్లల మృదుహస్తాలను చేర్చి కట్టి లాక్కొనిపోవడం మొదలుపెట్టాడు. విశ్వంతరునికి హృదయాన్ని గట్టిగా పిండివేసినంత బాధ కలిగింది. గద్గదస్వరంతో "బ్రాహ్మణోత్తమా, ఈ పసికూనలు తల్లిచాటు బిడ్డలు. మీకేమి సేవలు చేయగలరు? మీకేమి సుఖం వస్తుంది? నా మాట వినండి. వీళ్ళను శిబిరాజా దగ్గరకు తీసుకెళ్ళండి. మీకు కావలసినంత ధనం బదులుగా ఇచ్చి పిల్లలను ఆయన తీసుకొంటాడు" అన్నాడు. "శిబిరాజా కోపంతో నన్ను శిక్షిస్తే దిక్కెవ్వరు? నేనాసాహసం చేయను" అని అతడు పిల్లలను బరబరా లాక్కొన్నాడు. చిన్నపిల్ల కృష్ణాజిని "నాన్నా నాన్నా" అని బిగ్గరగా కేకలు పెట్టా ఏడ్చింది. జాలి కూడా బిగ్గరగా ఏడుస్తూ "నాన్నా మేము లేకుంటే అమ్మ ఏడుస్తుంది. నా జ్ఞాపకంగా నా మట్టి బొమ్మలు సగం అమ్మకు ఇవ్వు" అని వెక్కిళ్ళు పెట్టా ప్రారేయపడ్డాడు.

తన వైపు తలలు త్రిప్పి చూస్తూ పిల్లలు పలికిన ఆ ఏడు మాటలు బోధిసత్తుని హృదయాన్ని తీవ్రంగా కంపింపజేశాయి. "ఇచ్చిన పిమ్మట ఇక విచారించి ఏమి ప్రయోజనం?" అనుకొన్నాడు. కాని విరుగుడు లేని ఆ శోకాగ్ని అతని హృదయాన్ని కాల్చడం మానలేదు. విషం, దేహం అంతా వ్యాపించి చైతన్యాన్ని పోగొట్టిన విధంగా ఆ తీవ్రదుఃఖం అతని చైతన్యాన్ని పోగొట్టి మూర్ఖిల్లజేసింది. కొంతసేపటికి చల్లని గాలుల స్పర్శకు మెల్లగా అతనికి స్పృహ వచ్చి పుత్ర శూన్యమై నిశ్శబ్దంగా ఉన్న కుటీరంలోకి వెళ్ళి కూలబడ్డాడు.

అడవికి పోయిన మద్రికి ఏవో అపశకునాలు తోచాయి. అదుర్దాగా కుటీరానికి బయలుదేరింది. దారిలో భీకర మృగాలు కనబడితే వేరే చుట్టు దారినబడి వేగంగా అడుగులు వేసుకొంటూ వచ్చింది. కుటీర పరిసరాలు నిశ్శబ్దంగా ఉండడంతో ఆమె గుండె గుబేలుమంది. చాలా దూరానికి కూడా వినిపించే పిల్లల గోల వినపడలేదు. తను వస్తున్న అలికిడి విని ఆనందంగా ఎదురువచ్చే పిల్లలు ఎదురు రావడం లేదు. "నిదురబోతున్నారా? ఇప్పుడేమి నిద్ర? ఆలస్యమైందని నా

మీద అలిగినారా? లేక నన్నాట పట్టించడానికి ఏ పాదమాటునైనా దాక్కున్నారా?" అని పరిపరి విదాల ఆందోళనపాలై గట్టిగా ఒక్కొక్కరి పేరు పెట్టి పిలిచింది. బదులు లేదు. ప్రక్కనే ఉరకలు వేస్తూ వేగంగా ప్రవహిస్తున్న సెలయేరును చూచి ఆమె మనస్సు కీడును శంకించింది. "భగవంతుడా! అపశకునాలు నా దేహానికే తగలనీ. నా బిడ్డల్ని క్షేమంగా చూడు దేవుడా" అని ప్రార్థిస్తూ కుటీరంలోకి ప్రవేశించింది. కన్నీటి చారలతో వేదనావదనంతో మౌనంగా ఉన్న భర్తను చూడగానే తన శంక నిజమే అనిపించి పుత్రశోకం భరించలేక స్పృహ కోల్పోయి నేలకు వారింది. ఆమెను పడనీయకుండా విశ్వంతరుడు పట్టుకొని చావసై పరుండబెట్టి మళ్ళి స్పృహ వచ్చే విధంగా శైత్యపచారాలు చేశాడు. ఆమె మూర్ఛ నుండి తేలుకొన్నాక జరిగిన విషయం చెప్పాడు. పుత్ర వినాశాన్ని శంకించిన ఆమెకు ఒక విధంగా అది సంతోష వార్తే అయ్యింది. భర్త ఔన్నత్యానికి, దానపారమితకు ఆమె చకితురాలై కన్నీళ్ళు తుడుచుకొని విస్మయంగా అతణ్ణి చూస్తూ "ఆశ్చర్యం, ఆశ్చర్యం" అన్నది.

విశ్వంతరుని దానపారమితకు భూదేవి హర్షం పట్టలేక కంపించింది. దేవతల నివాసమైన సుమేరు పర్వతం కూడా కంపించింది. కంపన కారణాన్ని దిక్పాలకులు తెలువగా ఇంద్రుడు విని పరమాశ్చర్యపరవశుడై మరునాడు బ్రాహ్మణ రూపంలో విశ్వంతరుని ముందు ప్రత్యక్షమై "మహా సరస్సులలో నీరు ఎప్పటికీ ఇంకిపోని విధంగా సత్పురుషుల్లో దానశీలత ఎప్పటికీ ఇంకిపోకుండా ఉంటుంది. దేవకాంతలాగా ఉన్న నీ భార్యను దానంగా అడుగుతున్నాను" అన్నాడు. దేహంలో సగం కోసి ఇమ్మని అడిగినట్లనిపించినా మహాసత్త్వుడైన బోధిసత్త్వుడు చలించలేదు. ఎడమ చేతితో భార్యను, కుడి చేతితో కమండలాన్ని పట్టుకొని అర్థి చేతిలో దారగా నీళ్ళు వదలి దానక్రియను పూర్తి చేశాడు. భర్త అత్యుదార స్వభావం తెలిసిన మర్రి కోపించలేదు. కనీవిని ఎఱుగని ఈ దుఃఖం ఆమెను చూస్తుండజేయగా భర్తను తదేకంగా చూస్తూ శిలాస్రతిమలా ఉండిపోయింది.

శక్తుని హృదయం పరమవిస్మయంతో నిండిపోయింది. మహాసత్యుడైన బోధిసత్యుణ్ణి స్తుతిస్తూ "దుష్కరమైన నీ బోధిచర్య ఇతరులు చేయగలగడం మాట అటుండనీ. అసలు జరిగిందనైనా నమ్మగలరా? హృదయశుద్ధి లేని వాళ్ళకు ఆ నమ్మకం కూడా కష్టమే. బాల్యా బిడ్డల ఎడల ప్రేమానురాగాలు మిక్కుటంగా కలిగియున్నప్పటికీ విస్వంగానికి నిలయుడవుగానూ ఉన్నావు. ఊహకు అందని మహోన్నత వ్యక్తిత్వం నీది" అని విజయాపంలో ప్రత్యక్షమై " మద్రిని నీకే అప్పగిస్తున్నాను. చంద్రిక చంద్రుణ్ణి వదలి ఉండజాలదు. మీ పుత్రవియోగం, రాజ్యవియోగం కూడా తొలగుతుంది" అని దీవించి అదృశ్యమైనాడు.

ఇంద్రుని సంకల్ప ప్రభావం వల్ల ఆ బ్రాహ్మణుడు పిల్లలను శిబి రాజధానికి తీసుకొనిపోవడం, సంజయుడు వారిద్దరిని తన స్వాధీనంలోకి తీసుకోవడం జరిగింది. విశ్వంతరుని విషాద భరిత గాధను విన్నవారందరూ జలజల కన్నీరు కార్చారు. రాజసభ సభ్యులందరూ పశ్చాత్తాపంతో తపించిపోయారు. విశ్వంతరుణ్ణి మళ్ళీ వెనక్కు పిలిపించి రాజ్యాధికారంలో నిలబెట్టారు.

యజ్ఞ జాతకమ్

ఒకనాక కాలంలో బోధిసత్వుడు ఒక దేశాధిపతిగా ఉండడం జరిగింది. ప్రజాహితమే ఏకైక లక్ష్యంగా పెట్టుకొని పాలన సాగించాడు. ఏ పని చేసినా ధర్మబద్ధంగా చేయడం వల్ల అతను చూపరులకు ఒక ముని వలె, మూర్తీభవించిన ధర్మదేవత వలె కనబడేవాడు. ప్రజలు సాధారణంగా రాజును అనుకరించే స్వభావం కలిగి ఉంటారని తెలిసినవాడు కనుక తన ప్రవర్తనలో ఎక్కడా కూడా ధర్మలోపం జరగకుండా జాగ్రత్త పడేవాడు. ప్రజాహితమనే ఏకైక ఆశయం హృదయంలో పెట్టుకొని దాని కోసం అహర్నిశలు పాటుపడడం వల్ల అతని ముఖానికి ఒక అసాధారణ ఆకర్షణ ఏర్పడి సౌమ్యధర్మనుడుగా కీర్తి కెక్కాడు.

అలాంటి రాజు పరిపాలన క్రింద కూడా కొన్నిసార్లు ప్రకృతి వైపరీత్యాలు తలచూపుతాయి. ప్రజల కర్మవైగుణ్యం వల్లనో మరి వర్షదేవతల ఆనవదానత వల్లనో ఒకసారి అనావృష్టి ఏర్పడి ప్రజలు ఇక్కట్ల పాలయ్యారు. పురోహితులు రాజును దర్శించి వైపరీత్య నివారణకు ఒక యజ్ఞాన్ని చేయవలసిందిగా కోరారు. నోరు లేని అనేక జీవాల బలితో కూడిన ఆ యజ్ఞం ఎడల కరుణాత్మకుడైన రాజుకు విముఖత ఏర్పడింది. యజ్ఞం వృష్టిహేతువు ఎలా అవుతుందో పురోహితులు రాజుకు వివరించి చెప్పారు. కానీ వారి పలుకులు రాజుకు ఘనలేని పలుకులనిపించాయి. అతను ఇలా ఆలోచన చేశాడు : “పశుహింసకు, ధర్మానికి సంబంధం ఏమిటి? పశుహింస వలన దేవతలు ప్రీతి చెందడం ఏమిటి? మంత్రశక్తి చేత బలిపశువులు స్వర్గానికి పోతాయనడం నమ్మదగిన మాటేనా? అసాధ్య కర్మలను వదలిపెట్టి, సత్కర్మలను చేస్తూ పుణ్యం గడిస్తేనే కదా స్వర్గ ప్రాప్తి ! అదేమీ లేకుండా ఊరక చంపబడడం వల్ల స్వర్గప్రాప్తి ఎట్లు? అంత తేలికగా స్వర్గం లభించే పక్షంలో

స్వర్గసుఖాలు కావాలనుకొన్నవారే స్వయంగా బలిపశువులు కావచ్చుకదా ! మూగజీవాలను ఎందుకు బలి ఇవ్వడం? మరి అలా చేసినవారెవ్వరూ కనపడరేమి? వారు చెప్పే మాటల్లో వారికే విశ్వాసం లేనట్లే అనిపిస్తుంది."

పురోహితుల వాక్యాలను శిరసావహించినవానివలె రాజా వారితో "మీరు చెప్పినట్లే చేస్తాను. ఒక చిన్న సవరణ. ఒక యజ్ఞం కాదు. వేయి యజ్ఞాలు తలపెట్టున్నాను. వేయి నరమేధ యాగాలకు తగిన ఏర్పాట్లు చేయండి" అన్నాడు. పురోహితులు ఆనందించారు. వారిలో ప్రధాన పురోహితుడు రాజాకు ఒక చిన్న సూచన చేస్తూ "వేయి నరమేధ యజ్ఞాలు చేస్తే ప్రజలు తిరగబడే ఆపాయం ఉంది కనుక మొదట ఒకటి కావించి ఆ పిమ్మట నెమ్మది నెమ్మదిగా తక్కినవి చేయవచ్చు" అన్నాడు. "ప్రజల విషయంలో మీరు దయపడకండి. అన్నీ సక్రమంగా జరుగుతాయి. మీరు ఏ సంకోచం పెట్టుకోకుండా అన్ని ఏర్పాట్లు చేయండి. బలిపురుషులను సమీకరించడం అనే పని నాకు వదిలిపెట్టండి" అని రాజా వారికి ధైర్యం చెప్పాడు.

ఆ పిమ్మట రాజా పురప్రముఖులను, జనపద ప్రముఖులను సమావేశపరచి సహస్ర నరమేధ యాగం గురించి చెప్పాడు. "జాగరూకులు, ఉత్పాహవంతులు, సూక్ష్మదృష్టులూ అయిన నా గూడచారులను దేశం అన్ని ప్రాంతాలకు పంపియున్నాను. సంఘవిద్రోహులు, దుశ్శీలురు, పరమ స్వార్థపరులు, వంచకులు, దేశద్రోహులు అయిన వారిని కనిపెట్టి తీసుకొచ్చి నరమేధానికి బలి పశువులుగా చేయదలచాను. మంచివారు, యోగ్యులు, ఆమాయకులు ఎవ్వరూ బలిపశువులు కావడం నాకు ఇష్టం కాదు. బలిపశువులను పట్టుకోవడం కూడా వెంటనే చేపట్టడం నాకు ఇష్టం కాదు. ముందు హెచ్చరికగా ప్రతి దినమూ దేశమంతటా ఈ విషయం దండోరా వేసి అందరికీ తెలిపి ఆ పిమ్మట విదానంగా బలిపశువులను పట్టుకొందామమ కొంటున్నాను. మీరేమంటారు?"

పలికులందరికీ నాయకునిలాంటివాడు లేచి నిలబడి రాజాకు నమస్కరించి

“మహారాజా మీకేది ప్రయమో మాకున్నా అదియే ప్రయం. మీ ప్రయం ప్రజల హితమే అని మాకందరికీ తెలుసు. ప్రజలకు హితం కానిదేదీ మీరు చేయరని మాకు తెలుసు. కనుక మీరు తలపెట్టిన విధంగానే చేయండి. మా అందరి సహాయ సహకారాలు మీకు ఎప్పుడూ వుంటాయి” అని సభ ఆమోదాన్ని తెలియజేశాడు.

“బలిపురుషుగ్రాహకులు” అనే ముద్ర ఉండే లోహపట్టాలు తగిలించిన ప్రత్యేకమైన అడంబరమైన దుస్తులు ధరించినట్టి దళాలు దేశం అన్ని మూలలకు పంపబడినాయి. బలిపురుషుల అర్హతలు తెలియజేసే భీషణ మోషణం (దండోరా) భయంకరంగా వాడవాడలా ప్రతిదినమూ వినిపించింది. దుశ్శీలురకు, పాప ప్రవృత్తులకు, ఆ భీషణ మోషణం వింటూంటే గుండెలదిరినాయి. ప్రత్యేక దళాల సంచారం చూచి ముచ్చెమటలు పోశాయి. గూడచారులు కూడా తిరుగుతున్నారని కళ్లకర్లిగా విని మరీ బెదిరిపోయారు. మరణ భయానికి ఎంత మహిమ! వేలవేలమంది గురువులు, ఉపదేశ గ్రంథాలు తీసుకురాలేని మార్పు క్షణాల్లో వచ్చేసింది. దుశ్శీలురు పండా మార్పడమే గాక దానశీలురు కూడా అయినారు. సోమరులు వచ్చు వంచి పనిచేసేవాళ్ళుగా అయినారు. బాధ్యతలు పట్టించుకోకుండా తిరిగే జనాలకు తటాలున వారి వారి బాధ్యతలు గుర్తుకొచ్చి ఆయా బాధ్యతలను చక్కగా నిర్వర్తించటం మొదలుపెట్టారు. వివాదాలు, కొట్లాటలు ఆగిపోయాయి. చివరకు ప్రజల మాటల్లో కూడా సంస్కారం, మర్యాద వచ్చేసింది. దండోరా దెబ్బకు, ప్రత్యేక దళాల ఆర్యాటానికి ఆ దేశంలో కృతయుగం తటాలున వచ్చేసింది !

దానికి తగినట్టుగానే ఋతువులు కూడా యధాక్రమాన్ని పాటించి జనులకు సుఖదాయకమయ్యాయి. అనావృష్టి అంతరించింది. జలాశయాల్ని నిండేలా వర్షాలు కురిశాయి. ఔషధాలు వ్యాధులను పోగొట్టే శక్తి కలవిగా అయినాయి. విదేశీయుల భయం అంతరించింది. అంతఃకలహాల అశాంతి మాయమయింది. దైవికమైన వివత్తులు తగ్గిపోయాయి. రాజాకు యజ్ఞం చేయవలసిన అవసరం పోయింది. కానీ

ప్రత్యేక దళాలను, దండోరాను అలాగే కొనసాగించాడు. యజ్ఞం కోసమై సమకూర్చిన ధనరాశులను, వస్తు సముదాయాన్ని ఆయా ప్రజల అవసరాలను గుర్తించి తగిన విధంగా పంచిపెట్టాడు.

ఆ సమయంలోనే రాచకార్యాల మీద రాజులో ఏర్పాటైన అమాత్యుల సమావేశంలో ఒక వృద్ధ అమాత్యుడు లేచి రాజుకు నమస్కరించి ఇలా ప్రశంసల వర్షం కురిపించాడు:

ఉత్తమాధమమధ్యానాం కార్యాణాం నిత్యదర్శనాత్

ఉవర్యువతి బుద్ధీనాం చరంతీశ్వరబుద్ధయః

“ఉత్తమం మధ్యమం, అధమం అయిప అనేక రకాలైన పనులు - ప్రజలు చేస్తున్నవన్నీ రాజుల దృష్టికి వచ్చి పరీక్షింపబడడం వలన రాజుల బుద్ధి తక్కినవారి బుద్ధులకంటే బహుసూక్ష్మమైన బుద్ధిగా వికసించి యుంటుందని లోకంలో ఒక ప్రవాదం. అది నీ విషయంలో నిజమైంది. పురోహితులు పశుయజ్ఞం చేయమని కోరితే అలాగే అని తల ఊపి నరయజ్ఞం చేస్తానని లోకానికి ప్రకటించి గుట్టుచప్పుడు కాకుండా చివరకు ధర్మయజ్ఞం చేశావు. రాజా, నీ బుద్ధి చాతుర్యానికి నా జోహార్లు. నీ ధర్మయజ్ఞం ప్రజలకు ఉభయలోక హితాన్ని తెచ్చిపెట్టింది. నీలాంటి పాలకుణ్ణి పొందడం ఈ ప్రజలు చేసుకొన్న మహద్భాగ్యం. లోకంలో దానం, శీలం మొదలగు సద్గుణాలున్నవాళ్ళు చాలా మంది ఉన్నారు. కానీ, ఆ సద్గుణాలకు వెనుక ఎక్కడో ఏ మూలనో అంతఃకరణంలో స్వార్థపరత్వ ప్రేరణ ఉంటుంది. కీర్తి కోసమో, పదవుల కోసమో, స్వర్గం కోసమో ఏదో ఒక స్వార్థ సంబంధమైన ప్రేరణ లేకుండా మంచి పనులు చేసేవారు అరుదుగా ఉంటారు. నీలాగా కేవలం ప్రజల హితాన్ని, క్షేమాన్ని, సుఖాన్ని సాధించడానికోసమే ప్రయాసపడేవాళ్లు అసలు కనపడరు. నీలాగా కల్యాణ ఆశయం కలిగిన పవిత్ర హృదయులు పరిపాలకులుగా ఉంటే కృత యుగంనాటి వైభవం రాకుండా ఎక్కడికి పోతుంది?”

శక్ర జాతకమ్

సంపదల్లో ఉన్నా ఆపదల్లో ఉన్నా మహాత్ముల భూతదయ మాత్రం ఒక్కలాగే శిథిలం కాకుండా ఉంటుంది. దీనికి నిరూపణగా క్రింది వృత్తాంతాన్ని తీసుకొనవచ్చు.

ఒకనాక కాలంలో బోధిసత్తుడు ఇంద్రపదవిని పొందడం జరిగింది. బోధిసత్తుణ్ణి ఆశ్రయంగా పొంది ఆ పదవి ఇంకా ఎక్కువ శోభించింది. క్రొత్తగా సున్నం పూతను పొంది తెల్లగా మెరిసిపోతున్న భవనం మీద చంద్రకాంతులు మరింత శోభిస్తాయి కదా !

ఆ సమయంలో దైత్యులు వృత్రాసురుని నాయకత్వంలో దేవతల మీద యుద్ధానికి సిద్దమై సవాలు విసిరారు. యుద్ధభూమిగా భూలోకంలోని సముద్రతీరాన్ని సూచించారు. బోధిసత్తునికి యుద్ధస్థితి లేకపోయినప్పటికీ పదవీ బాధ్యతను గౌరవించి ఆ సవాలును స్వీకరించి యుద్ధానికి తరలివెళ్ళినాడు.

దైత్యుల దాటికి దేవగణాలు చెల్లాచెదరయ్యాయి. యుద్ధభూమిలో దేవతల పక్షంలో పారిపోకుండా నిలబడింది బోధిసత్తుడొక్కడే. విషమించిన పరిస్థితిని గమనించి రథసారథి మాతలి, రథాన్ని యుద్ధభూమి మండి మరలించే నిర్ణయం తానే తీసుకొని రథాన్ని వేగంగా మరలించాడు. దైత్యగణాలు దానిని గమనించి వెంబడించాయి.

మరలుతున్న రథం శాల్మలీ వృక్షములతో నిండిన వన ప్రదేశానికి చేరింది. వెనుకనే దైత్యగణాలు సింహనాదాలు చేసుకొంటూ వస్తున్నారు. బోధిసత్తుడు రథాన్ని ఆపి వెనక్కి త్రిప్పుతున్నాడు. సారథి ఆశ్చర్యపోయాడు. “ఇప్పుడు రథాన్ని

అపినా వెనక్కు త్రిప్పినా దైత్యుల చేతిలో పరాభవం పొందక తప్పదు" అన్నాడు మాతలి. "పరాభవమైనా సహిస్తాను, పదవీచ్యుతినైనా సహిస్తాను - కానీ జీవహింసను సహించలేను. మన రథం ముందుకు పోతే ఈ శాల్మలీ వృక్షాల కొమ్మలకు వ్రేలాడుచున్న పక్షి గూళ్ళకు అపాయం కలుగుతుంది. ఆ గూళ్ళల్లో రెక్కలు బలపడని పక్షి కూనలు, అండాల్లో ఆకారాలు ఇంకా దిద్దుకొంటున్న జాయమాన పక్షి కూనలు ఎన్ని ఉన్నాయో ! నా క్షేమం కోసం ప్రాణిహింసను సమ్మతించను. మరలించు రథాన్ని" అన్నాడు కరుణాపీడిత హృదయుడైన బోధిసత్తుడు.

నాయకుని ఆజ్ఞను కాదనలేక మాతలి రథాన్ని మరలించాడు. రథం గిరుక్కున వెనుదిరిగేసరికి తరముకొని వస్తున్న దైత్యుగణాలు అయోమయం పాలయ్యాయి. వారి వ్యూహం మొత్తం అస్తవ్యస్తం అయ్యింది. వారి బలగాల మోహరింపులో ఆనేక చిద్రాలు ఏర్పడినాయి. వలాయతులైన దేవగణాలు దీన్ని గమనించి దైర్యంగా యుద్ధభూమికి తిరిగి వచ్చాయి. తుది విజయం దేవతల పక్షం అయ్యింది.

పాపం నమాచరతి వీరశ్శుణో జనున్యః

ప్రాప్యానదం నశ్శుణా వీన త మధ్యబుద్ధిః

ప్రాణాత్యయే ఖిపీ తు న సాధుజనః వ్యవృత్తిం

వేలాం నముద్ర ఇన లంఘయితుం నమర్థః

నీచమానవుడు తన క్రూరత్వం కారణంగా ఎల్లప్పుడూ జీవహింసా పాపాన్ని చేస్తుంటాడు. సాధారణ మానవుడు తనకు ఆపదలు కలిగినప్పుడు మాత్రమే జీవహింస చేస్తాడు. ఉత్తమ మానవుడైన సజ్జనుడు చెలియలి కట్టను దాటని సముద్రుని లాంటివాడు. ప్రాణాపాయం కలిగినప్పటికీ తన సర్వత్రిని అతడు అతిక్రమించడు.

బ్రాహ్మణ జాతకమ్

ఓకానక కాలంలో బోధిసత్వుడు సద్రాహ్మణ కులంలో జన్మించడం జరిగింది. కులాచారం ప్రకారం చేయవలసిన వేదాధ్యయనం కోసం గురుకులవాసానికి వెళ్ళాడు. అతని గ్రహణశక్తికి, దారణశక్తికి, గురుభక్తికి, శమనంపత్తికి గురువు ముగ్ధుడయ్యాడు. ముఖ్యంగా శిష్యునిలోని చివరి గుణం గురువును మిక్కిలి ఆకట్టుకొంది. యువనంలో సాధారణంగా ఔద్ధత్యం (restlessness, excitement) అనేది ప్రకటంగా ఉండే అకుశల గుణం. దానికి ప్రతిపక్షమైన శమనంపత్తిని చిన్న వయస్సులోనే కలిగి ఉండడం ఉజ్జ్వల భవిష్యత్తుకు సూచకం. గురువు పక్షపాతరహితుడూ అందరికీ సమానంగానే విద్యను నేర్పేవాడూ అయినప్పటికీ బోధిసత్వుని గుణ విశేషముల చేత గుణపక్షపాతిగా మారక తప్పలేదు. అతని హృదయంలో బోధిసత్వుడు ప్రియతమ శిష్యుడుగా పీఠం వేసుకొన్నాడు. సద్గుణాల మహిమ అంతటిది! అది ఉన్నవాడు వశీకరణమంత్రం నేర్పినవానికన్నా మనుడే అవుతాడు. ద్వేషించేవాళ్ళను సహితం తన నైపునకు త్రిప్పుకోగలడు. తక్కినవాళ్ళను అతడు ఎంత ఆకర్షిస్తాడో వేరే చెప్పనవసరం లేదు.

శిష్యులందరి శీలవరీక్ష చేయడానికి గురువు ఒక ఉపాయం ఆలోచించి అమలు చేశాడు. స్వాధ్యాయ విరామ సమయాల్లో శిష్యులకు తానెంతో దారిద్ర్య దుఃఖాన్ని అనుభవిస్తూ కుమిలిపోతున్నానని మాటిమాటికి చెప్పడం మొదలు పెట్టాడు. "ఈ దారిద్ర్యం ఎంత హెరమైనది ! స్వజనుల ఎడ కూడా నిర్లిప్తతను, ఉదాసీనతను కలిగి ఉండేలా హృదయాన్ని మార్చివేస్తుంది. జీవితంలో ఆనందం లేకుండా చేస్తుంది. ఉత్పవదినాలు కూడా మామూలు దినాల మాదిరే వెళ్ళిపోతుంటాయి. మనిషిని యాచకుణ్ణి చేసి దైన్యంపాలు చేస్తుంది. అతి సాధారణమైన ఇచ్చలు

నెరవేరడం కూడా గగనకుసుమంతో సమావదైపోతుంది. దిక్కారానికి గురికావడం తరచు జరుగుతుంది. సుఖం లేని శ్రమకు మనిషిని వెట్టుంది. ధనం లేకపోవడం దారుణమైన, శోచనీయమైన ఒక దురవస్థ”

గురువుగారి స్వీయ దారిద్ర్య కథనాన్ని వినిన శిష్యులు కొరడా దెబ్బ తగిలిన జాతి గుట్టల మాదిరి అయ్యారు. ఉత్తమరకమైన బిక్షాభోజనాన్ని అధికమైన మోతాదులో సంపాదించి గురువుకు సమర్పించడం చేశారు.

“కాళ్ళు అరిగిపోయేలా మీరు ఊర్లు తిరిగి జోలె నిండా బిక్ష తెచ్చి నా ముందర కుమ్మరించడం ఇక మానండి. ఇలాంటి బిక్షల వల్ల తీరేది కాదు నా దారిద్ర్యం. నా దారిద్ర్యబాధ మీకు సహింపరానిదైతే మీరు తేవలసినది ధనం. ఎందుకు ఇలా అంటున్నానో వినండి. ఆకలిబాధను అన్నం పోగొట్టుంది. దప్పికబాధను జలం పోగొట్టుంది. ఔషధాలు వ్యాధి బాధను పోగొట్టాయి. శిష్యులుగానీ పుత్రులుగానీ సంపాదించి తెచ్చే ధనం దారిద్ర్యబాధను పోగొట్టుంది. నాకు వేరే పుత్రులు లేరు. మీరే నా పుత్రులు” అన్నాడు రెండవ పరీక్షాపత్రం లాంటి వాక్కులను ప్రయోగిస్తూ గురువు.

ఈ పరీక్షా వాక్యత్రాన్ని విని శిష్యులు తెల్లమొహం వేశారు. “బిక్ష లభించే మాదిరి ధనం కూడా లభిస్తే మీ దారిద్ర్యాన్ని మేము ఎప్పుడో అంతం చేసి ఉండే వాళ్ళం. బిక్షద్వారా సంపాదించడమనే చాలా కృశమైన (బలహీనమైన) ఉపాయాన్నే బ్రాహ్మణులమైన మాకు ధర్మశాస్త్రాలు విధించాయి. మేము వేరే ఉపాయాన్ని చేపట్టలేము. ఇక్కడి ప్రజలు దానంగా అన్నం, గుడ్డలు, మందులు ఇస్తున్నారే గానీ ధనాన్ని ఇవ్వడం లేదు. మేము ఏమి చేయగలం? మీ దారిద్ర్యాన్ని పోగొట్టలేని మందభాగ్యులుగా శక్తిహీనులుగా మిగిలిపోయాము” అన్నారు విచారవదనమైన శిష్యులు.

గురువు మూడవ పరీక్షా పత్రాన్ని వినిపించాడు: “ధనార్జనకు వేరే సమర్థమైన ఉపాయం శాస్త్రాలు చెప్పి ఉన్నాయి. వయోభారం వల్ల సామర్థ్యం బాగా తగ్గిపోయిన

నేను ఆ ఉపాయాన్ని వినియోగించే అర్హతను కోల్పోయాను.” శిష్యులు చాలా ఆత్రంగా అడిగారు: “ఏమిటి గురుదేవా ఆ ఉపాయం? మేము మంచి వయస్సులో ఉన్నాము. మాకు అది యోగ్యమైన ఉపాయమైతే తెలియజేయండి. విద్యాసంపన్నులుగా మమ్మల్ని తీర్చి దిద్దినారు. ఆ ఉపాయానుష్ఠానం ద్వారా విత్రం గడించి తెచ్చి ఇచ్చి మీ ఋణాన్ని తీర్చుకొంటాము.”

“మంచి వయస్సు ఒక్కటే చాలదు. ప్రయత్న శైధిల్యానికి అణుమాత్రం కూడా చోటివ్వని గట్టి హృదయం కూడా ఈ ఉపాయానుష్ఠానానికి అవసరమౌతుంది. మీరు చాలా ఆసక్తిగా అడుగుతున్నారు కనుక ఆ ఉపాయాన్ని చెబుతున్నాను. వినండి. ఆపద్ధర్మంగా స్త్రీయాన్ని (దొంగతనం, బందిపోటుతనం) ధర్మశాస్త్రాలు బ్రాహ్మణులకు అనుమతించాయి. ఆపదల్లో కెల్లా నిస్వృత (దారిద్ర్యం) అగ్రగణ్యంగా ఉన్నది. కనుక ఇతరులది హరించడమో, లాక్కోవడమో చేసి తాను అనుభవించడం తప్పు కాదు. పరశురాముని పుణ్యమా అని ఈ భూమి అంతా బ్రాహ్మణుల దయ్యింది. కనుక అంతా మీ స్వంతమే. హరించినా, లాక్కొన్నా మీరు తీసుకోనేది పరాయివాళ్ళది కాదు - అది మీ స్వంతమే. మీరు యదేచ్ఛగా ఈ ఉపాయాన్ని అమలులో పెట్టడానికి కావలసిన జవసత్వ (యత్నం, బలం) అర్హతలు మీకున్నాయి. కానీ దీని కోసం మీరు కీర్తిని బలిపెట్టరాదు. కీర్తికి భంగం రాని విధంగా ఈ ఉపాయాన్ని చాలా గుంభనంగా మూడో కంటికి తెలియకుండా చేయాలి కనుక ఈ ఉపాయ అనుష్ఠాన భూములుగా మీరు జనసంచారం లేని ప్రదేశాలను ఎంపిక చేసుకొని దిగాలి.”

ధర్మశాస్త్రాల్లో ఆ ఉపాయం అనుమతించబడిందని గురువు చెప్పినదే తడవుగా శిష్యులందరూ తలలూపారు. కానీ బోధిసత్వుడు మాత్రం అంగీకారాన్ని మాటల్లోగానీ ఇంగితం (శిరఃకంపనం ఇత్యాది అభిప్రాయ సూచక శారీరక స్పందనలు) ద్వారాగానీ తెలుసలేదు. సిగ్గుతో తల దించుకొని నిట్టూర్చుతూ మౌనంగా ఉండిపోయాడు. “ఉపాయానుష్ఠానం పట్ల విముఖత ఇతనికి భయం వల్లనా, లేక

నాయందు తగినంత స్నేహబుద్ధి లేకపోవడం వల్లనా, అధర్మం అనే జ్ఞానం ఉండటం వల్లనా ఏమై ఉంటుంది స్పష్టంగా తెలుసుకొంటాను" అని తలచి గురువు తన వాక్యాతుర్యాన్ని మళ్ళీ ప్రదర్శించాడు:

"ఈ బ్రాహ్మణ యువకులందరూ నా దారిద్ర్యబాధను చూచి సహించలేక వీరమనుష్యుల వద్దతిని ఆచరించడానికి ఉత్సాహాన్ని చూపుతున్నారు. నీ ఒక్కడిలో మాత్రం అనుత్సాహజడత్వాన్ని చూస్తున్నాను. నా బాధలు నిన్ను కదిలించడం లేదని దీనివల్ల తేటతెల్లమవుతున్నది" అన్నాడు నిమ్కారం ధ్వనిస్తున్న కంఠస్వరంతో.

బోదినత్తుడు ససంభ్రమంగా గురువుకు ప్రణామం చేసి ఇలా అన్నాడు: "సాహం శమించుగాక! మీ దుఃఖాన్ని చూచి కూడా నేను నిస్నేహ కఠిన హృదయుడుగా ఎలా ఉండగలను? నేను తూష్ణీభావం వహించడానికి కారణం మనవి చేస్తాను. తమరు చెప్పిన క్రమంలో ఆ ఉపాయామస్థానం అసంభవమని భావిస్తున్నాను. మూడో కంటికి తెలియకుండా రహస్యంగా చేయమన్నారు. కానీ లోకంలో రహస్యమైన కర్మ అంటూ ఏదీ లేదు. దేవతలు, ఋషులు, మునీంద్రులు మొదలగువారి దివ్య చక్షువులకు కనడకుండా ఏదీ ఉండదు. ఎక్కడ కూడా నేను ఏ కొంచెం శూన్యప్రదేశాన్ని తెలుసుకోలేకపోతున్నాను. మరెవ్వరూ లేకపోయినా నేను ఉన్నాను కదా - ఆ ప్రదేశం అశూన్యం కావడానికి! నేను చేసే కార్యం ఇతరుల దృష్టినుండి తప్పుకొనవచ్చును. అన్యకార్య వ్యాసంగులు కావడం వల్ల వారు నా చర్యలను గమనించలేకపోయినప్పటికీ నా చర్యలు నాకు తెలిసే కదా ఉంటాయి. కనుక మీరు చెప్పిన ఉపాయామస్థానం రహస్యంగా చేయడం అసాధ్యమని నేను తూష్ణీభావం వహించాను."

గురువు పరమ సంతోషంతో అతనిని ఆలింగనం చేసి "సాదు సాదు పుత్రక, సాదు సాదు మహాబ్రాహ్మణ" అని మెచ్చుకున్నాడు.

ఉన్నాదయంతీ జాతకమ్

ఒకనాక కాలంలో బోదినత్తుడు శిబి గణతంత్రానికి రాజుగా ఉండడం జరిగింది. ప్రజలను ఉన్నార్ల ప్రవృత్తి నుండి మరలించి సన్నార్ల వృత్తులుగా చేస్తూ ఉండడం వల్ల వయస్సులో చిన్నవాడైనప్పటికీ ప్రజలందరికీ ఆతడు తండ్రి సమానుడయ్యాడు. ఆతని దండనీతికి పక్షపాతదోషం అంటనే అంటలేదు. ధర్మాన్ని మాత్రమే అనుసరించి ఆ దండనీతి స్వజనుల యందు అన్యజనుల యందు సమప్రభావాన్ని కలిగి యుండినది. ప్రజల హితం ధర్మం మీదనే ఆధారపడి ఉన్నది కనుక దాని పరిరక్షణమే తన ఏకైక కార్యంగా భావిస్తూ వచ్చాడు శిబిరాజు.

ఆ గణతంత్ర రాజధానిలో పురప్రముఖుడైన కిరీటవత్సునికి రూపలావణ్య సంపద కలిగి పరమ ధర్మనీయమై ఉన్న కుమార్తె ఉండినది. ఉన్నాదయంతి (పిచ్చెక్కించేది) అనే సార్థక నామధేయురాలామె. కిరీటవత్సుడు ఒకనాడు శిబిరాజు ధర్మనాన్ని పొంది "రాజా, నా యింట ఒక స్త్రీరత్నం ఉంది. దాన్ని స్వీకరించడానికి లేదా వదిలివేయడానికి నిర్ణయించుకొనే అధికారం మీకున్నది. తెలియజేయడం వరకే నా బాధ్యత" అన్నాడు. శిబిరాజు, స్త్రీ లక్షణవేత్తలైన బ్రాహ్మణ పండితులను పిలిచి కిరీటవత్సుని కుమార్తె తనకు బార్య కావడానికి తగిన యోగ్యతలు కలిగియున్నదా లేదా తెలుసుకొనిరండని పంపాడు.

కిరీటవత్సుడు ఆ బ్రాహ్మణులను తన భవనానికి తీసుకొనిపోయి అతిథి మర్యాదలు మనంగా చేసి ఆ పిమ్మట శతరసోపేత బోజనాన్ని వారికి వడ్డించడానికి తన కుమార్తె ఉన్నాదయంతిని నియమించాడు. ఆమెను చూడగానే వారి చూపులు నిశ్చలములై ఆమె మీద నిలిచిపోయాయి. చూపులను త్రొప్పుకోవడానికి ఆశక్తులైనారు. మద్యసేవనం కలిగించే కైపెక్కిన అవస్థకు లోనయి స్పృథివి కోల్పోయినారు. వాళ్ళు

భోజనం చేయడం లేదని గ్రహించిన కిరీటవత్సుడు కుమార్తెను లోనికి పంపి వేసి తానే వారికి వడ్డన చేశాడు.

బ్రాహ్మణులు రాజభవనానికి తిరిగి వస్తూ ఇలా చర్చించుకొన్నారు. “ఆ కన్యకున్న మనోహరమైన రూపచాతుర్యం చూస్తుంటే మానవకన్య యేనా లేక మాయానిర్మిత కన్యయా అని సంశయం కలుగుతుంది కదూ! రాజు ఆమెను అనులు చూడడం కూడా క్షేమం కాదు; ఇక పెళ్ళిమాట ఎందుకు? ఆమె రూప శోభకు ఎంతటివాడైనా ఉన్నత హృదయుడు కాకతప్పదు. రాజుకు ఆమెను కట్టబెట్టామంటే ఆసైన అతడు దర్మకార్యాచరణలో ఇప్పటి ఉత్సాహాన్ని కోల్పోవడం నిశ్చయం. రాచకార్యాల విషయంలో కాలాతిక్రమణం ఆనవాయితీ అయిపోయి పరిపాలన పూర్తిగా దెబ్బతింటుంది. ప్రజలు ఇప్పుడు పొందుతున్న హితమూ, సుఖమూ రాజ్యంలో తగ్గిపోతూ వస్తాయి. ఆ కన్యను చూచినంత మాత్రానే వయస్సు మల్లిన మన స్థితియే ఏదో మాదిరి అయిపోయింది కదా ! ఇక యువకుడు సైగా సుఖసాధన సంపత్తి పుష్కలంగా ఉన్నవాడు అయినట్టి రాజుకు ఆ కన్యను భార్యగా చేసి మొత్తం గణతంత్రానికి తీరని నష్టాన్ని తెచ్చుకోవడం యుక్తం కాదు. ఆపద్దర్శంగా మనం అబద్ధాలయినా సరే చెప్పి ఈ సంబంధాన్ని చెడగొట్టాలి.”

ఆ బ్రాహ్మణులు రాజదర్శనాన్ని పొంది “రాజా, ఆ కన్యను చూచి వచ్చాము రూపచాతుర్యం కొంత ఉంది గానీ ఆ కన్య అపలక్షణ లక్షితయై ఉన్నది. చంద్రుణ్ణి కప్పివేసిన దట్టమైన మేఘాలు ఆకాశంలోని అందాన్ని, విభాగాన్ని (arrangement) అలాగే భూమి యందున్న అందాన్ని, విభాగాన్ని కనబడనీయకుండా చేస్తుంది కదా! ఆ కన్య కూడా అంతే పుట్టినిల్లు మెట్టినిల్లు రెండింటి కీర్తిని, లక్ష్యిని నాశనం చేసే అపలక్షణాలు కలిగిన నిందిత స్త్రీగానే మాకు లోచనది” అని ఆసత్య వాక్యాలు నిస్సంకోచంగా పలికారు గణతంత్ర క్షేమాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని.

“మీ కుమార్తె విషయంలో నాకు ఆర్థిత్యబుద్ధి కలుగడం లేదు” అని రాజు కిరీటవత్సునికి తెలియజేశాడు. ఆ పిమ్మట కిరీటవత్సుడు తన కుమార్తెను శిబిరాజు అమాత్య వర్గంలోని పిన్న వయస్కుడైన అభిపారగునికి ఇచ్చి వివాహం చేశాడు.

కొన్నాళ్ళ తరువాత రాజు కౌముదీమహోత్సవం తెచ్చిపెట్టే అందాలను తిలకించడానికి పురవీరుల సంచారానికి బయలుదేరాడు. రాజు యేయే వీధుల్లో సంచారానికి వస్తాడో ముందుగానే ప్రకటనమయ్యింది. తానున్న వీధికి కూడా రాజు విచ్చేయనున్నాడన్న వార్త తెలిసి ఉన్నాడయింది కేవలం ఇలా ఆలోచించింది: “అవలక్షణాలున్నదాన్నని నమ్మి ఈ రాజు నన్ను నిరాకరించాడు. అతని శక్తి ఏమిటో ఇప్పుడు తేలాలి. నన్ను చూచి వికారం చెందకుండానూ, మతి పోగొట్టుకోకుండానూ ఉండగలడా చూస్తాను” అని పంతం వహించి చక్కగా అలంకరించుకొని ఆ తెల్లని భవనం మీద కదలని మెరుపుతీగెలా ఒయ్యారంగా నిలబడింది.

నిర్వికారచిత్తుడూ, అపత్రాప్యడూ (ఇతరులు ఏమనుకొంటారో అనే లజ్జా విశేషం కలవాడు), ఇతర స్త్రీలను పరిశీలనగా చూడడం అనే కామ స్వభావం లేనివాడూ అయిన ఆ రాజు ఉన్నాడయిందిని చూడగానే అనిమేషుడయ్యాడు (కంటి రెప్పలు వాలనివాడయ్యాడు). “ఈమె ఎవరు? కౌముదీ దేవతయూ లేక అప్పరసయా? మానవ స్త్రీ మాత్రం కానేకాదు” అని తృప్తి చెందని కన్నులతో ఆమెను అట్టే చూస్తుండగా రథం ముందుకు కదిలింది. రథం అలా కదిలిపోవడం రాజుకు మిక్కిలి అయిష్టంగా లోచింది. పామరజనుడిలాగా వెనుదిరిగి మాత్రం చూడలేదు. చిత్తం ఆమె మీదనే లగ్నం అయిపోయింది. తరువాతి కౌముదీ యాత్రను నిరాసక్తంగా ఒక లాంచనంగా పూర్తి చేసి శూన్యస్వారయుడై తిరిగి వచ్చాడు.

తన రథాన్ని నడిపిన సారథి సునందుణ్ణి ఏకాంతానికి పిలిపించి “ఆ తెల్ల భవనం ఎవరిది? తెల్లనిమేఘం మీద మెరిసిన మెరుపు తీగెలా ఆ భవనం మీద

ఒంటరిగా నిలబడి యుండిన ఆ దివ్య సుందరి ఎవరు?" అని కుతూహలంగా ప్రశ్నించాడు. అది అభిపారగుని సాధమనీ, ఆమె అతని భార్య అనీ పేరు ఉన్నాదయంతి అనీ ఆమె కిరీటవత్సని కుమార్తె అనీ సారది చెప్పాడు.

ఆమె వివాహిత స్త్రీ అని తెలియగానే రాజు హృదయం కృంగిపోయింది. కదలని కన్నులతో శూన్యంలోకి చూస్తూ దీర్ఘంగా నిట్టూర్చుతూ స్వగతంలో ఇలా చింతన చేశాడు : "ఆమెను మర్చిపోవాలనుకొంటాను కానీ ఈ మనస్సు ఆమె రూపాన్ని అట్లే నిలుపుకొని చూపిస్తూ ఉన్నది. వివాహిత అని తెలిసి కూడా ఇంకా ఎందుకు ఆమె ద్యాస? నా చిత్తం మీద ఆమె ప్రభుత్వాన్ని కలిగి ఉన్నట్లనిపిస్తుంది. నిద్ర, లజ్జ రెండూ నన్ను వదలిపెట్టాయి. ఆ విలాసాన్ని, ఆ మందహాసాన్ని, ఆ చూపులను స్మరించుకొంటూ నిశ్చలంగా ఉన్న నా మనస్సుకు రాచకార్య సమయాలను తెలిపే మంటానాదాలు విన్నప్పుడు ఎన్నడూ లేని కోపం, చిరాకు, విసుగు కలుగుతున్నాయి."

శిబిరాజు కర్తవ్యదీక్షాదక్షుడు, మహాదైర్యశాలి (విర్వికారచిత్తుడు) కనుక తనను తాను స్వాధీనంలో ఉంచుకొని కర్తవ్యపరాయణుడైనప్పటికీ అంతర్గతమైన తీవ్రతాపం వలన ముఖంలో కాంతి తగ్గిపోవడము, దేహము కృశించిపోవడము, ఏదో ద్యాసంలో ఉన్నట్లనిపించడము, దీర్ఘమైన నిరాశ జనిత నిట్టూర్పులు ఇవన్నీ అతడు కామజ్వర బాధితుడని లోకానికి తెలియజేశాయి.

రాజు యొక్క స్థితిని చక్కగా గుర్తించిన అభిపారగుడు ఆ స్థితి కలుగడానికి కారణాలను కూడా తెలుసుకొని రాజులో రహస్య సమావేశానికి అనుమతి పొంది ఇలా అన్నాడు:

అభిపారగుడు: నరదేవా, నేడు నేను పూజ చేస్తుంటే ఒక యక్షుడు సాక్షాత్కరించి నన్ను మందలిస్తున్న రోరణిలో 'ఉన్నాదయంతి మీద మీ రాజు హృదయం లగ్నమై ఉన్న పంగతి ఇంకా నీకు తెలియదా?' అని పలికి తటాలున

అంతర్దానమయ్యాడు. అది నిజమైన పక్షంలో ఎందుకు మీరు మౌనం వహించి మమ్మల్ని పరాయివాళ్ళలా చూస్తున్నారు? ఆమెను మీరు పరిగ్రహించి నన్ను అనుగ్రహించవలసినదిగా నా ప్రార్థన. కాదనకండి.

రాజా : అలా జరుగడానికి వీలు కాదు. ఎందుకంటే, అది పుణ్యాన్ని క్షీణింపజేసే దుష్కర్మ. సాంఘిక నియమాలను ఉల్లంఘించడానికి నేనేమీ దేవలోకవాసిని కాను. ఇలాంటివి జనులకు తెలియకుండానూ ఉండవు. ఆమె వియోగం నీ మనస్సును మాత్రం దహించకుండా ఎలా ఉండగలదు? నీవు చెప్పిన విధంగా చేస్తే ఈ లోకానికి పరలోకానికి రెంటికీ నష్టం చేసుకొన్నవాడనౌతాను. కామసుఖాన్ని మాత్రమే వ్రధానంగా ఆపేక్షించే మూర్ఖజనుల నడవడిక అనుసరించదగినది కాదు. బుధజనుల నడవడికే మనకు ఎల్లప్పుడూ ఆదర్శంగా ఉండాలి.

అభిపారగుడు : ధర్మాతిక్రమణం ఆనే శంకకు తావిచ్చకండి. నేను మిమ్మల్ని నా దానక్రియకు సహాయపడమని అభ్యర్థించాను. ఈ దాన గ్రహీతగా మీరు సమ్మతించిన పక్షంలో ధర్మకార్యంలో సహాయపడినట్లే అవుతుంది. మీరు సమ్మతించని పక్షంలో దానక్రియా విఘ్నానికి పాల్పడిన అధర్మమే మీకు కలుగుతుందని మనవి చేస్తున్నాను. ఇది మన ఇరువురి మధ్య మాత్రమే జరిగే వ్యవహారం. తక్కిన జనులకు ఇది తెలిసే అవకాశం లేదు. కనుక జనాపవాద భీతికి లోనవకండి. ఇది నాకు అనుగ్రహమే కానీ బాధాకరమేమీ కాదు. స్వామి ప్రయోజనాన్ని సాధించిన ఎనలేని తృప్తిని నాకు అనుగ్రహించండి.

రాజా : పాపం శమించుగాక! నా మీద అతి స్నేహంతో నీవు ఒక విషయాన్ని మరచినావు. యుక్తాయుక్త విచారం లేకుండా ఏ దానానికంటే ఆ దానానికి సహాయపడడం ధర్మసాధనం కాదు. నా కోపం ప్రాణాలవైనా అర్పించడానికి సిద్ధంగా ఉండే నీవు నా బంధువులందరికన్నా మిక్కిలి ఎన్నడగు స్నేహితుడవు అట్టి నీ భార్య ఎడల నేను కేవలం మైత్రీభావాన్ని మాత్రమే కలిగివుండాలి, కాముక

బావాన్ని కాదు. కనుక అతీర్థమైన (పుణ్యం కానటువంటి) వ్యవహారం వైపునకు నా మనస్సును ఆకర్షించే ప్రయత్నం వదలిపెట్టు. జనులకెవరికీ తెలిసే అవకాశం లేదంటున్నావు. తెలియనంత మాత్రాన పాపం కాకుండా పోతుందా? విషం త్రాగినాడని ఇతరులకెవ్వరికీ తెలియనంతమాత్రాన బ్రతికి బట్టకడలాడా? ఎంతో రహస్యంగా జరిగిన పాపమైనా దివ్యచక్షువులున్న దేవతలకు, యోగిజనులకు తెలియకుండా దాగి ఉంటుందా ? “ఆమె వియోగం నన్ను బాధించదు. అధికమైన తృప్తినే ఇస్తుంది” అనే నీ మాటలు నమ్మడానికి ఇక్కడ ఎవ్వరూ సిద్ధంగా లేరు.

అభిషారగుడు : మీరు నా స్వామి, దైవము. నేను నా కుటుంబం మొత్తం మీ దాసులము. దాసిని స్వీకరించడం వల్ల ధర్మవ్యతిక్రమం ఏముంటుంది? నాకు ఆమె మిక్కిలి ప్రിയమైనదే, కాదనను. మిక్కిలి ప్రിയమైన దాసిని దానం చేయడమే నిజమైన దానం కదా! అట్టి దానం వల్ల నాకు కలిగే ఉత్తమలోక ప్రాప్తికి మీరు విఘాతం కలిగించకండి.

రాజు: అలా అనవద్దు. ఈ రాజ్యలక్ష్మి నాకు ధర్మం వల్ల సంక్రమించింది. తల్లిలా నన్ను వర్తిల్లజేసిన ధర్మాన్ని దెబ్బతీయడం నా చాతగాదు. దాని కన్నా ప్రాణం పోవడమే మేలుగా భావిస్తాను.

అభిషారగుడు : నా భార్య అని మీరు స్వీకరించడానికి ఇచ్చగించని పక్షంలో ఆమెను నేను సర్వజన ప్రార్థనా అవిరుద్ధమైన వేశ్యావ్రతం చేపట్టేట్లు చేస్తాను. ఆ పిమ్మట మీరు ఆమెను స్వీకరించండి. అధర్మదోషం ఉండదు.

రాజు : పిచ్చి పట్టినా నీకు? నిర్దోషమైన భార్యను త్యజించావంటే రాజైన నేను నిన్ను తప్పక శిక్షించి తీరుతాను. లోకుల నిందాలాపాలు అనే రెండవ శిక్షా నీవు అనుభవించక తప్పదు.

అభిషారగుడు : మీకు సుఖం కలిగించడమే నా మనస్సుకు సుఖం. దీని కోసం ధర్మ వ్యతిక్రమణాన్ని, లోకాపనాదాన్ని, సుఖనిలోపాన్ని ఎదుర్కొనడానికి నేను

సిద్ధంగా ఉన్నాను. మిమ్మల్ని మించిన ఆహవనీయాగ్ని వేరే ఏదీ లోకంలో నాకు కనపడడం లేదు. నా పుణ్యవృద్ధికోసం ఉన్నాదయంతిని ఋత్విక్కునకు ఇచ్చే దక్షిణలాగా మీకు అర్పిస్తాను. దయచేసి స్వీకరించండి.

రాజ : లోకాపవదభీతి, పరలోకభీతి లేకుండా యదేచ్ఛగా నడుచుకొనేవాడు ప్రజల విశ్వాసాన్ని కోల్పోతాడు. లక్ష్మీకూడా అతనిని వదలి పెట్టేస్తుంది. జీవితం కోసమైనాసరే ధర్మ వ్యతిక్రమం కూడదు. నీ సూచన నిస్సందిగ్ధమైన మహాదోషంగానూ, సందేహోస్పదమైన అల్పలాభంగానూ ఉన్నది. స్వీయసుఖం కోసం ఇతరులను లోకనింద మొదలగు కష్టాలకు బలిచేయడం సజ్జనులకు సమ్మతమైన చర్య కాదు. నా నైయక్తిక బాధలేవో నేనే భరిస్తూ దర్మాన్ని ఆశ్రయం చేసుకొని ఉంటాను. నా స్వార్థం కోసం ఏ ఒక్క జీవినీ బలి చేయడానికి నేను సమ్మతించను.

అభిపారగుడు : స్వామి కోసం భక్తితో సమర్పించడం వల్ల నాకు అధర్మదోషం లేదు. నివేదితాన్ని స్వీకరించడం వల్ల మీకున్నా ఏ అధర్మ దోషమూ తగలదు. ఈ శిబి గణతంత్రంలోని గ్రామవాసులు నైగమవాసులు నగరవాసులు ఎవరూ కూడా ఈ విషయంలో అధర్మారోపణ చేయలేరు.

రాజ : నీ స్వామి భక్తిని నేను మెచ్చుకొంటున్నాను. ఒకటి అడుగుతాను, సమాధానం చెప్పు. ఈ శిబిగణతంత్రంలో ఎవరికి ఎక్కువ ధర్మపరిజ్ఞానం ఉంది? నీకా, నాకా లేక మరెవ్వరికైనానా చెప్పు.

అభిపారగుడు : జ్ఞానవృద్ధులను సేవించడం వల్ల, విశేష పరిశ్రమ చేసి ఆగమాలను చక్కగా అధ్యయనం చేయడం వల్ల, బుద్ధిపాటవం వల్ల ధర్మ, అర్థ, మోక్ష విషయాలలో మీకున్న పరిజ్ఞానం ఈ లోకంలో ఇంకెవ్వరికీ లేదు. దెవలోకంలో ఒక్క బృహస్పతికి ఉంటే ఉండవచ్చు.

రాజ : కనుక నేను చెప్పేది ఆలకించు. నా ప్రజల హితము ఆహితమూ నా మీదనే ఆధారపడి ఉన్నదని తెలిసిన నేను; వారు నా ఎడల చూపే భక్తిని

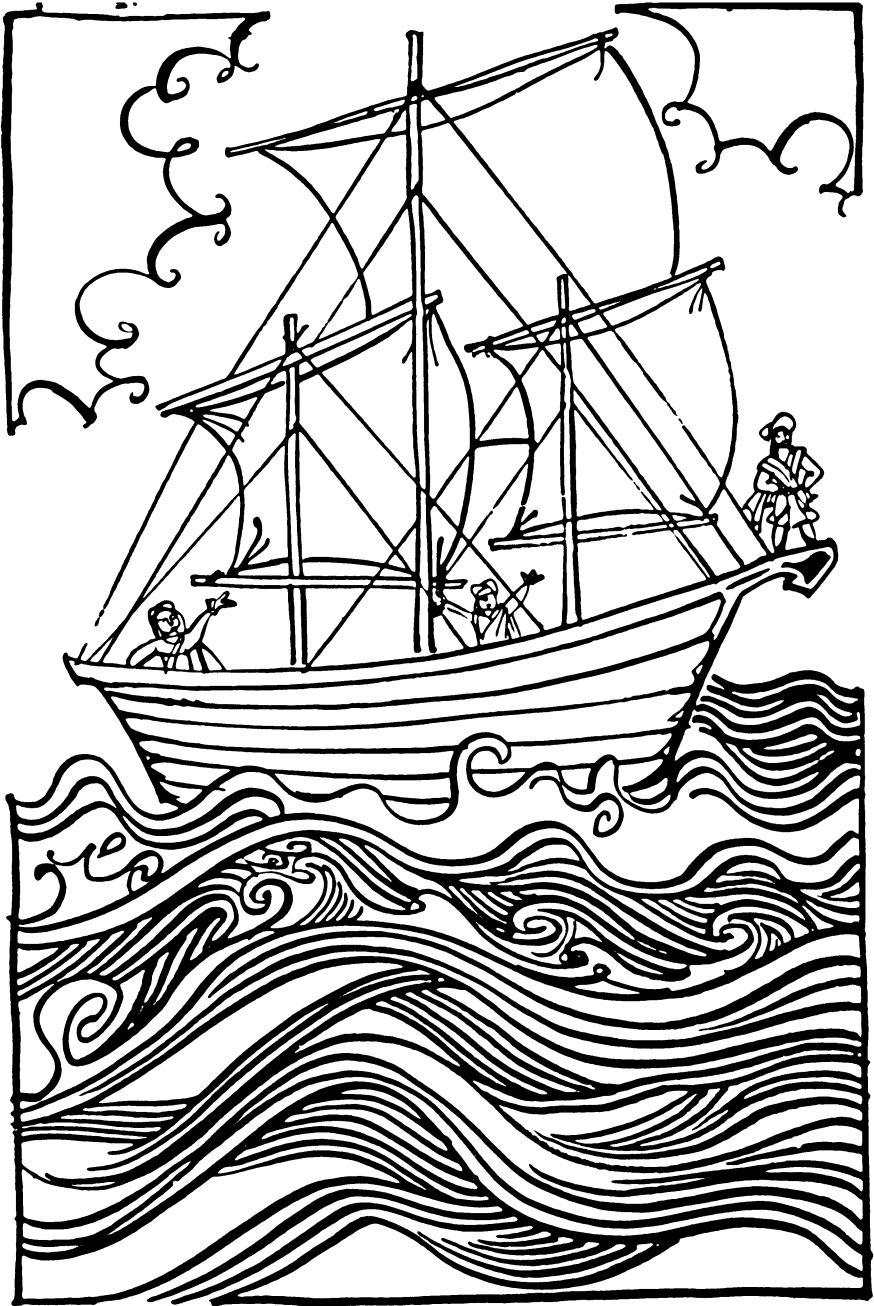
మరచిపోవి నేను కీర్తిదాయకమైన సత్యధంలోనే నడుస్తాను. వ్యవభం ఎలా పోతే అలానే పశువులు కూడా వెనుకనే వెళతాయి. దారి సరియైనదా కాదా అనే ఆలోచన చేయవు. ప్రజలు కూడా నిశ్చంకంగా ధైర్యంగా రాజు నడచిన మార్గంలోనే నడుస్తారు. కనుక ఈ విషయంలో నా బాధ్యత ఏమిటో నేను బాగా జ్ఞాపకం పెట్టుకొంటున్నాను. ప్రజల హితాన్ని కోరుకొంటున్న నేను స్వీయధర్మాన్ని నిర్మలమైన యశస్సును కాపాడుకోదలచిన నేను ఇష్టం వచ్చినట్లుగా ప్రవర్తించను.

అభిపారగుడు : మిమ్మల్ని రక్షకుడుగా పొందిన ఈ ప్రజల బాగ్య సంపద తలచుకొంటేనే ఆశ్చర్యం వేస్తున్నది. సుఖాన్ని ఆపేక్షించని ఇంతటి ధర్మానురాగం మునీశ్వరులలో కూడా అరుదుగానే ఉంటుంది మహాత్ (మహా great) అనే విశేషణం మీలాంటి గుణసంపన్నులనుద్దేశించి ప్రయోగింపబడినప్పుడే శోభిస్తుంది. గుణశూన్యుల నుద్దేశించి ఆ విశేషణం వాడినప్పుడు అది ఒక తిట్టపదం వలె కర్లకరోరంగా మారిపోతుంది. మీ విషయంలో నేను ఆశ్చర్యపడడం ఎందుకు? మీరు గుణ రత్నాకరులు!

సుపారగ జాతకమ్

మహాసత్కుడైన బోదినత్తుడు ఒకానొక కాలంలో పరమనిపుణమతియైన నాసారదిగా (నావికుడు- steerman) ఉండడం జరిగింది. బోదినత్తులు సహజ మేధా సంపన్నులు కనుక వారు ఏయే శాస్త్రాలను తెలుసుకోవాలనుకొంటారో, ఏయే కళలను నేర్చుకోవాలనుకొంటారో ఆయా శాస్త్రాల్లో ఆయా కళల్లో ఇతరులకన్నా అధికులై రాణిస్తుంటారు. నావిక బోదినత్తుడు కూడా తన వృత్తికి సంబంధించిన వివిధ పరిజ్ఞానాలను కలిగియుండినాడు. సముద్రమధ్యంలో తూర్పు పడమరలు తెలియకుండా తికమక పడరాదని అతడు గ్రహ నక్షత్రగతులను తెలియజేసి జ్యోతిశ్శాస్త్రాన్ని చక్కగా నేర్చినవాడైనాడు. సముద్ర ప్రయాణంలో ఎదురయ్యే నియత (permanent) అపాయాలు ఏమిటి? అగంతుక (occasional) అపాయాలేమిటి? - చక్కగా తెలిసిన ఔత్పాతిక జ్ఞాన సంపన్నుడుగా ఉండినాడు. ప్రయాణానికి ఏది సరియైన కాలం, ఏది సరికాని కాలమో ఎఱిగిన కాలక్రమకుశలుడుగా ఉండినాడు. చేపలు, నీటిరంగు, భూభాగలక్షణం, పక్షులు, పర్వతాలు మొ॥ చిహ్నాలను బట్టి ఆయా సముద్ర ప్రదేశాలను సరిగ్గా గుర్తించువాడుగానూ ఉండినాడు. సోమరితనాన్ని జయించినవాడుగానూ, నిద్ర మీద చక్కని అదుపు ఉన్నవాడుగానూ; శీతోష్ణాది ద్వంద్వాలకు, వర్షము, పెనుగాలులు మొ॥ ప్రకృతి పరిణామాలకు చీకాకు పడనివాడుగానూ, జాగరూకుడుగానూ, పనిని చేస్తున్నప్పుడు కార్యసమాప్తి పర్యంతం అలుపు సాలువులకు తావిచ్చని వాడుగానూ, ఏయే రేవులకు నావను నడిపించారో ఆయా రేవులకు నావను సురక్షితంగా నడిపించువాడుగానూ ఉండినాడు. వృత్తి నిర్వహణలో అతడు కనబడచే అంకితభావం వల్ల, ప్రతిభ వల్ల అతనికి లోకంలో సుపారగుడు (తీరాలను చక్కగా చేరేవాడు) అనే పేరు ప్రసిద్ధి కెక్కింది. అతను

నివసించే నగరం కూడా అతని పేరుతోనే సుపారగం అనబడేది. నేడు దాన్ని సూపారగం అంటున్నారు. ఈ కథాకాలం నాటికి అతడు బాగా వృద్ధుడై వృత్తిని విరమించినప్పటికీ సముద్ర వర్తకుల ఒత్తిడికి గురి అవుతూనే వచ్చాడు.

ఒకనాడు బరుకచ్చం నుండి కొందరు సముద్ర వర్తకులు సుపారగం నగరానికి వచ్చి సుపారగుణ్ణి దర్శించి సువర్ణ ద్వీపానికి సరకులను తీసుకొని పోతున్న తమతో రమ్మని బ్రతిమిలారారు.

“నా సహాయం ఇంకా ఏముందని ఇంత దూరం వచ్చారు? నాకిప్పుడు చూపులు కూడా సరిగ్గా ఆనడం లేదు. జ్ఞాపకశక్తి క్షీణించి పోయింది. దేహానికి చేసుకోవలసిన పనులు చేసుకొనే శక్తి కూడా లేని స్థితికి వచ్చేశాను. మీకు ప్రత్యక్షంగా కనబడుతూనే ఉంది కదా నా జరావైభవం!” అన్నాడు సుపారగుడు.

“మీ శరీరావస్థను గమనించలేని కరినాత్ములుగా మమ్మల్ని భావించకండి. మీకు ఏ ఆయాసమూ కలుగనివ్వము. మీ పాదపద్మముల స్పర్శ చాలు మా నావకు. భయంకరమైన సముద్రంలో మా ప్రయాణం మీరు ప్రక్కనుంటే శుభంగా ముగుస్తుందని మా విశ్వాసం. ఇంకెప్పుడూ వచ్చి తొందర చేయము. ఈ ఒక్కసారి మాత్రం కాదనకండి” అని సాయంత్రుకులు (సముద్ర వర్తకులు) ప్రార్థేయపడినారు. కరుణామయుడైన బోదినత్వుడు వారి ప్రార్థనకు చలించిపోయి జరాశిధిల శరీరుడైనప్పటికీ వారితో ప్రయాణానికి సిద్ధమయ్యాడు. అతడు నావలో అడుగుపెట్టగానే నర్తం సిద్ధించినట్లుగా భావించి ఆనందించారు వణిక్కులు.

నావ మహాసముద్రంలో కొన్నాళ్ళు ప్రయణించాక ఒకనాటి సాయంకాలం ఉద్భవించిన ప్రచండ వాయు వేగానికి తట్టుకోలేక దారి తప్పింది. భయంకరమైన తుపాను అనుభవం నడిసముద్రంలో కలుగడం వారిలో చాలా మందికి తొలి అనుభవం కనుక కొందరికి భయం వల్ల నోట మాట పెగల్లేదు. దేవుళ్ళను ఒక్కసారి కూడా స్మరించకుండా కూడికలు తీసేవేతలతోనే కాలం వెళ్ళుచున్న

కొందరికి అప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చారు దేవుళ్ళు. సహజ ధైర్య గుణసంపన్నులు కొందరు ఏమీ జరగనట్లే మామూలుగా ఉంటూ నావను కాపాడుకొనే చర్యలు చేపట్టారు. “మనం ప్రయాణం చేస్తున్నది సముద్రంలో అని గుర్తుపెట్టుకోండి. ఇలాంటి కష్టాలు ఎదురవుతుంటాయి. ఇంతమాత్రానికే విషాదం చెందితే ఎలా? ఆవదల సమయంలోనే బుద్ధి చురుగ్గా పనిచేయాల్సిన అవసరం ఎక్కువ. విషాదానికి దైన్యానికి భయానికి చోటిచ్చారంటే బుద్ధి గందరగోళం అవుతుంది. కష్టాల నుండి గట్టిక్కాలంటే గందరగోళం పనికిరాదు. కాబట్టి ధైర్యంగా ఉండండి” అని సుపారగుడు వాళ్ళకు ధైర్యం చెప్పాడు.

• నావ వేగంగా కదిలిపోతున్నది. ఏదైనా భూభాగం తగుల్తుందా అని ఆశగా చూస్తున్న సాయంత్రుకులకు దూరంలో విచిత్ర ఆకారాలు కనపడ్డాయి. భయంకరమైన కన్నులు, పశువుల కాలిగిట్టల్లాంటి వికారమైన ముక్కులు కలిగి వెండి కవచాలు తొడుక్కొని వున్న మానవాకారాలు నీటిలో బుడుంగన మునుగుతూ మళ్ళీ పైకి జివ్వన లేస్తూ మళ్ళీ మునుగుతూ మళ్ళీ లేస్తూ ఉన్న దృశ్యం చూచి సముద్రవర్తకులు భయపడి సుపారగుడున్న చోటికి పరుగెత్తుకొనిపోయి విషయం చెప్పారు. “అని ఒక రకమైన చేపలు. మీరు భయపడకండి. కానీ మనం సముద్రంలో చాలా దూరం వెట్టబడ్డాము. ఈ సముద్ర భాగానికి ఖురమాలి అని పేరు. నావను మల్లించే ప్రయత్నం చేయండి” అన్నాడు సుపారగుడు.

సాయంత్రుకులు నావను మల్లించే ప్రయత్నం చేశారు కానీ కుదరలేదు. నావ ముందుకు పోతూనే ఉంది. అలా పోతూ ఎంత దూరం పోయిందో మరి, మరో సముద్ర భాగంలోకి ప్రవేశించింది. ఆ సముద్రభాగాన్ని చూడగానే సాయంత్రుకులకు విపరీతమైన భయం వేసింది. తెల్లని మరుగు కమ్మిన నీళ్ళున్న సముద్రం వాళ్ళు చూచింది లేదు. సుపారగుని దగ్గరకు పరుగెత్తుకొనిపోయి విషయం చెప్పారు. “కష్టమే, చాలా దూరానికి త్రోయబడ్డాము. ఈ సముద్ర భాగానికి దదిమాలి అని పేరు. ఇక ముందుకు పోతే క్షేమం కాదు. మల్లించే

ప్రయత్నం చేయండి” అన్నాడు సుపారగుడు. “క్రింద నీళ్ళు దీన్ని ముందుకు లాగుతున్నాయి. వెనుక గాలి వేగంగా నెట్టున్నది. నావ వేగాన్ని కూడా మేము అదుపు చేయలేక పోతున్నాము. ఇక మళ్ళించడం మాట ఎందుకు” అన్నారు సాయంత్రుకులు.

నావ ముందుకు నెట్టబడుతూనే ఉంది. ఎంత దూరం పోయిందో తెలియదు. మరో సముద్రభాగంలోకి ప్రవేశించింది. ఆ భాగంలో అలలు బంగారు రంగుతోనూ నీళ్ళు బాలార్క (ప్రాతఃకాల సూర్యుడు) వర్ణంతోనూ ఉన్నాయి. సుపారగుడు ఇది విని “చాలా చాలా దూరం వచ్చేశాము. మళ్ళించే ప్రయత్నం చేయండి. ఈ భాగానికి అగ్నిమాలి అని పేరు” అన్నాడు. వట్టి పేరు మాత్రమే చెప్పాడు. ఆ రంగు దేనివల్ల అనే విషయం చెప్పలేదు. దూరదర్శి కనుక భయంలో ఉన్న వాళ్ళను మరింత భయంపాలు చేయడం కూడదనుకున్నాడు.

నావ వేగంగా ముందుకు పోతూ మరో సముద్ర భాగంలోకి ప్రవేశించింది. దాని రంగును సాయంత్రుకులు భయంభయంగా చూస్తూ సుపారగునికి తెలియజేశారు. “ఇది కుశమాలి, ఇక్కడ నావను అదుపు చేయడం అసాధ్యం అయినా సరే గట్టి ప్రయత్నం చేయండి. ఇక ముందుకు పోవడం అంటే మృత్యుద్వారానికి పోవడమే అవుతుంది” అన్నాడు సుపారగుడు.

ఎంత ప్రయత్నం చేసినా ఆగలేదు నావ. ముందుకు వేగంగా నెట్టబడుతూనే ఉంది. ఎంత దూరం అలా వెళ్ళిందో చెప్పడం కష్టం. మరో సముద్రభాగంలోకి ప్రవేశించింది. లేత పచ్చిక రంగుతో ఉన్న భాగం అది. వణిక్కులకు కలిగిన అపాయాన్ని తలచుకొని సుపారగుని గుండె బాధతో విలవిలలాడింది. దీర్ఘంగా నిట్టూర్పుతూ “నలమాలికి వచ్చి పడ్డాము. ఇక అసాధ్యం” అన్నాడు. ఇక చేసేదేమీ లేక అందరూ పక్షవాతం వచ్చిన వాళ్ళలాగా కూలబడ్డారు. కొంతసేపటికి దూరం నుండి భయంకరమైన శబ్దం వినబడటం మొదలయ్యింది. పిడుగులు పడినట్లుగా.

అగ్నిజ్వాలలు చుట్టుముట్టినప్పుడు వేణువనంలో (వెదుళ్ళ అడవి) చెలరేగే విస్తోటనాల్లాగా ఆ శబ్దాలు వినపడ్డాయి. అందరూ భయంతో తటాలున లేచి శబ్దం వస్తున్న వైపునకు చూపులు సారించారు.

చెవులను చీల్చి వేసే మందిరి దూరం నుండి భయంకరంగా ధ్వనిస్తున్న ఆ శబ్దానికి సుపారగుడు కూడా అదిరిపడ్డాడు. “కష్టం - కష్టం! దేన్ని సమీపించి ఇక తిరిగిపోవడం ఉండదో అట్టి అశివమైన బడబాముఖం దాపునకు వచ్చి పడ్డాము” అన్నాడు తత్తరపాటు ధ్వనిస్తున్న కంఠస్వరంతో.

బడబాముఖం పేరు వినగానే సాయంత్రములందరికీ జీవితాశ పూర్తిగా తుడిచిపెట్టుకుపోయింది. ఇంక కొన్ని క్షణాల్లో మరణించబోతున్నామని వారికి స్పష్టమైపోయి కొందరు పరమ వికృతమైన పెద్ద కంఠస్వరాలతో బోరున ఏడ్చారు. కొందరు ప్రలపించారు (మాటలు చెప్పా ఏడవడం). కొందరు ‘హ’ అని మూర్చిల్లినారు. కొందరు ద్వాదశాదిత్యులను, ఏకాదశ రుద్రులను, అష్ట వసువులను, సప్త సప్త మరుత్తులను, ఇంద్రుణ్ణి కాపాడమని ప్రార్థించారు. కొందరు సాగరుణ్ణి ప్రాణభిక్ష ఆర్థించారు. కొందరు వివిధ మంత్రాలను జపించారు. కొందరు దేవీపూజ మొదలుపెట్టారు. సుపారగుని మీద ఇంకా విశ్వాసం చెక్కుచెదరని కొందరు అతణ్ణి సమీపించి “అన్నంముద్దల్లా బడబాముఖంలో పడబోతున్నాము. నీవే మమ్మల్ని కాపాడగలవు. సముద్రుడు నీ మాట వినకుండా పోడు” అని మొరపెట్టుకున్నారు.

మహాకరుణాపీడితుడైన ఆ మహాత్ముడు వారిని ఆశ్వాసిస్తూ “మనల్ని కాపాడుకొనే ఉపాయం నాకు తోస్తున్నది. మీరు భయాన్ని త్యజించి కాసేపు మౌనం వహించి దీరులుగా ఉండండి” అన్నాడు దృఢ గంభీరస్వరంతో. ఆ ఆశ్వాసవచనాలు వినిన సాయంత్రములకు జీవితాశ చిగురించి మంత్రముగ్గుల్లా నిశ్శబ్దం పాటించారు.

సుపారగుడు ఉత్తరీయాన్ని బుజం మీద వేసుకొని లేచాడు. నావ మీదికి పోయి కుడి మోకాలును ఆనించి నిండు హృదయంతో తథాగతులందరికీ ప్రణామం

ఆచరించి పిమ్మట చుట్టూ ఉన్న సాయంత్రుకుల వైపునకు, ఆకాశం వైపునకు కూడా దృష్టిని సారీస్తూ “సాయంత్రుకులారా, ఇక్కడి నభస్థలిని అధిష్టించిన ఓ దేవతలారా, మీరందరూ సాక్షులుగా ఉండి నా మాటలు వినండి:

స్మరామి యత ఆత్మానం యతః ప్రాస్తో ఓస్మి విజ్ఞతామ్

నాభిజానామి సంచిత్వ ప్రాణీనం హింసీతుం క్వచిత్

అనేన సత్యవాక్యేన మమ పుణ్యబలేన చ

బడబాముఖమప్రాప్య వస్త్రీ వార్వినివర్తతామ్

“నా పనులను నేను బుద్ధిపూర్వకంగా చేయడం మొదలైనప్పటినుండి ఇప్పటివరకు ఏ ప్రాణికి నా వలన హింస కలిగినట్లుగా తెలియడం లేదు. ఈ సత్యవాక్యబలం చేత నా పుణ్యబలం చేత ఈ నాక బడబాముఖం చేరకుండా మరలుగాక !” అని సత్యక్రియను* ఆచరించాడు.

ఆ మహాత్ముని సత్యాదిష్ఠానబలం చేత, పుణ్యసంభారబలం చేత అక్కడ అద్భుతం (miracle) జరిగింది.

తటాలున నీటిగతి, వాయుగతి మారిపోయింది. నావ సురక్షితమైన దిక్కునకు

* శిబిజాతకంలో సత్యక్రియకు ఇచ్చిన పాద సూచికను పాఠకులు ఇక్కడికి కూడా తెచ్చుకొనగలరు జాతకమాల కదల్లో నాలుగింటిలో సత్యక్రియాప్రక్రియ (motif) ప్రయోగించబడింది శిబి, సుపారగ, మత్స్య, వర్తకాపోతక జాతకాల్లో సత్యక్రియా ప్రయోగం ఉన్నది సత్యక్రియ వలన ఐశ్వర్యప్రాప్తి (gaining of stidhds or occult powers) శిబికి కలుగుతుంది. తక్కిన మూడు కదల్లో సత్యక్రియ వలన దురి తక్షయం (warding of calamities) జరుగుతుంది. దీని మీద ఇంకా ఎక్కువ తెలుసుకొనదలచినవారు Alex Wayman రచించిన *Buddhist Insight* అనే వ్యాస సంకలన గ్రంథంలో *Hindu Buddhist Rite of Truth An Interpretation* అనే వ్యాసాన్ని చూడగలరు

పాళీజాతకంలో, సుపారగుడు విర్రేశించిన విధంగా వర్తకులు అతని దేహానికి సుగంధ జలస్నానం చేయించి కొత్త వస్త్రాలు కట్టబెడతారు అతను సత్యక్రియను ఆచరిస్తున్నప్పుడు కలశజలంతో అతనికి అభిషేకం చేస్తుంటారు పాళీజాతకంలో మరో వ్యత్యాసం ఏమిటంటే కదాకాలం నాటికి సుపారగుడు పూర్తిగా అండుడు

కదలడం మొదలయ్యింది. చీకటి పడుతున్న సమయానికి నలమాలి బాగానికి నావ చేరింది. అక్కడ సముద్ర ఉపరితలానికి పాడుచుకొని వచ్చిన సముద్ర గర్భ పర్వత శిఖరాన్ని చూచిన సుపారగుడు నావను జాగ్రత్తగా దాని వైపునకు పోనిచ్చి “సాయంత్రుకులారా, ఈ శిఖరం మీద నున్న రాళ్ళను నావకు చేర్చండి. మన నావ సమతూకం కోల్పోయి ఒక వైపునకు ఒరిగినట్లనిపిస్తోంది. సమతూకం వచ్చేవరకు ఆ రాళ్ళను తీసుకొచ్చి పేర్చండి” అన్నాడు. వాళ్ళు అలానే చేసి మళ్ళీ ప్రయాణం సాగించారు. రాత్రి ప్రయాణం మొత్తం సురక్షితంగా సాగి ప్రాతఃకాల సమయానికి బరుకచ్చ తీరాన్ని చేరారు. బాలభాసుని వెలుతురులో వాళ్ళకు మరొక అద్భుతం కనబడింది. నావలోని రాళ్ళు వట్టి రాళ్ళు కావు. ఇంద్రనీలం, వైడూర్యం, పుష్యరాగం మొ॥ అత్యంత విలువైన రాళ్ళవి!

మత్స్య జాతకమ్

కష్టార, తామరస, కమల, కువలయ పుష్పాలతో విభూషితమైనట్టి; హంస, కారందవ, చక్రవాక పక్షులచే ఉపశోభితమైనట్టి; గట్టున ఉన్న వివిధ వృక్షాల చిత్రవిచిత్ర పుష్పాలు వెదజల్లబడినట్టి ఒక సుందరమైన చిన్న తటాకంలోని మత్స్యములకు ఆధిపతిగా ఒకానొక కాలంలో బోధిసత్వుడు ఉండడం జరిగింది. అనేక జన్మలుగా అభ్యాసం చేయబడుతూ వచ్చిన పరార్థ చర్యను బోధిసత్వుడు ఆ అవస్థలోనూ వదలిపెట్టలేదు. ఇతరులకు హితాన్ని, సుఖాన్ని సంపాదించే పనుల్లో తత్పరత కలిగియుండినాడు.

అభ్యాసయోగాద్ధి శుభాశుభాని క్షమాణి సాత్వేన భవంతి పుంసామ్

తథా విధాన్యేన యదప్రయత్నాజ్ఞాన్యాంతరే స్వప్న ఇవాచరంతి

అభ్యాసం ద్వారా శుభ అశుభ కర్మలు మానవులకు సహజములై పోతాయి. కనుక ఏ విధమైన కర్మలు పూర్వం అభ్యసించబడినవో అవియే తరువాతి జన్మల్లో అప్రయత్నంగా అనాయాసంగా చేయబడుతుంటాయి - స్వప్నంలో చేసే పనుల వలె.

బోధిసత్వుడు ఆ మీనములను ప్రియపుత్రుల మాదిరిగా ప్రేమిస్తూ దానం, ప్రియవచనం, అర్థచర్య మొదలగు ఉపాయ కౌశల్యాల ద్వారా ఆ మీనముల హృదయాలను ఆకట్టుకొని అవి నన్నార్గంలో పయనించేలా నిరంతరం కృషి చేస్తూ వచ్చాడు.

ఒక సమయంలో జీవుల భాగ్యసంపద వైకల్యం వల్లనో మరి వర్ష దేవతల ప్రమాదం (అజాగ్రత్త, అనవధానత) వల్లనో వర్షాలు పడలేదు. సూర్య కిరణాలు,

వాయువు, భూమి ఆ చిన్ని తటాకంలోని నీటిని క్రమంగా వీల్చి వేస్తూ ఉండినందువల్ల, క్రొత్తగా నీరు వచ్చి చేరనందువల్ల అది ఒక చిన్న మడుగులాగా అయిపోయింది. ఎండిపోతున్న ఆ తటాకాన్ని చూచి కాకులు, ఇతర మీనభక్షక పక్షులు పెద్ద పండుగ వచ్చినంత ఆనందం పొందాయి.

మీనకులానికి వచ్చిన ఆపద తలచుకొని కరుణామయుడైన బోదీసత్వుడు చింతాక్రాంతుడయ్యాడు. “దినదినమూ తరిగిపోతున్న ఆయుష్షు వలె ఈ సరస్సులోని నీరు ఇంకిపోతున్నది. వర్షాలు పడే సూచనలు కనపడడం లేదు. వేరే సురక్షిత స్థానానికి పోయే సామర్థ్యం ఈ మీనాలకు లేదు. సురక్షిత స్థానాలకు తరలించే నాదులెవరున్నారు? పైగా వీటికి కలిగిన ఆపదను చూచి పండుగ చేసుకొంటూ మీనభక్షకులు ఇక్కడ గుంపు చేరుతున్నారు. ఈ ఉన్న కాస్త నీళ్లు కూడా ఇంకిపోతే ఈ మీనాలు నా కళ్ళ ఎదుటి భక్షింపబడడం నేను భరించలేను. ఎలా ఈ గండాన్ని గట్టిక్కడం?” అని కరుణావీడత హృదయుడైన బోదీసత్వుడు దీర్ఘంగా నిట్టూర్చుతూ ఆలోచన చేశాడు. సత్యఅదిష్ఠానబలాన్ని ఆశ్రయించడం తప్పించి వేరే ఏ మార్గమూ లేదని ఆ మహాత్ముడు విశ్వయానికి వచ్చి తల ఎత్తి ఆకాశాన్ని చూస్తూ ఇలా అన్నాడు :

వృరామి వ ప్రాణివధం యథాహం నంచింత్య కృచ్చ్రే వరమే ఓపి కర్తుమ్
అనేన నత్యేన వరాంపి తోయైరాపూరయన్వర్జతు దేవరాజః

“మహాకష్టదశ ప్రాప్తించినప్పుడు కూడా నేను ఎన్నడూ ప్రాణివర చేసినట్టుగా ఎంత ఆలోచన చేసి చూచిననూ జ్ఞాపకమునకు రావడము లేదు. ఈ సత్యవాక్య బలము చేత పర్జన్యుడు సరస్సులు నిండునట్లు వర్షించుగాక!”

మత్స్యరాజా యొక్క సత్యఅదిష్ఠాన బలానికి పుణ్య సంభార బలం కూడా తోడయి అద్భుతం జరిగింది. ఉన్నట్లుండి ఆకాశంలో నల్లని మేఘాలు కమ్ముకున్నాయి. మెరుపుతీగల ధగధగలతో మధుర గంభీరంగా మేఘ గర్జనలు

వినబడినాయి. ఆ మేమగర్జనలకు వ్రతస్పందించి నెమళ్ళు ఆనందంతో కేకారవములు చేస్తూ చిత్రవిచిత్ర నాట్యభంగిమలను ప్రదర్శించాయి. ముత్యాలలాంటి నీటిబిందువులు రాలడం మొదలయింది. దుమ్ము దూళి అణగింది. పృథివి యొక్క పుణ్యగంధం నలుదిక్కులకూ వ్యాపించింది. నీళ్ళు కాలువలు కట్టి పల్లమునకు వ్రవహించడం జరిగింది. సరస్సు యొక్క జలమట్టం మెల్లమెల్లగా పైకి రావడం మొదలయ్యింది. ధారాపాతం మొదలయినప్పుడే కాకులన్నీ గోలగోలగా అఱచుకొంటూ పలాయనమయ్యాయి. మరణభీతితో అల్లాడుచుండిన మీనములు జీవితాశను పొంది పరమానందం చెందాయి మీనరాజు కూడా ఆనందాన్ని పట్టలేక పర్జన్యస్థి ప్రోత్సహిస్తూ ఆనందవాక్యాలు పలికాడు :

ఉద్గర్జ వర్జన్య గభీరభీరం ప్రమోదముద్యానయ వాయసానామ్
రత్నాయమానాని వయాంసి వర్జన్యంనక్రవిద్యుజ్జ్వలితద్యుతీని

“పర్జన్యా గర్జించుము. గంభీరముగా, దీరముగా గర్జించుము. మీన కులాన్ని పొట్టిన పెట్టుకొని ఆనందించదలచిన కాకుల ప్రమోదమును తుడిచిపెట్టునట్లుగా గర్జించుము. మెరుపు తీగల కాంతికిరణాలు సోకి రత్నాలులాగా మెఱుస్తున్న వర్జన్యబిందువులను వర్జించుచూ గర్జించుము.”

వర్తకాపోతక జాతకమ్

ఒకానొక కాలంలో బోదిసత్త్వడు ఒక అరణ్యప్రదేశంలో వర్తకా పోతక (Quilt's young) వక్షిగా జన్మించడం జరిగింది. అండమును భేదించి బయటపడడం కొన్ని దినాలే అయినందువల్ల ఇంకా ఎదుగుతున్న చిన్ని రెక్కలు కలవాడై, ఇంకా సరిగ్గా రూపుదిద్దుకొనని అంగవ్రత్యంగములు కలవాడై తల్లిదండ్రులు అతి వ్రయత్నంతో నిర్మించిన పాదరింటిలోని ఒక గూటిలో అన్నదమ్ములతో బాటు పెరుగుతూ ఉండినాడు. ఆ దుర్బల అవస్థలోనూ అతనికి సద్దర్శజ్ఞానం లోపించలేదు. తల్లిదండ్రులు తీసుకొచ్చి నోటికి అందించిన చిన్ని జీవాలను ముట్టుకొనేవాడు కాదు. ఏదైనా గింజలు, పండ్ల తునకలు నోటికి అందినప్పుడే ఆహారంగా తీసుకొనేవాడు. ఈ విధమైన ఆల్పాహారం వలన అతని శరీరం త్వరగా పుష్టిని పొందలేదు. రెక్కలు కూడా బలంగా ఎదగలేదు. ఇతరమైన సోదర వర్తకాపోతములు మాత్రం తల్లిదండ్రులు నోటికి అందించిన ఆహారం ఏదైనా సరే కాదనకుండా తీసుకొని తినడం వల్ల త్వరగా శరీరపుష్టిని పొంది రెక్కల బలం పొందినవిగానూ అయినాయి.

ధర్మాధర్మనిరాశంకః వర్షాశీ మఖమేధలే

ధర్మాం య వృత్తిసున్విచ్చన్విచితాశీహ దుఃఖితః

ఏది ధర్మం, ఏది అధర్మం అనే సంశయానికి తావివ్వకుండా వడచుకొనే సర్వభక్షకుడు మనాయాసంగా (భౌతిక) వృద్ధిని సాధిస్తాడు. దార్మికమైన జీవికను కోరుకొని మంచి చెడ్డల విచారం చేస్తున్నవాడికి పోషణం కష్టంగానే ఉంటుంది!

ఆ సమయంలోనే దురదృష్టవశాత్తు దగ్గర్లో దావానలం ఉత్పన్నమయింది.

భయంకరమైన శబ్దం చేసుకొంటూ, దూమరాళిని విజృంభింపజేస్తూ, మంటలనుండి దశ దిశలకు విసుర్లింగాలను వెదజల్లుతూ, వన్య ప్రాణులకు సంక్రాసం (మిక్కిలి భయం) కలిగిస్తూ, వనవృక్ష గుల్మలతాదులను నాశనం చేస్తూ దావానలం విస్తరించింది.

గాలికి వేగంగా క్రిందకి మీదికి ప్రక్కలకు కదులుతున్న జ్వాలాపాస్తాలలో, గిరగిర తిరుగుతున్న దూమకేశాలలో, స్ఫోటనశబ్దాలలో ఆ దావాన్ని శివతాండవం చేస్తున్నట్లుగా కనబడింది.

భయభ్రాంతములైన పక్షుల మృగముల అఱుపులన్నీ కలిసి ఒకటై మొత్తం వనమే చేసిన మహా ఆర్తనాదం లాగా వినిపించింది.

ప్రచండ వాయువు ఠాటికి వేగంగా ముందుకు వంగిపోతున్న తృణ సమూహం అగ్నిని చూసి భయపడి పారిపోతున్నట్లుగా కనిపించింది. అగ్ని దానిని తరమిపట్టుకొంటున్నాడా అన్న విధంగా దగ్ధం చేస్తూ ముందుకు విస్తరిస్తూ వర్తకపోతక గూడు ఉన్న గుల్మం వైపునకు రావడం మొదలు పెట్టాడు. అక్కడున్న పక్షులన్నీ మరణ భయంతో వికృతంగా అఱుచుకుంటూ ఒకదాన్నొకటి పట్టించుకోకుండా ఎగిరి వెళ్ళిపోయాయి. దుర్బల శరీరుడూ ఇంకా రెక్కల బలం రానివాడూ అయిన బోదీసత్వుడు ఎగిరిపోయే ప్రయత్నం చేయలేకపోయాడు. ఆత్మకక్షిణి తెలిసినవాడు కమక తత్తరపాటు చెందలేదు. పరభసంగా ముందుకు చొచ్చుకొని వస్తున్న అగ్నిని ఉద్దేశించి ఇలా అనునయ (persuasive) వాక్యాలు పలికాడు :

వ్యర్థాదిధావచరణో ఓ న్యనిరూఢపక్ష
 వ్యర్థంభ్రమాచ్చ ఏతరావపి మే న్రడీవా
 త్వద్యోగ్యమస్తి న చ కించిదిహోలిథేయ
 మస్మాన్నివర్తియమతస్తవ యుక్తమగ్నే

“అగ్నిదేవా, చరణాలు అనే పేరుకు అర్థం కాని చరణాలు కలిగిన కదలలేనివాడను. రెక్కలు ఇంకా బలపడనందువలన ఎగరలేనివాడను. నీ సంభ్రమానికి

వెఱచి నా తల్లిదండ్రులు ఎగిరి వెళ్ళిపోయారు. ఇక్కడ గూటిలో నీకు ఇవ్వదగిన ఆతిథ్యం ఏమియు లేదు. కనుక ఇక్కడ నుండి మరలిపోవడమే నీకు యుక్తంగా ఉంటుంది.

మహాసత్త్వదైన బోధిసత్త్వని ఆ సత్యపునీతమైన వాక్కులు వినగానే అగ్నిదేవుడు, వాయుప్రేరితుడై ఉన్నప్పటికీ ఎండిన గడ్డిపాదల మీద ప్రసరిస్తున్న వాడైనప్పటికీ నిండుగా ప్రహిస్తున్న మహానదిని సమీపించి శమించినవానివలె తక్షణమే శమించినాడు.

హిమాలయంలో ఇప్పటికీ కూడా, ప్రసిద్ధమైన ఆ పునీత స్థానంలో ఎంత విజృంభణమైన దావాగ్ని అయినా సరే మంత్రించిన పాములాగా శాంతించిపోతుంది.

ఈ బోధిసత్త్వని వృత్తాంతం ఎందుకు చెప్పబడిందంటే - సత్యపునీతమైన వాక్కు - అగ్నినైనా శాసించగలదని తెలియజెప్పుటకే.

వేలామిన ప్రచలిలోర్మిఫణః నముద్రః

శీక్షాం మునీంద్రవిహితామివ సత్యతామః

సత్యాత్మనామితి న లంఘయితుం యదాజ్ఞాం

శక్తః కృశానురసే సత్యమలో న జన్యోత్

చంచల తరంగములనెడి పడగలు కలిగిన నముద్రుడు చెలియలి కట్టను ఎలా అతిక్రమించడో సత్యకాముడు (సత్యమును ప్రేమించువాడు), మునీంద్రులు విధించిన నియమావళిని (discipline) ఎలా జవదాటడో అలాగే సత్యాత్ముల ఆజ్ఞను అగ్నియైనా ఉల్లంఘించుటకు శక్తుడు కాడు. కనుక సత్యమును విడిచిపెట్టరాదు.

కుంభ జాతకమ్

తన 35వ ఏట బోధివృక్షం క్రింద ఛానోదయమైన నాటి నుండి పరినిర్వాణం వరకు అంటే 45 ఏండ్లపాటు బుద్ధుడు నిర్విరామంగా పర్యటిస్తూ సమాజానికి హితాన్ని బోధించాడు ఆయన సామాన్య ప్రజలను కూడా సరైన మార్గంలో పెట్టడానికి విసుగు విరామం లేకుండా పంచకీలను బోధించాడు పంచకీలలో ఒకటి మద్యపానవిరతి ఈ జాతకం మద్యపాన దురభ్యాసాన్ని తీవ్రంగా నిరసిస్తుంది

మద్యపానం మిక్కిలి హేయమైనది. మద్యపానాన్ని ఆసరా చేసుకొని అనేక దోషాలు వచ్చి చేరుతాయి. కనుక సాధుజనులు దాన్ని ఆమడ దూరంలో ఉంచడమే గాక ఇతరులను కూడా మద్యపాన విముఖులను చేయిస్తుంటారు. ఈ విషయమై ఒక బోధిసత్వుని కథను వినుడు.

బోధిసత్వుడు ఒకానొక కాలంలో ఇంద్రపదవి పొందడం జరిగింది. దివ్య లోక సుఖాలు అందుబాటులో ఉన్నా అతని చిత్తం లోకహిత ఉద్యమంలో ప్రయత్న శైధిల్యానికి గురి కాలేదు. మామూలు సంపదల మత్తులోనే జనులు ఆత్మహితాన్ని కూడా మరిచి పంచరిస్తుంటారు. కానీ అతనికి సురేంద్రలక్ష్మి కూడా మదాన్ని కలిగించలేదు. పరహిత ఉద్యమాన్ని మరపింపజేయలేదు.

ఒకనాడతడు తన దివ్యదృష్టిని భూలోకం మీదికి ప్రసరించాడు. సర్వమిత్రుడనే రాజు పరిపాలిస్తున్న దేశం సర్వనాశనమవుతుండడం అతనికి గోచరించింది. కల్యాణ మిత్రులు (good friends) లేకపోవడం వలన ఆ రాజు మద్యపానలోలుడయ్యాడు. "యదా రాజా తదా ప్రజా" అన్నట్లుగా ఆ దేశ ప్రజలందరూ కూడా మద్యపానలోలురై ఉండడం కనపడింది. ఆ శోచనీయ స్థితిని చూసి బోధిసత్వుడు కరుణాసీడిత హృదయుడై "అయ్యో ఎంత కష్టం దాపురించింది

ఈ ప్రజలకు! దీన్ని నివారించడం ఎలా? ఔను, ఒక ఉపాయం కనపడుతున్నది.

ప్రధానభూతస్య విచేష్టితాని జనో ధి మకర్తం నియతస్వభావః
ఇత్యత్ర రాజైవ చికిత్సనీయః శుభాశుభం తత్రభవం హి లోకే

“తమ నాయకుల చేష్టలను అనుకరించడం జనుల సహజ స్వభావం. లోకులకు మంచి చెడూ రెండూ నాయకుల వల్లే కలుగుతాయి. కనుక ముందు రాజుకే చికిత్స చేస్తే అంతా చక్కబడుతుంది” అని నిశ్చయించి మనుష్య రూపం ధరించి ఆ రాజసభలో ప్రవేశించాడు.

రాజు ఆ సమయంలో మంత్రులతో రాచకార్యాలను విచారించడం లేదు. సుర, ఆసవ, సీధు, మైరేయ, మధు విభాగాల గురించి, వాటి గుణ విశేషాల గురించి, తారతమ్యాల గురించి ఎవరికేది మిక్కిలి ఇష్టమో మొదలగు విషయాల గురించి, రాజు మంత్రులు, ఇతర ప్రముఖులు పిచ్చాపాటిగా చర్చించుకొంటున్నారు.

తృప్తకాంచన వర్ణమైన దేహంతో, జటలు కట్టిన శిరోజాలతో వల్కాజినధారియై ఎడమకక్షంలో పెట్టుకొన్న ఒక కుంభంతో శివునివలె తటాలున అక్కడ బోదీసత్వం ప్రత్యక్షమైనాడు. ఆ తేజోవంతుని చూచి సభాసదులందరూ ఆశ్చర్యంతోనూ, గౌరవంతోనూ చేతులు జోడించి లేచి నిలబడ్డారు. వర్షాకాల మేఘగర్జనలాంటి గంభీర స్వరంతో బోదీసత్వం వారలనుద్దేశించి ఇలా అన్నాడు :

“నిగురుటాకులతోనూ, అంచు చుట్టూ వలయంలా ఉన్న పూలమాలతోనూ చక్కగా అలంకృతమైన ఈ పూర్ణ కుంభాన్ని మీలో ఎవరు క్రయం చేస్తారో మందుకు రండి.”

సభాసదులెవ్వరూ బదులు వలుకలేదు. రాజైన సర్వమిత్రుడు చేతులు జోడించి ఇలా అన్నాడు : “మీ కాంతిని చూస్తే ఉదయభానుడిలా ఉన్నారు. మీ సౌమ్యతను చూస్తే చంద్రుడిలా ఉన్నారు. మీ వేషధారణ చూస్తే మునీశ్వరుడిలా

ఉన్నారు. మీరెవరో తెలియజేసి మా కుతూహలాన్ని పోగొట్టండి."

"నేనెవరో తరువాత తెలుసుకోవచ్చు. ముందు ఈ కుంభం సంగతి ఆలోచించు. దీన్ని కొంటావా? పరలోక దుఃఖబీతి నీకు లేనట్లయితే, ఈ జన్మలోనే ఆగామి తీవ్రదుఃఖం ఎడల భయం లేనివాడవయితే దీనిని కొనడానికి ముందుకు రా" అన్నాడు బోధిసత్వుడు.

"ఇది చాలా ఆశ్చర్యంగా ఉంది. వస్తువులను ఆమ్మేవాళ్ళు ఆ వస్తువుల దోషాలను కప్పిపుచ్చి గుణాలను పొగడడమే చేస్తారు. మీ పద్ధతి వేరుగా ఉంది. నిజమే, అన్యతబీరువులైన మీలాంటివారి పద్ధతి లోకబిన్నంగా ఉండడం యుక్తమే. కష్టాల్లో కూడా సత్యాన్ని వదులుకోవడానికి మీలాంటి సాధువులు సమ్మతించరు కదా! ఆ కుంభం దేనితో నిండి ఉందో చెప్పండి. దానికి మేము చెల్లించవలసిన ధర ఏమిటో కూడా సెలవివ్వండి" అన్నాడు రాజు.

"మేఘాల నుండి జారిన పవిత్ర జలంతో నిండిన కుంభం కాదిది. పుణ్యతీర్థజలంతో నిండిన కుంభం కాదిది. కింజల్క పరిమళం కలిగిన తేనె ఇందులో లేదు. ఆయుష్షును పెంచే నెయ్యి ఇందులో లేదు. చంద్ర కిరణాల తెల్లదనం కలిగిన పాలు ఇందులో లేదు. పాపమయమైన ద్రవంతో నిండిన కుంభమిది. దీని ప్రభావం విను.

"దీనిని త్రాగి మర దోష విహ్వలతను తెచ్చుకోవచ్చును. ఆ పిమ్మట స్వాధీనం తప్పి సమతల ప్రదేశాల్లో కూడా అడుగులు తడబడి దబీలున క్రింద పడవచ్చును. దీనిని పానం చేసి స్పృతిప్రభావాన్ని తగ్గించుకొనవచ్చును. దాని వలన 'ఏది తినవచ్చు, ఏది తినకూడదు' అనే వివేకాన్ని పోగొట్టుకొని చేతికందినదాన్ని మెక్కవచ్చును. అంతటి మహిమ గల ద్రవంతో నిండి ఉన్న ఈ కుంభాధమాన్ని బేరానికి పెట్టాను. రండి, వచ్చి కొనండి.

“ఇది స్వీయచిత్రం మీద అదుపును తప్పించి పశువులుగా ప్రవర్తించజేస్తుంది. ఆ వింతప్రవర్తన చూసిన మీ ప్రత్యర్థులు పొట్ట చెక్కలయ్యేటట్లుగా నవ్వి ఆయాసం పాలవుతారు. ఇది మీచేత కుప్పిగంతుల నాట్యం చేయిస్తుంది. ఆ నాట్యం స్థాయికి అనుగుణమైన డడడాం సంగీతాన్ని మీ నోట పాడిస్తుంది. అట్టి ఆశుభ ద్రవంతో నిండిన ఈ కుంభాన్ని ముందుకు వచ్చి కొనండి.

“దీనిని పేవించి పది మంది ఏమనుకొంటారో” అనే త్రపను (సిగ్గు, లజ్జను) పూర్తిగా పోగొట్టుకొనవచ్చును. ఆ పిమ్మట జనసంచారం ఉండే వీధుల్లో కూడా నగ్న సన్యాసుల్లా సిగ్గు లేకుండా తిరుగవచ్చును. అట్టి దౌర్భాగ్య ద్రవంతో నిండిన కుంభమిది. రండి, వచ్చి కొనండి.

“దీనిని త్రాగినచో కక్కుకొని ఒళ్ళంతా వాంతిలో మలినం చేసుకొన వచ్చును. ఆ పిమ్మట ఏ రహదారి మీదనైనా స్పృహ తప్పి అడ్డంగా పడి ఉండవచ్చును. దేహం మీద ఒలికి అతుక్కుపోయిన ఆ వాంతిని నాకడానికి వీదికుక్కలు నిర్భయంగా దగ్గరకు వచ్చి ఆప్యాయంగా నాకుతాయి. ఈ భాగ్యం పాండాలనుకొన్నవాళ్ళు త్వరపడి ముందుకు రండి. వచ్చి కొనండి.

“దీని మహత్తును ఇంకా వినండి. పూర్వం వృష్టి అంధకులు దీనిని త్రాగిన మైకంలో స్మృతిని కోల్పోయి పరస్పర బంధుత్వాలను కూడా మరచి ఒకరినొకరు గదలతో మోదుకొని చచ్చారు. అలాంటి ఉన్నాడినీ ద్రవమిది. వచ్చి కొనండి.

“దీని వశంలో చిక్కుకొని లక్ష్మీనివాసాలలాంటి ఇండ్లను శృశాన వాటికలుగా మార్చుకొని దరిద్రులైన శ్రీమంతులెందరో ఉన్నారు. అంత గొప్ప ద్రవమిది. రండి, వచ్చి కొనండి.

“కాళ్ళు, నాలుక వశం తప్పిపోవడానికి ఇది బాగా పనిచేస్తుంది. నవ్వులో, ఏడుపులో నిగ్రహం పోగొట్టుకోవడానికి ఇది బాగా సహాయపడుతుంది. ఇతరుల

చేత మిక్కిలి ఏవగింపబడదలచుకొన్నవారికి ఇది బాగా ఉపయోగపడుతుంది. మతిని పోగొట్టే ఈ ద్రవం ఎవరికి కావాలో ముందుకు రండి. వచ్చి కొనండి.

“అనత్యాన్ని గట్టిగా నమ్మి సత్యమని పలుకదలచుకొంటే, తగని పనిని తగిన పనిగా భావించి ప్రీతిగా చేయదలచుకొంటే, మంచిని చెడుగా చెడును మంచిగా భ్రమించదలచుకొంటే, ముందుకు రండి. శాపం మూర్తిభవించినట్లున్న ఈ ద్రవాన్ని వచ్చి కొనండి.

పూజింపదగు తల్లిదండ్రులను, ప్రేమింపదగు బాధ్యబిడ్డలను, గౌరవింపదగు పెద్దలను నిష్కారణంగా కొట్టదలచుకొంటే మతి ఉండరాదు. ఆ మతిని పోగొట్టే మందిది. రండి, వచ్చి కొనండి.

శీలం నిమిలయతి హంతి యశః ప్రవహ్య
 లజ్జాం నిరస్యతి మతిం మలినీకరోతి
 యన్నావ మీతమువహంతి గుణాంశ్చ తాంస్తాం
 వ్రత్రాయమర్హసి కథం వృష మద్యమద్య

“శీలాన్ని (character) అంతమొందిస్తుంది. కీర్తిని తుడిచిపెట్టుంది. సిగ్గు లజ్జలను గెంటివేస్తుంది. మనస్సును మలినం చేస్తుంది. ప్రతి మంచి గుణాన్ని దెబ్బకొట్టుంది. ఓ రాజా, అట్టి ఈ మద్యాన్ని నీవెలా త్రాగుతూ ఉండగలవు?”

హృదయానికి బాగా నచ్చజేప్పి విధంగానూ యుక్తియుక్తంగానూ ఉన్న ఈ హితోక్తుల వలన రాజుకు మద్యపానదోషం బాగా తెలిసినచ్చి, ఆ దోషం నుండి దూరం కాదలచి ఇలా అన్నాడు : “తండ్రి వాత్సల్యంతో బిడ్డకు హితవు చెప్పినట్లుగా, గురువు ప్రయశిమ్యడికి చెప్పినట్లుగా నా హితవు కోరి చెప్పిన మీకు నేను చాలా ఋణపడి ఉన్నాను. నేను భక్తితో సమర్పించే దాన్ని మీరు స్వీకరించి నన్ను అనుగ్రహించండి. ఐదు మంచి గ్రామాలను ఇస్తాను. మారు పాడి గోవులను

ఇస్తాను. జాత్యశ్వాలు పూన్చిన రదాలు పదింటిని ఇస్తాను. మీకింకేమి కావలసినా ఇస్తాను. నన్ను ఆజ్ఞాపించండి.”

“నేను సురలోక రాజును. నీవిచ్చే గ్రామాదుల దానం నాకెందుకు? హితోక్తులు చెప్పిన గురువును గౌరవించే పద్ధతి ఏమిటంటే - ఆ హితోక్తులను ఆచరించడమే. అదియే నేను నిన్ను కోరేది. మధిరాసక్తతను వదులుకొనుము. కీర్తికి, సంపదకు, సౌభాగ్యానికి, ఉన్నతికి బాట వేసుకొనుము” అని కరుణాపర తంతుడైన బోధిసత్వుడు ఉద్బోధ చేసి అంతర్దానమయ్యాడు ఆ క్షణం నుండి రాజు, రాజపరిజనులు, దేశవాసులు అందరూ మధ్యసానాసక్తి నుండి విముక్తులై సుఖించారు.

అపుత్ర జాతకమ్

అది ఒక ఇబ్యగృహం (దన సంపత్తి కలిగిన ఇల్లు). మంచితనానికి కూడా ఆ ఇల్లు పెట్టింది పేరు. ఆ ఇంటిలో సంబంధాలు కలుపుకొనేందుకు పెద్ద పెద్ద కుటుంబాలు ఆరాటపడేవి. వేసవిలో వీధినబోతూ దప్పిక వేసినవాడు ఓ ప్రక్కనున్న చలివేంద్రానికి వెళ్ళి ఎలా నిస్సంకోచంగా నీళ్ళు తాగి వెళతాడో అలాగే ఆ ఇల్లు కూడా శ్రమణ, బ్రాహ్మణులకు నిస్సంకోచ ఆతిథ్య స్థలమై ఉండేది. మిత్రులు, బంధువులకు కూడా అది వేరే ఇల్లనిపించేది కాదు. స్వంత ఇంటికి వచ్చినట్లుగా ఎప్పుడంటే అప్పుడు రావడం ఉండడం పోవడం రావడంగా జరిగేది. కొత్తగా వచ్చిన అపరిచిత అతిథులకు కూడా క్షణాల్లో బెరకుదనం పోగొట్టి కుటుంబ సభ్యుల్లా స్వేచ్ఛా భావాన్ని వారికి కలిగించే ఏదో అంతుపట్టని మహత్యం ఆ ఇంటికి ఉంది. ఇదేదో పై స్థాయి వాళ్ళకు పరిమితం అయిన వ్యవహారం అనుకొంటే పారబాటే, చుట్టుప్రక్కల ఉన్న సాదా సీదా కుటుంబాల పురుషులు స్త్రీలు పిల్లలు కూడా స్వేచ్ఛగా నేటుగా నట్టింట్లోకి రావడం సమాన భావానుభూతితో మెలగడం మామూలుగా కనపడే దృశ్యమే. అక్కడ పనివాళ్ళూ ఉన్నారు. కుటుంబ సభ్యులకన్నా ఎక్కువ సంఖ్యలోనే ఉన్నారు. ఎవరు పనివారు, ఎవరు ఇంటివారు తెలుసుకోవడం కొత్తగా వచ్చినవాళ్ళకు అసాధ్యం. వారం పది రోజులుంటే గాని ఎవరు స్వంతవారు, ఎవరు పనివారు అనే విభాగం తెలిసేది కాదు. విభాగం వెంటనే తెలియాలంటే వస్త్రాల్లో శయన ఆసన సదుపాయాల్లో, భోజన వ్యవహారంలో వ్యత్యాసాలు కనబడాలి. అక్కడ కనపడదు కనుక స్వామి భృత్య విభాగజ్ఞానం క్రొత్తవాళ్ళకు కలగడం అసాధ్యంగా ఉండేది. ఇది ఒక ఇల్లైనా లేక అన్నసత్రమా అని సంశయించడం సరి కాదు. ఆ విశాల భవనంలో ఒక మూల పొయ్యిలో

కట్టెలు దినమంతా మండినంతమాత్రాన అది వట్టి అన్నసత్రం మాత్రమే అనుకోవడం తగదు విద్వాంసులు వస్తుంటారు - శాస్త్ర చర్చలు జరుగుతాయి. కవులు వస్తుంటారు - కవితా గోష్ఠి జరుగుతుంది. నట బృందాలు వస్తుంటారు - అభినయ కళా ప్రదర్శనలు జరుగుతాయి. శిల్పులు, చిత్రలేఖనకారులు, ఇంద్రజాల ప్రదర్శకులు ఇంకా ఇతర కళాకారులు వస్తుంటారు. ఆయా కళా ప్రదర్శనలు జరుగుతుంటాయి. ఈ కళాపోషణకు, ఆ అన్నసత్ర నిర్వహణకు ధనం ఎలా వస్తుంది అంటే సంపాదనా వ్యవహారమూ ఒక ప్రక్క నడుస్తూనే ఉంటుంది. వణికో ప్రముఖులు, పెద్ద పెద్ద రాజ్ దోద్యోగులూ వస్తుంటారు పోతుంటారు. ఒక దిక్కు నుండి సరకులు వచ్చి చేరుతుంటాయి. మరో దిక్కుకు తరలింపబడుతుంటాయి. ఇలాంటి ఒక కుటుంబంలో బోధినత్తుడు ఒకానొక కాలంలో జన్మించాడు.

అతనిది చిన్నప్పటినుండి శ్రమను ఇష్టపడే మనస్తత్వం. విద్యలు, కళలు బాగా నేర్చుకున్నాడు. లోక వ్యవహారంలో నిపుణుడనిపించుకొన్నాడు. చందమామ అందరికీ చందమామ అయినట్లుగా మంచి గుణాల వల్ల అతడు అందరికీ “మనవాడు” అయ్యాడు.

చిన్నప్పటినుండి శ్రమణులతో సన్నిహితంగా మెలగుతూ వాళ్ళు చెప్పేది శ్రద్ధగా వింటూ ఆలోచన చేస్తూ వచ్చాడు కనుక యుక్తవయస్సు వచ్చేసరికి ఒక ముఖ్యవిషయంలో అనాలోచితంగా నిర్ణయం తీసుకొనే సాధారణ మానవ స్థాయికి అతను లోను కాలేదు. గృహస్థ జీవితం మంచిదా ? పరివ్రాజక జీవితం మంచిదా ? - చక్కగా ఆలోచన చేశాడు. పరివ్రాజక జీవితం వైపునే అతని మనస్సు మొగ్గు చూపింది. ఆ ఇల్లు వ్యక్తి స్వేచ్ఛను గౌరవించే ఇల్లు కనుక, విరాటంకంగా అతను ఇల్లు వదలిపెట్టి పరివ్రాజకుడయ్యాడు. గురువులు, గ్రంథాలు నేర్పని ఎన్నో అవసరమైన జీవిత సారాలను దేశ సంచారం నేర్చుతుంది. కనుక మొదట అతడు అనేక గ్రామాలను, నగరాలను, నిగమాలను, రాజధానులను పర్యటించి ఆ పిమ్మట ఒక వన ప్రదేశంలో ఆవాసం ఏర్పాటు చేసుకొని ధ్యానాభ్యాసరతుడయ్యాడు. పరివ్రాజకునికి

ఉన్నటువంటి ఒక ముఖ్యమైన బాధ్యతను, కర్తవ్యాన్ని అతను ఉపేక్షించలేదు. సమాజం యొక్క ధర్మశరీర పరిరక్షణకు నిర్విరామంగా కృషి చేయవలసిన పరివ్రాజక బాధ్యతను అతను గుర్తించి చక్కగా చేయసాగాడు. లాభ సత్కార పూజలను అపేక్షించకుండా కేవలం శ్రోతల హితాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని శ్రవణానందంగా, హృదయాహ్లాదకరంగా ధర్మప్రసంగాలు* చేస్తూ వచ్చాడు. కీర్తి విస్తరించింది. కానీ అతని వినయాన్ని దెబ్బతీయలేదు. వినయం, సౌజన్యం - ఇవన్నీ అతనికి సహజ గుణములయ్యాయి.

ఒకనాడు బోదీసత్వుని కుటీరానికి ఒక పెద్ద మనిషి వచ్చాడు. బోదీసత్వుడు ఆయనను సాదరంగా ఆహ్వానించి తగిన మర్యాదలు చేశాడు. ఆయన బోదీసత్వుని తండ్రికి సన్నిహిత స్నేహితుడు. "నేను కామరూపం నుండి తిరిగి ఊరు చేరగానే నీవు చేసిన మనకార్యం విన్నాను. పనులన్నీ వదలిపెట్టి ఇన్ని రోజులు గాలించాక గానీ నీ ఈ ఇంద్రభవనాన్ని కనుక్కోవడం సాధ్యపడలేదు. పదిమందికి అన్నం పెట్టే కుటుంబంలో పుట్టినవాడివి ఇదేమి పనయ్యా చిప్ప పట్టుకొని ఊర్లు తిరిగే పని! ఈ అతుకుల గుడ్డలేమిటి? వట్టి దరిద్రావతారంలా కనపడుతున్నావు. ఇలా ఉంటేనే ధర్మ జీవితమా ? ఇండ్లల్లో మేమంతా అధర్మంలో కొట్టుకపోతున్నామనా నీ అభిప్రాయం? ధర్మాచరణ బుద్ధి ఉండాలే గానీ ఇల్లు ఏమి అడ్డు వస్తుంది అని

* అతని ఉపన్యాసాల్లో ముఖ్యంగా గమనించవలసిన అంశం ఏమిటంటే ప్రసంగాన్ని గడగడ చెప్పి అమాయక శ్రోతలను ఆశ్చర్యచకితులను చేయడు. అధ్యాత్మిక ఆచారాన బోత్రిగా లేనటువంటివాళ్ళు అధ్యాత్మ ప్రసంగాల పేరిట పట్టకదలు, హాస్యకదలు, చరోక్తులు చెప్పే జనరంజకులు కావడానికి చూపే ఆరాటం అతను ఎంతమాత్రమూ చేయడు వదలను జాగ్రత్తగా ఆలోచనాపూర్వకంగా వాడుతూ ముఖ్యమైన వదాలను తాను ఏ అడ్డంలో వాడుతున్నాడో ఆ అడ్డాలను చెప్పి శ్రోతలు కూడా ఆ అడ్డాలను చక్కగా గ్రహించేటట్లుగా ప్రసంగించేవాడు ఎవరికివారు స్వంతంగా చక్కగా ఆలోచన చేసే విచార వద్దతులను నేర్పేవాడు నాలుగైదు ప్రసంగాల ద్వారానే శ్రోతలను ధర్మతత్పరులుగా, స్వతంత్ర ఆలోచనాశీలురుగా, వదానికి అర్థం తెలియడమంటే మరో వ్యాయంవదాన్ని తెలసియుండడం కాదు అన్న అతి ముఖ్య విషయాన్ని గమనించినవారుగా తయారు చేసేవాడు (ఈ foot noteలోని విషయం మూలం లోనిది కాదు.

అడుగుతున్నాను. మనుమలకు, ఊర్లకు దూరంగా ఈ పాకలో ఉండి నీవు మీ తాత ముత్తాతల కన్నా మీ నాన్న కన్నా ఎక్కువ ధర్మాన్ని గడించేయగలవా? శాస్త్రాలు చదివినవాడివి పితృ ఋణం ఉందని తెలియదా? పెద్దవాణ్ణి చెబుతున్నాను - నా మాట విను. ఇంటికి పోదాం రా" అన్నాడు పెద్దాయన.

పెద్దాయన ఆజ్ఞాపిస్తున్నాడా, ప్రార్థిస్తున్నాడా తెలుసుకోవడం కష్టమైన ఆ చనువు దోరణి మాటలు విని బోధిసత్వుడు వినయంగా ఇలా సమారానం చెప్పాడు :

“వాత్సల్య భావంతో మీరన్న మాటలకు నేను కొంచెం కూడా బాధపడడం లేదు. కానీ మీ మాటలను పాటించడం నాకు సుఖంగా ఉండదు. తప్పిగా బోజనం చేసి కూర్చున్నవాణ్ణి మళ్ళీ బోజనానికి రమ్మని ఒత్తిడి చేస్తే ఆ ఆహ్వానాన్ని ఆ వ్యక్తి సుఖంగా భావిస్తాడా మీరే చెప్పండి. వైరాగ్యసుఖం ఏమిటో తెలిసి అనుభవిస్తున్నవాణ్ణి ఇంటికి రమ్మనడం న్యాయమా మీరే ఆలోచించండి. ధనం ఉన్నవాడికి లేనివాడికి ఇద్దరికీ గార్లస్థ్యం అస్సాస్థ్యమే. మొదటివానికి రక్షణాయాసం, రెండోవానికి ఆర్జనాయాసం కలిగించేది స్వాస్థ్యం ఎట్లవుతుంది? గార్లస్థ్యంలో ధర్మాచరణం సాధ్యమనే అంశాన్ని నేను కాదనడం లేదు. కానీ అక్కడ ధర్మ ప్రతిపక్ష గుణాల విజృంభణకు ఆస్కారం ఎక్కువనీ వాటితో పోరు సలిపి అణగద్రొక్కడం ఎక్కువ శ్రమతో కూడిన వ్యవహారమని మాత్రమే భావిస్తున్నాను. ఇచ్చావిముఖత, సత్యవాక్కు, అహింస - ఈ మూడింటిని నియమంగా పాటించడం గార్లస్థ్యంలో సాధ్యమని చెప్పగలరా ? గార్లస్థ్యంలో సుఖం ఉంది అనేది కేవలం ఒక నమ్మకం మాత్రమే. పరిశీలనా దృష్టిలో చూస్తే ఆ నమ్మకానికి ఆధారాలు ఉండవని తెలుసుకోవచ్చు. ఎంత వర్షం కురిసినా సముద్రునికి తప్పి కలుగదు. అలాగే ఎంతో సంవద ఉన్న రాజకైలా సరే గార్లస్థ్యం తప్పిని ఇవ్వజాలదు. గార్లస్థ్యంలో సుఖం ఉందనుకోవడం కేవలం భ్రాంతి - ప్రణకందూయన సుఖం లాంటి భ్రాంతి అక్కడ మనకు కనపడే దృశ్యమేమిటంటే :

ప్రాయః నమృద్ధ్యా మదమేతి గేహీ మానం కులేనాపి బలేన దర్శం
దుఃఖేన రోషం వ్యవవేవ దైవ్యం తస్మిన్కదా స్యాత్ప్రశమావకాశః

“ధనసంపత్తి వల్ల మదం, కులీనత వల్ల మానం (అదికుడననే మిథ్యా బావన), బలం వల్ల గర్వం, అవమానదుఃఖం వల్ల కోపం, విపత్తుల వల్ల దైవ్యం సాధారణంగా కలిగే గార్హస్థ్యంలో ప్రశమనానికి అవకాశమెక్కడిది ? తృష్ణాక్షయం వల్ల లభించే దివ్యసుఖాన్ని అనుభవిస్తూ ఏకాంతవాసం ప్రసాదించే చిత్త ప్రసన్నతను పొందుతూ ఆనందంగా ఉన్న నాకు దేవేంద్రుని వైజయంతీ భవనం కూడా శ్మశానతుల్యంగా లోస్తున్నది”

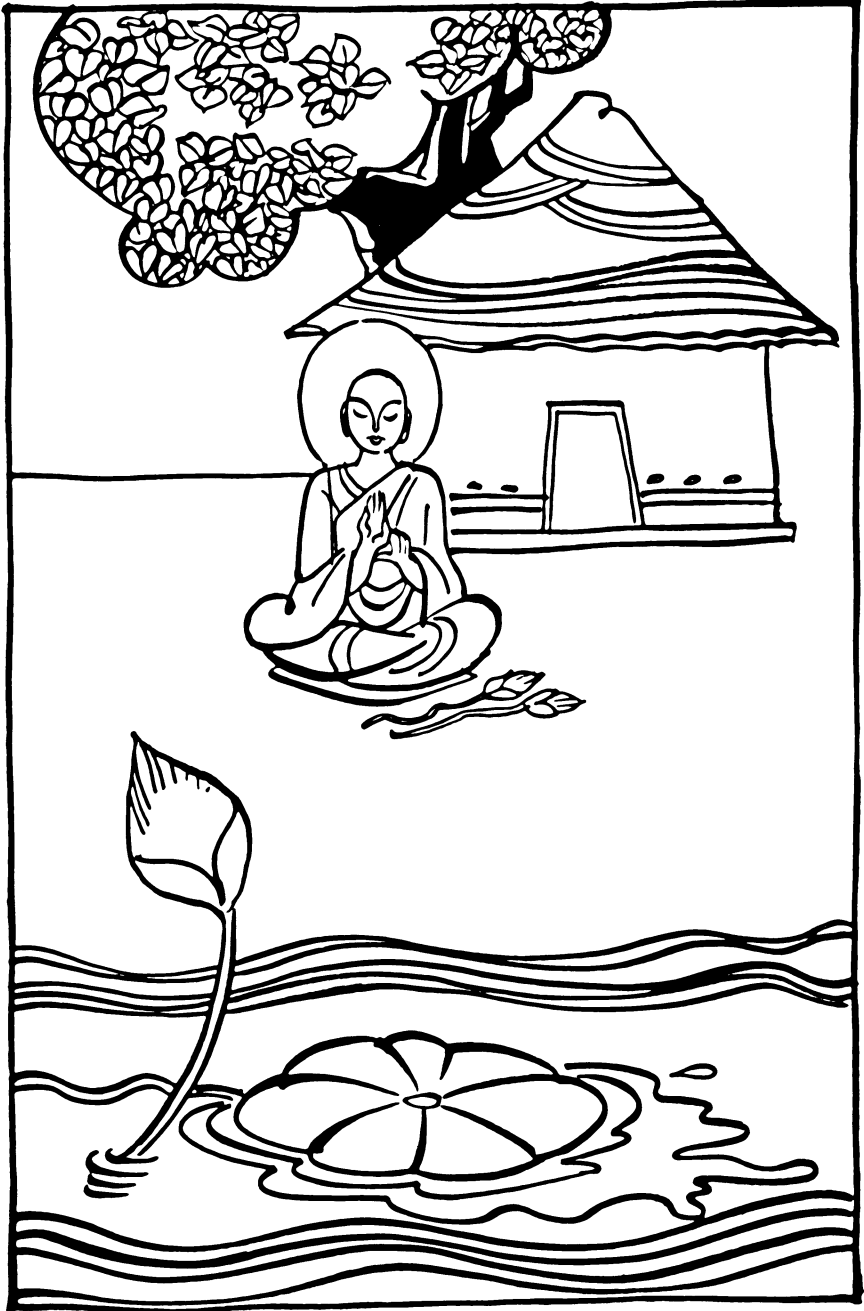
ఈ ప్రకారంగా ఇంకా అనేక వైరాగ్య భావపూరితమైన వాక్కులతో ఆ పెద్దాయన హృదయాన్ని బోధిస్తాడు తన పక్షం వైపునకు త్రిప్పుకొన్నాడు. పెద్దాయన ఆ పిమ్మట చనువు ధోరణికి స్పృహ చెప్పి చాలా గౌరవం చూపుతూ “భదంతా, ఇక వెళ్ళి వస్తాను” అని సెలవు తీసుకొన్నాడు. (శ్రమణులను సంబోధించేటప్పుడు మిక్కిలి గౌరవ సూచకంగా వాడే సంబోధనా పదం భదంత శబ్దం)

బస జాతకమ్

బోధినత్తుడు ఒకానొక కాలంలో సద్గుణ విఖ్యాతమైన ఒక కుటుంబంలో జ్యేష్ఠపుత్రుడుగా జన్మించాడు. దేవతలను సేవించినట్లు భక్తితో తల్లిదండ్రులకు పరిచర్యలు చేస్తూ తమ్ముళ్ళను, చెల్లెలిని తండ్రిలాగా ప్రేమగా చూచుకొంటూ ఆదర్శప్రాయమైన జీవనం సాగిస్తుండగా కొంత కాలానికి అతని తల్లిదండ్రులు ఒకరి తరువాత ఒకరు వెంటవెంటనే మరణించారు. తల్లిదండ్రుల వియోగం అతణ్ణి చాలా కృంగదీసింది. వేద వేదాంగాలు చక్కగా అధ్యయనం చేసినవాడు గనుక ఆ వియోగదుఃఖాన్ని తట్టుకొని నిలబడి సంప్రదాయం ప్రకారం చేయవలసిన శ్రాద్ధ క్రియలన్నీ పూర్తి చేసి ఒకనాడు తమ్ముళ్ళను, చెల్లెల్ని సమావేశపఱచి ఇలా అన్నాడు: "చిరకాలం కలిసి ఉన్నారు కదా వీళ్ళను విడదీయడం ఏం బాగుంటుంది? అని మృత్యువు ఆలోచించదు. తన పని నియతంగా చేస్తుంటుంది. మృత్యువు నన్ను కబళించకముందే గృహసంరక్షత నుండి బైటపడదలచాను. పరివ్రాజకుడనై ప్రశంసనీయమైన శ్రేయోమార్గంలో నడవదలచాను. మీకు కొన్ని విషయాలు చెప్పిపోదామని అందర్ని ఇక్కడ సమావేశపఱచాను. పితృపితామహులు ధర్మబద్ధంగా ఆర్జించిన సంపద ఈ కుటుంబంలోని మీకందరికీ చాలినంత ఉన్నది. కనుక పరస్పరం ప్రేమ గౌరవాలతో కలిసి తప్పిగా జీవించండి. అతిదులను, మిత్రులను, బంధువులను చక్కగా చూచుకోండి."

ఈ మాటలు వింటుండగా వాళ్ళందరికీ కళ్ళల్లో నీళ్ళు గిట్టున తిరిగాయి. బొంగురు పోయిన కంఠస్వరాలతో ఇలా అన్నారు: "అమ్మా నాన్నల వియోగ గాయం ఇంకా మానలేదు. ఆ గాయం మీద కారం చల్లే మాదిరిగా మాట్లాడుతున్నావు. గృహోనురాగం అనుచితం అని వనవాస సౌఖ్యాన్ని కోరు

కొంటున్నావు. మంచిదే. కానీ మమ్మల్నందర్నీ ఇక్కడ అనాదల్ని చేసి నీవు మాత్రం ఒంటరిగా ఎందుకు అడవికి వెళ్ళాలనుకొంటున్నావు ? నీవు ఏ మార్గాన్ని అవలంబిస్తే అదే మా మార్గమూ అవుతుంది. మేము కూడా నీతో బాటే సన్యసిస్తాము”

సమాధానంగా బోధిసత్వుడు ఇలా అన్నాడు: “వైరాగ్యం, ఏకాంతవాసం, ధ్యానం, శమం - ఇవి అభ్యాసం చేయని విషయరాగచిత్తులకు సన్యాసం, ప్రపాతం (precipice) లాగా కనబడుతుంది. నా వ్యక్తిగత అభిరుచిని మీమీద రుద్దడం సమ్మతం కానందువల్లనే నేను అలా మీతో అన్నాను. పరివ్రాజక జీవితం పట్ల మీకు కూడా అభిరుచి ఉంటే అలాగే కానివ్వండి.”

వారందరూ సన్యసించి అడవికి ప్రయాణమయ్యారు. వాళ్ళ కుటుంబానికి సహాయకుడుగా ఉండిన ఒక వ్యక్తి, ఆ కుటుంబ పరిచారకుడు, పరిచారిక కూడా సన్యసించి వారి వెంట నడిచారు.

కమలాలు, కలువలతో శోభాయమానంగా ఉన్న ఒక నిర్మల కాసార వన ప్రదేశాన్ని వాళ్ళు తపోభూమిగా ఎంపిక చేసుకొన్నారు. ఒక్కొక్కరికీ విడివిడిగా పర్ల కుటీరాలను దూరదూరంగా నిర్మించుకొన్నారు. పరివ్రాజక నియమాలను చక్కగా పాటిస్తూ సదా ధ్యానమగ్నచిత్తులుగా ఉంటూ వచ్చారు. ఐదు దినాలకొకసారిమాత్రం అందరూ బోధిసత్వుని కుటీరం దగ్గర సమావేశమయ్యేవారు. బోధిసత్వుడు ఆ సమావేశాల్లో అధ్యాత్మ ప్రసంగం చేయడం పరిపాటి. ఆ ప్రసంగం శ్రోతల చిత్తాలకు ఉపశమనాన్ని, ప్రసన్నతను కలిగించేదిగా ఉండేది.

వారి పరిచారిక, పరివ్రాజకగా మారినప్పటికీ వారియందున్న గౌరవం, వాత్సల్యం వల్ల స్వచ్ఛందంగా ఒక పని చేస్తూ ఉండేది ఆ సరస్సు మండి తగినన్ని తామరతూడులను సేకరించి పది బాగాలు చేసి ఒక్కో బాగాన్ని ఒక్కో తామరాకులో పెట్టి బోజనం సిద్దమైనదని తెలపడానికి అందరికీ వినబడే విధంగా కాన్ఠసంఘట్టన శబ్దం చేసి వెళ్ళిపోయేది. వయస్సు వారిగా క్రమాన్ని పాటించి ఒక్కొక్కరు వచ్చి ఒక్కో ఆకును తీసుకొని మౌనంగా తమ తమ కుటీరాలకు వెళ్ళి బిసబోజనాన్ని

(తామరతూడుల భోజనాన్ని) ఆరగించి యదావిధి సాధనలకు ఉపక్రమించేవారు. ఐదు దినాల సమావేశంలో తప్ప మరెప్పుడూ ఒకర్ని ఒకరు చూడడంగానీ మాట్లాడడం గానీ జరిగేది కాదు

వారి శీలం (మనోవాక్యాయ కర్మలను అధర్మ మార్గంలోనికి పోనీయక ధర్మమార్గంలోనే ప్రవర్తింపజేయడాన్ని శీలం అంటారు), వైరాగ్యాభిరతి, ధ్యాన ప్రవణ మానసత అన్ని చోట్ల కొనియాడబడుతూ మెల్లగా ఆ కీర్తి సురేంద్ర లోకానికి కూడా చేరింది. వారి ధార్మికనిష్ఠను పరీక్షించడానికి ఇంద్రుడు ఆ వన ప్రదేశానికి దిగి వచ్చి పరిచారిక అమర్చిన మొదటి ఆకులోని బిసఖండికలను మాయం చేశాడు. అది బోధిసత్వునికి ఉద్దేశించిన భాగం. బోధిసత్వుడు వచ్చి చూడగా బిసఖండికలు లేని వట్టి ఆకు మాత్రమే ఉన్నది. "నా భాగాన్ని ఎవరో తీసుకొన్నారు" అని మనస్సులో ప్రసన్నంగా అనుకొని ఎలాంటి చిత్తక్షోభ లేకుండా మౌనంగా తన పర్లశాలకు వెళ్ళి మామూలుగా చేయవలసిన తరువాతి కార్యక్రమంలో బోధిసత్వుడు నిమగ్నమయ్యాడు. ఈ విషయం చెబితే ఇతరులు బాధపడతారని ఎవరికీ చెప్పలేదు. ఇలానే రెండవదినం, మూడవదినం, నాలుగవదినం, ఐదవదినం కూడా జరిగింది. మహాసత్వుడైన బోధిసత్వుడు ఎప్పటిలానే సంక్షోభరహిత చిత్తుడుగానే ఉండినాడు.

మన: సంక్షోభ వివేక్షో మృత్యుర్నాయు: క్షయ: పలామ్

జీవితార్థే లిపి నాయాంతి మన:క్షోభమతో బుధా:

ఆయుక్షయాన్ని మృత్యువుగా సజ్జనులు భావించరు. మానసిక క్షోభనే వారు మృత్యువుగా పరిగణిస్తారు. కనుక జ్ఞానులు ప్రాణసంకట పరిస్థితులు ఏర్పడినా మానసిక క్షోభకు లోనుగాకుండా ప్రశాంతంగా ఉంటారు.

యదాప్రకారం ఐదవదినం సమావేశానికి అందరూ బోధిసత్వుని కుటీరానికి సాయంకాలం చేరారు. కృశించిన శరీరం, లోతుకుపోయిన కపోల నయనాలు, వాడిపోయిన ముఖకాంతి, హీనకంఠస్వరం - ఈ లక్షణాలతో కనబడుచున్న బోధిసత్వుని చూచి అందరూ ఆందోళన చెంది "ఏమిటిది ?" అని కార్పూర్ణస్థకు

కారణం అడిగారు. ఐదు రోజులుగా ఆహార విషయంలో తనకు ఎదురవుతున్న పరిస్థితిని బోధిస్తూ చెప్పాడు. ఇది విని వారందరూ అవాక్కయ్యారు. “ఇంత అనారోగ్యమైన పనిని తమలో ఎవ్వరూ చేయరే, మరి ఇలా ఎందుకయ్యింది? ఎంత కష్టం! ఎంత కష్టం!” అని సిగ్గుతో తలలు దించుకొన్నారు.

కొన్ని నిశ్శబ్ద క్షణాల తరువాత బోధిస్తూ మొదటి తమ్ముడు తన ఆత్మవిశ్వాసాన్ని చాటిచెప్పడం కోసం ఆవేశంతో ఇలా కరోరమైన శపథం చేశాడు : “ఎవడైతే బిసాన్ని హరించాడో అతడు సకల సదుపాయాలతో కూడిన సుందరమైన భవనాన్ని, మనోహరమైన భార్యను, పుత్ర పౌత్ర సమృద్ధిని పొందునుగాక!”

తరువాత రెండవ సోదరుడు ఇలా శపథం చేశాడు: “ఎవడైతే బిసాన్ని హరించాడో అతడు కామోపభోగాల యందు తీవ్ర ఆపేక్ష కలిగినవారై ఎల్లప్పుడూ పుష్ప, చందన, ఆభరణ, ధుకులాది ధారణభాగ్యశాలియై పుత్రస్పృహనందాన్ని ఆస్వాదించువాడగుగాక!”

మూడవ సోదరుని శపథం : “బిసాన్ని హరించినవాడు ధనాన్ని బాగా ఆర్జించి పెద్ద భూస్వామియై తన యింటిలోని పసిపిల్లల తొక్కు పలుకులు వినడంలో పరమానందం చెందుతూ వయస్సు సైబడుతున్న సంగతిని కూడా గమనించక ఇంటినే ఇష్టంగా అంటిపెట్టుకొన్నవాడగుగాక!”

నాలుగవ సోదరుని శపథం : “లోభంతో ఎవడు బిసాన్ని హరించాడో అతడు నమస్త పుదివికి చక్రవర్తియై భృత్యుల వినయ ప్రదర్శన పూజలు, సామంతరాజుల పాదనమస్కారాలు అందుకొంటూ రాజరీవిని వెలయించేవాడగుగాక!”

ఐదవ సోదరుని శపథం : “బిసాన్ని హరించినవాడు మంత్ర తంత్ర యంత్ర స్వస్త్వయనాది కర్మకుశలుడైన రాజపురోహితుడై రాజుచే మిక్కిలి సత్కరింపబడువాడగుగాక!”

ఆరవ సోదరుని శపథం : “లుబ్ధుడై బిసాన్ని హరించినవాడు వేద వేదాంగాలను ఇతర శాస్త్రాలను చక్కగా అధ్యయనం చేసి ఆచార్య పదవిని పొంది

జనాలచేత మహాత్ముడుగా పరమజ్ఞానిగా గౌరవింపబడువాడగుగాక !”

సహాయకుని శపథం : “బిసాన్ని హరించినవాడు రాజునుండి మాన్యంగా నాలుగు సమృద్ధులు (జనం, దాన్యం, కలవ, నీళ్ళు) కలిగిన గ్రామాన్ని పొంది సుఖించువాడగుగాక!”

పరిచారకుని శపథం : “తామరతూడులను దొంగిలించినవాడు గ్రామణియై (గ్రామాధ్యక్షుడు) అనుచరవర్గంతో నృత్యగీతాది వినోదాలలో మునిగి తేలుతూ రాజు నుండి ఎలాంటి హెచ్చరికలు రానివాడగుగాక!”

సోదరి శపథం : “బిసాన్ని ఎవతె హరించిందో ఆమె చాలా అందమైన దేహం కలిగి రాజు భార్యయై రాణిరికం చెలాయించేది జగుసుగాక!”

పరిచారిక శపథం : “తామరతూడులను ఎవతె దొంగిలించిందో ఆమె ఏకాంతంగా తాను మాత్రమే రుచికరమైన మదుర పదార్థాలను తింటూ ఆనందించేది మరియు గౌరవ మర్యాదలకు ఉప్పొంగిపోయేది అగు వ్యక్తిగా జన్మనొందుగాక!”

చివరిగా బోధిసత్వుడు ఇలా శపథం చేశాడు : “బిసాహారం హరింపబడకున్నా హరింపబడిందని ఎవడు ప్రకటించాడో అట్టివాడు యధేచ్ఛగా కామోపభోగాలను పొందుతూ మరణపర్యంతం గృహాన్ని ఆశ్రయించుకొన్నవాడగుగాక ! ఈ విషయంలో మిమ్మల్ని శంకించేవాడున్నా అలాగే అగుగాక !”

కామోపభోగాల పట్ల వైముఖ్యాన్ని సూచించే ఆ శపథాలను విని శక్రుడు విస్మయం చెందాడు. వారి మీద అతనికి గౌరవభావం ఇనుమడించింది. నిజ రూపాన్ని ధరించి ఆ ఋషులను సమీపించి ఆ శపథాలను సహించనివానివలె వారితో ఇలా అన్నాడు : “మునులారా, కామాలను విందించే శపథాలను మీరు చేయడం సరి కాదు. వాటికోసం ప్రజలు నిద్రకు కూడా దూరమై ఎంతో శ్రమపడుతుంటారు.”

సమారానంగా బోధిసత్వుడు “మార్వా (మహాశయా), మునులు కామాలను

ఎందుకు మెచ్చుకోరో సంక్షేపంగా చెబుతాను విను. వాటికోసం ప్రజలు బంధనాన్ని, అకాల మృత్యువును, మానసిక సంతాపాన్ని, శారీరక శ్రమను, భయాన్ని, అనేక రకాల దుఃఖాన్ని పొందుతారు. రాజులుగా ఉన్నట్టివారు కూడా వాటి కోసమే ధర్మోల్లంఘనం చేసి నరకంలో పడుతారు. వాటికోసమే జనులు మంచి స్నేహ బంధాలను కూడా చెడగొట్టుకొంటారు వాటికోసమే ప్రజలు లోక్యాన్ని ఎక్కువ అలవరచుకొని మలినచిత్తులవుతుంటారు కనుకనే మునులు వాటికి దూరంగా ఉంటారు. కాటు వేయడానికి సిద్ధంగా ఉన్న కోపించిన పాములతో సమానం అని భావిస్తారు."

దేవరాజు ఇంద్రుడు ఆ వచనాలను "బాగు బాగు" అని మెచ్చుకొని తను పరీక్షించడానికోసం చేసిన అపరాధాన్ని బైటపెట్టి హరించిన తామర తూడులను బోధిసత్వునికి అందించాడు.

"మేము నీకు బంధువులం కాము, సహాయులం కాము, నటులం కాము, విదూషకులం కాము. ఏ చనువు ఆధారంతో నీవు ఈ పిల్లచేష్టను మా పై ప్రయోగించావు?" అని బోధిసత్వుడు అతణ్ణి సున్నితంగా మందలించాడు.

ఆ మందలింపు వాక్యాలకు ఇంద్రుడు చలించిపోయి తొట్రుపాటుతో ముని పాదాలకు ప్రణామం చేసి తన చపలత్వాన్ని క్షమించమని ప్రార్థించి ఇలా అన్నాడు:

ప్రవర్తనే హి దుఃఖన్య తిరస్కారే సుఖన్య చ

లైర్యప్రయామః సాధూనాం విస్ఫురన్నివ గృహ్యాలే

"దుఃఖం ప్రాప్తించినప్పుడు, సుఖం నష్టమైనప్పుడు మాత్రమే సాధువుల దీరలక్షణం స్పష్టంగా తెలియబడుతుంది అని భావించి మిమ్మల్ని పరీక్షించి చూశాను. క్షమించండి" అని అంతర్ధానమయ్యాడు.

శ్రేష్ఠి జాతకమ్

బోధినత్తుడు ఒకానొక జన్మలో ప్రముఖ వైశ్య కుటుంబంలో జన్మించి యావనం వచ్చిరాకముందే రాజుగారి కోశాధికారిగా నియమింపబడినాడు ఒకనాడు అతడు రాజభవనానికి వెళ్లిన సమయంలో అతని అత్తగారు తన కుమార్తెను చూచిపోవడానికి అతని ఇంటికి వచ్చింది. ఏకాంతంలో కుమార్తెను కుశల ప్రశ్నలు వేస్తూ “నీ భర్త నిన్నెలా చూసుకొంటున్నాడు? నీ యోగ్యోపాలు పట్టించుకొనేవాడేనా లేక నిన్ను బాధలు పెట్టేవాడా?” అని వాత్సల్యంగా అడిగింది భర్త ప్రస్తావన వచ్చేసరికి కుమార్తె సిగ్గుతో తలదించుకొని చూపులను భూమి మీదకు ప్రసరిస్తూ మెల్లగా ఇలా అన్నది : “మా ఆయనకు అన్నీ మంచి గుణాలే. అలాంటి సుగుణాలు పరివ్రాజకుల్లో కనబడడం కూడా దుర్లభమే.”

ఆమె తల్లికి శ్రవణేంద్రియ శక్తి తగ్గిపోయినందువల్ల కూతురు సిగ్గుతో కంఠస్వరాన్ని తగ్గించి మాట్లాడినందువల్ల కూడా “పరివ్రాజకుడు” అనే పదమే స్పష్టంగా వినిపించి తక్కిన పదాలన్నీ అస్పష్టంగా వినపడ్డాయి తన అల్లుడు పరివ్రాజకుడయ్యాడని అర్థం చేసుకొని ముద్దుల కూతురి బ్రతుకు అలా అయిపోయినందుకు దుఃఖం పట్టలేక బోరున ఏడవడం మొదలుపెట్టింది. “అయ్యో దేవుడా, నా కూతురి బ్రతుకేమిగాను? ఇంత చిన్న వయస్సులో సన్యాసం తీసుకొనే కర్మ ఏం పట్టింది? ఏం తక్కువైందని? నూరు తరాలు కూర్చుని తిన్నా తరిగిపోని సంపద వదలిపెట్టి ఎట్లా సన్యాసుల్లో కలిసిపోయాడు? రాజుకు సన్నిహితుడుగా ఉన్నాడే - ఎంతో పైకి రావలసినవాడు, ఈ పాడుబుద్ధి ఎందుకు పుట్టింది? ఇంటి పట్టున ఉండి శ్రమణులను బ్రాహ్మణులను సత్కరిస్తూ ఎంతో పుణ్యం సంపాదించవచ్చునే, అడవికి పోయి ఏమి బావుకుందామని సన్యాసం తీసుకున్నాడు?”

అన్నెం పున్నెం ఎఱగని నా బిడ్డకు అన్యాయం చేసి పోతే మోక్షం వచ్చేస్తుందను కొన్నాడా? బిడ్డా, ఇదంతా మనం చేసుకొన్న కర్మ" అని కూతుర్ని కాగలించుకొని రోదనం చేయ సాగింది.

అమాయకురాలైన కుమార్తె అయోమయంలో పడిపోయింది. తన భర్త హఠాత్తుగా సన్యాసుల్లో కలిసిపోయాడా? ఈ దారుణవార్త విని అమ్మ తనను ఓదార్చడానికి వచ్చిందా? ఇలా వెంటవెంటనే ఊహించుకొని దుఃఖం పట్టలేక బిగ్గరగా ఏడుస్తూ కొంతసేపటికి స్పృహతప్పి పడిపోయింది. ఇంతలో ఇతర కుటుంబ సభ్యులు, పరిచారకజనం అక్కడికి పరుగెత్తుకొనివచ్చి సన్యాసవార్త విని గోలుగోలున ఏడవడం మొదలుపెట్టారు. ఇంకొంతసేపటికి ఆ వీధి జనం అంతా అక్కడ పోగయ్యారు. ఇంకొంత సేపటికి ప్రక్క వీధి జనాలు కూడా రావడంతో లంకంత ఇల్లు, ఆవరణం జనసందోహంతో కిటకిటలాడిపోయింది.

బోధిసత్తుడు రాజభవనాన్నుండి తిరిగి ఇంటికి వస్తూ దూరం నుండే తన ఇంటి ముందు గుమికూడిన జనసందోహాన్ని చూచి "ఏమిటిది?" అని ఆశ్చర్యపడి వాహనాన్ని అక్కడే నిలిపి తన భృత్యుణ్ణి పంపాడు - జనం పోగయిన కారణాన్ని తెలుసుకొనిరమ్మని. భృత్యుడు తిరిగి వచ్చి "దేవా మీరు సన్యసించినట్లుగా వార్త విని జనం గుమికూడి మీగురించే మాట్లాడుకొంటున్నారు" అని చెప్పాడు

బోధిసత్తుడు సహజంగానే శుద్ధచిత్తుడు. ఆ వార్త విని ఇలా చింతన చేశాడు :

"నేను సన్యసించకపోయినా సన్యసించానన్న గాలివార్తను (rumour) విని దాన్ని సత్యమనుకొని అంతమంది అక్కడ చేరారు ఆహా! జనులకు నా మీద ఎంత గొప్పభావం! వారి హృదయాల్లో పరివ్రాజకుడుగా భావింపబడిన నేను ఇక ఇంటికి వెళ్లడం పొరువం కాదు వారి సంభావనను (high opinion) నేను నిజం చేసి చూపుతాను."

బోదినత్తుడు వాహనాన్ని రాజభవనానికి మర్లించాడు రాజ సందర్శనాన్ని పొంది "దేవా, నేను పరివ్రాజకుణ్ణి కాదలచాను. అనుమతి ఇవ్వండి" అన్నాడు.

"ఇదేమిటి? నీకేమయ్యింది? ఇప్పుడే కదా రాజ్య వ్యవహారాల్లో అనేక సూచనలు ఇచ్చి వెళ్లావు. ఇంతలో ఏమొచ్చిపడింది? నీకు వచ్చిన కష్టమేమిటో చెప్పు. క్షణాల్లో తొలగిస్తాను. ఆర్థికమైన సమస్యలేమైనా ఉంటే నా ధనం కావలసినంత ఇస్తాను. విన్నవరైనా బాధలు పెట్టుంటే చెప్పు నా అధికారాన్ని, బలాన్ని ఉపయోగించి అంతా సరి చేస్తాను" అన్నాడు రాజు చాలా స్నేహంగా.

"రాజు నాకు సమస్యలు గానీ, బాధలు గానీ లేవు. నేను పరివ్రాజక దీక్ష తీసుకొన్నానని వగరంలో ఒక పంచలనం పుట్టింది. ప్రజలు దానిని వమ్మి నా యింటి ముందు గుమికూడినారంటే ఆ యోగ్యత కలవాణ్ణిగా వారు నన్ను భావించినందువల్లనే కదా! ఆ భావనకు అనుగుణంగా ప్రవర్తించాలనే నేను సవ్యాసం తీసుకొని అడవికి పోదలచాను" అన్నాడు దృఢ నిశ్చయముడైన బోదినత్తుడు

"శ్రేష్ఠీ నా మాట విను. లోక ప్రవాదానికి పెద్దగా విలువను ఇవ్వకు. లోక ప్రవాదం వల్ల నీలాంటి గొప్ప వ్యక్తులకు ఒటిగేది ఏమీ లేదు. వాళ్లు మెచ్చుకోవడం వల్ల లేని గుణాలు రాబోవు. నిందించడం వల్ల ఉన్న గుణాలు పోయేది లేదు. ఇష్టమొచ్చివట్లుగా ఊహలు జోడించి కథలు అల్లడంలో మన ప్రజలు నేర్పరులు. ఆ కథలకు అదుపు ఆజ్ఞలేమున్నాయి? చెప్పేవాడు వినేవాడు ఉంటే చాలు - అదే దాని ఊపిరి, బలం. లోకకథలను (gossip) మనస్సులోకి రానివ్వడమే సిగ్గుచేటు. దాని ప్రకారం నడతను మార్చుకోవడం మరి సిగ్గుచేటు వ్యవహారం" అన్నాడు లోకానుభవజ్ఞుడైన రాజు.

"మహారాజా, అలా ఆనకండి. కల్యాణకారకమైన, జనప్రవాదాన్ని అనుసరించడమే కర్తవ్యమని భావిస్తున్నాను. కల్యాణధర్మముని మానవమాత్రుడు ఎప్పుడైతే ప్రజలచే సంభాషించబడుతాడో ఇక అప్పటినుండి అతడు ఆ బరువును

మోయడానికి వెనుకాడరాదు" అని శ్రేణి ఇంకా అనేక యుక్తియుక్త వాక్యాలలో రాజుకు నచ్చజెప్పి ఆనుమతి పొంది వనవాస ప్రయాణానికి సిద్ధమయ్యాడు.

అప్పుడు అతని స్నేహితులు, బంధువులు, ఆశ్రీతులు కన్నీళ్ళు కమ్మిన నయనాలతో దీనముఖులై వచ్చి అతని కాళ్ళమీద పడి గట్టిగా పట్టుకొని నివారించడానికి ప్రయత్నించారు. మరికొందరు చేతులు బోడించి అతణ్ణి వెళ్ళవద్దని ప్రార్థిస్తూ దారికడ్డంగా నిలిచారు. కొందరు అతణ్ణి గట్టిగా కొగలించుకొని ఇంటి వైపునకు లాక్కొని పోవడానికి ప్రయత్నించారు. బాగా చనువు ఉన్న మరికొందరు అతణ్ణి చీవాట్లు పెట్టి ప్రయాణాన్ని మాన్పడానికి ప్రయత్నించారు. మిత్రులు, స్వజనుల మీద కరుణ చూపమని కొందరు ప్రారేయపడినారు. కొందరు వేదవాక్యాలను తర్కవాక్యాలను ఉదాహరిస్తూ గృహస్థాశ్రమమే శ్రేష్ఠమమైనదని నిరూపించే ప్రయత్నం చేశారు. వనవాసంలోని కష్టనష్టాలను కొందరు ఏకరువు పెట్టి బెదురు పుట్టించే ప్రయత్నం చేశారు. చేయవలసిన పనులన్నీ ముగించాక వెళ్ళవచ్చుగదా ఎవరు కాదంటారు, ఇప్పుడెందుకీ తొందర అని లొక్కం నేర్పిన కొందరు నచ్చజెప్పడాశారు. కనబడే ప్రపంచం కాకుండా వేరే ఏదో ఉందని కదా ఈ సన్యాసాలు. అసలు అలాంటిదేమైనా ఉందా అని సందేహం పాలు జేయడానికి నాస్తికవాదాన్ని కొందరు వినిపించే ప్రయత్నం చేశారు.

వారి వినతులను, ప్రార్థనలను, వాదాలను విని బోధిసత్తుడు చింతన చేశాడు : "నేనేదో పాప ప్రవాహంలో పడి కొట్టుకుపోతున్నట్లు గోలపెడుతున్నాను. వనవాసం కన్నా గృహవాసం శ్రేయస్సనే బావం కలగడం స్వస్థనిత్రలక్షణమేనా? మనిషి చనిపోతే లేతా చనిపోయే అవస్థకు వస్తే లేదా ధర్యమ్యతుడైతే అయినవాళ్ళందరూ ఏడవడం న్యాయమే. కానీ ఇదేమిటి, మంచి మార్గానికి మళ్ళుతున్న నన్ను చూసి వీరూడరూ ఏడుస్తున్నారు? నా వియోగాన్ని భరించవంత ప్నేహం ఉంటే మరి నాలో బాటు వనానికి కదలవచ్చు కదా! ఈ కష్టిళ్ళ ప్రదర్శనం ఎందుకు? రంగస్థలం మీద నటులు ఇంతకన్నా ఎక్కువే ఏడ్చి ప్రేక్షకులను

ఆకట్టుకొంటారు. లోకం తీరు ఎంత వింతగా ఉంది ! హెరకృత్యాలు తలపెట్టిన దుష్టుడికైనా సరే కనీసం ఇద్దరు ముగ్గురైనా సహాయకులు లభిస్తారు. వనవాస జీవనం అనే పుణ్యజీవన విధానం నేను చేపడుతుంటే నేనూ నీతో వస్తున్నా' అని ఒక్కడూ ముందుకు రాదు కదా! ఇతరులను కూడా మంచి దారిలోకి ఆకర్షించగలిగే శక్తి బహుశా నాకు లేదేమో! వీరందరూ ఏ చిత్త దోషాల చేత వంచుతున్నారో తెలుసుకోవాలని నోచుకోలేకపోతున్నారో ఆ చిత్త దోషాల నిర్మూలనానికి సమరభేరి మ్రోగించి అడవికి పోతున్నాను. ఈ ప్రయాణం నా ఒక్కడి కోసం కాదు."

చుడుబోధి జాతకమ్

బోధిసత్తుడు ఒకానొక కాలంలో ఒక విద్యుత్ కుటుంబంలో జన్మించాడు. చిన్న వయస్సులోనే అతడు విద్యుత్ సబల్లో జరిగే చర్చల్లో పాల్గొంటూ తన విద్యాసంపదచే పండిత సబల్లో రాణిస్తూ చుడుబోధి (చిన్న బోధి) అనే పేరును గడించాడు.

కీర్తిర్విద్యుత్సద్వేదన విదుషాం ప్రవిజ్ఞంభతే

రత్నక్షేప్తీన రత్నానాం శూరాణాం నమశేష్తీన

విద్యుత్ సబల్లోనే విద్యావంతుల సత్తా తెలియబడుతుంది. రత్న పరీక్షకులే కదా రత్నాలు శ్రేష్ఠములో నాసిరకములో తేల్చగలరు. వీరులకు కీర్తి, యుద్ధముల ద్వారానే కలుగుతుంది.

సబల్లో లభించే కీర్తి ప్రతిష్ఠలు, బిరుదులు, సన్మానాలు అతనికి మత్తు కలిగించలేదు. పాండిత్యం ఒక విధంగా, జీవితం మరో విధంగా ఉండటం ఒక పెద్ద దోషంగా అతనికి తోచింది. ఈ ఆర్యాటాలకు దూరం కాదలవాడు. ఉన్నట్లుండి ఒకనాడు అతడు ముండనం చేసుకొని కాషాయ వస్త్రాలు ధరించి అడవి ప్రయాణానికి సన్నద్ధమయ్యాడు. ఇదంతా గమనించిన అతని భార్య కూడా వెంటనే తానూ ముండనం చేసుకొని కాషాయం ధరించి భర్తను అనుసరించడానికి సిద్ధమైంది.

బోధిసత్తుడు ఆమె నిశ్చయాన్ని శిథిలపరచలేదు. కానీ ఇలా హెచ్చరించాడు: "పరివ్రాజకునికి శయన, ఆహార, విహార నియమాలు 250, పైగా ఉన్నాయి. అవన్నీ

స్త్రీలకు ఆచరణ సాధ్యం కావు. ఉదా॥ ఒక నియమం చెబుతాను, విమ. పరివ్రాజకుడు అనికేతుడుగా (స్వంత నివాసం లేనివాడుగా) ఉంటాడు. శ్రమణులను, పాడుబడి నిర్జనంగా ఉండే ఆలయాలను, కొండ గుహలను, అడవులను నివాస భూములుగా అతడు కలిగి ఉంటాడు. లేదా సూర్యుడు అస్తమించే సమయంలో తానెక్కడున్నాడో అదే ఆ రాత్రికతనికి నివాసస్థలం అవుతుంది. ఈ ఒక్క నియమాన్నే చూడు. స్త్రీలకెంత ఆచరణ అసాధ్యమో తెలుస్తుంది. కనుక నీవు నా వెంట రావడం క్షేమంగా ఉండదు. సన్యాసినులు ఎక్కడ ఒకటిగా కలిసి ఉంటున్నారో అటువంటి చోటికి నీవు వెళ్ళడం మంచిది.”

ఆమె సమ్మతించలేదు. బోధిసత్వుడు రెండు మూడు సార్లు చెప్పి చూశాడు. ఆమె నిశ్చయాన్ని మార్చుకోలేదు. అతడు మౌనం వహించి బయలుదేరాడు, మౌనాన్ని అంగీకారంగా తీసుకొని ఆమె కూడా అతని వెంట నడిచింది.

బోధిసత్వుడు గ్రామాలు, నగరాలు, నిగమాలు (వాణిజ్య కేంద్రాలు) పర్యటిస్తూ ఒక రమ్యమైన వనప్రదేశం చేరాడు. ఒకనాటి సాయంకాలం అతను గుడ్డపీలికలను కొన్నిటిని ఒక వస్త్రంగా కుట్టే పనిలో నిమగ్నుడయ్యాడు. అతని సహచరి సమీపంలోనే ఒక చెట్టు క్రింద కూర్చొని అతను ఉపదేశించిన ద్యావ ఆలంబనంలో మనస్సును లగ్నం చేసింది.

అది వసంత ఋతువు. ఆ ఋతువులో వన ప్రదేశాలు చాలా అందంగా ఉంటాయి. ఆ అందాన్ని తిలకించడానికి ఆ ప్రాంతీయ రాజు సహజంగా ఆకర్షింపబడ్డాడు. ఆ రాజు దృష్టి ఆమె మీద పడింది. తన అంతఃపురంలో ఉండదగిన వ్యక్తి అనిపించింది ప్రక్కనే గుడ్డ పీలికలు కుట్టూ ఉన్న పరివ్రాజకుడు కనిపించాడు. ఆమె అతని సహచరి అని తెలుస్తూనే ఉంది. తపస్విజనుల్లో రెండు రకాలుంటారని అతని అభిప్రాయం. శపించే శక్తి ఉన్నవాళ్ళు, అది లేనివాళ్ళు

ఇతను ఎటువంటివాడో తేల్చుకోకుండా తొందరపడడం మంచిది కాదనుకొన్నాడు. ఈమె ఎవల రాగపిత్తుడా కాదా తెలుసుకొంటే చాలు. రాగపిత్తుడైన పక్షంలో మామూలు మనిషి క్రిందే లెక్క పేతరాగడో. ఉపేక్షా పురాణాల్లో అయి ఉంటే మౌనం ఎంతో కొంత ప్రభావం ఉన్నవాడికంటే లెక్క ఇలా ఆలోచించి దోషిత్వార్థి పేషిపించి ప్రణామం చేసి చాలా హితాన్ని కోరే వ్యక్తి మారింది ఇలా అన్నాడు : "స్వామీ, ఈ లోకం దూర్జలలోనూ, సాహసీకులలోనూ ఎండి ఉంది. ఈ విభ్రాన వనప్రదేశంలో మీరు అందైన మీ హృదయచారిత్రాలో రక్షణ లేకుండా మంచుపానం వాకు యుక్తమనిపించలేదు. ఈమెకు పట్టిన అయ్యుదంటే ఏమి రాజా ఏమి రాజ్యాం" అనే వింద మాకు తగుల్యుంది. ఎవరైనా ఈమెను బలాత్కారంగా తీసుకొనిపోతుంటే కోకింపడం మిమా మీలేమి చేయగలం? అంతే కాదు ఈమె మీచెంత ఉన్నంత కాలం ఈమె యోగ్యమైన చింతలోనే మీ మనస్సు వ్యాకులం అవుతూ ర్యానానికి దూరం అయిపోతుంది కదా! కనుక ఈమెను మీరు మరచిపో ప్రదేశానికి చేర్చి వికాసావసరం చేయడం మంచిదనిపిస్తుంది. మ్యూనుకు ప్రే సాన్నిధ్యంలో పనేముంది?"

"మహారాజా, మీరు యుక్తమే చెప్పాడు. మీరు తమవలే దుర్జలన బడో పక్షంలో నేమి చేస్తానో వివరించి దర్పం చేతగానీ అధ్వానం చేతగానీ ప్రేరణ పొంది వాకు ప్రతికూలం అవరించేయ్యాలి నేను జీవించి ఉండగా మరణించేది లేదు" అన్నాడు దృఢంగా బోధింపజేసాడు.

"ఈమె యందు తీవ్రాపేక్షకుడుగా కనబడుచున్నాడు. విశ్రయంగా తమప్రభావం లేనివాడే. ఇతని వల్ల ఏ అపాదుమూ రాదు" అని అంచనా పేసి కామరాగవలనైన ఆ రాజా వేత్రవాస్తుండు (అంతపురాన్ని కానరా కానీ ప్రత్యేక దళం) ఆదేశించాడు - ఆమెను అంతపురానికి తరలించమని.

వేత్రహస్తులు రాజశాసనాన్ని అమలు చేస్తుంటే ఆమె దిగ్గరగా ఏడుస్తూ "రాజా, కన్నతండ్రిలా కాపాడవలసిన నీవే, ఇలా ఆజ్ఞాపించడం తగునా" అని మొరలిడింది. రాజా చలించలేదు. జ్ఞాపకానికి వచ్చిన దేవతలనందర్నీ కాపాడమని వేడుకున్నది. ఫలితం శూన్యం. "నా భాగ్యం ఇలా ఉంటే దేవతలు మాత్రం ఏం చేస్తారు? కాపాడవలసినవారే అంతా చూస్తూ మౌనంగా కూర్చున్నారు. ఇక నాకెవరు దిక్కు" అని పరిదేవనం (దుఃఖాలాపం) చేసింది. బోదిసత్ప్యణ్ణి ఉద్దేశించి నిష్కారంగా 'నశించుము' అని నీవు శాపం పెట్టే కొండలైనా కుప్పకూలుతాయి. నా దీనావస్థ చూస్తూ కూడా మౌనం డాల్చావు. నీ మాట వినకుండా వచ్చినందుకా ఈ మౌనం? నేనొక మందభాగ్యురాలిని, ఇక జీవించడం ఎందుకు?" అని రోదించింది.

బోదిసత్ప్యడు చూస్తుండగానే ఆమెను వేత్రహస్తులు లాక్కొనిపోయి నాపానంలోకి నెట్టారు. అసలు ఏమీ జరగనట్టుగానే ఇంకా పీలికలు కుట్టూ కూర్చున్న బోదిసత్ప్యణ్ణి చూసి రాజాకు హేళన చేయాలనిపించి ఇలా అన్నాడు: "ఏదో పొడిచేవాడిలాగా రోషంగా గర్జించావే. ఆ ప్రతాపమంతా మాటల్లోనేనా? శక్తికి మించిన ప్రతిజ్ఞలు చేయడం ఇకనైనా మానుకొంటావనుకొంటాను."

వర్షించే మేఘాలు దుమ్ముదూళిని వర్షధారలచే అణచివేసి విరంగా ప్రజ్ఞాబలంతో క్రోధబలాన్ని అణచిపెట్టిన బోదిసత్ప్యడు ప్రసన్నంగా ఇలా అన్నాడు : "రాజా, వ్యర్థ ప్రతిజ్ఞ వేసు చేయలేదని తెలుసుకో. ఇక్కడ నా ప్రతికూలవర్తి బుసలు కొద్దూ విజృంభించడానికి చూశాడు. నేను వదలి పెట్టలేదు. బలాష్టంతో ఉపయోగించి అతణ్ణి అణగివడి ఉండేలా చేశాను. కనుక నా ప్రతిజ్ఞ సత్యప్రతిజ్ఞాదు."

అత్యంత నిర్వికార చిత్తానికి సూచకంగా ఉన్న ఆ ప్రసన్న గంభీర వాక్కులు వినగానే రాజాకు భయం పట్టుకొంది. "ఇతను అంతశ్శత్రువును దృష్టిలో పెట్టుకొని అప్పుడు సమారాసం ఇస్తే నేను వాచ్యార్థాన్ని తీసుకొని లొందరపడ్డాను.

ఇప్పుడు కొంప మునుగుతుందేమో" అని భయపడి చాలా వినయంగా "మీ ప్రతికూలవర్తి విషయం వివరించండి" అని ప్రార్థించాడు.

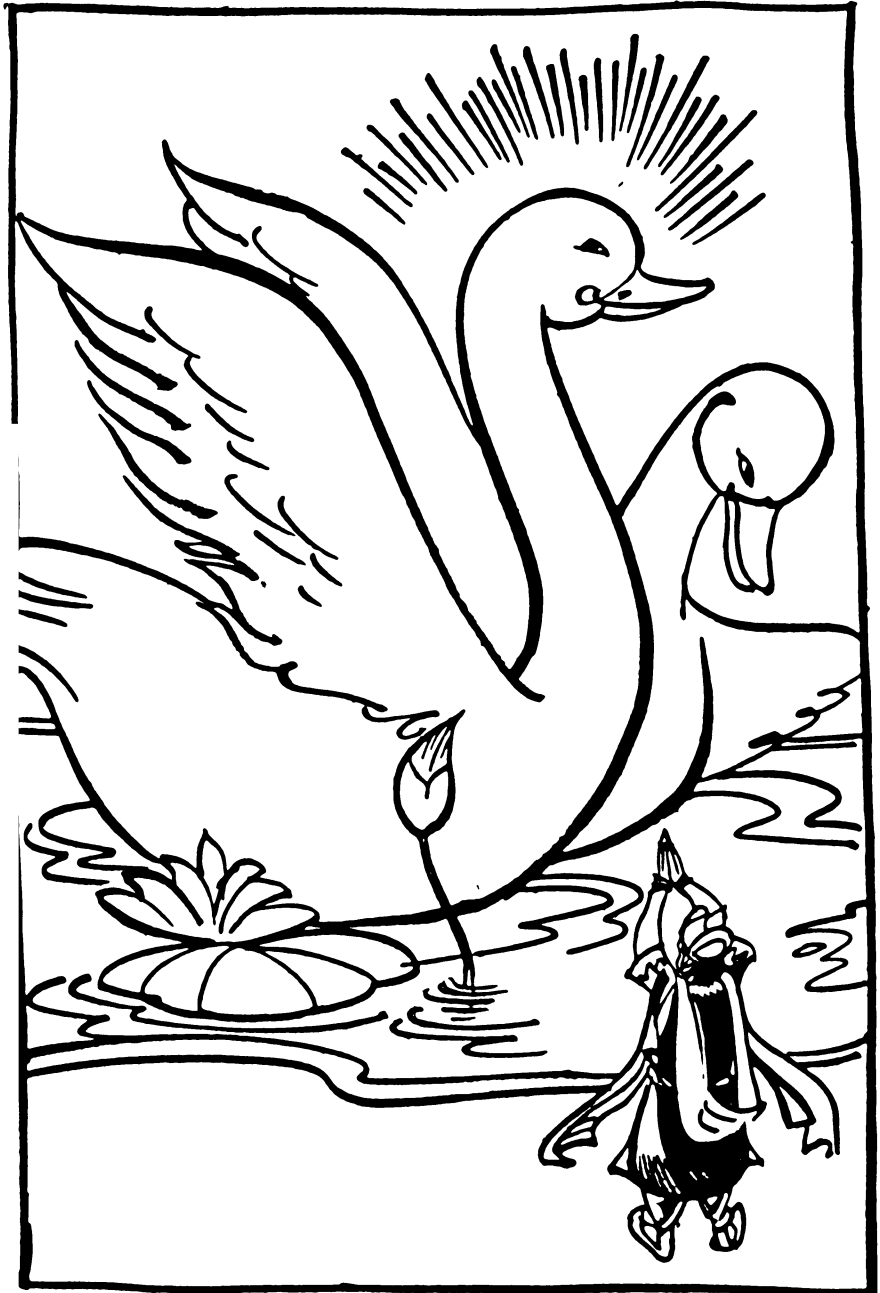
"అంతశ్శత్రువనదగు క్రోధమే ప్రతికూలవర్తి" అని బోధిసత్వుడు ప్రకటించి క్రోధం వలన మనిషికి కలిగే అనర్థాలను ఒక్కొక్కటిగా రాజుకు వివరంగా తెలియజెప్పాడు. రాజు ఆ శమనంపన్నుని పాదాలకు నమస్కరించి ఆత్యయదేశనం (పాపదేశనం = confession of sins) చేసి ఆ పిమ్మట వాహనం దగ్గరకు పరుగెత్తుకొని వెళ్ళి పరివ్రాజిక పాదాలకు మ్రొక్కి "తల్లీ, క్షమించు" అని ప్రార్థించి ఆమెను సగౌరవంగా బోధిసత్వుని చెంతకు చేర్చి "ఇక నుంచి నన్ను మీ పరిచారకునిగా భావించి అనుగ్రహిస్తూ ఉండండి" అని శెలవు తీసుకొన్నాడు.

హాంస జాతకమ్

ఒకానొక కాలంలో బోధిసత్తుడు దృఢరాస్మదనే పేరుతో మానస
 సరోవరంలోని అనేక శతసహస్ర హంసలకు అధిపతిగా ఉండేవాడు. శీలసంపన్నుడు,
 మహామేధావి, ప్రభుభక్తిపరాయణుడు, శూరుడు అయిన సుముఖుడు* అతనికి
 సేనాపతిగా ఉండేవాడు కుటుంబానికి తండ్రి, జ్యేష్ఠపుత్రుడులాగా, గురుకులానికి
 ఆచార్యుడు, ముఖ్యశిష్యుడులాగా వీరిరువురు తక్కిన హంసల బౌతిక, అధ్యాత్మిక
 ఉన్నతికి తగిన చర్యలు తీసుకొంటూ మిక్కిలి ఆదర్శప్రాయులుగా ఉండేవారు.
 పక్షికి రెండు రెక్కలు కలిసి చేపి పని ఒకటే - ఆకాశంలో పక్షి శరీరాన్ని
 మోయడం. అలాగే దృఢరాస్మద, సుముఖుడు - ఇరువురూ కలిసి తక్కిన
 హంసల శ్రేయోశరీరాన్ని మోయడం అనే ఏకకార్యతత్పరులై ఉండేవారు. సిద్ధులు,
 ఋషులు, విద్యార్థులు, వాగులు, యక్షులు, దేవతలు, తపస్విజనులు మొ
 వల్లాల్లో వీరిరువురి గుణకరణమే సంభాషణలకు మిక్కిలి స్వప్నైన విషయమైపోయింది.
 మెల్లగా వీరిరువురి కీర్తి దక్షిణ దిక్కునకు కూడా విస్తరిస్తూ వారాణసి పురాన్ని ఏలే
 బ్రహ్మాదత్తుడే రాజా చెవిలో పడింది. అతడు తన మంత్రులను పిలిచి వారిలో
 ఇలా అన్నాడు : "ఆ దృఢరాస్మ సుముఖులను చూడాలని ఉవ్విళ్ళూరుచున్నాను.
 వారిరువురూ వా దక్షిణదం లో గోచరించే ఉపాయం ఆలోచించండి."

* శాతకూట కులస్తుడై బోధిసత్తుడి ప్రధానపాత వాని శాతకంలో మూలం బోధిసత్తుడి
 కుప్పా సముఖ సేనాపతికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉన్నట్లుచెప్పింది. దీనిని గమనించిన ఎవరో, వాని
 శాతకంలో సుముఖుణ్ణి ప్రవేశపెట్టలేవనూ 'అధ్యాసంధ్యపరిలోకన సమయే' (అర్ధ ఆసనం అ
 సమయంలో సుముఖుడు) అనే వ్యాఖ్యి ప్రాతఃపతి గ్రంథంలో చొప్పించినట్లు తెలుస్తూన్నది. అవ్యక్తం
 లాటి శాతకూటను పండింట్ల క్రితమే చాలా గొప్పగా పంపూరించి వెలువరించిన ప్రొఫెసర్ కెల్వ
 మోశుడు ఆ ప్రక్షిప్త వ్యాఖ్యి కుండలకణంలోకి వెళ్ళాడు.

మంత్రులు తమలో రాము, చక్రించుకొని ఒక ఉపాదాన్ని ఆలోచించి రాజులో అన్నాడు : దేవా, మఱాం మీర ఆశోనే జీవులు దూరదూర ప్రదేశాలకు కూడా వంపవోతుంటారు. మఱాచారువులు ఇక్కడ వున్నట్లుంగా ఉన్నాడూనే మికికి ద్వారానే వారిరువురిని ఇక్కడికి దిప్పించడం వీలవుతుంది. మఱావంకో పేదో ఒక అరణ్య ప్రదేశంలో చక్కని సరుప్పును తప్పించండి. పక్షలకు అది మృగంలాగిడుని ప్రచారం జరగవిచ్చండి. అన్ని పక్షలకు అరడు ప్రదానాన్ని విశ్వమూ చాలించు వేయించండి. వారిరువురూ ఇక్కడికి తప్పక ఆకర్షితులవుతారు.

ప్రాచీన ప్రాప్తివిషయం మఱాం దేవ వ దగ్యలే

వలోక్షత్వాత్మ వారలి శ్రుతియ్యం మఱాం మఱాం

దేవా, ఒక గమ్మత్తును చూడండి. స్వావీష్టాణై అందుచాటలో ప్రోక్షణగా ఉండే మఱాం మీర జీవికి నైర్మయం, ఉవాసీత్వం కలగడం అనేది సర్వసావారణాజైన అమరతం. స్వావీష్టంలో లేని, అందుచాటలో లేని వలోక్ష మఱాంను గురించి కేవలం విష్ణులలోనే మఱాంపు మృ దిహించుకొని ఆకర్షితులవుతుంది"

బ్రహ్మారత్తుడు సమీప మనప్రదేశంలో అచిరవారంలోనే ఒక పెద్ద సరుప్పును తప్పించాడు. పర్క, ఉత్పం, కుమరు, వుండక, సాగంకిక, రామరు, క్షుర వుప్పజారులో ఆ సరుప్పు కళకళలాడేలా చక్కలు తీసుకొన్నాడు. పక్షలను ఆకర్షించడానికి అరడుదానాచూగాన్ని మిపించాడు

మీ వలోక్షాల్లందరకచ్చస్తలోడుమిడం వఱాం

దవాలి వా వక్షిక్యః నీత్యా సాధడువక్షిణామ

కలువ, రామర వుప్పరణలలో అచ్చాదితజైన పేరు గం ఈ సరుప్పును రాజు ప్రీతిలో పక్షలకు దానం ఇస్తున్నాడు. పక్షలకు అరడున్నా కూడా దక్షిణగా ఇస్తున్నాడు.

కొన్నాళ్ళకు ఆ సరస్సు నానా రకాల పక్షులనూ ఆకర్షిస్తూ మానస సరస్సుతో పోటీపడగల స్థాయికి చేరుకొంది. ఒక శరద్ ఋతువులో ధృతరాష్ట్రుని హంసగణాన్నుండి రెండు హంసలు దక్షిణంగా సంచారం చేస్తూ పక్షుల కోలాహల ధ్వని చేత ఆకర్షింపబడి బ్రహ్మదత్తుని సరస్సుకు చేరాయి. మానససరస్సు పరిచయం ఉన్నప్పటికీ ఆ హంసలు అతి మనోహరమైన బ్రహ్మదత్త సరస్సును చూచి “అహో బత!” అని ఆశ్చర్యాన్ని ప్రకటించాయి.

ప్రాయేణ ఖలు లోకవ్య ప్రావ్య సాధారణం సుఖమ్

సృతిః స్నేహానుసారేణ పూర్వమేతి సువ్యాజ్ఞవమ్

సాధారణ సుఖం (సర్వులకు ఉపభోగ్యమైనదగు సుఖం) అనుకోనివిధంగా తటస్థించినప్పుడు “నా స్నేహితులు కూడా ఇప్పుడు ఇక్కడ ఉంటే ఎంత బాగుండేది” అని స్నేహితులను స్మరించడం ఆందరికీ అనుభవంలో ఉన్న విషయమే కదా!

ఆ రెండు హంసలు కూడా తమ హంసగణం ఈ సరస్సును చూస్తే ఎంత బాగుండేది అనుకొని ఆ ఋతువును అక్కడే గడిపి వర్ష ఋతువు సమీపిస్తున్న సమయంలో మానససరస్సుకు తిరిగి ప్రయాణమయ్యాయి.

మానససరస్సు చేరాక అవి ధృతరాష్ట్రుని దర్శనం పొంది తమ ప్రయాణ అనుభవాలను చెప్తూ “రాజా, హిమాలయానికి దక్షిణంగా కొన్ని యోజనాలు వెళ్తే నారాణసి అనే పరమ పుణ్యక్షేత్రం కనబడుతుంది. దానికి అధిపతి జగద్విశ్వాతుడైన బ్రహ్మదత్తుడు. అతడు ఈ మధ్య మహాద్యుతమైన ఒక సరస్సును తవ్వించి పక్షులకు దానంగా ఇచ్చాడు. ఏ దేశం నుండి వచ్చిన వక్షులైనా సరే ఆ సరస్సులో స్వగృహం మాదిరి భద్రతను, సుఖాన్ని, స్వేచ్ఛను అనుభవిస్తాయి. తమరు కూడా వర్షాకాలం గతించాక అక్కడికి ప్రయాణమైతే బాగుంటుందనుకొంటున్నాము” అని ఇంకా దాని శోధను వర్ణించి వర్ణించి చెప్పాయి. ఆ వర్ణన వింటూంటే అక్కడీ

హంసలకన్నింటికి ఆ సరస్సును వెంటనే వెళ్ళి చూడాలనే ఉత్సుకత తీవ్రంగా కలిగింది.

ధృతరాష్ట్రుడు ప్రశ్నార్థకంగా ముఖం షెట్టి సుముఖునిపై చూపులు నిలిపి “సీకేమనిపిస్తున్నది?” అని అడిగాడు. “అక్కడికి మనం వెళ్ళడం మంచిది కాదనిపిస్తుంది. మనోహరమైన ఆ సరోవరదృశ్యాలు పక్షులను ప్రలోభపరచి ఉచ్చుల్లో ఇరికించడానికేమో అని నాకనుమానంగా ఉంది. మనకిక్కడ వచ్చిన లోటేమిటి? అది ఈ మధ్య ఏర్పడిన ఒక కృత్రిమ సరస్సు. ఆ సరస్సు వెనుక మానవుడి హస్తం ఉంది. సాధారణంగా మానవుడి స్వభావం ఎలా ఉంటుందో మీకు తెలియనిదేమున్నది? తియ్యని మాటల వెనుక, వాణాకైన వినయ ప్రదర్శనల వెనుక, దయాహీనమైన దుష్టమైన హృదయం దాగి ఉంటుంది.

వాశిష్టాన్వయాదయా: ప్రాయేణ మృగపక్షిణ:

సుసుష్యా: పునరేకీయాస్తద్వివర్యునైపుణా:

“మృగాల, పక్షుల పలుకులు హృద్గతభావాలకు అర్థం పట్టే విధంగా ఉంటాయి. పలుకులు ఒక విధంగా, హృద్గతభావం మరో విధంగా ఉంచుకొనే నైపుణ్యం ఉన్న మానవులది ఒక ప్రత్యేకవర్గం.

“కనుక మానవుల విషయంలో నమ్మకం ఉంచడం మంచిది కాదు. అక్కడికి అవశ్యం వెళ్ళి చూడాలని శ్రీవారు కోరుతున్న పక్షంలో నా సలహా వినండి. ఆ వైభవాన్ని చూచి వెంటనే తిరిగి వచ్చివేయడం శ్రేయస్కరం. ఎక్కువనాళ్ళు అక్కడ ఉండడంగానీ దాన్ని స్థిరవాసం చేసుకోవడం గానీ మంచిది కాదు” అన్నాడు దూరదర్శియైన సుముఖుడు.

వారాణసి సరస్సు విషయమై కుతూహలాన్ని బాగా పెంచుకొన్న హంసలు అక్కడికి ప్రయాణం కోసం మాటిమాటికి విజ్ఞాపనలు చేయడంతో హంసలరాజు

బోధిపత్నుడు ప్రయాణానికి సమ్మతించి ఒక శరత్ కాలంలో మొత్తం హంసగణం వెంటరాగా ప్రయాణమయ్యాడు.

తప్తకాంచన వర్షం కలిగిన రెక్కలు, వదనాలు, పాదాలు: తీర్చిదిద్దినట్లున్న ముచ్చటైన ఆకారాలు కలిగిన ఆ మానససరోవర హంసలు వచ్చి దిగగానే అక్కడి రాజ్ ద్యోగులు ఆ చోద్యాన్ని రాజకు వెంటనే తెలియజేశారు. పక్షులను పట్టించడంలో మహాసాహసం చేసిన ఒక శాకునికుణ్ణి రాజు పిలిచి, ఎలాగైనా సరే ఆ హంసగణం నాయకులను ఇద్దరిని పట్టి తెమ్మని ఆదేశించాడు. శాకునికుడు ఆ వరమ్ముకు వచ్చి ఆ రెండు హంసల ప్రతి కదలికనూ జాగ్రత్తగా గమనించి అవి తరచుగా విహరించే ప్రదేశాలను గుర్తించి అక్కడక్కడా దృఢమైన ఉచ్చులను ఏర్పాటు చేసి కాచుకొన్నాడు.

అపాయశంక లేకుండా ప్రమోదచిత్రంలో విహరిస్తూ హంసాధిపతి ఒకనాడు ఉచ్చులో తగుల్చొన్నాడు. ఏశ్రంభం (విశ్వాసం) ఎంత చేటు తెచ్చింది! విశ్వాసాన్ని కలిగించే మాక్ష్మపైన పద్మములు మొదట అపాయశంకను తొలగిస్తాయి. అపాయశంక తొలగినప్పుడు ఆజాగ్రత్తకు అవకాశం ఏర్పడుతుంది. ఆజాగ్రత్త వల్ల అవిసీతి (వ్యవహారంలో పరైన విరావం లేకపోవడం) చోటు చేసుకొంటుంది. దాని వల్ల చివరకు వ్యక్తి తీవ్రనష్టానికి గురి అవడం జరుగుతుంది.

ఈ విషయ తన అనుచరులెవరికీ కలుగకుండా చూడాలని బోధిపత్నుడు ఆ వరమ్ము యొక్క భయంకరత్వాన్ని ఒక రుతవిశేషం (ప్రత్యేకశబ్ద సంకేతం) ద్వారా తెలియజేశాడు. తక్కిన అన్ని హంసలు ఆ శబ్దాన్ని విని నాయకుడు బంధించుటకు ఉండడాన్ని చూచి దుఃఖితులై భయవిప్లవం శబ్దం చేస్తూ ఒకదాన్నొకటి పట్టించుకోకుండా చెల్లాచెదురుగా ఆకాశంలోకి ఎగిరాయి. సుముఖుడు మాత్రం తన నాయకుని సమీపం నుండి కించిత్తు కూడా కదలలేదు. మిత్రుడు ఆపదలో

చిక్కుకొన్నప్పుడు స్నేహపడ్డదైన స్నేహితుడు తన ప్రాణాపాయాన్ని కూడా లెక్కచేయక ఆదుకానే ప్రయత్నం చేస్తాడు - తన ప్రాణంకన్నా మిత్రుడు ఎక్కువ కనుక.

“సుముఖా, వెళ్ళు వెళ్ళు. ఇక్కడ తచ్చాడుతుండడం సముచితం కాదు. నీవు సహాయపడే అవకాశం బొత్తిగా లేదు. వెళ్ళు వెళ్ళు” అని బోధిస్తప్పుడు లొందరపెట్టాడు.

“నేను ఇక్కడ ఉన్నందువల్లనే నాకు మరణం అవశ్యం కలుగుతుందని చెప్పడానికి లేదు. ఇకద్దించి వెళ్ళిపోతే అజరామరుడుగా అయిపోతాననీది లేదు. మంచి స్థితిలో ఉన్నప్పుడు సదా అంటిపెట్టుకొని సంకట స్థితిలో వదలిపెట్టిపోవడం దర్మం కాదు. నీకు ఏ గతి కలుగుతుందో ఆ గతి నాకూ కలగడానికే ఇష్టపడతాను గానీ వదలిపెట్టి మాత్రం వెళ్ళను” అన్నాడు దృఢంగా ప్రశాంతంగా స్వామిభక్తి పరాయణుడైన సుముఖసేనావతి.

“వంటకాల కత్తి పీటే ఇక నా గతి. ముక్తుడై ఉండీ నీవు ఈ గతినే కోరడం స్పష్టచిత్తతగా కనపడడం లేదు. నా గతినే నీవు కోరడం వల్ల సాధించే ప్రయోజనం ఏమిటి? నా ప్రయోజనమా? నీ ప్రయోజనమా? మనవాళ్ళ ప్రయోజనమా? గాదాంధకారంలో ఎత్తువల్లలు తెలియబడని విధంగా ఏ ప్రయోజనమూ గోచరంగాని విషయంలో త్యాగం పరి కాదు” అన్నాడు బోధిస్తప్పుడు.

“పక్షి శ్రేష్ఠా, దర్మం వల్ల నాకు కలిగి ప్రయోజనాన్ని మీరెందుకు గమనించడం లేదు? దర్మాన్ని చక్కగా అర్పించినవాడు (అచరించినవాడు) ఉత్తమ ప్రయోజనాన్ని పొందుతాడు. స్వామిభక్తిదర్మపరాయణత చేతనే నా జీవితాన్ని మీ జీవితంలో ముడిపెట్టుకొన్నాను. మీరు కాదనకండి” అన్నాడు వినయశీలియైన సుముఖుడు.

“సుముఖా, నీవు మిత్రదర్మాన్ని, భృత్యదర్మాన్ని చక్కగా అచరించి చూపుతున్నావు. నా మీద అచంచలమైన భక్తిని కూడా కలిగి ఉన్నావు. విన్ను

యాచిస్తున్నాను. నా కడసారి కోరికను తీర్చు. నీకు అనుమతి ఇస్తున్నాను. ఇక్కణ్ణుంచి సత్వరం వెళ్ళిపో. నేను లేని లోటును పూరించి మనవాళ్ళను కాపాడవలసిన బాధ్యత నీ మీద పెట్టున్నాను, వెళ్ళు” అన్నాడు గద్దద స్వరంతో కరుణాపరతంతుడైన బోధిసత్తుడు.

ఇలా వాగ్వివాదం మిత్రుల మధ్య జరుగుతుండగా అటు వైపునకు శాకునికుడు పరుగెత్తుకొని రావడం జరిగింది. అతని రాకను గమనించిన మిత్రులు మౌనం దాల్చారు. హంసలు చెల్లాచెదరు కావడం చూచిన శాకునికుడు “నిశ్చయంగా ఏదో ఒకటి ఉచ్చులో పడింది” అని పాశస్థానాలను పరిశీలించుకొంటూ వచ్చి ఈ రెండు హంసలను చూశాడు. “రెండూ చిక్కాయి” అని పాశాలను లాగి చూడగా ఒకటి మాత్రమే బద్దమై ఉండడాన్ని మరొకటి బద్దం కాకపోయినా బద్దమై ఉన్నదానికి తోడుగా అక్కడే కదలక ఉండడాన్ని గమనించి విస్మితుడై సుముఖుణ్ణి సమీపించి “నీవు స్వస్థుడవు, రెక్కలు సిద్ధంగానే ఉన్నాయి. దేహంలో బలమూ ఉన్నది. మరి నేను వస్తున్నది చూచి కూడా ఎందుకు వేగంగా ఆకాశానికి ఎగిరిపోలేదు?” అని ప్రశ్నించాడు.

తొట్రుపాటు లేకుండా, ధైర్యంగా, సుస్పృష్టంగా సుముఖుడు ఇలా బదులు వలికాడు: “నీ పాశాల చేత పాదాలు బంధింపబడి ఈ పక్షి కదలలేక ఉన్నది. ఈ పక్షి సుగుణపాశాలచేత నా హృదయం బద్దమై నేను కదలలేకుండా ఉన్నాను.”

“అన్ని హంసలు ఇతణ్ణి వదలిపెట్టి పారిపోయాయి. నీవు ఒక్కడివే నిలబడ్డావు. ఇతడు నీకేమవుతాడు?” అని ప్రశ్నించాడు ఆశ్చర్యంతోనూ ఆనందంతోనూ ఒళ్లు పులకరించిపోయిన శాకునికుడు.

“ఇతడు నా రాజా, ప్రాణసముడు, సఖుడు, నా సుఖదాత. ఇప్పుడు విపత్తులో చిక్కుకున్నాడు. నా ప్రాణరక్షణకోసమైనా సరే ఇతణ్ణి వదలిపెట్టి వెళ్ళడం

నా తరం కాదు. మంగళదాసా, మన పంజాబీ సుఖాన్ని కలిగించుగాక! మమ్మల్ని విముక్తుల్ని చేసి ధర్మ సంబంధమైన కీర్తిని నీవు పొందుతున్నావా? అన్నాడు శాకుంతలంబుని వ్యాధిని కలిగిస్తూ సుముఖుడు.

“నీకు దుఃఖాన్ని కలిగించడానికి నేను ఇష్టపడను. నీవు నా చేత బంధించబడనూ లేదు. ఇష్టానుసారం నీవు వెళ్ళి బంధుమిత్రులను చూచి ఆనందించుము” అన్నాడు శాకుంతలంబు.

“నా దుఃఖాన్ని నీవు చూడలేని పక్షంలో నాదొక ప్రాశ్న. ఒక హాసలో నీవు తప్పి పొందే పక్షంలో ఇతర్లకి వదిలిపెట్టి నన్ను పట్టుకొనుము. పాదపులోనూ మిట్టలోనూ మా కలికలు నమానం. పదుస్సు లోనూ సమానం, ఇతనికి సమానమైన మార్గాలూ నన్ను తీసుకొనుము. నీకు లాభమేమి పిమ్మి కలిగిండు నీకు అనుమానంగా ఉంటే ముందు నన్ను బంధించి ఆ పిమ్మిటి ఇతర్లకి వదిలిపెట్టే ఇంతమాత్రం చేస్తే చాలు నీకు లాభం ఉంటుంది, నా ప్రాణా నెలకొంటుంది వాడు గణానికి ప్రీతి కలిగింది నీవు వారి పైత్రీ పంపాయిస్తావు” అన్నాడు సామంత ప్రాణాన సుముఖ సేనాపతి

వ్రాసిన పుస్తకం చేసి పాదపుకొనినాన్ని బాగా పెంచుకొన్న వాడైతే శాకుంతలంబు ఆ పయోధానైన త్యాగానికి, అనురాగానికి, కృతజ్ఞతకు, ధైర్యమార్గ వ్యాధికి మిక్కిలి కలిగిపోయి అపార గౌరవంతో చేతులు కలిపి సుముఖునికి సమస్యలైతూ “నీకు నీకు మహాబాగా! ఇంతటి ధర్మవర్మల్ని చేతల్లో మాదా కనుపడదు ఇక మనుషుల మార్గమందం పండుకు? నీ రాజును మోసంబుగా విముక్తుల్ని చేస్తాను. నా ప్రాణానికన్నా నీవే నాకు మిక్కిలి ఘోరమైనా కనుపడుతున్నావు. అట్టి నీకు అస్తియం చేయడం కలలో మాదా బడగె పు” అని శాకుంతలంబు రాజశాసనాన్ని గంగాలో కలిపి హాసంబు రాజును

పరమాదరంలో బంధ విముక్తుణ్ణి చేశాడు.

“సుహృద్దండనా (స్నేహితులను ఆనందింపజేసేవాడా), వేల వేల విండ్లు సుఖంగా వర్షిల్లు” అని సుముఖుడు అతణ్ణి దీవించి ఇలా అన్నాడు: “నీ శ్రమ వృథా కారాదు. మమ్మల్నిరువురిని నీవు కావడిబద్దపై పెట్టుకొని తీసుకొనిపోయి మీ రాజుకు చూపించుము. మీ రాజు నిన్ను మెచ్చుకొని విస్తారంగా పారితోషికం ఇస్తాడు.”

సుముఖుని ఆదేశం ప్రకారం శాకునికుడు హంసలను తీసుకొనిపోయి బ్రహ్మాదత్తునికి చూపాడు. బ్రహ్మాదత్తుడు ఆనందం పట్టలేక శాకునికుణ్ణి కనకాభీషక రత్నాభీషకాలలో ముంచెత్తేశాడు. దృఢరాష్ట్ర సుముఖులకు ఆపూర్వమైన రీతిలో రాజ మర్యాదలు చేశాడు. వారి దార్మిక ప్రసంగాలు విని తన జన్మ ధన్యమైందని భావించాడు. వారు శెలవు తీసుకొని స్వస్థలానికి ప్రయాణమైనప్పుడు బ్రహ్మాదత్తుడు వారిని సాగనంపుతూ గద్గదస్వరంలో ఇలా అన్నాడు : “అంధకారంగా ఉన్న నా జీవితంలో అధ్యాత్మమైన వెలుగును నింపిన మహానుభావులు మీరు. ప్రతి సంవత్సరమూ విచ్చేసి ఈ ఉపాసకుణ్ణి ఆనుగ్రహిస్తూ ఉండండి.”

మహాబోధి జాతకమ్

ఒకప్పుడు బోధిసత్వుడు మహాబోధి అనే పేరుగల పరివ్రాజకుడుగా ఉండినాడు. లోకహితానికి ఉద్యమిస్తూ ఉండడమే పరివ్రాజక లక్షణంగా అతను భావించి లోకులకు హితాన్ని కలిగించే విద్యల్లో ముఖ్యంగా ధర్మశాస్త్రాల్లో పరిశ్రమ చాలా చేసి ఆచార్యపదవికి అర్హుడయ్యాడు. ప్రజల సేవకు పనికివచ్చే కొన్ని కళల్లోనూ మంచి ప్రవేశాన్ని సంపాదించాడు. పూర్వజన్మ సుకృతం వల్ల, జ్ఞానమాహాత్మ్యం వల్ల, లోకజ్ఞత వల్ల, మంచి వక్తృత్వం వల్ల, చక్కని నడవడిక వల్ల అతను ఎక్కడెక్కడికి వెళ్లినా అక్కడక్కడి ప్రజలు, పండితులు, రాజులు అతణ్ణి స్వాగతసత్కారాలతో గౌరవించేవారు.

లోకహితకాంక్షాతత్పరుడై అతడు గ్రామాలను, నగరాలను, నిగమాలను (వాణిజ్య కేంద్రాలు), జనపదాలను, రాష్ట్రాలను, రాజధానులను పర్యటిస్తూ ఒకానొక రాజు పాలించే దేశంలోకి ప్రవేశించాడు. మహాబోధి, కీర్తి గడించిన పరివ్రాజకుడు కనుక అతని రాక ఆ రాజుకు ముందే తెలిసి ప్రీతమనస్సుకై ఎదురేగి సుస్వాగతం పలికి ఒక రమణీయమైన ఉద్యానవనంలో విడిది ఏర్పాటు చేసి శిష్యునిలా పరిచర్యలు చేయసాగాడు. బోధిసత్వుడు కూడా అతనికి ప్రతిదినం శ్రవణాలకు, హృదయానికి ఆహ్లాదం కలిగే విధంగా ధర్మ ప్రసంగాలు చేయసాగాడు.

రాజుగారి మంతులకు, పండితులకు ఇది కంటగింపుగా పరిణమించింది. తాము నిర్లక్ష్యానికి గురి అవుతున్నామనే భావన పెంచుకొన్నారు. దీనికంతటికీ కారణం ఆ దేశదిమ్మరి కదా అని అతని మీద ఈర్ష్య ఆసూయలను పెంచుకున్నారు

వీతిశాస్త్ర విష్ణాతులు కనుక నిరుత్సాహపడలేదు. పరిస్థితులను మళ్ళీ

తమకు అనుకూలంగా మలచుకోవడానికి ఉపాయం ఆలోచించి అమలులో పెట్టారు. ఎంతటి అసత్యమైనా పదేపదే చెప్పడం ద్వారా అది సత్యమే అని శ్రోతను నమ్మించడానికి వీలున్నదనే రాజనీతి సూత్రాన్ని అమలులో పెట్టారు.

“రాజా, మీరు ధర్మజ్ఞాసాసరులనే విషయం తెలిసిన శత్రురాజు ఎవరో వియమించి వంపిన గూఢచారి అతను. అతను విజయైన పరివ్రాజకుడైన పక్షంలో రాజనీతిశాస్త్రాల విషయంలో అంత చక్కని అవగాహన ఎలా ఉంటుంది? తగని నీతులు, ధర్మాలు చెప్పి మీలో న్యూనతాభావాన్ని కలిగించి కృంగదీయడానికే అతను ఇక్కడికి వచ్చాడు. క్షాత్రధర్మానికి విరుద్ధమైన అహింస మొదలగు ధర్మాలు మీకు వట్టించి నిర్వీర్యుణ్ణి చేయడమే అతను లక్ష్యంగా పెట్టుకొన్నాడు. మీరు తగిన జాగ్రత్త వహించాలి. మీ క్షేమాన్ని ఈ రాజ్యక్షేమాన్ని విస్మరించకండి” అని అత్యంత హేతులులాగా ఒకరి తరువాత ఒకరు అదే మాట చెప్పడం మొదలు పెట్టారు.

పైశున్య వచనాలకు (slander) వికారం చెందకుండా ఉండడం సామాన్య మానవులకు సాధ్యమా? రాజుకు బోధిసత్వుని మీద ఆదరాభిమానాలు తగ్గిపోయాయి. ఉద్యానవనానికి వెళ్ళడం మానేశాడు. రాజు బహుకార్యవ్యాసంగుడు కనుక రావడం లేదని మొదట బోధిసత్వుడు భావించాడు. కానీ అక్కడ పరిచర్యలకు వియమితులైన సేవకులకు రాజు మనస్సు తెలిసిపోయింది కనుక బోధిసత్వుని సపర్యల విషయంలో మహానిర్లక్ష్యవైఖరి ప్రదర్శించడం మొదలు పెట్టారు. “ఇది ఇక ఉండదగిన చోటు కాదు” అనుకొని బోధిసత్వుడు వ్రయాణ సన్నాహాలు చేశాడు. రాజుకు ఇది తెలిసింది. పరివ్రాజకుని మీద హృదయంలో ఒక మూల ఇంకా కొంత స్నేహభావం మిగిలి ఉంది కనుక ఉద్యానవనానికి వచ్చి “మీరు హఠాత్తుగా వెళ్ళిపోతున్నారు! నాకు బాధగా ఉంది. ఇక్కడ మీ గౌరవానికి భంగం కలుగుతున్నదని మీకేమైనా అనుమానం కలిగిందా?” అని ప్రశ్నించాడు

“రాజా, నా వ్రయాణం ఆకస్మికం కాదు. ఇక్కడ గౌరవభంగం కలిగిందనే

రోషం వల్ల నేను తటాలున వెళ్ళిపోవడం లేదు. శరత్వం (చిత్త కొటిల్యం - హృద్గత భావాలను మాటల్లో వ్యక్తం చేయకుండా వేరే విధంగా మాట్లాడడం) ఉన్నవాడు ధర్మ శ్రవణానికి అనర్హుడని భావించి నేను వెళ్ళిపోతున్నాను. రాజా, అటు చూడు. నీ పెంపుడు శునకం నన్ను చూసి 'భౌ భౌ' అని ఎంత గట్టిగా మొఱుగుచున్నదో! నీలో వచ్చిన మార్పునకు దాని ప్రవర్తనే సాక్షి. నీవు నన్ను హృదయ పూర్వకంగా గౌరవించిన రోజుల్లో అది కూడా నా ఎడల చాలా ప్రేమగా ప్రవర్తించేది. ఇప్పుడు నీ హృదయం నా ఎడల విరసత్వాన్ని కలిగించుకోవడంతో అది కూడా దోరణి మార్చుకొన్నది. ఆసక్తి వల్ల గాని మూర్ఖత్వం వల్ల గానీ గౌరవం లోపించిన చోటులో నివాసం కొనసాగిస్తే అర్థవంధ్ర ప్రయోగం ద్వారా గెంటివేయబడడమే చివరకు జరిగేది. స్నేహం లోపించిన వ్యక్తి నుండి పోషకత్వాన్ని ఆశించడం అవివేకం. ప్రయత్నం చేసి పోషకత్వాన్ని పొందినా అది చాలా అల్పంగానూ కలుషితంగానూ ఉంటుంది. భక్తిభావంతో ఆదరణ చూపే వ్యక్తి ఎడల విముఖత కలిగి ఉండడం, అనాదరణభావం చూపే వ్యక్తి ప్రాపకం కోసం దైన్యప్రదర్శనం - ఈ రెండూ మంచివి కాదు. కలసిమెలిసి ఉండకపోవడం, అతిగా కలిసిమెలిసి ఉండడం రెండూ మైత్రిని చెడగొడతాయి. మాటిమాటికి సహాయాన్ని అర్థించడం వల్ల కూడా మైత్రి చెడుతుంది. మన మధ్య ఇంకా మిగిలి ఉన్న కొద్దిపాటి స్నేహాన్ని నిలుపుకోవడానికే ఈ నివాసాన్ని వదలిపెట్టున్నాను. నీ ఎడల అప్రీతిలో అభిలషమై నేను వెళ్ళిపోవడం లేదు. ఒక చిన్న అవమానం కలిగినంతలోనే పూర్వం ఆ వ్యక్తి నుండి పొందిన అనేక ఉపకారాలను మరచిపోయే నికృస్తుడను కాను. రాజా, మన జీవితయాత్ర అనేక విఘ్నాలలోనూ, ఉపద్రవాలలోనూ కూడియున్నది. వీలున్నప్పుడు మళ్ళీ వచ్చిపోతాను" అని బోధిసత్తుడు తన త్రిదండం కమండలం మొదలగు వస్తువులు తీసుకొని వెడలినాడు.

బోధిసత్తుడు ఒక అరణ్య ప్రదేశంలో ఆవాసాన్ని ఏర్పాటు చేసుకొని సాధనవిఘ్నం కాలది కాలంలోనే నాలుగు ధ్యానాలను, ఐదు అభిజ్ఞలను

సాదించి ప్రశమన సుఖసాన్ని ఆస్వాదిస్తూండగా కరుణా పరతంత్రుడై అతనికి పూర్వం తనను ఆదరించిన రాజు ఎలా ఉన్నాడో తెలుసుకోవాలనిపించింది. అభిజ్ఞా (దివ్యదృష్టి) సంపన్నుడు కనుక కన్నులు మూసుకొని మనస్సును ఏకాగ్రం చేయగానే అతని దివ్య చక్షువుకు అమాత్యులు పండితులచే పరివేష్టితుడై సిద్ధాంతగోష్ఠిని నిర్వహిస్తున్న రాజు గోచరించాడు.

ఆ గోష్ఠిలో ఒక పండితుడు ఆహేతువాదం వైపునకు రాజు మనస్సు మళ్ళించడానికి ఇలా అన్నాడు: "తామరపుష్పం యొక్క నాళాలు, పత్రాలు, కేసరాలు, కర్ణిక - వీటి కూర్పు, రంగులు, మృదుత్వం మొదలగు వాటికి హేతువు (కారణం) మనకు కనబడుతున్నదా? పక్షుల రెక్కలలోని వివిధ వర్ణాలకు హేతువులు కనపడుతున్నాయా? కంటకాలకు లైక్ష్యం కలిగిస్తున్న హేతువు గోచరిస్తున్నదా? వీటికి హేతువులుంటే మరి తెలియబడాలి కదా, కనుక ఓ రాజా, ఇదంతా ఆహేతుసిద్ధం."

మరొక పండితుడు ఈశ్వరకారణవాదాన్ని ఇలా వినిపించాడు : "ఇదంతా ఏ హేతువు లేకుండా ఆకస్మికంగా కలుతున్నదని చెప్పడానికి వీలులేదు. అన్నిటికీ పైన ఈశ్వరుడున్నాడు. ఆయన స్వేచ్ఛగా చిత్ర విచిత్ర విశ్వాన్ని రచించి మళ్ళీ చెరిపివేస్తుంటాడు."

మరొక పండితుడు కర్మమాహాత్మ్యాన్ని ప్రతిపాదిస్తూ ఇలా అన్నాడు : "అన్నిటికీ కారణం పూర్వం చేసుకొన్న కర్మయే. సుఖాలు కూర్పుకోవడంలో నిపుణుడు, ప్రయత్నశీలుడు అయినవాడు కూడా దుఃఖాల నుండి తప్పించుకోలేక పోతున్నాడు. ఇలా ప్రత్యక్షంగా కనపడే నిదర్శనాలను బట్టి సుఖదుఃఖాలు పూర్వకృత కర్మల వల్లనే అని తెలుస్తున్నది."

మరొక పండితుడు ఉచ్చేదవాదాన్ని వినిపిస్తూ ఇలా అన్నాడు : "రకరకాల చెట్లు చేమలున్నాయి. ఇవన్నీ ఏ పూర్వకృత కర్మ వలన ఏర్పడ్డాయో కర్మ

వండితుడికే తెలియాలి ! లోకంలో వస్తువులు ఏర్పడుతున్నాయి, పిమ్మట నశిస్తున్నాయి. అంతవరకే తీసుకోవడం మంచిది. 'దీనికి పూర్వం అనేది ఉందా ? ఏమిటి? నశించాక తరువాత అనేది ఉందా? ఏమిటి?' అనే విచారం పరమ విరువయోగమైన విచారం."

ఆ వండితులు ఎక్కిస్తున్న దృష్టి పరామర్శ (attachment to speculative views) వల్ల ఆ రాజా పతనం కారాదని భావించి బోధిసత్వడు ఋద్ధి ప్రభావంతో (wonder working power) ఒక వానర చర్మాన్ని నిర్మించి దాన్ని దేహం మీద కప్పుకొని ఆ రాజపథలోకి ప్రవేశించాడు.

రాజా అతనికి తగిన మర్యాదలు చేసి కుశల ప్రశ్నలు వేస్తూ "తమకు ఇంత చక్కని వానర చర్మాన్ని ఎవడు బహూకరించారు?" అని అడిగాడు "నాకు దీన్ని ఎవరూ బహూకరించలేదు. నేనే సంపాదించాను. స్వభావ కఠినమైన భూమి మీద కేవలం దర్బాసవం వేసుకొని కూర్చుంటే ద్యాసం సుఖంగా ఉండటం లేదు. ఎలా అవి ఆలోచిస్తుంటే ఒక పెద్ద వానరం నా ఆశ్రమంలోకి ప్రవేశించింది నా అనుష్ఠానం సుఖంగా బరగడానికి సాధనం లభించిందని ఆనందంతో దాన్ని చూపి ఈ చర్మాన్ని సంపాదించాను" అన్నాడు బోధిసత్వడు. ఆ మాటలు పంటుంటే రాజా వ్యాధుడం సిగ్గులో కుంభించుకుపోయింది. తన దొంగకృతి మౌనంగా ఉండి పోయింది.

వండితులకు అతనంటే మొదటి సూరి గిట్టదు కనుక పిమ్మట చానకి ఇచ్చాడు చక్కని అవకాశం లభించినందులకు వాళ్ళ ముఖాలు ప్రహర్షంతో వికసించాయి బోధిసత్వణ్ణి వేలెత్తి చూపుతూ చాలా వ్యంగ్యంగా ఇలా అన్నాడు "అహో, స్వాములవారికి ఎంత ధర్మానురాగం! అహో, ఏమీ పిమ్మటాచిత్తం ఏమీ సామర్థ్యం! తమస్సుచే కృశించిపోయినప్పటికీ ఒక పెద్ద వానరాన్ని ఆశ్రమంలో ప్రవేశించగానే కొట్టి చంపగల నేర్పు శక్తి ఇంకే స్వాముకి ఉంటుంది! తపోబలా లంటే ఇదే మరీ!"

వ్యంగ్యలాపాలను పట్టించుకోకుండా ప్రశాంతంగా బోధిసత్వుడు వారి నుద్దేశించి ఇలా అన్నాడు : “నన్ను తప్పు పట్టడంలో ఉత్సాహాన్ని ప్రదర్శిస్తున్నారే గానీ నా మీద మీరు చేసే విమర్శ మీ సిద్ధాంతాలనే దెబ్బ తీస్తున్న సంగతి గమనించడం లేదు.

స్వవాదఘ్నీన వచసా యః పరాన్ విజాగుచ్ఛతే
న జిల్వాత్మవధేనేన వరస్యాకీర్తిమిచ్ఛతి

“స్వసిద్ధాంతానికి దెబ్బ తగులుతున్నదనే సంగతి గమనించకుండా ఇతరుల చర్యలను ఎవడు ఏవగించుకొంటున్నాడో అతడు ఇతరులను అపకీర్తిపాలు చేయడానికి తనను తాను చంపుకొనేవానిలో సమానం.

“అంతా ఆహేతుసిద్ధం” అని వాదం చేసిన పండితునికి నన్ను విమర్శించే యోగ్యత ఎక్కడిది? వానరం మృతికి కారణం లేదని కదా అతను చెప్పాలి. మరి నన్నెలా తప్పు పట్టాడు? ఈశ్వరుడే అంతటికీ కారణం అన్న పండితునికి కూడా నన్ను తప్పు పట్టి యోగ్యత లేదు. వానరం మృతికి అతని వాదం ప్రకారం ఈశ్వరుడు కదా కారణం. ఎవరో చేసిన పనికి నన్ను తప్పు పట్టేంత ద్వేషం నా మీద ఎందుకు? దయామయుడైన ఈశ్వరుడు ఇలాంటి పాడు పని చేయడన్నాడంటే ఈశ్వరకారణ వాదానికి తిలోదకాలు ఇచ్చినవాడవులాడు కదా ! కర్మవాది కూడా నన్ను తప్పు పట్టడానికి లేదు. అతని వాదం ప్రకారం పూర్వకృత కర్మ వలన వానరం హతమైనదని చెప్పాలి. నాకు ఆ పాపాన్ని అంటగట్టడానికి అతనికి నోరెలా వస్తుంది? పూర్వం లేదు, పరమూ లేదు అనే ఉచ్చేదవాదికి కూడా నన్ను విమర్శించే అవకాశం ఎక్కడున్నది? వానరం హతమైంది అన్న దాని మీద అతను ఇంకేమీ మాట్లాడరాదు. అక్కడే నిలవాలి. నేను చేసిన పని అక్కడికి సమాప్తమైపోయింది. అది ఇక లేదు. లేని దాన్ని గురించి మంచి చెడ్డల విచారం అతను ఎలా చేస్తాడు? చేశాడంటే తన వాదాన్ని వదులుకొన్నవాడే అవుతాడు.”

దృష్టివరామర్శకు (speculative views) సమ్మెట దెబ్బల్లాంటి యుక్తులలో ఆ పండితుల వోళ్ళు మూయించి రాజనుద్దేశించి, "రాజా, నేను వాసరాన్ని చంపలేదు. ఇది ఆసలు చర్మం కాదు" అని దానిని మాయం చేసి మళ్ళీ ఇలా అన్నాడు :

వంవశ్యన్ హేతుః వీర్తిం వ్యతంత్రః పరలోకవిత్

పాదువైతిక్షః వస్తుణః ప్రాణివం కో హవిష్యతి

"హేతువిరోధంగా లోకంలో ఏదీ ఏర్పడదని తెలిసినవాడు, పరతంత్ర కర్మత్వాన్ని గాక స్వతంత్ర కర్మత్వాన్ని అంగీకరించేవాడు, పరలోక ఆస్తిత్వాన్ని ఎఱిగినవాడు, ఉత్తమ సిద్ధాంతబలం ఉన్నవాడు, దయాళువు అయినవాడు ప్రాణివద ఎలా చేయగలడు?"

ఆ విధంగా బోధింపత్వం సిద్ధాంతాల తికమక నుండి రాజను విముక్తుణ్ణి చేసి అక్కడ్నుంచి వెళ్ళిపోయాడు.

మహాకవి జాతకమ్

వనాలు, పర్వతాలు, సముద్రాలు కలిగిన ఈ భూమి యుగాంత కాలాల్లో వందవందల సార్లు వినాశం పొందినా బోదినత్వుని మహాకృపకు ఏ యుగంలోనూ నాశనం ఏర్పడలేదు.

శ్రీమంతమైన హిమవన్నగ పార్వ అరణ్యప్రాంతంలో ఒకానొక కాలంలో బోదినత్వుడు మహాకాయుడైన కపిగా ఉండడం జరిగింది. ఆ అవస్థలో కూడా అతనిని ధర్మఅవగాహనబుద్ధి, ఉదారత్వం, ధృతి వదలి పోలేదు. అనురాగవశం చేత వదలిపెట్టనట్లుగా కరుణ కూడా అతనిని అంటిపెట్టుకోన్నది.

ఆ అడవి ప్రదేశానికి ఒకనాడు సమీప జనపదం నుండి ఒక మానవుడు తప్పిపోయిన ఆవును వెదుక్కుంటూ వచ్చి ఆ అడవిలో తానే తప్పిపోయాడు. వచ్చిన దారి ఏమిటో తెలియక ఆ అడవిలో పరిభ్రమిస్తూ క్షుత్తిపాసలకు, భయాందోళనలకు లోనయ్యాడు. ఒక అగాధం ఒడ్డున ఉన్న తిందుకీపల వృక్షాన్ని చూచి పండ్లు కోసి తినడానికి ఆత్రంగా దానినెక్కి కొమ్మ విరిగి అగాధంలో దబీలుమని పడ్డాడు. ఆ అగాధంలో జలం నిలువ ఉన్నందువల్ల అతని ఎముకలు విరగలేదు. ప్రాణం పోలేదు. నాలుగు వైపుల గోడ కట్టిన మాదిరిగా ఉన్న ఆ అగాధం నుండి బయటపడే మార్గం అతనికి లేదు. ప్రాణాంతకమైన ఆ విపత్తును తలచుకొనగానే విపరీతమైన భయం వేసి ఏడవడం మొదలుపెట్టాడు.

నేను ఆవును వెదుక్కుంటూ వచ్చి ఈ గోతిలో పడ్డాను. నన్ను వెదుక్కుంటూ వచ్చేవారెవరూ ఇక నన్ను కనుక్కోలేరు. ఒక్క మృత్యువు మాత్రమే కనుక్కొని నన్ను తీసుకుపోతాడు. హతవిధి, బంధువులకు స్నేహితులకు దూరమై ఈ గోతిలో పడ్డాను. రక్షాన్ని వీల్చే ఈ పాడుదోమలే ఇక నా సహవాసులు.

ఉద్యానాలు, తోటలు, పాదలు, పాలాలు, చెరువులు, నదులు చూచే బాగ్యం ఇక నాకు లేదు. నక్షత్రాలు పొదిగిన విశాలాకాశం కూడా ఇక నాకు కనబడదు.”

అతనికి బ్రతికే యోగం ఉంది కనుక మూడవ రోజున అటువైపుగా మహాకవి బోదినత్వం రావడం జరిగింది. సన్నని మూలుగు వినబడగా మహాకవి అగాధంలోకి చూశాడు. మిక్కిలి కృశించి, పోయేప్రాణం వచ్చే ప్రాణంగా ఉన్న ఆ మానవుణ్ణి చూసి “భయపడకు, రక్షిస్తాను” అని అభయం దానం చేసి ఆ పిమ్మట తన సామర్థ్యాన్ని పరీక్షించి చూడడానికోసం ఒక పెద్ద బండరాయిని మనిషి బరువున్న దానిని మూపున కట్టుకొని కొండఅంచులను ఎగబ్రాకే ఆభ్యాసం చేసి నమ్మకం ఏర్పడక అగాధంలోకి దిగి ఆ మానవుణ్ణి తన వీపును గట్టిగా పట్టుకొని ఉండవలసినదిగా చెప్పి మెల్లగా ఆ అగాధం గోడను ఎగబ్రాకి ఒడ్డుకు చేర్చాడు. దుష్కరమైన ఆ చర్య వలన మహాకవికి బాగా అలసట కలిగి కొంతసేపు విశ్రమించడం అవసరమనిపించి మానవుడితో ఇలా అన్నాడు : “నాకు చాలా అలసటగా ఉంది. కాసేపు పడుకొంటాను. ఏనైనా క్రూర మృగాలు ఇటు వైపు వస్తే నన్ను వెంటనే లేపు. నేను విశ్రమించి లేచేదాకా కాస్త కనిపెట్టి ఉండు. అసారమైన ఈ శరీరాన్ని కాపాడుకోవడంలో ఆశ్రద్ధ చూపకూడదు. ఇతరులకు హితం చేయడానికి పనికివచ్చే సారమైన సాధనంగా చూచుకోవాలి.”

మహాకవి నిద్రబోతుంటే మానవుడు ఆలోచనలో పడ్డాడు. “పుష్టిగా ఆరోగ్యంగా ఉన్నప్పుడే ఈ అడవి నుండి బయటపడలేకపోయాను. ఇక్కడ ఆహారం దొరకడం కష్టంగా ఉంది. ఈ బలహీనమైన కృశించిన దేహంతో అడవి దాటి ఊరు ఎలా చేరగలను ? ఇది నన్ను కాపాడింది. కానీ తరువాత మాటేమిటి? దీని ఒంటివిండా మాంసం ఉంది. తొప్పేమీ లేదు. ఆపద్దర్మంగా దీన్ని చంపి తిన్నానంటే అడవి దాటే శక్తి వస్తుంది. ఇది మేలుకొన్నాక చంపడం నాతరం కాదు. బలంలో సింహం కూడా దీని ముందు దిగదుడుపే. ఇప్పుడిది గాడనిద్రలో ఉంది. ఇదే తగిన పమయం.”

ఆ మానవుడు బలం కూడదీసుకొని ఒక, బండరాయిని చప్పుడు చేయకుండా సైకి ఎత్తాడు. నిన్నుత్తన వల్ల చేతులు వణికాయి. వణకుతున్న చేతులతో మహాకపి శిరస్సు మీదికి ఆ రాయిని పడవేశాడు. రాయి గురి తప్పింది. మహాకపిని శాశ్వత నిద్రలోకి పంపాలనుకొని వేసిన రాయి లక్ష్యాన్ని నెరవేర్చలేదు. తాత్కాలిక నిద్రకు భంగం మాత్రమే సాధించింది, రాయి అంచు, శిరస్సుకు గీసుకొని, మహాకపి తటాలున నిద్రనుండి లేచాడు. “ఎవరు కొట్టింది?” అని వేగంగా నలుదిక్కులూ చూశాడు. ఎవరూ లేరు. దైన్యం, విషాదం, భయం, సిగ్గు క్రుంగదీయగా పాలిపోయిన ముఖంతో నోట మాట రాక, చెనుటలు క్రక్కుతూ కళ్ళను ఎత్తి చూడడానికి కూడా వీలుకాని దొంగ చూపులతో ఆ అపరాధి మాత్రమే కనపడ్డాడు.

శిరస్సుకు సన్నగా గాయమై రక్తం కారుతున్నా మహాకపి దాన్ని పట్టించుకోలేదు. పరమ కృతఘ్నుడైన ఆ నీచమానవుణ్ణి చూసి కోపంతో ఉద్రేకుడలేదు. ఆత్మహితానికి అత్యంత భంగకరమైన ఆ పాడు పనిని చేసిన మానవుణ్ణి చూచి మిక్కిలి జాలిపడి కంట తడిపెట్టూ ఇలా అన్నాడు : “మంగళవ్రదమైన మానుషజన్మ పొందినవాడవైయుండి ఇలా ఎందుకు చేశావు? నిద్రా సయమంలో నాకు అవకారం రాకుండా చూడవలసిన నీవే నా ప్రాణానికి ఎవరు పెట్టే పనికి ఎలా పూనుకొన్నావు? నిన్ను ఆ అగారం నుండి బయటకు తీసి ‘చాలా కష్టమైన పనిని సాధించాను’ అని కాస్త గర్వపడ్డాను. ఎవరికీ కలలో కూడా సాధ్యం కాని అతి కష్టమైన పనిని నీవు చేసి నా గర్వాన్ని పోగొట్టేశావు !. పరలోకంలాంటి, మృత్యుముఖంలాంటి ఆ అగారం నుండి నేను నిన్ను లైట పడవేసిన మరుక్షణమే నీవు మరో అగారంలో పడిపోయావు. అయ్యో! ఈ అజ్ఞానం ఎంత హెరమైన పనులు చేయిస్తుంది! సుఖాల ఆశ చూపి దుఃఖాల ఊబిలోకి పడవేస్తుంది! నీ ఆత్మను దుర్గతిపాలు చేసికొని నా హృదయంలో శోకాగ్నిని రగిల్చావు. విశ్వసనీయతకు, మైత్రీబంధానికి గొడ్డలిపెట్టు లాంటి నీ చర్య వల్ల ఏమి ప్రయోజనం సాధించావు? నా గాయం

నాకు నొప్పిని ఇవ్వడం లేదు. నీ పాప చర్యకు నేను నిమిత్తమైతిని కదా అనే భావనా హృదయాన్ని వరిపి వేస్తున్నది. ఆ అగాధ పతనం నుండి నిన్ను ఉద్ధరించినట్లుగా నీ పాపపతనాన్నిండి కూడా ఉద్ధరించే శక్తి లేదని విచారించుకోవాలి. నిన్నుకే నమ్మడానికి లేదు నేను చెప్పినట్లుగా నా ముందర వదులు, నేను వెనుక నైపు పస్త్ర దారి చెబుతాను దారి తెలియనివాడవు, ఏకాకిని, క్షీణించిన దేహాడవు - అట్టి నిన్ను ఉన్నేక్షించి నేను వెళ్ళినాతే నీవు ఏ ప్రారంభం వారలైనానాటి నాచుగా పాలా లేకుండా పోతావు నీ కోసం నేను చనిన శ్రమ అంతా వృధా అవుతుంది"

మనము ఆ మానవుణ్ణి అడవి దాటిని బసవదాసికి పోయి దారి చూపించి కేరలలో వార్షికోత్సవం ప్రముఖంగానే జరిగి చేసినట్లుగా "మానవా, సామ్యం మరలవచ్చే ప్రయత్నం దానినూ పూర్తి చేయాలి మానవ చిహ్నంగానే సామ్యం వలె మన హేతుగా ఉండాలి క్షేమంగా వెళ్ళి భద్రతీపతుడై పట్టణం"

శరభ జాతకమ్

ఒకనాక కాలంలో బోధిసత్వుడు శరభంగా (జింక జాతుల్లో ఒక జాతి), ఒక కీకారణ్యంలో ఉండినాడు. కారుణ్యాన్ని అభ్యసించడం వల్ల అతని చిత్తంలో వ్యాపాదం (malice, ill will, hatred), విహింస, క్రోధం అనే చిత్తకాలుష్యాలకు తావు లేకుండా పోయింది. తృణ పర్ల సలిలమును మాత్రమే అన్నపానంగా కలిగి సంచుస్తున్నట్లు ప్రవివేకకాముడై (ఏకాంతాన్ని అభిలషించేవాడు) అరణ్యంలో యోగిలాగా సంచరిస్తూ ఉండినాడు.

ఒకనాడు ఆ అడవికి వేట కోసం ఒక రాజు సపరివారంగా వచ్చాడు విల్లును ఎక్కువెట్టి బాణాన్ని సందించి ఏదైనా కనపడితే వేట వేయడానికి, అశ్చర్యాదుడై ఆ వనంలో తిరుగాడుతూ వుండగా, శరభుడు దూరంలో కనపడ్డాడు. రాజు, గుట్టాన్ని శరభుని వైపునకు దౌడు తీయించాడు. శరభుడు అది గమనించి వాయు వేగ మనో వేగంతో పరుగెత్తడం ప్రారంభించాడు. రాజుకు పట్టుదల పెరిగి గుట్టాన్ని మరీమరీ ప్రేరేపిస్తూ శరభుడి వెంట పడ్డాడు. ఆ అడవిలో అక్కడక్కడా లోతు, వెడల్పు కలిగిన శృభ్రములు (బిలములు ప్రసాతములు chasms precipices) ఉన్నాయి. తన దారికి అడ్డు తగిలిన ఒక పెద్ద బిలాన్ని శరభుడు గోష్పదాన్ని దాటే మాదిరి సునాయాసంగా దాటి పరుగుతీశాడు. గుట్టం కూడా వెనుకనే వేగంగా దౌడు తీస్తూ ఆ బిలం దగ్గరకు వచ్చి గక్కున ఆగిపోయింది. గుట్టం అమిత వేగంతో వచ్చి రక్కున ఆగిపోయేటప్పటికి రాజు పట్టు తప్పి గుట్టం మీద నుంచి ముందుకు బిలంలో పడిపోయాడు.

వెనుక గిట్టల చప్పుడు వినబడకపోయేసరికి “జిహాంసువు (చంపనిచ్చిగించు వాడు) మరలినాడా ఏమిటి?” అని శరభుడు తిరిగి చూడగా బిలానికి అవతల

నిలబడి ఉన్న రౌతు లేని గుఱ్ఱమే కనపడింది శరభుడు ఆలోచనలో పడ్డాడు. "అతడు బిలంలో పడినట్లున్నాడు. విశ్రమించడానికి గుఱ్ఱం నుండి దిగినాడని అనుకోవడానికి లేదు. ఇక్కడ నీడ నిచ్చే చెట్టు ఏదీ లేదు. దప్పిక తీర్చుకోవడానికి దిగినాడని అనుకోవడానికి లేదు. ఇక్కడ జలాశయం ఏదీ లేదు. పాదచారియై వేటకు ఉపక్రమించాడనీ అనుకోవడానికి లేదు. పాదచారయైన పక్షంలో నిరావరణంగా ఉన్న ఈ ప్రదేశంలో అతను కనపడితీరాలి కదా! నిశ్చయంగా అతడు బిలంలో పడిపోయాడు."

ఈ ప్రకారంగా ఆలోచన చేసిన ఆ మహాత్మునికి హృదయంలో కరుణ పొంగి పార్లించింది. "అయ్యో అతనికి ఎంత కష్టం వచ్చి పడింది! నేడే కదా అతను చిత్ర చామరాది రాజలాంచనాలతో శోభిస్తూ, వివిధ పతాకాలతో కూడిన చతురంగ బలాలు వెంటరాగా దారికి యిరువైపులా గుమికూడిన జనుల జయజయ ధ్వనాలను శ్రవణానందంగా వింటూ వేటకు బయలుదేరాడు. ఇంతలో ఎంత గతి పట్టినది! అయ్యో బాధలకు అలవాటు పడని సుకుమార శరీరం కదా! ఆ బిలంలో పడి ఇప్పుడేమయ్యిందో ! ఎముకలు విరిగిన బాధతో మూర్చిల్లినాడేమో! ఒక వేళ స్పృహ కలిగి ఉన్నా ఈ బిలం నుండి అతను స్వయంగా బయటపడలేదు. ఇంకా ప్రాణాలు మిగిలి ఉంటే అతణ్ణి వెంటనే పైకి తీసుకురావాలి" అనుకొని ఆ దయామయుడు ఆ బిలం ఒడ్డుకు వెళ్ళి తొంగిచూశాడు. మట్టి కొట్టుకొనిపోయిన దేహం, ఊడిపోయిన తలపాగా, చెదరిన దుస్తులు, పడటం వల్ల తగిలిన దెబ్బల బాధకు మూలుగుతూ ఉన్న అతణ్ణి చూడగానే బాధంతా తనకే కలిగినట్లనిపించి ఆ మహాత్ముడు దుఃఖంతో బొటబొట కన్నీళ్ళు కార్చాడు.

"మహారాజా, మీరేమీ ఆందోళన పడకండి. మీ సేవకుడిలాంటి నేనున్నాను. మీ రాజ్యంలోని గడ్డి తిని, నీళ్ళు త్రాగి పెరిగిన దేహం ఇది. మిమ్మల్ని పైకి లేవదీయడానికి సిద్ధంగా ఉన్నది. మీ ఆజ్ఞకోసం ఎదురు చూస్తున్నాను. మీ సేవకై నన్ను ఆజ్ఞాపించండి" అన్నాడు వినయగర్భితమూ, శాంతిదాయకమూ, మనోహరమూ, సృష్టమూ అయిన వాక్కులతో శరభుడు

అద్యుత్పైన ఆ ఆశ్వాస వచనాలను విన్న రాజా మొదట విస్మయం చెంది ఆ పిమ్మట సిగ్గుపడి ఇలా విచారించాడు: “ఎవరు మనిషి? ఎవరు మృగము? చంపడానికి తరుముకొనివచ్చిన అపరాధిని కాపాడడానికి సన్నద్ధుడౌతున్న ఈ ఔన్నత్యం ఎక్కడ? ఏ అవకారమూ చేయని జీవిని తరిమి తరిమి చంపడానికి యత్నం చేసిన వేనెక్కడ? నేనే వాస్తవానికి మృగమును. మృగాకృతిలో ఉన్న ఈ శరభుడు సర్వజన పూజనీయుడైన మహనీయుడు.” ఇలా స్వగత చింతన చేసి శరభునితో అన్నాడు: “కవచ దారణం వల్ల నా దేహానికి పెద్దగా దెబ్బలు తగలలేదు. నొప్పి, బరించదగిన స్థాయిని దాటిపోలేదు. కల్యాణ హృదయమైన నీకు అవకారం తలపెట్టినందుకు ఇప్పుడు నేను పడుతున్న బాధ అధికంగా ఉంది. బాహ్యకృతిని చూసి మోసపోవడానికి అలవాటు పడిన నేను నీ గొప్పదనాన్ని గుర్తించలేకపోయాను. నన్ను క్షమించు.”

రాజా పలికిన పశ్చాత్తాప సూచక వాక్యాలను అనుమతిగా తీసుకొని శరభుడు బిలంలోకి దిగి “రాజా, మీ ముఖాన్ని ఆనందంతో వికసించజేసి నేను ఆనందాన్ని పొందదలచాను. ఈ కార్య నిర్వహణ కోసం మీరు కొంతసేపు నా శరీర స్పర్శను సహించి ఉండవలసినదిగా మనవి చేస్తున్నాను. మహారాజా, ఇప్పుడు మీరు నా వీపుపై ఎక్కి గట్టిగా పట్టుకొనుడు. కొన్ని క్షణాలలో మిమ్మల్ని మరక్షితంగా భూమి మీదికి చేర్చుతాను” అని రాజాను వీపుపై ఎక్కించుకొని చాలా నేర్పుగా బిలం నుండి బయటపడి అతణ్ణి గుఱ్ఱం దగ్గరకు తీసుకొనిపోయి దించి రాజుదానికి పోవలసిన మార్గాన్ని చూపాడు. రాజా హృదయం కృతజ్ఞతాభావంతో నిండిపోయి శరభుణ్ణి కాగలించుకొని “శరభా, నా ప్రాణాలకు నీవే ఇక యజమానివి. నా రాజ్యం, నా ప్రభుత్వం, నా సంపదలు నీదే అని ఇక వేఱుగా చెప్పడం ఎందుకు? నాలో బాటు పురానికి రావలసినదిగా కోరుతున్నాను. ఆ చోటు నీకు రుచించే పక్షంలో ఆక్కడే ఉండిపోవడానికి అన్ని ఏర్పాట్లు చేస్తాను. ఈ అరణ్యం నీకు క్షేమం కాదు. వేటగాళ్ళ నుండి క్రూరమృగాల నుండి ఏ అపాయం కలుగుతుందో

అని క్షణక్షణం భయపడుతూ జీవించాలి. శీతోష్ణాలు, వర్షం, ఝంఝామారుతం, దవాగ్ని - ఇలాంటి ఉపద్రవాల బాధ కూడా ఇక్కడ ఉంది కనుక నాతో వచ్చి మా పురంలో క్షేమంగా ఉండు" అన్నాడు మైత్రీభావ సంపన్నుడైన రాజు.

“మహారాజా, మీరు నా మీద చూపుతున్న వాత్సల్యానికి ఆనందం పట్టలేకున్నాను. నాకు ప్రీయం ఆచరించడానికి మీ భవనాల్లోకి అవ్వనిస్తున్నారు. ఆ ఆహ్వానం మాత్రం చేయకండి నరుల సుఖ సాధనాలు వేటు, మా జాతి సుఖ సాధనాలు వేటు. భవనాలు, ఆసనాలు, వాహనాలు ఇవన్నీ మాకు కంటక ప్రాయంగా ఉంటాయి. ఎంత అభద్రతతో కూడుకొని ఉన్నా ఇలాంటి వనాలే మాకు ఆనందాన్ని ఇస్తాయి. నాకు ప్రీయం ఆచరించాలని మీకు పట్టుదల ఉంటే నాదొక కోరిక. ఓ వీరుడా, ఇక మీదట మీరు వ్యాధవ్రతాన్ని (వేటను) విడిచిపెట్టండి మందబుద్ధులు, అమాయకజీవులు, అనుతాపపడదగిన ప్రాణులూ అయిన పశుపక్ష్యాదుల మీద దయ చూపడమే మానవులకు యుక్తమైనట్టి ధర్మం.

సుఖాశ్రయే దుఃఖవివోదనే చ సమానచిత్తావగచ్ఛ వత్సాన్

ఇత్యాత్మనః స్యాదనభీష్పితం యస్య తత్సరేష్యైచరితుం క్షమం తే

“సుఖప్రాప్తి ఇచ్చ, దుఃఖపరిహార ఇచ్చ సమస్త ప్రాణులకు సమాన ధర్మమని తెలుసుకొనుడు. తనకు ఏదైతే అనిష్టం అనిపిస్తుందో దాన్ని ఇతరులకు కలిగించడం యుక్తమైన పని కాదు.

“పాపం వలన కీర్తిక్షయం, సాధుజనుల చేత నిందింపబడడం, దుఃఖమూ కలుగుతాయి. కనుక దాన్ని ఒక శత్రువుగా, ఒక వ్యాధిగా భావించి నిర్మూలించే ప్రయత్నం చేయుచుండుడు. ఓ రాజా, మీరు ఇప్పుడు లక్ష్మీసంపన్నులై ఉండటానికి తోడ్పడినట్టివి మీ పుణ్యకర్మలు, అవి మీ ఉపకారివక్షం అని గుర్తుంచుకొని వాటిని బలపఱచుచుడు. బలహీనపడకుండా చూసుకొనుడు” అని శరభుడు రాజుకు సాంపరాయిక (పారలౌకిక) ధర్మాలను తెలియజేసి తన సంచార భూమికి మరలినాడు.

రురు జాతకమ్

ఒకానొక కాలంలో బోధిసత్వుడు రురుజాతికి (జింకల్లో ఒకానొక జాతి) చెందినవాడుగా ఒక మహారణ్యంలో ఉండినాడు. బంగారంలాంటి దేహచాయ; స్నేహపూర్ణమైన విశాలనయనాలు; మణులవలె మృదువైన కాంతి వెదజల్లే కొమ్ములు, గిట్టలు; పద్మరాగం, ఇంద్రనీలం, మరకతం వైడూర్యం మొదలగు నానావిధములైన మణుల కాంతిని వెదజల్లుతున్నట్లుగా ఉన్న చిత్ర విచిత్రములైన బిందువులు (spots) కలిగి పరమ దర్శనీయరూపుడై ఉన్న రురుడు చూపరులకు నడుస్తున్న రత్నబాండారం వలె తోచుచుండినాడు.

జనుల నిర్దయస్వభావాన్ని ఎఱిగినవాడు కనుక తన మనోహర దేహం వారి కంటపడితే ఆపాయమని తలచి నిర్జన వన ప్రదేశాల్లోనే తిరుగాడుచుండెను తీక్షణవిజ్ఞానం కలవాడు కనుక వేటగాళ్ళు యుక్తిగా పెట్టే బోనులను, ఉచ్చులను, వలలను, అవపాతములను (holes) లేపకాస్థములను, ఎరగా వారు వెదజల్లిన గింజలు మొదలగు ఆహార పదార్థాలను చక్కగా తప్పించుకొంటూ ఇతర మృగాలకు కూడా ఆ ఆపాయాలను చూపి హెచ్చరిక చేస్తూ ఆచార్యుడు వలె తండ్రి వలె వ్యవహరించుచుండెను.

ఒకనాడు ఆ మహాత్ముడు తన నివాసభూమికి సమీపంలో పొంగిపొర్లుతూ మహావేగంగా ప్రవహిస్తున్న నదిలో కొట్టుకొని పోవుచున్న ఒక దీనుని ఆక్రందన శబ్దం విన్నాడు. ఆ ఆర్తనాదము వినగానే బోధిసత్వుని హృదయం కరుణతో కంపించిపోయింది. ఎన్నో వందల జన్మలుగా భయ విషాద దైన్య పీడితులను ఆదుకొంటూ వస్తున్న అభ్యాసబలం చేత అవ్రయత్నంగానే బోధిసత్వుని వదనం

నుండి “మాబైర్మాబైః” (భయపడకు, భయపడకు) అనే దివ్యమైన వాక్కులు వెలువడినాయి. శరవేగంతో నది ఒడ్డుకు వరుగెత్తుకొనిపోయి తన ప్రాణపాయాన్ని కూడా లెక్కచేయకుండా ఆ భయంకరమైన ప్రవాహంలోకి దూకి ఈదుకొంటూ వెళ్ళి కొట్టుకొని పోతున్న ఆ దీనుడికి అడ్డంగా తన దేహాన్ని ఉంచి అతను తన వీపును గట్టిగా పట్టుకొనగానే శక్తినంతా కూడగట్టుకొని మళ్ళీ గట్టు వైపునకు ఈదుకొంటూ వచ్చి అతణ్ణి సురక్షితంగా ఒడ్డుకు చేర్చినాడు.

రురుని కరుణాసంపత్తిని, రూపసంపత్తిని, చూచి ఆ నరుడు మిక్కిలి ఆశ్చర్యపడి అమిత గౌరవభావంతో అతనికి సమస్కరించి ఇలా అన్నాడు: “మహాత్మా, బాల్యస్నేహితులు, బంధువులు కూడా చేయలేని సాహసం చేసి నన్ను కాపాడారు. నా ఈ ప్రాణాలు ఇక నీవియే. నీ కోసం నేను ఏమి చేయాలో ఆజ్ఞ ఇచ్చి నన్ను అనుగ్రహించు.”

“నీవు చూపుతున్న కృతజ్ఞతాభావం సుజనులకు సహజసిద్ధమైన లక్షణం. ఆశ్చర్యపడవలసినదేమీ కాదు. కానీ దార్మికంగా చాలా భ్రష్టుపట్టిన ఈ లోకంలో ఇప్పుడు కృతజ్ఞత కూడా ఒక గొప్ప గుణంగా లెక్కింపబడుతూ ఉన్నది. నీవు నాకు చేయగల సహాయం ఒకటి. ‘సలానా మ్యగం నన్ను కాపాడింది’ అని నా ఉనికిని ఎవరికీ తెలుపవద్దు. నీకు తెలుసుగదా మనుషుల హృదయాల్లో లోభమూ నిర్ణయా ఎంత ఎక్కువ ఉంటాయో! కనుక నా ఉనికిని ప్రకటించేయకుండా ఉండడం ద్వారా నీవు నీ కృతజ్ఞతాధర్మాన్ని నా ప్రాణాన్ని కాపాడుకొంటూ ఉన్నవాడవవులావు. ఇదే నీవు నాకు చేయవలసిన ప్రత్యుపకారం” అన్నాడు బోధిసత్తుడు.

“అలాగే చేస్తాను మహాత్మా! నీ ఉనికి రహస్యం నా హృదయంలోనే దాగి ఉంటుంది. శ్మశానంలో నా దేహంతోపాటు ఈ రహస్యం కూడా దగ్ధమౌతుందే తప్ప బైటకు పొక్కదు” అని ఆ నరుడు బీష్మప్రతిజ్ఞ చేసి ఆ మహాత్ముని

పాదపద్మాలకు నమస్కరించి భక్తితో ప్రదక్షిణం ఆచరించి స్వస్థలానికి బయలుదేరాడు.

ఆ సమయంలోనే ఆ దేశరాజు భార్యకు ఒకనాటి ప్రత్యూష సమయంలో ఒక అద్భుతమైన స్వప్నం కలిగింది. సభలో రాజు, రాజసభ్యులు పరివేష్టించి యుండగా సింహాసనం మీద రత్నకాంతులు వెదజల్లే ఉజ్వల దేహం కలిగిన ఒక రురువు స్వప్నమైన మానుష వాక్కులతో ధర్మాన్ని ఉపదేశిస్తున్న దృశ్యం ఆమెకు స్వప్నంలో కనపడింది. మేలుకొలుపు ఘంటానాదానికి మెలకువ వచ్చి వెంటనే తన అద్భుత స్వప్నాన్ని రాజుకు కన్నులకు కట్టినట్లు తెలియజేసింది. ఆమెకు కలిగే అద్భుత స్వప్నాలు సత్యం కావడం జరుగుతూ వచ్చినందువల్ల రాజు ఆమెను "సత్యస్వప్నా" అని ముద్దుగా పిలిచేవాడు.

రాణి ఆ రురువును చూడాలని తహతహలాడినందువల్ల రాజు వెంటనే ఒక చాటింపు దేశమంతా ప్రతిదినం వినిపించాడు. "బంగారు చాయకలిగిన దేహం, వివిధమైన మణులు పొదిగినట్లనిపించే మచ్చలు, అతిమనోహరమైన ఆకారం కలిగిన ఒక అపురూపమైన రురువు ఎక్కడో ఉన్నట్లు, ఒకరిద్దరికి అది కనపడినట్లు మాకు తెలిసినది. దాని జాడను మాకు చూపినవారికి ఒక ఉత్తమ గ్రామాన్ని దానంగా ప్రకటిస్తున్నాము."

ఈ చాటింపును ఆ నరుడు కూడా విన్నాడు. వినినంతనే అతని హృదయం ఇటు అటు ఊగినలాడింది. దారిద్ర్యదుఃఖం ఒక వైపునకు లాగగా, కృతజ్ఞతా భావం మరో వైపునకు లాగగా దోలాయమానహృదయుడయ్యాడు. "నేనేమి చేయాలి? ధర్మాన్ని గౌరవించాలా? ధనసమ్పత్తిని కాంక్షించాలా? ప్రతిజ్ఞాపాలన చేయాలా? కుటుంబ రక్షణ చేయాలా? పరలోక స్థితి ముఖ్యమా? ఈ లోక స్థితి ముఖ్యమా? ధర్మనిష్ఠులను అనుసరించాలా? లోకవ్యవహారకుశలురను అనుసరించాలా? బౌతిక సంపద ఆర్జించాలా? ధర్మసంపద ఆర్జించాలా? వర్తమానాన్ని పట్టించుకోవాలా? భవిష్యత్తును పట్టించుకోవాలా?" ఈ అంతర్యుద్ధంలో చివరకు లోభానిదే పై చేయి

అయింది. “ధనాన్ని సంపాదిస్తే స్వజనులను, మిత్రులను, అతిదులను చక్కగా చూసుకొంటూ ఇతర పుణ్యకార్యాలు కూడా చాలా చేస్తూ ఇటు సుఖాన్ని అటు పుణ్యాన్ని గడించవచ్చు” అని నిర్ణయించిన ఆ నరుడు రురుని రహస్య స్థావరాన్ని రాజుకు తెలియజెప్పడానికి బయలుదేరాడు.

ఆ నరుడు దారి చూపగా రాజు పెద్ద పరివారాన్ని, సాధన సామగ్రిని వెంట బెట్టుకొని రురుని వివాసస్థలం చేరాడు. ఆ ప్రదేశాన్ని దిగ్బంధం కావించి పిమ్మట రురుని కోసం గాలింపు చర్యలు చేపట్టాడు. కొంతసేపటికి వారి ఆస్వేషణ ఫలించింది. “అదిగదిగో” అని ఆ నరుడు రురుణ్ణి రాజుకు చూపెట్టాడు. రాజు విల్లును ఎక్కుపెట్టి స్పృహ తప్పించడానికోసం ప్రత్యేకమైన బాణాన్ని సందించి రురుని వైపు కదిలాడు. రురుడు రాజును గమనించి ఇక పరుగెత్తిపోవడం వలన ప్రయోజనం లేదని తెలుసుకొని “రాజా, ఒక క్షణం ఆగు. అత్యంత గోప్యమైన నా ఉనికి నీకెలా తెలిసిందో చెప్పి ఆ పిమ్మట బాణప్రయోగం కావించు” అన్నాడు ప్రశాంతంగా.

స్పృష్టమైన, మదురమైన ఆ వాక్కులకు మిక్కిలి ప్రీతుడై రాజు శర్యాగ్రంచేత ఆ నరుణ్ణి చూపెట్టాడు. రురుడు ఆ నరుణ్ణి గుర్తించి “కష్టం భో! నీటిలో కొట్టుకుపోయే అకృతజ్ఞుణ్ణి సైకి లేవదీయడం కన్నా ఒక కొయ్యను సైకి లాగి తెచ్చుకొంటే ఎంతో మేలు అని లోకులు అనుకొనే మాట సత్యమైంది” అన్నాడు.

ఆ నిందావాక్యాలు విని రాజు అతికుతూహలం చూపుతూ “విగూఢమైన అర్థం కలిగిన మాటలతో ఎవరినో నిందిస్తున్నావు. ఆ నిందకు పాత్రుడు ఎవరో స్పష్టంగా చెప్పరాదా? నాకు కుతూహలంగా ఉంది. మానవుడా? అమానవుడా? మృగమా? పక్షియా?” అని ప్రశ్నించాడు.

“నేను నిందావాక్యాలు పలుకడం లేదు రాజా! మళ్ళీ అతను ఇలాంటి దారుణ కర్మ చేయకుండా ఉండటానికోసం తీక్షణమైన పదజాలం వాడాను.

ప్రియమైన పుత్రుడైనప్పటికీ వైద్యుడు అతని వ్యాధిని బట్టి చికిత్స చేస్తాడు కదా! నేను ఎవడినైతే జలగండం నుండి తప్పించి కాపాడానో అతని వల్లనే నా కిప్పుడు ఈ ఆపాయం సంభవించింది" అన్నాడు రురుడు.

“ఏమిరా ఇది నిజమేనా?” అని గద్దించి అడిగాడు ఆ నరుణ్ణి రాజు ఉరిమి చూస్తూ. అతడు భయంతో గజగజ వణికిపోతూ లజ్జ వల్ల కంఠస్వరం హీనమై మాట తడబడుతూ “ననన నిజమే” అన్నాడు చెమటలు క్రక్కుతున్న దేహంతో. “మానవాకృతి ఉన్న వాళ్ళందరికీ తలవంపులు తెచ్చిపెట్టావు కదరా దుర్మార్గుడా నీవిక జీవించరాదు” అని రాజు మహా రౌద్రంతో అతని మీదికి బాణాన్ని గురిపెట్టాడు. “అలమలం (ఆగు ఆగు) మహారాజా” అంటూ రురుడు నరునికి అడ్డం వచ్చి “చచ్చినవాణ్ణి మళ్ళీ చంపడం ఎందుకు? లోబానికి వశుడైన ఇతని యశశ్రీరం, ధర్మశ్రీరం ఈ వరకే చచ్చాయి. అసహ్యమైన ఈతి బాధలకు లోనయి మానవులు చేయకూడని పనులు చేస్తారు. ఇతని మీద దయ చూపుము. కోపం వద్దు. ఏ లాభం కోరి అధర్మ సాహసానికి పూనుకొన్నాడో ఆ లాభాన్ని ఇతనికి కలిగించు. నేనిక నీ ఆజ్ఞను శిరసావహించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాను” అన్నాడు కరుణాపరతంతుడైన బోధిసత్వుడు.

“సాధు సాధు మహాభాగా! భయంకరమైన అపకారం తలపెట్టిన వాని యందు కూడా ఎంత దయ! మానవతాధర్మాలు మూర్తీభవించిన రూపం నీది. మేము కేవలం మానవ ఆకారమాత్రులము” అని రాజు రురుణ్ణి స్తుతించి పరమ గురువుగా గౌరవించి ఉత్తమ రథం మీద ఆసీనుణ్ణి చేసి పురప్రవేశం చేయించాడు. మహాగౌరవంతో అతిథి మర్యాదలు చేసి పిమ్మట సభకు తీసుకొనిపోయి గొప్ప సింహాసనం మీద కూర్చుండబెట్టి తాను, తన అమాత్యులు, శిష్యులవలె క్రింద పరివేష్టించి కూర్చోన్నాడు. ధర్మ వ్రసంగాన్ని అర్థిస్తూ రాజు “ధర్మం గురించి మనుష్యుల్లో భిన్న భిన్న అభిప్రాయాలున్నాయి. మీ నిశ్చయం ఏమిటో చెప్పండి” అని మనవి చేశాడు వినయంగా.

“మహారాజా, ధర్మం యొక్క మొత్తం సారం భూతదయలో ఉంది. దయాధర్మమే ఆహింస, ఆస్త్రేయం అని అనేక భేదాలు దాల్చుతుంది. తనయందు లేదా తనవారియందు చూపే దయ ఇతరుల మీద కూడా చూపగలిగితే ఇక అమంగళమైన అధర్మానికి ఆస్కారమెక్కడిది? దయ లేకపోవడం వల్లనే మనోవాక్యాయ కర్మలు అధర్మ వికారాన్ని పొందుతాయి. సస్యముల వృద్ధికి వర్షం కారణం అయినట్లుగా దయ అనేక సుగుణాలకు పోషకమయి ఉన్నది. దయ నిండిన చిత్తంలో పరద్రోహ చింతనకు తావు లేదు. దయాహృదయుని వాక్కు మదురంగా, తనువు దర్శనీయంగా ఉంటుంది. దయాలక్షణమైన పరహితరుచి వృద్ధియైనప్పుడు అయత్నంగానే దానం, క్షాంతి మొదలగు సుగుణాలు ఉద్భవిస్తాయి. దయాధీరహృదయం దేనికి క్షోభించదు. దయాశీతలహృదయంలో కోపాగ్ని ప్రజ్వలించదు. దయావంతుని హృదయంలో ఉపశమనసంపద కూడా వచ్చి చేరుతుంది కనుక అతనిని చూచి ఎవరూ భయాందోళనలకు, అనుమానాలకు లోనుగారు. ధర్మానికి మూలమూ సారమూ కరుణ కనుక ఓ రాజా, నీవు నీ ప్రజలను స్వంత బిడ్డల వలె వాత్సల్యంగా చూస్తూ రాజ్యాన్ని ప్రకాశపరచుము” అని స్పష్టంగా విశదంగా మదురంగా బోధిస్తప్పుడు ధర్మప్రసంగం చేశాడు.

ఆ ధర్మప్రసంగ ప్రభావానికి శ్రోతలందరూ వశులై ఆనాటి నుండి ధర్మపరాయణులుగా పరివర్తనం చెందారు.

మహాకపి జాతకమ్

బోదినత్తుడు ఒకానొక కాలంలో హిమవత్పర్వత అరణ్యంలో ఒక కపి సమూహానికి నాయకుడై ఉండేవాడు. ఆ అవస్థలో కూడా అతని గుణ మహాత్మానికి కొఱత ఏర్పడలేదు. త్యాగ కారుణ్యాలను అభ్యాసం చేయడం వల్ల ప్రతిపక్ష గుణాలైన ఈర్ష్య, మాత్సర్యం*, క్రూర్యాలకు అతని చిత్తంలో ప్రవేశం లేకుండా పోయింది. ఆ అరణ్యంలో ఒక నది ఒడ్డున ఉన్న మహాన్యగ్రోధ వృక్షాన్ని ఆశ్రయించుకొని ఆ కపి నాయకుడు అనుచరగణంతో ఉండినాడు. ఆ న్యగ్రోధం ఒక అపూర్వమైన వృక్షం. అంత ఎత్తు, విస్తారమూ ఆ అరణ్యంలో ఇంకే వృక్షానికి లేదు. అన్ని వృక్షాలకు రాజు లాంటిది ఆ న్యగ్రోధం. దాని ఫలాలు కూడా మామూలు ఫలాలు కావు. తాళఫల ప్రమాణంతో రసవంతములైనట్టి ఫలాలు అవి. బోదినత్తుడు దీర్ఘదర్శి కనుక తక్కిన వానరాలనందరిని సమావేశపరచి ఒక హెచ్చరిక చేశాడు : “ఇదుగో చూడండి. నది వైపునకు వంగి ఉన్న ఈ కొమ్మలో ఒక్క పండు కూడా పండకుండా మీరు కనిపెట్టి ఉండాలి. ఆ కొమ్మలో పండు పండిందంటే ఇక మనకు ఏ ఒక్క కొమ్మలోని పండ్లూ ఆహారంగా దక్కవు.”

మహాకపి చేసిన హెచ్చరికను కపిగణం గుర్తు పెట్టుకొని ఆ శాఖలోని

* “దర్శ్యామిష కౌశల ప్రదామిరోదీ చిత్త్యాదో మాత్సర్యం” అని అలిరర్మకోశబాష్యం “దర్శ్యామిష్య చ ప్రదానే విరోధీ చిత్తస్యాగ్రహో మాత్సర్యమ్. సూ మత్తః సరతు” ఇత్యాకారో మత్సరః మత్సర ఏవ మాత్సర్యమ్. మత్సరిణో వా బావో మాత్సర్యమ్” అని యశోమిత్ర వ్యాఖ్యానం తెలుగులో చెప్పాలంటే పిసినాంతనం. తన దగ్గరనుండి వీధి ఇతరులకు సంక్రమించడానికి ఇష్టపడని చిత్తవృత్తి విశేషానికి మాత్సర్యం అని వేరు. అకుశల దర్శాల్లో (unwholesome mental states) ఇది ఒకటి. తన దగ్గరున్న విద్యను ఇతరులకు చెప్పడానికి ఇష్టపడని మనస్తత్వం కూడా మాత్సర్యమే అని తెలుసుకోవాలి కేవలం బాలిక వస్తువరంగానే అర్థం ఇచ్చుకోరాదు.

పిందెలను కాయలను త్రుంచి వేస్తూ జాగ్రత్త వహించాయి. కానీ ఒక కాయ, ఆకు దొప్పలచే కప్పబడినందువల్ల కవుల దృష్టి నుండి తప్పించుకొని క్రమంగా పక్షులపై తొడిమ నుండి జారి నది నీళ్లలో పడి కొట్టుకపోయింది. అది కొంత దూరం నదిలో తేలియాడుతూ పోయి ఒక జాల కరండానికి (వల వలె నిర్మితమైన కంచె) తగుల్కొన్నది. అక్కడ అంతఃపురస్త్రీలు నదీస్నానం చేస్తున్నారు. ఉన్నట్లుండి ఒక దివ్య పరిమళం వారి నాసాగ్రాలకు సోకగానే “ఇదేమిటి?” అని ఆశ్చర్యపడి కన్నులను కుంచించి దీర్ఘంగా ఉచ్ఛ్వాసం చేస్తూ ఆ పరిమళాన్ని ఆనందించి ఆ పిమ్మట అది ఏ ద్రవ్యం నుండి వస్తున్నది అనే జిజ్ఞాసతో ఆటు ఇటు పరికించి చూడగా జాలకరండానికి తగుల్కొనియున్న తాళపల ప్రమాణమైన వ్యగ్రోధపలం వారికి కనిపించింది. దాన్ని ఆత్రంగా తీసుకొని ఆ వింత పలాన్ని రాజుకు కూడా చూపించారు. అతడు కూడా దాని పరిమళానికి ఆశ్చర్యపడి రుచిని కూడా తెలుసుకోవాలనే కుతూహలంతో నమ్మదగిన వైద్యులను వెంటనే రప్పించి రసపరీక్ష జరిపి నిరసాయమని వారు చెప్పిన తరువాత తిని చూశాడు. ఆ రుచి మహోద్భృతమనిపించింది. “ఈ పండు తినలేనివాడికి ఎన్ని రాజ్య పలాలు ఉండి మాత్రం ఏమి లాభం? ఎవడు ఈ పండును తినగలుగుతున్నాడో వాడే రాజు అనదగినవాడు. పరిపాలనాక్రమ లేకుండా రాజ్యాన్ని అనుభవించే అదృష్టవంతుడతడు. ఈ పండు యొక్క వృక్షం నది ఎగువ ప్రాంతంలో ఎక్కడో దగ్గర్లోనే ఉండాలి. ఎందుకంటే, ఈ పండు వర్ణము, గంధము ఇంకా తాజాతనం కోల్పోలేదు. దీర్ఘకాల జల సంపర్కం వలన కలుగవలసిన జర్జరత (కుశ్చిపోవడం) అనే మార్పు ఈ పండులో కనపడటం లేదు” అని రాజు ఆలోచన చేసి ఆ పండు ఉత్పత్తి స్థానాన్ని తెలుసుకోవడానికి పరివారాన్ని వెంటబెట్టుకొని నది ఒడ్డునే ప్రయాణమయ్యాడు.

నదికి ఇరువైపులా ఆనుకొని ఉన్న అటవీ వృక్ష పముదాయాన్ని క్షణంగా గాలిస్తూ పోతున్న రాజుకు ఆ మహోద్భృతవృక్షం కనపడింది. తమ ఏ పండ్ల కోసమై ఆరాలపడి ఎంతో శ్రమకు లోనయి వచ్చాడో ఆ పండ్లను యదేచ్ఛగా

మెక్కతూ కుప్పిగంతులు వేస్తున్న వానర సమూహాన్ని చూడగానే రాజకు ఆగ్రహం కలిగి "ఆ కోతి మూకను తరిమికొట్టండి, చంపండి, నాశనం చేయండి" అని పరివారానికి ఆజ్ఞ ఇచ్చాడు. పరివారంలోని రాజసేవకులు గట్టిగా అరుస్తూ రాళ్ళతోనూ, కట్టెలతోనూ, కత్తులతోనూ, ఈటెలతోనూ, బాణాలతోనూ దాడి ప్రారంభించారు ఈ హఠాత్ వైపరీత్యానికి కపిగణానికి ఏమి చేయాలో లోచక గగ్గలు పాలయ్యాయి. మహాకవి వేగంగా వ్యగ్రోద వ్యూగ్రం చేరి అక్కణ్ణుంచి ఒక్క దూకులో కొంత దూరంలో ఉన్న కొండ అంచు మీదికి చేరాడు. తనకిక భయం లేదు. సురక్షిత స్థానం చేరాడు. కానీ మహాకవి మామూలు జీవి కాదు కదా! తన అనుచరగణాన్ని తప్పించే ఉపాయం ఆలోచించాడు. తాను దూకి వచ్చినట్లుగా నాశనమూ అంత దూరాన్ని లంపించలేదు. నాశనందరినీ ఈ సురక్షిత స్థానం చేర్చడం ఎలా అని అటు ఇటు చూశాడు. పాడవుగా ఎదిగి ఉన్న వెదురుపాద కవచడింది. బాగా దృఢంగా ఉన్న వెదురుకొవకు తన పాదాలను గట్టిగా కట్టుకొని అక్కణ్ణుంచి మళ్ళి వ్యగ్రోద వ్యూగ్రశాఖ వైపునకు లంపించి ఆ శాఖను గట్టిగా పట్టుకొన్నాడు ఈ అతిసాహస మహాప్రయత్నం వల్ల కపిగణానికి వృక్షం మండి కొండ అంచు చేరడానికి ఒక వారదిలాంటిది ఏర్పడింది 'సోదరులారా, మీరందరూ ఇట్టుంచి నడిచి వెళ్ళి కొండ అంచు చేరండి" అన్నాడు పరిహిత ఉద్యమకారుడైన బోదిసత్తుడు. ప్రాణబీతిలో గజగజ వణుకుతున్న కపిసమూహం ఒకదాన్నొకటి లోసుకొంటూ చివరకు అన్నీ సురక్షితంగా కొండ అంచు చేరాయి ప్రాణబీతి వలన ఏర్పడిన తొందర వల్ల ఆకాశంలో విల్లలాగా వ్రేలాడుతున్న మహాకవి దేహం మీద తాము దబదబ వదుచుకొంటూ వెళ్తున్న పంగతిని కూడా అవి గుర్తించలేదు. ఈ పరిహిత మహాకార్యాచరణలో మహాకవి దేహం మగ్గుమగ్గునుపోయింది. కానీ మనస్సు మాత్రం గట్టిగా వజ్రంలాగా ఉండినది.

పరమాద్యుతమూ అతి సాహసోపేతమూ అయిన ఈ పరిహిత చర్యను చూచి రాజు చలించిపోయి, దాడిని విరమింపజేసి, ఆ దృశ్యాన్నే కళ్ళవ్పగించి

చూస్తుండిపోయాడు. కొండ అంచు నుండి వంగిన వెదురుకు, వృక్షాగ్రశాఖకు మధ్య అనుసంధానంగా ఉన్న మహాకపి తప్ప తక్కిన కపిగణమంతా సురక్షితంగా కొండ అంచు చేరడం కూడా చూశాడు. “ఆత్మ నిరపేక్షమైన ఇంతటి విక్రమం, బుద్ధిచాతుర్యం, దయ, పరిహిత కార్యతత్పరత విన్నవాళ్ళందరికీ ఆశ్చర్యం కలిగించి తీరుతుంది. ఇక స్వయంగా వ్రత్యక్షంగా చూచినవాళ్ళకు కలిగి ఆశ్చర్యం గురించి వేరే చెప్పాలా?” అని మనస్సులో అనుకొని రాజు, పరివారాన్నుద్దేశించి “చూశారా, ఆ ఆద్యులాన్ని! ఆ మహాత్ముడు అందర్నీ తప్పించి తాను స్వయంగా తప్పించుకోలేని అవస్థకు చేరుకొన్నాడు. మీరు, క్రింద ఆ త్యాగజీవికి సరిగ్గా క్రింద ఒక దృఢమైన వితానాన్ని (canopy) ఏర్పాటు చేసి బాణాలతో ఒకే సమయంలో ఆ వెదురును, ఆ కొమ్మను చేదించండి” అని ఆజ్ఞాపించాడు.

మహాకపి జర్జరిత శరీరం వితానం మీద పడేటట్లు చేసిన వెంటనే అప్పటికే సిద్ధం చేసి ఉంచిన మెత్తని శయనం మీదికి ఆ మహాత్ముని మూర్చిత శరీరాన్ని చేర్చి పరుండబెట్టి ప్రథమచికిత్స గావించి స్పృహ తెప్పించే విధానాలు చేపట్టారు. సవర్యలను పర్యవేక్షిస్తూ రాజు మహాకపి శయనం దగ్గరే కూర్చున్నాడు.

బోదిసత్తునికి మెల్లగా స్పృహ వచ్చింది. రాజు పరమానందం చెంది మహాకపిని కుశలప్రశ్నలు వేస్తూ “స్వేయదేహం మీద, జీవితం మీద దయను వదలిపెట్టి ఆ కపిగణానికి మీ దేహాన్ని సంతరణ సాధనంగా అర్పించారు. వాటికీ మీకూ ఉన్న సంబంధమేమిటి?” అని చాలా గౌరవం చూపుతూ ప్రశ్నించాడు రాజు.

“అవి నా ఆజ్ఞను పాటిస్తూ ఆదిపత్య భారాన్ని నా మీద ఉంచాయి. ప్రിയ పుత్రుల మీద సౌహార్ద్రం లాంటి సౌహార్ద్రం నాకు వారి ఎడల ఉన్నది. ఈ సంబంధమే చిరకాలంగా దృఢమౌతూ వస్తున్నది. సమాన జాతిత్వం వలన ఏర్పడిన మైత్రీ సంబంధమూ ఉన్నది” అన్నాడు నీరసెస్తున్న కంఠస్వరంతో బోదిసత్తుడు.

రాజు ఆశ్చర్యంతో మళ్ళీ ప్రశ్నించాడు. “అదిపతి కోసమే కదా అమాత్యులు తదితర భృత్యవర్గమూ త్యాగాలు చేయవలసి ఉంది. మీ రెండుకు భృత్యవర్గం కోసం ఆత్మత్యాగానికి సిద్ధపడ్డారు?”

బోధిసత్తుడు క్షీణించిపోతున్న శక్తిని కూడగట్టుకొని వినీవినబడని మెల్లని కంఠస్వరంతో ఇలా సమాధానం చెప్పాడు: “రాజనీతి అలాగే చెబుతున్నది. దాన్ని అనుసరించడం నాకు చేతగాదు. నిజమే, శరీరం ఇలా అయ్యింది కానీ మనస్సు ఎంతో ఆనందంగా ఉంది. సమాన జాతీయుడైనప్పటికీ వారు నా మీద చూపిన గౌరవం, భక్తి, ప్రేమలకు నేనెంతో ఋణపడి ఉన్నాను. ఆ ఋణం ఇలా తీర్చుకోవడం ఆనందంగా ఉంది. ఈ దుఃఖ సంయోగమూ, నా వాళ్ళలో వియోగమూ, సుఖ నాశనమూ ఏవీ నన్ను ఇప్పుడు తపింపజేయడం లేదు. ఇంకొన్ని క్షణాల్లో రాబోతున్న మత్యువు కోసం మహోత్సవానికి ఎదురు చూసినట్లుగా ఎదురు చూస్తున్నాను. చివరగా నాదొక మనవి. మహారాజా, ప్రజల్ని స్వంత బిడ్డలలాగా చూచుకొంటూ నీ దర్మశరీరాన్ని కాపాడుకొనుము” అని తుదిశ్వాస విడిచాడు.

సకల జీవహిత సంపాదనా సమర్థమైన బుద్ధత్వప్రాప్తి కోసం జరుగుతున్న మహోద్వేష మహాప్రస్థానంలో ఒక మజిలీ పూర్తయింది. ఇంకే మజిలీకి ప్రయాణమే!

క్షాంతి జాతకమ్

ఈ జాతక కథా సన్నివేశాలు అజంతా గుహల్లోని చిత్రాల్లో (frescoes) చూడవచ్చు. ఆ చిత్రాల క్రిందే ఈ జాతకంలోని శ్లోకాల్లో మూడింటిని లిఖించడం కూడా జరిగింది ఆ మూడు శ్లోకాలు ఈ సంక్షిప్త రచనలో కూడా చోటు చేసుకొనడాన్ని సారకులు గమనించగలరు

ఈ బోధిసత్వుడి ఆసలు పేరేమిటో ఎవరికీ తెలియదు. అందరూ క్షాంతివాది అనేవారు. ఉపశమన జీవనానికి గృహవాసం అనుకూలించడని ఆతను నిశ్చయానికి వచ్చి చిన్న వయస్సులోనే సన్యసించాడు. ఆచరించవలసిన కుశల ధర్మాల పట్టిక, పరిపాలించవలసిన ఆకుశల ధర్మాల పట్టిక అతను పెద్దగా పట్టించుకోలేదు. క్షాంతిధర్మాన్ని ఒక్కదాన్ని ఆచరిస్తే చాలనుకొని ఆ ఒక్క ధర్మం మీదనే మనస్సును పెట్టాడు. క్షాంతిధర్మాచరణలో ఒక్కక్షణం కూడా ఏమఱుపాటుకు తావివ్వకుండా జీవితం సాగించాడు. ఉపన్యాసాల్లో, ఉపదేశాల్లో క్షాంతిని గురించే మాట్లాడేవాడు. కనుక లోకంలో ఆతనికి క్షాంతివాది అనే పేరు స్థిరమైపోయింది. పాత పేరు ఎవరికీ తెలియదు.

ఒక రమ్యమైన వనప్రదేశంలో కుటీరం నిర్మించుకొని తపోజీవనం సాగించాడు. ఏకధర్మతత్పరుడై ఆ ధర్మానికి భంగం రాకుండా దైనందిన జీవితాన్ని సాగించాడు. ఏ సమయంలో ఎవరు కుటీరానికి వచ్చినా వారిని ఆదరించి తనకు శక్యమైన అతిథిమర్యాదలు చేసి క్షాంతిని ఉగ్గడిస్తూ వ్రసంగించేవాడు. ఆతని నివాస కారణంగా ఆ వనప్రదేశం ఒక పుణ్యక్షేత్రమైపోయింది.

నివసంతి హి యత్రైవ సంతః నద్గుణభూషణాః

తన్మంగళ్యం మనోజ్ఞం చ తత్తీర్థం తత్రసోవవమ్

నద్గుణభూషితులైన సాధువులు ఎక్కడ నివసిస్తారో అదియే పుణ్యస్థలం.

అదియే మనోహరమైన చోటు, అదియే తీర్థక్షేత్రం, అదియే తపోవనం.

ఒక వేనవికాలంలో ఆ దేశరాజు అంతఃపురకాంతలతో వనవిహారానికై ఆ వనప్రదేశానికి వచ్చాడు. జలక్రీడలు, వనవిహారాలు మొదలగునవి అయ్యాక అతను అలసిపోయి నిదురించాడు. అంతఃపురకాంతలు కొంత దూరంలో ఉన్న క్షాంతివాది ఆశ్రమానికి కేవలం కుతూహలం ప్రేరేపించగా బయలుదేరారు. ప్రశమన సౌమ్యధర్మనుడు, పరమ గంభీరుడు, పుణ్యధర్మనుడు, మూర్తీభవించిన ధర్మంవలె మంగళస్వరూపుడు అయిన క్షాంతివాదిని చూడగానే వారి హృదయాలు భక్తిమరకమైనాయి. నమస్కరించిన పిమ్మట ఆయన ముందు వినయంగా కూర్చున్నారు. కుశల ప్రశ్నలయ్యాక క్షాంతివాది ధర్మప్రసంగమనే ఆతిథ్యం వారికి ఇస్తూ ఇలా అన్నాడు:

అగర్హితాం జాలిమనాప్య మామసీమమానభావం పటుభిస్తథేంద్రియైః

అవశ్యమృత్యుర్న కరోతి యః శుభం ప్రమాదభాక్రృత్యపామేష నంచ్యతే

“కుత్పితం కానటువంటి మానవజన్మ పొంది, ఇంద్రియ పటుత్వం కలిగియుండి కూడా ఎవడైతే ప్రతిదినం శుభాన్ని ఆచరించకుండా మరణం అవశ్యమనే సంగతిని మరచి ఏమరుపాటుకు లోనవుతాడో అతడు మోసపోయినవాడిలో నమానుడౌతాడు.

“కులం, రూపం, వయస్సు, బలం, ధనం-ఇన్ని ఉన్నా ఎవడైతే దానం, శీలం క్షాంతి మొదలగు పారమితల చేత పరిశుద్ధుడు కాడో అతడు పరలోకముఖాన్ని పొందలేడు.

అలంక్రియంతే కుమనైర్మహీరుహస్తాద్ధిగ్ధలైస్తోయవిలంబివో ఘనాః

నరాంపి మత్తథమరైః నరోరుహైర్భుగైర్విశేషాధిగలైస్తై దేహినః

“చెట్లకు పుష్పాలు అందాన్నిస్తాయి. వర్షించే మేఘాలకు మెరుపు తీగలు అందాన్నిస్తాయి. మత్తెక్కిన తుమ్మెదలతో కూడియున్న కమలములు సరస్సులకు అందాన్నిస్తాయి. పారమితలు (perfections : దాన, శీల, క్షాంతి, వీర్య, ద్యాన, ప్రజ్ఞలు) మనిషికి అందాన్నిస్తాయి.

“ఆరోగ్యం, ఆయుష్షు, ధనం, రూపం మొదలగు వాటిల్లో వ్యత్యాసాల వల్ల మనవుల్లో ఏర్పడిన ఉత్తమ, మధ్యమ, అధమ వర్గ భేదాలకు ప్రకృతి గానీ ఇతరమైన బాహ్యప్రభావాలు గానీ కారణం కాదు. స్వయంకృత కర్మయే కారణం.

“చిత్తమాలిన్యాలను ఎప్పటికప్పుడు ప్రతిపక్షభావనచే కడిగివేయకపోతే అవి అగ్నిలా విజృంభించి ఆత్మహితాన్ని పరహితాన్ని కూడా దగ్ధం చేస్తాయి.

“దావానలం ఎంత విజృంభించినా మహానదిని సమీపించినప్పుడు చల్లారిపోవునట్లుగా చిత్తమాలిన్య జ్వాలలు క్షమాగుణం వల్ల శమించిపోతాయి.

“సాసానికి హేతువులైన వాటిని నిర్మూలించే శక్తి క్షాంతికి ఉంది. క్షాంతిశీలికి వైరం ఎవరితోనూ ఉండదు. అతడు అందరికీ ఇష్టుడూ పూజ్యుడూ అవుతాడు. మరణానంతరం స్వర్గం, స్వగృహం ప్రవేశించినట్లు ప్రవేశిస్తాడు.

“తల్లలారా, శుభస్వభావాల్లో క్షాంతి అగ్రగణ్యమైనది. సజ్జనులకు క్షమ అనే అభేద్యమైన కవచం ఉంటుంది. దుర్జనవాక్య బాణాలు దానికి తగిలి మొక్కబోతాయి. అంతే కాదు, అవి ప్రశంసాపుష్పాలుగా మారి క్షాంతిశీలర కీర్తిమాలలో అవయవాలవుతాయి. క్షాంతి, మాయను మట్టుబెట్టి మోక్షానికి ద్వారం తెరుస్తుంది. కనుక హితాన్ని అవశ్యం కలిగించే క్షాంతిని అభ్యాసం చేయకుండా ఏ ముముక్షువు ఊరకుండగలడు?”

ఈ ధోరణిలో వారికి ఆయన ధర్మాతిధ్యం కొనసాగించాడు.

ఆ సమయంలో శిబిరంలో నిదురిస్తున్న రాజు మేల్కొన్నాడు. “దేవేరులెక్కడ?” అని ప్రశ్నించాడు. ఆ పిమ్మట జలస్రాయంగా మధువును త్రాగి దేవేరులను వెదుక్కొంటూ క్షాంతివాది కుటీరస్థానానికి వచ్చాడు. వారందరూ క్షాంతివాదికి సమీపంగానే కూర్చొని ఆరాధనాభావంతో కళ్ళప్పగించి ఆయన్ను చూస్తూ ఆయన వినిపించే వాగమృతాన్ని వీనుల విందుగా గ్రోలుతూ, తన్మయులై ఉండడం రాజు చూశాడు. అతడు రాజరిక క్రౌర్యం మూర్తీభవించినవాడు. పైగా మధుసానమత్తుడు.

తన అంతఃపురకాంతలు పరపురుషుని సన్నిధిలో అలా ఉండడం చూసి అతనిలో ఈర్ష్య, అనూయ, క్రోధం ఒకదానితో ఒకటి పోటీపడి విజృంభించాయి.

అతని రాకతో ఉపన్యాసం ఆగిపోయింది. రాణులు వెళ్ళిపోయారు.

“ఒరే దొంగభిక్షూ, దంభాచారుడా, కపటుడా, నీకెంత గుండెదైర్యంరా విటాధమా! రాజాంతఃపురకాంతలతో సల్లాపాలు కావాలా నీకు? నీవు తపస్వివా? క్షాంతివాదివా? నీ బోడి తపస్సుకు ఆడవాళ్ళను ముందర కూర్చోబెట్టుకోవాలా? ఆడవాళ్ళ ముందు ఉత్సాహంగా అధ్యాత్మం ఒలకబోసే నీలాంటి బూటకపు సన్యాసులను, వంచకులను ఖండతుండాలుగా నఱికినా పాపం లేదు” అని ఆ క్రూరుడు ఖడ్గాన్ని ఒర నుండి విసురుగా తీశాడు.

ఆ తిట్లకు క్షాంతివాది ఆవగింజంత కూడా చిత్తవికారాన్ని పొందలేదు. ఆ రాజా వాలకం చూసి భయపడనూ లేదు. కోపావేశంతో యుక్తాయుక్త విచక్షణ కోల్పోయి అధఃపాతాళానికి పడిపోతున్న అతణ్ణి చూసి అమితమైన జాలి వేసి ఇలా అన్నాడు : “నీవు తిట్టినందువల్ల నాకు బాధ లేదు. కర్మనూత్ర ప్రేరణ వల్ల నీవు తిట్టడం, నేను తిట్టబడడం జరిగింది. ఇక్కడికి వచ్చిన అతిదులకు మామూలుగా నేను చేసే అతిథి మర్యాదలు కనీసం వాగ్రూపంగానైనా నీ విషయంలో వీలుకావడం లేదనే నా బాధ. తప్పు మార్గంలో నడిచేవాళ్ళను సరైన మార్గంలో పెట్టవలసిన నీలాంటి రాజాలకు దుందుడుకుతనం తగదు. బాగా విమర్శ చేసిన మీదట ఏదైనా చేయడం యుక్తం. ఇక్కడ ఏ అపరాధమూ జరుగలేదు. ఒకవేళ ఏదైనా అపరాధం జరిగి ఉండినా, క్షమ వహించడం నీకు శోభస్కరంగా ఉంటుంది. శక్తిమంతులకు క్షమ భూషణం లాంటిది. అసహనం మంచిది కాదు. నీ క్షమను (భూమిని) ఎలా జాగరూకుడవై రక్షించుకొంటావో అలాగే ఈ క్షమను కూడా రక్షించుకోవడం శ్రేయస్కరం.”

“ఒరే మిథ్యాభిక్షూ, నీవు అసలైన భిక్షువైతే నీ ప్రాణాలు కాపాడు

కోవడానికి ఇలా క్షమోపన్యాసం ఇవ్వవు" అన్నాడు రాజు వెటకారంగా. క్షాంతివాది నిర్వికారంగా ఇలా అన్నాడు. "రాజా, నీ కోపమే నా ప్రయాస. నన్ను చంపితే నీకెంత అపకీర్తి వస్తుందో తలచుకొని జాలిపడి ఆ అపకీర్తి నుండి నిన్ను తప్పించడానికి క్షాంతిబోధ చేశాను. 'జాతస్య హి ధ్యో మృత్యుః' కనుక మరణభయం నాకు లేదు. చేయవలసిన పనులు చాలా ఉన్నాయి. ఇప్పుడు చనిపోతే ఎలా' అనే ఆందోళన కూడా నాకు లేదు. అక్షముడవై నీవు ధర్మోల్లంఘన చేసి నష్టపోరాదని క్షమను నీకు బోధించాను. క్షమ ఇతరమైన అన్ని సద్గుణాలకు నిలయమైనట్టిది. అన్ని దోషాలకు నివారణమైనట్టిది. క్షమకు మించిన సుగుణం లేదు. దానిని నీకు నీ క్షమం కోరి ప్రీతితో బోధించాను" అన్నాడు చాలా సౌమ్యంగా.

రాజు మరింత ఉగ్రుడై "నీ ఆయుష్షు మూడిందిరా వేషధారీ" అని ఎత్తిపట్టిన కత్తితో మీదికి వచ్చాడు. వారించే సంజ్ఞ చేస్తూ కొంచెం సైకి ఎత్తిన క్షాంతివాది కుడిచేయిని ఒక్క వేటుతో నటికివేశాడు. క్షాంతిపారమితను సాధించిన ఆ మహాసత్వుడైన బోధిసత్వునికి అది దుఃఖాన్నివ్వలేదు. హెరమైన ఆ పని చేసిన రాజు యొక్క ఆగామి దుఃఖాన్ని తలచుకొని అతనిలో అమితమైన కరుణయే చోటుచేసుకొన్నది. కానీ మౌనం దాల్చాడు. ముదిరిన రోగంతో ఉన్న రోగి విషయంలో వైద్యుడు ఏమీ చేయలేక కేవలం జాలి పడినట్లుగా క్షాంతివాది కూడా రాజు విషయంలో జాలిగుండె వహించి మౌనంగా ఉండిపోయాడు

ఆ నరయాప రాక్షసుడు ఒక్కొక్క అవయవాన్ని బలమైన కత్తివేటుతో ఖండిస్తున్నప్పటికీ క్షాంతివాది భారత హోహాకారాలు చేయలేదు. కోపంతో శాపనార్థాలు పెట్టలేదు. ఈ దేహం ఈ విధంగా అంతం కావడం లలాట లిఖితమని అనుకొంటుండగానే శిరస్సు కూడా తెగి క్రిందపడింది.

బ్రహ్మ జాతకమ్

ఒకానొక కాలంలో బోధిసత్వుడు బ్రహ్మలోకవాసిగా ఉండినాడు. అనేక జన్మలుగా కారుణ్యాన్ని అభ్యసించినవాడు కనుక బ్రాహ్మీయ సుఖాలు కూడా అతనికి మైకాన్ని కలిగించలేకపోయాయి. పరహిత కార్యచరణ ఉత్సాహాన్ని తగ్గించలేకపోయాయి.

రాగ ద్వేష మోహాలకు నిలయమూ దుఃఖసంతప్తమూ అయిన మనుష్య లోకం మీదికి బోధిసత్వుడు దృష్టిని ప్రసరించాడు. కల్యాణ మిత్రుల సంపర్కానికి దూరమై కుమిత్ర సంపర్కాన్ని కలిగించుకొని ఆ కారణంగా మిథ్యాదృష్టి అనే చీకటి గుయ్యారంలో పడిపోయి పరిభ్రమణం చేస్తున్న అంగడిమ్ముడు అనే విదేహరాజు కనపడ్డాడు. “పరలోకం లేదు గిరలోకం లేదు. శుభకర్మల వల్ల సుఖం, అశుభ కర్మల వల్ల దుఃఖం అనేది వట్టి మాటలు” - ఇలాంటి నిశ్చయాలు చేసుకొన్న అతనిలో ధర్మక్రియా ఉత్సాహం నశించింది. దాన శీలాది సుగుణాల ఎడల విముఖత కలిగింది. దార్మికులను అవమానించే నైజం ఏర్పడింది. సద్గర్మశాస్త్రాల ఎడల అగౌరవభావం ఎక్కువయ్యింది. పరలోక కథలను పరిహసించే ధోరణి అధికమయ్యింది. మొత్తానికి మిథ్యా ప్రభావం వల్ల అతడు విషయ బోగ లాలమడుగానూ, యదేష్టాచరణుడుగానూ దిగజారినాడు.

పరిపాలకుడు అలా తయారవడం వలన ప్రజలకు కలిగే నష్టాలను తలచుకొని బోధిసత్వుడు ఆవేదన చెంది అంగడిమ్ముని సంస్కరించే ఉద్దేశంతో ఆకాశవార్షంలో సుఖాసీనుడై ఉన్న అతని ముందు ప్రత్యక్షమయ్యాడు.

అగ్నిస్కంధం (పుంజం) లాగా జ్వలిస్తున్న, మెరుపుతీగల సమూహంలా ధగధగమనిపిస్తున్న, మార్యకిరణాల సమూహంలా గొప్పకాంతితో ప్రకాశిస్తున్న ఆ

ఆకారాన్ని చూచి అంగదిన్నుడు అదిరిపడి: సంసంభ్రమంగా లేచి నమస్కరిస్తూ వినియంగా గౌరవంగా ఇలా ప్రశ్నించాడు : “భూమి మీద పాదాలు మోపి నడిచినట్లు ఆకాశంలోనూ పాదాలు మోపి నడవగల పాదపద్మాలు, సూర్యకాంతి వంటి దేహకాంతి కలిగి నా లోచనాలకు ఆనందం కలిగిస్తున్న మీరెవరు?”

“సద్గుణాలకు అసద్గుణాలకు హృదయంలో జరిగే భీకర అంతర్యుద్ధంలో సద్గుణాల పక్షంలో నిలబడి, అసల్ పక్ష సేనానాయకులైన రాగద్వేషాలపై విజయం సాధించి బ్రహ్మలోకం చేరిన ఒకానొక దేవర్షిగా నన్ను తెలుసుకొనుము” అన్నాడు బోధిసత్వుడు.

“మహర్షి, మీ ఋద్ధి ప్రభావం (wonder working power) ఆశ్చర్యంగా ఉన్నది. ఈ ఆకాశపార్య కుడ్యాలు (గోడలు) మీ ప్రవేశానికి అటంకం కాలేకపోయాయి. భూమి మీద నడిచినట్లు ఆకాశంలో నడవడం మీకు సాధ్యపడు తున్నది. ఈ ఋద్ధి ప్రభావం మీకెలా కలిగిందో చెప్పండి” అన్నాడు విదేహరాజు పరమ విస్మయంతో.

“ధ్యానం, సదాచరణం, ఇంద్రియ సంవరం (restraint) వల్ల ఇది కలిగింది” అన్నాడు బోధిసత్వుడు. “నిజంగా పరలోకం అనేది ఉందా?” అని రాజు మళ్ళీ ప్రశ్నించాడు. “ఉంది మహారాజా” అన్నాడు దేవర్షి. “ఉందని విశ్వసించడానికి మాకు ఋజువులు ఏమిటి మార్వా (మహనీయా)” అన్నాడు అంగదిన్నుడు. “ప్రత్యక్ష, అనుమాన అగమ ప్రమాణాలున్నాయి కదా! వీటి ద్వారా విషయ పరిశీలనం అనే పరీక్షా పద్ధతి ఉన్నది కదా! రాజా, భూమి మీద పశుపక్ష్యాదులను ప్రత్యక్షంగా చూస్తున్నావు. ఆకాశంలో చంద్ర సూర్య నక్షత్రాలను ప్రత్యక్షంగా చూస్తున్నావు. ఇలా ప్రత్యక్ష గోచరంగా ఉండే విషయంలో సందేహజాడ్యం ఎందుకు? ధ్యానబలం చేతగానీ తీక్షణమైన స్మృతిబలం చేతగానీ పూర్వ జన్మలను స్మరణకు తెచ్చుకొవగలిగే జాతిస్మరులు అక్కడక్కడ ఉన్నారు కదా. ఇప్పుడు నీ ముందర నేనే సాక్ష్యంగా ఉన్నాను కదా. ఋద్ధి, విజ్ఞానం, చైతన్యం అనే పేర్లతో వ్యవహరింపబడే నీలోని ఒక

ధర్మం (element) ఆకస్మికంగా ఏర్పడిందని నిరూపించగలవా? విచారం చేస్తే గర్భస్థ శిశువు లోని బుద్ధి కూడా ఆకస్మికం కాదనేది తెలుస్తుంది. పూర్వజన్మను ఒప్పుకోకుండా నీవు తోబుట్టువుల మధ్య వున్న అనేక వ్యత్యాసాలను కారణాలను ఎలా వివరించగలవు? అప్పుడే పుట్టిన శిశువు యొక్క స్వస్వప్నాయత్నాన్ని ఆకస్మిక వాదంతో ఎలా సమర్థించగలవు? కమలముల సంకోచ వికాసాల మాదిరే ఇది కూడా ఒక యాంత్రిక (mechanical) ప్రక్రియ లనడం తప్పు. కమలముల విషయంలో కాలనియమం ఉంది, ప్రయత్నం లేదు, శిశువు విషయంలో కాల నియమం లేదు, ప్రయత్నం ఉంది సూర్య కిరణప్రభావం వల్ల కమలములు వికసిస్తాయి. అవి వికసించే ప్రయత్నాన్ని స్వయంగా చేయవు శిశువు అలా కాదు. స్వయంగా యత్నిస్తుంది అలా యత్నించమని ఎవ్వరూ ఎక్కడా నేర్పడం లేదు. యత్నానికి కారణంగా ఇచ్చి, ఇచ్చకు కారణంగా జ్ఞానం ఉంటుంది. జ్ఞానం ఎప్పుడూ పూర్వ జ్ఞాన సిద్ధమేకానీ ఆకస్మికం కాదని విచారించి తెలుసుకోవచ్చు. కనుక నీలో బుద్ధి జ్ఞానం చైతన్యం అనేది నీ శరీరం పుట్టుకతోనే క్రొత్తగా పుట్టింది కాదు. నీ శరీరం నాశనంతో నశించిపోయేదీ కాదు కనుక పరలోకం ఉందని తెలుసుకో" అన్నాడు బ్రహ్మలోక నివాసి.

మిథ్యాదృష్టి బాగా ఒంటబట్టినవాడు కనుక పరలోక నిరూపణకు అంగడిన్నాడు అసహనాన్ని వ్యక్తం చేస్తూ "ఓ మహర్షి మూర్ఖజనాన్ని బయటపెట్టడాని కోసమే పరలోక కథలూ సిద్ధాంతాలు పూర్వీకులు అల్లినారు. దీన్నంతా నమ్మి నమ్మమంటారు. సరే అలాగే నమ్ముతాను. ఇప్పుడు నాకొక ఐదు వందల విష్కాలు (బంగారు నాణాలు) అప్పుగా ఇచ్చి వెళ్ళండి. పరలోకానికి నేను వచ్చినప్పుడు తీసుకొందురుగానీ! వేయి విష్కాలుగా చెల్లిస్తాను!"

ఆ పెదపరం మాటలకు తగిన రీతిలో సమాధానం భోదింపజేసాడు ఇస్తూ "అప్పిచ్చేవాళ్ళు మనిషి చూసే ఇస్తారు. దుష్కడికి, తిండిపోతుకి, దుర్లభుడికి, సోమరికి అప్పు ఇస్తే ఇక అది తిరిగిరాదని వాళ్ళను తెలుసు కదా ! మిథ్యాదృష్టివాళ్ళు

పోయి చేరే పరలోకంలో అప్పు వసూలు చేసుకొనే అవకాశం బొత్తిగా లేదే! అది తెలిసి తెలిసీ నీకు అప్పు ఎలా ఇవ్వడం? ఉష్ణ నరకాలు* ఎనిమిదీ, శీత నరకాలు ఎనిమిదీ ఉన్నాయి. ఈ పదహారంటిలో ఎక్కడికి నీవు చేరినా అప్పు రాబట్టడం నాకు సాధ్యపడదు కదా!

“యాతనాశరీరం (పాపకర్మఫల అనుభవం పూర్తయ్యేదాక మరణం లేని శరీరంతో కేవలం నరక బాధలు అనుభవించడానికి యోగ్యమైన శరీరం) పొంది నీవు అవిరామంగా ఏడుపులు, కేకలు, పెడబొబ్బలు పెట్టుంటే వచ్చి వసూలు చేసుకోవడం ఎలా ?

వధవికర్తనరాడనపాటనైర్దహనతక్షణపేషణభేదనై:

విశననైర్వినిరైశ్చ నదాయురః కఫమృణం ప్రతిదాన్యసి మే తదా

“మోదుట, కత్తరించుట, కొట్టుట, చీల్చుట, కాల్చుట, కోయుట, దంచుట మొదలగు చిత్రహింసలు యమదూతలు నీ యాతనా శరీరం మీద జరిపిస్తుంటే క్షణం విరామం లేక పరమదారుణమైన బాధ నీవు అనుభవిస్తున్న ఆ స్థితిలో నా ఋణం ఎలా చెల్లించగలవు?” అని చిత్ర విచిత్రములైన నరకలోక బాధలను వివరంగా తెలియజేశాడు.

అభీషణమైన నరకలోక బాధలు సవివరంగా వినిన విదేహరాజుకు అదురు పుట్టి మిథ్యాదృష్టి మీద అనురాగాన్ని తొలగించుకొని పరలోకం మీద విశ్వాసం పెంచుకొన్నాడు. దుర్గతికి పోకుండా సర్గతికి పోయే మార్గాన్ని బోధించమని దేవర్షిని ప్రార్థించాడు. ధర్మశ్రవణ యోగ్యుడుగా అతడు పరివర్తనం చెందడం గమనించిన దేవర్షి ఇలా బోధించాడు :

పూర్వకాలం రాజాలు సద్గుణ ప్రేమ కలిగి శ్రమణ బ్రాహ్మణులను

* సంజీవ, కాలనూత్ర, సంమాత, రౌద్ర, మహారౌద్ర, తపన, ప్రతపన, అవీచి - ఇవి ఎనిమిది ఉష్ణ నరకాలు. అర్బుద, నిరర్బుద, అతత, హాహన, హుహన, ఉత్పల, వర్ష, మహావర్ష, - ఇవి ఎనిమిది శీత నరకాలు.

మంచి శిష్యులవలె గౌరవించారు. ప్రజల ఎడ దయ కలిగి చక్కగా పరిపాలన చేశారు. మంచి కీర్తిని గడించారు. అదియే నీ సద్గతికి మార్గం.

“జయించడానికి కష్టమైన అధర్మంపై విజయాన్ని సాధించుము. వదిలించు కోవడానికి కష్టమైన లోభాన్ని విడిచిపెట్టుము. స్వర్గద్వారం నీకు తెలుపబడినదవుతుంది. సజ్జనసమ్మతమైన మతం ఎడల స్థిరమైన రుచి కలిగియుండుము. మూర్ఖ జనులను రంజింపజేయడానికి అనువుగా రూపొందిన మతం మీద రుచి వదులుకొనుము.

“ధనాన్ని మంచి పనులకు ఉపయోగపడే సాధనంగా చూడుము. ప్రజల ఎడల దయ కలిగియుండుము. అది చాలా మంగళకరమైన సుగుణము. దాని వలన పరహితమే గాక స్వీయహితము కూడా సిద్ధిస్తుంది. స్థిరమైన ఇంద్రియ సంవరాన్ని (restraint), శీలాన్ని కలిగియుండుము. నీకు దుర్గతి ఎన్నడూ కలుగదు.

“నీ శరీరాన్ని రథంగా భావించుము. ప్రయాణము చేయుచున్న యజమానిగా నిన్ను భావించుము. మంచి మనస్సును సారథిగా కలిగి యుండుము. మైత్రిని ఇరుసుగా కలిగియుండుము. దమము, దానములను చక్రములుగా కలిగియుండుము. పుణ్య సంపాదనా ఇచ్చును ఈషగా (నాగ) కలిగియుండుము. సంయతేంద్రియములను ఆశ్రములుగా కలిగి యుండుము. స్మృతిని (mindfulness) పగ్గములుగా కలిగియుండుము. సంప్రజన్యమును (awareness) ప్రతోదముగా (ములుగట్ట), సచ్చాత్తములను శస్త్రములుగా, వస్తువులను కూబరముగా, క్షమను కాడిగా, దక్షతను రథగమనముగా, ధైర్యమును (నిర్వికారత) రథ పటుత్వముగా, మనోహారమైన మధురవాక్కును కందెనగా, అశిథిల నియమమును రథావయవముల సంది బంధముగా, ఆర్జవమును (అకుటిలత) చక్కని బాటగా కలిగి యుండుము. కీర్తిని పతాకముగా, శమమును కేతువుగా (banner) కలిగి ఈ ఉజ్వల రథము ద్వారా దయను అనుసరించి కదలినచో ఈ లోకములోనూ పరలోకములోనూ శుభములను బడయుదువు.”

హస్తి జాతకమ్

ఒకానొక కాలంలో బోదినత్తుడు హస్తిశరీరుడై ఒక మహారణ్యాన్ని సేవాన భూమిగా చేసుకొని అక్కడ లభించే ఆకులు, కమలనాళాలు ఆహారంగా; జలాశయాల్లోని నీటిని పానీయంగా సేవిస్తూ స్వంతుష్టుడై ఒక తపస్విలాగా ఉపశమన జీవితాన్ని గడుపుచుండినాడు. ఆ అరణ్యం పేరు నాగవనం (ఏనుగులకు నివాసయోగ్యమైన అడవి). ఆ అడవికి ఒక వైపు పర్వత శ్రేణులు, మరోవైపు విశాలమైన మరుభూమి (ఎడారి) ఎల్లలు.

ఒకనాడు ఆ అడవి సరిహద్దుల్లో సంచారం చేస్తున్న బోదినత్తునికి జనశబ్దం వినపడింది. “ఇదేమిటి?” జనసంచార మార్గం కాదే ఇది? సమీపంలో జనపదాలు కూడా లేవే - ఎవరో వేటకు వచ్చినారనుకోవడానికి. ఎవరో దారి తప్పినట్లున్నారు. లేదా ఏ రాజో కోసం వచ్చి వెళ్ళగొట్టిన జనసమూహం అయి ఉండవచ్చు. ఈ జనశబ్దంలో ఆనంద ఉత్సాహచాయలు లేవు. బాధాతప్పుల హాహాకార ధ్వనుల్లా వినబడుతున్నాయి. ఏమిటో తెలుసుకొంటాను” అనుకొని ఆ మహాసత్తుడు కరుణా ప్రేరితుడై శబ్దం వచ్చిన వైపు అడుగులు వేగంగా వేస్తూ వెళ్ళాడు. కొంత దూరం వెళ్లే సరికి రోదన ధ్వనులు స్పష్టంగా వినబడటంతో నడక వేగాన్ని పెంచాడు. ఆ ప్రదేశం ఎడారిని అనుకొని ఉన్నది. కనుక అక్కడ చెట్లు చేమలు లేవు. దూరం నుండే చూశాడు ఏడు వందల మందిని-చిక్కి శల్యావశిష్టుల్లా ఉన్నవారిని, అరణ్యాభిముఖంగా వస్తున్నవారిని. నడుస్తున్న హిమగిరి శిఖరంలా, కదలివస్తున్న దట్టమైన పొగమంచులా, బలమైన గాలి వెనుక నుండి నెట్టగా ముందుకు కదులుతున్న శరత్కాల మహామేఘంలా తమ వైపునకు వేగంగా వస్తున్న ఆ మహాసత్తుణ్ణి చూసి ఆ కందాళికులు “చచ్చామురా దేవుడా” అని ప్రాణాల

మీద ఆశను వదలుకొన్నారు. అయినప్పటికీ వెనుదిరిగి పారిపోయే ఉత్సాహం వాళ్లలో పూర్తిగా క్షీణించింది కనుక నిర్వేదంగా నిలబడ్డారు.

బోదినత్తుడు వారి పరిస్థితిని అర్థం చేసుకొని “మా బైష్ట మా బైష్ట (భయపడకండి భయపడకండి)” అని తామ్రారుణ వర్ణంలో మెరిసే ఆగ్రభాగం కలిగిన తొండాన్ని స్నేహసంకేతంగా పైకి ఎత్తి వాళ్ళను ఆశ్వాసిస్తూ సమీపించి “మీరెవరు? ఏ దేశం నుండి వస్తున్నారు” అని ప్రశ్నించాడు.

“వేయి సంఖ్యలో ఉన్న మా తెగను క్రూరుడైన మా దేశాధిపతి వెళ్ళగొట్టాడు ఈ ఎడారి ప్రయాణంలో ఇప్పటికి మాలో మూడు వందల మందిని కోల్పోయాము మా బాగ్యశేషం వల్ల లక్ష్యే ప్రసన్నంలాంటి నిన్ను చూడగలిగాము నీ దివ్యరూపాన్ని కలలో చూసినా చాలు ఆపదలు తొలగుతాయి ఇక ప్రత్యక్షంగా చూసిన బాగ్యం చెప్పవలసినదేముంది?” అన్నారు కాందిశీకులు

వారి దీనావస్థకు బోదినత్తుని కన్నుల నుండి దుఃఖాశ్రువులు పొంగిపొర్లాయి ‘ఆ రాజాది ఎంత దయావిహీనమైన బుద్ధి పరలోకభయం లేని వాడులాగున్నాడు అకృత్యాలు చేయడానికి సిగ్గుపడని మనిషిలాగున్నాడు మెఱుపులేగిలాంటి చంచలమైన సంపదల మైకంలో స్వహితాన్ని కూడా గుర్తించలేని మూర్ఖుడు మృత్యువు ఉన్నదానే నంగతినే మరచాడు పాపపరిపాకం ఎంత దారుణంగా ఉంటుందో తెలియని పామరుడు రోగాలపుట్ట అయిన ఒక స్వీయ దేహం కోసం ప్రాణుల ఎడ నిర్ణయం చూపుతున్నాడు. అబ్బా ఎంత మూర్ఖత్వం! దేశాంతర గమనానికి వీరికి ఈ అడవిలో దారి లేదు అటు కొండ కోనల్లో దిగి వెళ్ళవలసిందే కానీ ఆహారం ఎలా? బహు రోగ శతాలయం అయిన ఈ దేహాన్ని దుఃఖ ప్రోతమృత్యును దాటడానికి వీళ్ళకు పడవలా పనికివచ్చే పాదనంగా చేస్తాను స్వర్గ మోక్ష ప్రాప్తి పొడవైన ఈ మానవదేహాలు అర్థాంతరంగా నాశనం కారాదు’ అనుకొని ఆ కాందిశీకులను పరమ కరుణాదృష్టితో వీక్షిస్తూ “నాయనలారా, ఈ అడవిలో మీకు

దారి లేదు. అటువైపుగా కొండ లోయకు దారి ఉంది. ఆ దారిని పట్టుకొని దిగి వెళ్ళారంటే క్రింద నిర్మల జలకాసారం కనబడుతుంది. దైవప్రాప్తమైన ఆహారం అక్కడ మీ కోసమే ఎదురు చూస్తున్నట్లుగా సిద్ధమై ఉన్నది. ప్రాద్దునే ఒక పెద్ద ఏనుగు కాలు జారి ఆ కోసలో పడి మరణించింది. అది మీకందరికీ సరిపోయి ఇంకా మిగులుతుంది. దాని ప్రేగులను శుభ్రం చేసి జలాన్ని నింపుకొనే తిత్తులుగా మార్చుకొని మీ ప్రయాణాన్ని కొనసాగించండి. కొన్ని రోజుల ప్రయాణం తరువాత సన్నార్లుడైన ఒక భూవతి రాజ్యంలోకి అడుగుపెట్టారు. అక్కడ మీకు జీవనం సుఖంగా ఉంటుంది. ఆలస్యం చేయకుండా వెళ్లండి. సుఖాన్ని పొంది ధర్మప్రీతి కలిగి వర్తిల్లండి" అని కరుణార్థ కంఠస్వరంతో పలికి వారికి మార్గనిర్దేశం చేసి పాగనంపి ఆ పిమ్మట మరో అడ్డదారిలో వేగంగా ఆ కొండ అంచుకు వెళ్ళి దేహత్యాగానికి సిద్ధమై ప్రణిధిని (సంకల్పాన్ని= resolution) ఇలా చెప్పాడు :

నాయం ప్రయత్నః మగలిం మమాస్తుం నైకాతవత్రాం మనుజేంద్రలక్ష్మీమ్
 మఖప్రకర్షైకరపాం న చ ద్యాం బ్రాహ్మీం శ్రీయం నైవ న మోక్షసౌఖ్యమ్
 యత్పత్తి పుణ్యం మమ కించిదేవం కాంతారమగ్నం జనముజ్జిహీర్షోః
 సంపారకాంతారగతస్య తేవ లోకస్య నిస్తారయితా భవేయమ్

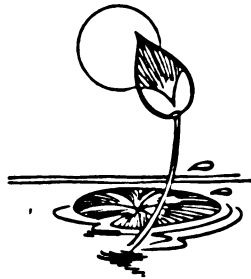
"నాకు ఉత్తమ గతిని సంపాదించుకోవడం కోసం కాదు ఈ ప్రయత్నం. ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యం కోసం కాదు; స్వర్గ సుఖాలు పొందడం కోసం కాదు; బ్రహ్మలోక ప్రాప్తి కోసం కాదు; మోక్ష సౌఖ్యం కోసం కాదు. దారి తెన్నూ లేని అడవి ప్రదేశంలో అల్లాడుతున్న ఈ దీనజనులకు సహాయపడి నేను పొందే ఈ పుణ్య సంభారం చేత సంసారాబిరో దుఃఖంతో అలమటిస్తున్న జీవులను నిర్వాణ తీరానికి చేరవేసేవాడినగుదును గాక!"

ఆ ప్రకారమైన ప్రణిధిచిత్తంతో మహాసత్యుడైన బోధిసత్తుడు ప్రమోదం చెంది ప్రసాత పతన దుఃఖాన్ని లెక్కచేయకుండా మిక్కిలి ప్రీతితో స్వకరీరాన్ని జారవిడిచాడు.

ఆ కాండిశీకులు తమ వ్రయాణాన్ని కొనసాగించి ఆ కాసారాన్ని చేరి లేచివచ్చిన ప్రాణంలో దప్పిక బాధను పొగట్టుకొన్నారు. ఆ మహాత్ముడు తెలియజేసినవిధంగా సమీపంలోనే ఆచిరమృతం అయిన ఏనుగు దేహాన్ని చూశారు. ఆ ఏనుగులాగే ఈ ఏనుగూ ఉండడం చూసి వాళ్ళు ఆశ్చర్యపడి "ఆ ఏనుగు సోదరుడో, దగ్గరి బంధువో, సుతుడో అయివుంటాడు. లేవి పక్షంలో ఇంత దగ్గరి సోలిక ఎలా సాధ్యం?" అని మొదట భావించారు. దగ్గరకు వెళ్ళి పరిశీలనగా చూశాక వాళ్ళకు దుఃఖం కట్టలు తెంచుకొన్నది. పరమాపుణ్యే సోగట్టుకొన్నవాళ్ళలా అవిరామంగా విలపించారు. "పెద్దుగు పడినట్లుగా శబ్దం వినబడితే ఏమో అనుకొన్నాము. ఇదా జరిగింది! కమల నాళాల రంగులో శోభించిన ఆ దేహమే ఈ దేహం. చంద్రకిరణాల లాంటి ఆ తెల్లని వెంట్రుకలే ఈ వెంట్రుకలు. ఆ అందమైన చిందువులే ఈ చిందువులు. తెల్లని గోళ్లలో లాజేలు ఆకారం లాంటి ఆ సాదాలే ఈ సాదాలు. ధనుస్సులాగా సుందరంగా వంగిన ఆ వెన్నెముకే ఈ వెన్నెముక. మదజలధారలలో పరిసరవాయువును సుగంధితం చేస్తూ సుశోభితంగా ఉన్న దీర్ఘమైన పూర్ణమైన ఆ వదనమే ఈ వదనం. అంకుశం పాడుపుల గుర్తులే లేవి ఉన్నతమైన మంగళమైన ఆ శిరస్సే ఈ శిరస్సు. విశాలమైన ఆ శిరోధరమే (మెడ) ఈ శిరోధరం. గిరితటరేణురంజితమై కనపడిన ఆ దంతాలే ఈ దంతాలు. మనకు దారి చూపిన దీర్ఘమైన ఆ లొండమే ఈ లొండం. ఆ నాగరాజ అంత అందంగా ఎందుకు కనపడినాడో అప్పుడు తెలియలేదు. పద్మణాలు తీసుకొచ్చిన అందమది అవి ఇప్పుడు తెలుస్తున్నది. మృత్యుడైనప్పటికీ హిమగిరి శృంగం వలె ఇంకా శోభిస్తూనే ఉన్నాడు. అపరిచితులం, ఏ సంబంధమూ లేవి మనకోసం ఆత్మార్పణం చేసుకొన్న ఈ మహనీయునికి మనం పూజా పురస్కారాలలో అగ్ని సంస్కారం చేసి ఋణం తీర్చుకొందాం" అని ఏకధారగా కప్పీరు కార్యుతూ గద్గద కంఠస్వరంలో పరిదేవన వాక్యాలు పలుకుతూ గట్టిగా విలపిస్తున్న ఆ కాండిశీకులను దర్శనూక్ష్యం తెలిపిన మరికొందరు ఓదార్చి కర్తవ్యాన్ని ఇలా బోధించారు:

“మనల్ని కాపాడడం కోసం మన అపరిచిత బాంధవుడు ఆత్మత్యాగం చేశాడు. ఆయన అభిప్రాయం నెరవేరకపోతే ఆ మహాత్యాగోద్యమం వ్యర్థమైపోతుంది. అపారకరుణతో ఆయన సర్వస్వాన్ని మనకు అతిధ్యంగా ఇచ్చి వెళ్ళాడు. అతిధ్యాన్ని స్వీకరించకుండా వెళ్ళిపోతే ఆ మహాత్ముని సత్క్రియను వ్యర్థం చేసినవాళ్ళమవుతాము. ఆయన మనకు గురువు లాంటివాడు. ఆయన వాక్యాలు పాటించడమే మనం ఆయనకు చూపదగు భక్తి. మనం ఈ విపత్తు నుండి గట్టిక్కిన పిమ్మట విడివిడిగా గానీ అందరమూ కలిసి గానీ ఈ ఆత్మబంధువు స్పృతికి శ్రద్ధాంజలి పుటిస్తూ మనంగా ఉత్సవాలు చేసుకొందాము.”

కర్తవ్య బోధ చేసిన వారి వాక్యాలలోని సామంజస్యాన్ని అందరూ ఆమోదించి ఆ నాగరాజు అభిప్రాయాన్ని నెరవేర్చి ప్రయాణం కొనసాగించారు.

సుతసోమ శాతకమ్

బోధిపత్నుడు ఒకానొక జన్మలో కురువంశంలో జన్మించాడు చరిత్రను వలె ప్రేమించుచు కనుక తండ్రి అతనికి సుతసోమడు నామకరణం చేశాడు

శీలం (good conduct), చదువు, దానం, దయ, దుష్టుల తేజస్సు, స్వేచ్ఛ, ప్రజ్ఞ, దృఢి, నష్టత (humility) అనుష్టత (modesty), స్త్రీ, పతి, వాతి, కీర్తి, దాక్షిణ్యం (civility) పేదస్సు, బలం, శుక్లత (purity of mind) మొదలగు వర్ణాదులు విందులై సుతసోమడు పెరిగి పెద్దవాడగు దుష్టవాగా మా అడివ్వుడయ్యాడు

సూర్యులను అంటే సుతసోమడికి చాలా శుభం సూర్యులను కలెంబి తనకు విసిరించినాకి బాగా సూర్యులను చేసి పంపాడు ఒకనాడు అతడు మహానాథం చేస్తుండగా దూరదేశం నుండి ఒక బ్రాహ్మణుడు తన కలెంబిన సూర్యులను విసిరించి సూర్యులను పొందటానికి అక్కడికి వచ్చాడు కానీ అతనిలో ఒక పెద్ద విషయం ముందుకొచ్చింది సూర్యులను కుమారుడైన కళ్యాణునితో పరమానందమును దుండూపానందం అక్కడ ప్రత్యక్షమయ్యాడు పంపించి రాజకుమారులను భూతగణాలకు బలి ఇస్తాను అని మొక్కుబడి సుతసోమణ్ణి పట్టుకుపోవడానికి వచ్చాడు ఆ తరువాత నుండి బైటపడే ఉపాధుని అలెంబిన పంపించిగా రాజసేవకులు సుతసోమణ్ణి విప్పించారు

కళ్యాణునితో తండుకోగానే బోధిపత్నునికి చాలా బాధి పేరింది పరమానందము వల్ల రాజ్యాన్ని పొగట్టుకొన్నవాడు, తనపై తనను అడుపులే ఉన్నాడని అప్పుతలెత్తుడు, స్వవర్మ పరిత్యాగం చేసాడని అపకీర్తిని మూచకట్టుకొన్నవాడు అయిన అతని దుష్టితనం తండుకోవ బోధిపత్నుడు చే

అతణ్ణి వెదుక్కొంటూ పోవలసినవాడను. అతడే స్వయంగా ఇక్కడకు వచ్చాడు" అనుకొని నిరాయుదుడై ఆ భయంకరాకారుడు వస్తున్న దిక్కుకు నడిచాడు. మోకాలిదాకా వదులుగా కట్టుకొన్న మాసిన వస్త్రం, దుమ్ముకొట్టికొనిపోయిన చింపిరి జాట్టుకు నారముడి, గాఢాంధకరంవలె ముఖాన్ని కప్పివేసిన ఒత్తైన గడ్డం, కోప మూర్ఛిత రక్తనయనాలు - ఈ ఆకారంతో కత్తిని రుభిపిస్తూ వస్తున్న కల్మాషపాదుణ్ణి చూచి భయపడకుండా నిలిచివది సుతసోముడొక్కడే. "ఎక్కువ శ్రమ లేకుండానే చేతికి చిక్కాడు కదా!" అని ఆనందంతో సుతసోముణ్ణి పట్టుకొని భుజం మీద పెట్టుకొని వేగంగా తన స్థావరానికి మరలినాడు.

ఒక పెద్ద కసాయి దుకాణంలా, ఒక ఘోరమైన శ్మశానంలా ఉన్న ఆ స్థావరాన్ని చూడగానే సుభాషితాలను వినిపించడానికి వచ్చిన ఆ దూరదేశ బ్రాహ్మణుడు సుతసోమునికి జ్ఞాపకం వచ్చాడు. "సుభాషితాలనే కానుకలు తీసుకొని ఆశగా దూరదేశం నుండి వచ్చిన ఆ బ్రాహ్మణుడు ఇప్పుడు ఆశావిహితాగ్నిచే పరితప్తుడై నిట్టూర్చుతూ, స్వభాగాన్ని నిందించుకొంటూ వట్టి చేతులతో మరలిపోతాడు కదా!" అని తలచుకొన్నవెంటనే జాలిగుండె గల అతని నయనాలు అశ్రుపూరితాలయినాయి. సుతసోముని ధైర్యగుణ సంపత్తిని వినియున్నవాడు కనుక కల్మాషపాదుడు అతను కన్నీరు కార్చడం చూచి ఆపదల్లో ధైర్యగుణం, శోకంలో పాండిత్యం పనిచేయవనే సామెత సత్యమైంది అనుకొని "ప్రియమైన ప్రాణం పోతుందని ఏడుస్తున్నావా? ధనం మొదలగు సుఖసాధనాలన్నీ వ్యర్థమయ్యాయని ఏడుస్తున్నావా? బంధువులను తలచుకొని ఏడుస్తున్నావా? పదవిని తలచుకొని ఏడుస్తున్నావా? ఆశలన్నీ నీ మీద పెట్టుకొన్న మీ నాయన్ను తలచుకొని ఏడుస్తున్నావా?" అని అడిగాడు.

"చాలా ఆశతో సన్నానం పొందాలని సుభాషితాలు పట్టుకొచ్చిన నా అతిథి నైరాశ్యంతో మరలిపోతాడు గదా అని తలచుకొంటే వచ్చిన కన్నీరింది. ఆ సుభాషితాలు గ్రహించి అతణ్ణి సముచితంగా సత్కరించి మళ్ళీ నీ దగ్గరకు వస్తాను. నన్ను

ఇప్పుడు విడిచిపెట్టు” అన్నాడు కన్నీళ్ళు తడుచుకొంటూ సుతనోముడు.

“మృత్యువదనం లాంటి నా నుండి బైటపడినవాడు మళ్ళీ ఎలా నా దగ్గరకు వస్తాడు? నీ మాటలు నేను నమ్మను. నిన్ను వదలిపెట్టను” అన్నాడు కల్మాషపాదుడు.

“లోభం చేత, మరణభయం చేత కొందరు సత్యాన్ని గడ్డిపోచతో సమానంగా త్యజిస్తారు. కానీ సజ్జనులకు సత్యం ప్రాణం కంటే గొప్పది. సర్వసంపదల కంటే గొప్పది. కనుక ఎన్ని కష్టాలు ఎదురైనా వారు సత్యాన్ని త్యజించరు. నేను రెండవ వర్గానికి చెందినవాడను. కనుక నా మాట నమ్మి నన్ను వదలిపెట్టు. మళ్ళీ వస్తాను” అన్నాడు సుతనోముడు పరమ శాంతస్వరంతో.

“స్వీయ దార్మికతను గురించి గొప్పలు చెప్పుకొంటున్నాడు. ఇతని సత్యానురాగం, ధర్మప్రియత ఏపాటిదో చూస్తాను! ఇతను తిరిగి రాకపోయినా నష్టం లేదు. వందమంది రాకుమారులను ఈ వరకే సేకరించియున్నాను కదా!” అనుకొని కల్మాషపాదుడు అతణ్ణి వదలిపెట్టాడు.

సుతనోముడు ఆ బ్రాహ్మణుని నుండి నాలుగు సుభాషితాలను గ్రహించి ఒక్కొక్క దానికి వేయి వరహాలిచ్చి సత్కరించి పంపాడు. కురురాజుకు ఈ విషయం తెలిసి “నాయనా సుతనోమా, సుభాషితాలు నీకంత ఇష్టంగా ఉంటే నేను కాదనను. కానీ వాటికి నూరు వరహాలు పైన వెల కట్టవద్దు. మన ఔన్నత్యానికి, ధనానికి మించిన సాధనం లేదు. అటువంటి ధనాన్ని అలక్ష్యం చేసేవారికి అదృష్టలక్ష్మి దూరమవుతుంది” అన్నాడు వాత్సల్యంగా హితబోధ చేస్తూ.

“నాన్నగారూ, సుభాషితాలకు నేను వెల కట్టలేదు. వెల కట్టే పని పెట్టుకొని ఉంటే మన రాజ్యం మొత్తం కూడా చాలదు. సుభాషితాలు మనస్సును ప్రసన్నం చేస్తాయి. శ్రేయస్సు ఎడల అనురాగాన్ని కలిగిస్తాయి. ప్రజ్ఞను పెంపుచేస్తాయి. మోహోధకారాన్ని పటాపంచలు చేస్తాయి. చోరులు మొదలగు వారిచే అపహరింప

బడుటకు వీలుగాని మహాధనంలాంటివి. జీవితాలను చక్కగా నడిపించే మహామంత్రి లాంటివి. ఆపదల్లో ఆదుకనే ప్రాణమిత్రుడిలాంటివి. శోకజ్వరాన్ని పోగొట్టే నాప్పిలేని వైద్యంలాంటివి. అలాంటి సుభాషితాలను గ్రహించే మహద్భాగ్యం కల్పించిన కల్మాషపాదుడి దగ్గరకు మళ్ళి నేను వెళ్ళి నా మాట నిలబెట్టుకోవాలి" అన్నాడు వినియంగా సుతసోముడు.

"చూడు నాయనా, అత్యవసర సమయాల్లో అసత్యమార్గాన్ని పాటించవచ్చు అని శాస్త్రాలు చెబుతున్నాయి. నీకు సత్యాన్ని పాటించాలనే పట్టుదల ఉంటే మన మహాసైన్యాన్ని వెంటబెట్టుకొని వెళ్ళి ఆ క్రూరుడి స్థావరాన్ని చుట్టుముట్టి వాణ్ణి నాశనం చేసి విజయలక్ష్మిని చేపట్టి క్షేమంగా తిరిగిరా" అన్నాడు నీతిశాస్త్ర కోవిదుడైన తండ్రి.

"చెప్పింది ఒక విధంగానూ చేసేది మరొక విధంగానూ ఉండడం నాకు సమ్మతం కాదు. ఆందరిచేత వదలిపెట్టబడిన శోచనీయుడతడు. నరకాభిముఖంగా ప్రయాణం చేస్తున్నవాడు. అతని ఎడల నాకు జాలి ఉన్నదే తప్ప విరోధభావం లేదు. సైన్యం అక్కరలేదు మైత్రీహృదయమే నా బలం అది చాలు" అని మహాసత్తుడైన బోదిసత్తుడు ఒంటరిగా బయలుదేరాడు

ప్రియదర్శనుడైన సుతసోముడు తన స్థావరానికి ఒంటరిగా తిరిగి రావడం దూరం నుండే చూసిన కల్మాషపాదుడు ఆశ్చర్యం పట్టలేక "అహహహ! సత్యవాదిగా ఇతనికి లోకంలో ఉన్న కీర్తి వట్టిది కాదు స్వీయ ప్రాణాలను, రాజ్య సౌఖ్యాలను కూడా సత్యపాలనకై వదలిపెట్టినాడు కదా! ఎంత గొప్పవాడు!" అనుకొన్నాడు

"ఇదిగో వచ్చాను. ఇక నన్ను నీ బోజనంగావైనా చేసుకో లేదా నీ దారుణ యజ్ఞానికి బలిపశువుగావైనా చేసుకో. నీ ఇష్టం" అన్నాడు సౌమ్యుడైన సుతసోముడు. "బలిపశువులు చాలినంతమంది ఈవరకే ఉన్నారు. నిన్ను పచనం చేసే అగ్ని ఇంకా రాజాకోలేదు. అది గవగవ మండేదాక ఆగుతాను. అంతలోపల ఆ

సుభాషితాలేమిటో నాకు వినిపించు” అన్నాడు కుతూహలంతో కల్మాషుడు.

“సుభాషితాల వల్ల నీకేమి ప్రయోజనం? పాట్లకోసం, జివ్యచాపల్యం కోసం దయను వదలిపెట్టినవాడివి. సుభాషితాలు ధర్మాన్ని ప్రతిపాదిస్తాయి అధర్మపరుడవైన నీకవి తలకెక్కవు. వృధాభాషణ ఆయాసం నా కెందుకు?” అన్నాడు నిర్భయంగా సుతనాముడు

“నా ముందు ఇలా భయరహితంగా ఎలా మాట్లాడగలుగుతున్నావు? నీకు మృత్యుభయం లేదా?” అన్నాడు కల్మాషుడు విస్మయంతో.

“గొప్ప ప్రయత్నం చేతనైనా తప్పించుకోలేని విషమస్థితి దాపురించినప్పుడు ఇక భయపడడం ఎందుకు? శుభకర్మలు చేయనివారే కదా మరణానికి భయపడడం జరిగేది” అన్నాడు మహాధీరుడైన సుతనాముడు.

అతని ప్రసన్నతకు, మైత్రీభావనకు, నిర్భీతికి, సత్యసంధతకు, దీరతకు ముగ్ధుడై కల్మాషుడు తన క్రూర స్వభావాన్ని వదలివేసి “నీలాంటివాడికి అపకారం చేస్తే అది హాలాహలాన్ని తిన్నదానితో సమానమవుతుంది లేదా శిరస్సునుగానీ హృదయాన్నిగానీ వేయిముక్కలు స్వయంగా చేసుకోవడంతో సమానమవుతుంది ఇప్పుడు దయ చేసి సుభాషితాలు వినిపించు” అని ప్రారేయపడి ఒక ఉన్నత శిలాతలం మీద వస్త్రాన్ని పరచి సుతనామణ్ణి ఆచార్య స్థానంలో ఆసీనుణ్ణి చేసి తాను క్రింద కటిక నేలపై వినయంగా కూర్చున్నాడు

మాదుర్యం, గాంభీర్యం మేళవించిన దివ్యకంఠస్వరంతో సుతనాముడు ఆ నాలుగు సుభాషితాలు వినిపించాడు.

యద్భుచ్చయాప్యసావీతం నకృత్సజ్జనసంగతమ్

భవత్యచలమత్యంతం వాభ్యావక్రమమీక్షతే

అనుకోనివిధంగా ఎక్కడో ఒకచోట ఒకసారి సజ్జనసాంగత్యం కలిగితే చాలు దాని వల్ల వీర్పడే మైత్రీ మిక్కిలి స్థిరమై ఉండిపోతుంది. స్థిరం కావడానికి

మాటిమాటికి పరిచయాలను అది ఆసేక్షించదు.

న నజ్జవాద్ధారచరః క్వచిద్భవేద్భజేత సాధూన్ వివయక్రమానుగః
స్ప్రశంత్యయత్నేన హి తత్ప్రమీవగం వివర్షితస్తద్గుణపుష్పలేణవః

ఎప్పుడుగానీ సజ్జనులకు దూరం కావద్దు. వినయంతో వాళ్ళను అనుసరిస్తూ సేవించుము. సజ్జనుల సమీపంలో ఉన్నవారికి అయత్నంగానే ఆ సజ్జనుల సద్గుణ పుష్ప రేణువులు సోకుతాయి.

రథా నృపాణాం మణిహేమభూషణా న్రజంతి దేహాశ్చ జరావిరూపతామ్
వతాం తు ధర్మం న జరాభివర్తతే స్థిరామరాగా హి గుణేషు సాధవః

బంగారంతో, మణులతో అలంకృతాలైన రాజుల రథాలు వాడకం వల్ల పాతబడిపోయి ఆకర్షణను కోల్పోతాయి. అలాగే దేహాలు కూడా ముడిమిపాలై విరూపతను చెందుతాయి. కానీ సజ్జనుల ధర్మానికి ముసలితనం లేదు ధర్మం ఎడల వారు ఎప్పుడూ స్థిరమైన అనురాగాన్ని కలిగి ఉంటారు.

వభశ్చ దూరే వసుధాతలాచ్చ పారాదవారం చ మహోల్లవస్య
అస్తావలేంద్రాదుదయస్తతో ఓపి ధర్మః వతాం దూరతే ఓవతాం చ

గగన తలానికి భూమి ఎంత దూరమో, మహాసముద్రం యొక్క ఈవలి ఒడ్డును ఆవలి ఒడ్డు ఎంత దూరమో, ఉదయాచలానికి అస్తావలం ఎంత దూరమో అంతకన్నా ఎక్కువ దూరంగానే కనబడుతుంది సజ్జనుల వడవడికకు, అసజ్జనుల వడవడికకు మధ్య ఉన్న దూరం.

ఈ నాలుగు సుబాషితాల్లోని శబ్దరామణీయకతకు, అర్థగాంభీర్యానికి సౌదాసుడు (సుదాసుని కుమారుడు సౌదాసుడు అనగా కల్మాషపాదుడు) పరమ ప్రీతుడై బదులుకు నాలుగు వరాలు ఇస్తానని చెప్పాడు.

“నీ మీదనే నీకు అధికారం లేనప్పుడు ఇతరులకు వరాలు ఎలా

ఇవ్వగలుగుతావు? నీ మాట విని నేను వరాలు కోరి ఆ పిమ్మట నీవు ఇవ్వలేకపోతే దానివల్ల సత్యవాక్ భంగమనే దోషం నీకు కలిగించినవాడినాతాను. కనుక నీ వరాలు నాకక్కరలేదు” అన్నాడు మృదువుగా సౌహార్ద్రంగా సుతసోముడు.

“రాజకుమారా, ప్రాణాలనైనా వదలిపెట్టాను గానీ నీ విషయంలో వరదానభంగం చేయను. నా మాట నమ్మి నీకు కావలసినవి కోరుకో” అన్నాడు కొంత రోషంతో సౌదాసుడు.

“నీవు సత్యవ్రతం పాటించాలి. ఇది నేను కోరే మొదటి వరం. నీవు జీవహింసను మానాలి. ఇది రెండవ వరం నీవు బంధించి ఉంచిన రాకుమారుల వందరినీ వదలిపెట్టాలి. ఇది మూడవ వరం. నాలుగవది, నీ ఆదోగతికి కారణమైన వరమాంస భక్షణను వదలిపెట్టాలి” అని పరహితకాంక్షుడైన సుతసోముడు వరాలు కోరాడు. చివరిది తప్ప తక్కిన మూడు వరాలు ఇస్తానన్నాడు సౌదాసుడు. “చివరి వరం ఇవ్వకపోతే మొదటి రెండు వరాలు ఇచ్చినట్లు ఎట్లవుతుంది?” అని బోధింపబడ్డ ప్రశ్నించాడు ఇలా వాదోపవాదాలు జరిగి చివరకు అతికష్టంతో నాలుగవ వరం కూడా ఇవ్వడానికి సౌదాసుడు అంగీకరించాడు పాఠకులారా, చూశారా సజ్జన సాంగత్యం వల్ల వచ్చిన మార్పు!

అయోగ్యహ జాతకమ్

ఒకానొక కాలంలో బోధిసత్వుడు అయోగ్యహంలో (ఇనుపమందిరం) జన్మించి అక్కడే పెరగడం జరిగింది. కనుక అయోగ్యహుడనే నామధేయం అతనికి ఏర్పడింది. ఒక రాజుకు పుట్టిన బిడ్డలు వరుసగా పురిటిలోనే చనిపోతుండడం వల్ల ఆ రాజు పురోహితులతో చర్చించి ఒక అయోగ్యహాన్ని ప్రసూతి గృహంగా నిర్మించి యంత్ర మంత్ర తంత్రాదుల రక్షణ గావించాడు. అతని నమ్మకానికి తగినట్లుగానే అయోగ్యహంలో పుట్టిన ఆ శిశువుకు ఏమీ కాలేదు. ఆ అయోగ్యహం మీద రాజుకు బలమైన నమ్మకం ఏర్పడి శిశువును అక్కడే వుంచి పెద్ద చేశాడు. అతణ్ణి ఇల్లు వెలుపలికి రానియక గురువులనే అక్కడికి పంపి విద్యాబుద్ధులు నేర్పించాడు.

ఆ పురంలో ఒకనాడు కౌముదీ మహోత్సవాన్ని పురజనులు ఘనంగా జరుపుకొంటున్నారు. అయోగ్యహునికి ఉత్సవకళతో నిండిన పురవీధుల్లో సంచారం చేసి రావాలని కోరిక కలిగి తండ్రి అనుమతితో రదారూడుడై నగర సంచారానికై తొలిసారిగా బయటకొచ్చాడు. ఆ నగర వీధుల్లో తిరుగుతూ కౌముదీ ఉత్సవాన్ని చూస్తుండగా క్రమంగా అతనికి పూర్వనివాసానుస్మృతి కలుగడం మొదలయ్యింది. అలా పూర్వజన్మల స్మృతి కలగడంతో అతనిలో సంవేగం తలెత్తింది.

“అయ్యో! ఈ లోకం యొక్క దీనావస్థ, చలత్వావస్థను ఏమని చెప్పుదును? ఈ కౌముదీలక్ష్మి అంతరించి రేపటికి కేవలం ఒక జ్ఞాపకంగా మాత్రమే మిగిలిపోతుంది. జగత్తు యొక్క ఈ ఆస్థిర స్థితిని తెలుసుకొనక అయ్యో, ఈ జనులెంత నిర్భయంగా సంచరిస్తున్నారు? అన్ని దిక్కుల్లో మృత్యువు కామకొని ఉన్న సంగతి తెలియక ఏ సంభ్రమమూ, తొట్రుపాటూ లేకుండా నిశ్చింతగా హార్షం కోసం పరుగులు పెట్టున్నారు. ఎదిరించడానికి వీలుగాని ముగ్గురు శత్రువులైన

వ్యాధి జరా మృత్యువులు ఎదుట నిలబడి ఉండగా పట్టించుకోకుండా హర్షములలో మునిగితేలడం ఏ బుద్ధిమంతుడు చేయగలడు? మెఱుపుతీగలనే బంగారు హారాలు కలిగిన మేఘాలు మహార్లవ మూర్ఛిత శబ్దాన్ని అనుకరించే శబ్దం చేస్తూ జలం కుమ్మరించి మళ్ళీ అంతలోనే అంతరించిపోతాయి. ఒడ్డున ఉన్న చెట్లను కూడా పెకలించి వేస్తూ మహోద్భ్రతంగా ప్రవహించిన నదులు అంతలోనే కృశించి సన్నని పాయలైపోతున్నాయి. కొండశిఖరాలను కూడా పెళ్ళగించివేస్తూ దట్టమైన మేఘాలను చెల్లాచెదరు చేస్తూ వీచిన రుంఝూమారుతం అంతలోనే శక్తిహీనమైన మందమారుతమైపోతున్నది. ఆకాసానికి ఉవ్వెత్తున లేచిన అగ్నిజ్వాలలు అంతలోనే మళ్ళీ కనబడకుండా పోతున్నాయి.

క: సంప్రయోగో న వియోగవిషు: కా సంవదో యా న విపత్నకైలి

జగత్ప్రవృత్తావిలి చంచలయామప్రత్యవేక్ష్యైవ జనన్య హర్ష:

“వియోగంగా ముగియని సంయోగం ఏది ఉన్నది? విపత్తుకు లోనుగాని సంపత్తు ఏమున్నది? సాంసారిక విషయాలన్నీ చంచల స్వభావములై ఉండగా జనులు హర్షంలో మైమరచి ఉండడం వారి ఆలోచనా రాహిత్యాన్నే తెలియజేస్తున్నది”

ఇలా సంవేగమానసుడైన అయోగ్యుడు ఆ ఉత్సవంలో, ఆ అలంకరణల్లో, ఆ కోలాహల జనసందోహంలో వైముఖ్యం కలిగించుకొని స్వీయ నివాసానికి మరలి ధర్మమేకమే శరణ్యమని నిశ్చయించి తండ్రి సమ్ముఖానికి పోయి తపోవన గమనానికి అనుజ్ఞ యాచించాడు.

విషద్గిమ్మైన బాణంతో కొట్టబడిన ఏనుగులాగా, సుడిగాలికి చలించిన సముద్రంలాగా రాజు ఆ యాచన విని చలించిపోయాడు. శోకం హృదయాన్ని పీడించగా కుమారుణ్ణి వారింపదలచి అతణ్ణి గట్టిగా కొగలించుకొని దుఃఖం వల్ల బొంగురుపోయిన కంఠంతో ఇలా అన్నాడు: “నాయనా, హఠాత్తుగా ఈ నిర్ణయానికి ఎందుకు వచ్చావు? నీకెవరైనా అప్రియం ఆచరించారా చెప్పుము ఈ క్షణమే

వాళ్ళకు దండన విధిస్తాను. లేక నా వల్ల ఏదైనా తప్పిదము జరిగిందా చెప్పుము. సవరించుకొంటాను. నన్ను దిక్కులేనివాణ్ణి చేసి వెళ్ళిపోకు నాయనా!”

“నాన్నగారూ, మృత్యుభయమే నన్ను పరివ్రాజక జీవితానికి పురికొల్పుతున్నది. గర్భంలో ప్రవేశించిన క్షణం నుండి జీవుడు మరణ సామీప్యానికి అస్థలిత ప్రయాణం చేస్తున్నాడు. నీతిశాస్త్ర కొశలుడైనా సరే బలవంతుడైనా సరే ఎవడున్నా జరామరణములను తప్పించుకోలేడు. కనుక నేను పరివ్రాజక ధర్మాచరణ కోసం వనవాసాన్ని ఆశ్రయిస్తున్నాను. భయంకరమైన కోరలున్న పులిసోటికి చిక్కి మళ్ళి జింక తప్పించుకోగలదేమో గానీ ఎంతటివాడైనా సరే రోగము, వార్తకృములనే భయంకరమైన కోరలున్న మృత్యుముఖాన్నుండి బయటపడలేడు. తపోబలసిద్ధి చేత ధన్యంతరి మొదలగు వైద్యశ్రేష్ఠులు మనుషుల రోగాలను శమింపజేసి ప్రసిద్దులైనారు. అలాంటి వైద్యులు కూడా మృత్యువు నుండి తమను రక్షించుకోలేకపోయారు అనివార్య రౌద్రత కలిగిన మృత్యువు విషయమై ఆలోచన చేసిన నాకు భవనవాసం రుచించడం లేదు. ఎవరిమీద కోపంతోగాని ప్రేమలు స్నేహాలు తగ్గిపోతున్నాయనే దిగులుతో గానీ నేను వనానికి పోవడం లేదు. ధర్మాచరణ కోసమే వనాన్ని ఆశ్రయిస్తున్నాను.”

కుమారుని మాటలు జాగ్రత్తగా విన్న రాజు ఇలా అన్నాడు : “వనం చేరి పరివ్రాజకులైనవారిని మాత్రం మృత్యువు కబళించకుండా విడిచి పెట్టుందా ? ధర్మాచరణకు ఇల్లా వనమూ అనే భేదం ఎందుకు ? కావలసినంత ధర్మాచరణం ఇక్కడే ఉండి చేసుకో. మేమెవరమూ అడ్డు తగలము. భవనం విడిచి అడవికి పోవడం వల్ల నీకు వచ్చే ఆధిక ప్రయోజనం ఏమిటి?”

తండ్రి పలికిన యుక్తియుక్తిమైన వాక్కులకు బోధిపత్తుడు ఇలా సమాధానమిచ్చాడు: “మీరన్న మాట వాస్తవమే. భవనమైనా వనమైనా మృత్యువు తప్పదు. ధర్మాత్ములు పాపాత్ములు అనే భేదం కూడా మృత్యువు చూపదు. కానీ

ధర్మాత్ముడు మరణం ఆసన్నమైనపుడు అనుతాపానికి గురి కాడు. అనుతాపానికి గురికానట్టి బలాన్నిచ్చే ధర్మాన్ని వనంలో ఆచరించడం సుకరం అనే అభిప్రాయంతో నేను అడవికి పోదలచాను. గృహవాసం ప్రమాదానికి, మదానికి, కామానికి, లోభానికి, భయానికి, ద్వేషానికి ఆస్పదంగా ఉంటుంది. ఇవి ఉన్న చోట ధర్మానికి అవకాశం లభించదు. గృహవాసంలో అనేక కుకర్మల చేత మనిషి లాగబడుతుంటాడు సంపాదించడం, సంపాదించినదాన్ని రక్షించడంలో పడి ఆకులచిత్తుడై ఉంటాడు. అనేకమైన సమస్యలచేత అశాంతచిత్తుడుగా ఉంటాడు. శమమార్గంలో నడవడానికి గృహవాసునికి ఎప్పుడు వీలు పడుతుంది? ధనమూ, బలమూ కాదు మనిషికి రక్షణ. ధర్మమే రక్షణ. మృత్యువును మోదముగా చూడగల శక్తి ధర్మం వల్ల కలుగుతుంది. ధర్మనిరతుడికి దుర్గతి భయమే ఉండదు. శుభకర్మలు, పాపకర్మలు పరస్పర భిన్న లక్షణాలు కలిగి ఉన్నట్లే వాటి ఫలములైన దుర్గతి, సుగతి కూడా పరస్పర భిన్న లక్షణాలు కలిగి వుంటాయి."

ఈ ప్రకారం అయోగ్యూడు తండ్రిని ఒప్పించి అనుజ్ఞ పొంది రాజ్యలక్ష్మిని గడ్డిపోచలాగా త్యజించి తపోభూమిని ఆశ్రయించాడు. అక్కడ అకుంఠిత దీక్షతో సాధనలు చేసి ప్రమాణాతీత ద్యానావస్థలను అనుభవానికి తెచ్చుకొని అనేకమంది శిష్యులను కూడా ఆ స్థాయికి చేర్చి అపార పుణ్యం గడించి ఆ బలంతో బ్రహ్మలోకప్రాప్తిని పొందాడు.

మహిష జాతకమ్

“గహనా కర్మణో గతి” అన్నట్లుగా ఒకానొక కాలంలో బోధిసత్వుడు ఒక అరణ్య ప్రదేశంలో మహిషవృషంగా (దున్నపోతు) జన్మ పొందడం జరిగింది. తమో బహుళమైన ఆ తిర్యగవస్తంలో కూడా అధ్యాత్మజ్ఞానం, కరుణ, క్షాంతి, ధర్మచర్య మొదలైనవి అతణ్ణి వదిలి పోలేదు.

మహిషుని మంచితనాన్ని, దయాస్వభావాన్ని, క్రోధసంరంభాలకు తావివ్వని శాంతస్వభావాన్ని చాలా కాలంగా గమనించిన ఒక దుష్టవానరం “ఏమీ చేసినా నాకు ఈ మహిషం వల్ల అపాయం ఉండబోదు” అనుకొని ఆ మహిషాన్ని అనేక రకాలుగా హింసించడం మొదలు పెట్టింది.

దయా చిత్తులైన మెత్తనివారిని చూసి వారి వల్ల భయం లేదని తెలుసుకొని దుర్జనుడు తెగ విజృంభించడం చేస్తాడు. ఎవరినుండైతే అపాయం ఏ కొంచమైనా ఉందని అనిపిస్తుందో వారి ఎడల మూత్రం చాలా మర్యాదగా వినయంగా పెద్ద మనిషి తరహాగా ప్రవర్తిస్తాడు.

మహిషుడు ప్రశాంతంగా నిదురబోతున్నప్పుడు లేదా నిద్రావశం చేత తూగుతున్నప్పుడు దుష్టవానరం అతని వీపు మీదికి లంఘించి నిద్రా భంగం చేసి ఆనందించేది. మరి కొన్ని సమయాల్లో చెట్టును ఎక్కినట్టుగా మహిషాన్ని ఎక్కి అతని కొమ్ములు పట్టుకొని ఉయ్యాల ఆట ఆడేది. మహిషానికి ఆకలి వేసి పచ్చిక మేయడానికి పోతే ఇది దారికి అడ్డంగా కుప్పిగంతులు వేస్తూ అటకాయించేది. కోతికి పాత పద్దతులలో వినోదం విసుగేస్తే మహిషాన్ని పీడించి ఆనందించడానికి కొత్త పద్దతులు కనిపెట్టేది. ఒకనాడు ఒక పుల్లను తీసుకొని మహిషుని చెవుల్లో

దోవుతూ ఆనందించింది. మరొకసారి మహిషునికి దప్పిక వేసి నీళ్ళు త్రాగడానికి మడుగువైపు పోతుంటే ఇది అతని తల మీదికి ఎక్కి కళ్ళను రెండు చేతులతో మూసి దాగుడుమూతలాట ఆడింది ఒకనాడు మహిషుడు మెల్లగా అడుగులు వేస్తూ పోతుంటే ఇది చేతిలో ఒక కణ్ణును ఎత్తిపట్టుకొని అతని మీదికి ఎక్కి సవారి చేస్తూ యమదేవుణ్ణి అనుకరించడం మొదలుపెట్టింది ఈ అల్లరి పనులేవీ మహిషాన్ని క్షోభింపజేయడం గానీ చికాకు పరచడం గానీ కోపంపాలు చేయడం గానీ చేయలేకపోయాయి. తన క్షాంతిస్థైర్యాన్ని పరీక్షించుకోవడానికి కోతి సహకారం లభిస్తున్నదని మహిషుడు భావించి అన్నిటినీ సహిస్తూ వచ్చాడు.

దుష్టవానరం ఆ సాధుశీలి మీద అలా సవారి చేయడం చూసిన ఒక యక్షుడు ఆ దృశ్యాన్ని సహించలేకనో మరి మహిషుని హృదయం తెలుసుకోవాలనో దారికడ్డంగా నిలబడి మహిషునితో ఇలా అన్నాడు : “ఏమిటి నీవు ఈ కోతికి అమ్ముడు పోయావా ? లేక దీనిని చూచి భయపడుతున్నావా ? లేక నీ స్వశక్తి ఏమిటో తెలుసుకొనక ఇలా అవమానాలు భరిస్తున్నావా ? వజ్రాయుధాల్లాంటి నీ కొమ్ములతో కుమ్మావంటే పర్వతమైనా రెండుగా చీలిపోతుంది. కొండశిలల మీద నీవు నడిస్తే నీ అడుగులు వాటి మీద బురదలో దిగినట్లు దిగుతాయి. కొండశిఖరంలా ఉన్న బలమైన నీ దేహం చూస్తే సింహాలకైనా వణుకు పుట్టుంది కదా! ఈ కోతిని నీ గిట్టల క్రింద పడవేసి పచ్చడయ్యేటట్లు చేయవచ్చు. లేక నీ వాడియైన కొమ్ములు ఉపయోగించి దీని పాగరు అణచవచ్చు ఇది నిన్ను చిత్రహింసలు పెట్టి బాధించి అవమానం పాలు చేస్తుంటే ఎందుకు సహించి ఊరుకొంటున్నావు? తితిక్ష, సౌమ్యత, దయ మొదలగు సద్గుణాలచే దుర్జనుని దౌర్జన్య రోగాన్ని నయం చేయడం కష్టం. అది కఫరోగం లాంటిది. కారాలు మిరియాల వైద్యం అవసరం.”

క్షమాగుణ పక్షపాతియైన మహిషుడు మృదుమధుర వాక్కులతో యక్షునికి ఇలా సమాధానమిచ్చాడు : “ప్రతీకార చర్య వీలుకాని బలవంతుల ఆపకార విషయంలో “క్షమించి వదిలేశాను” అని చెప్పడం శోభించదు. అది అశక్తత

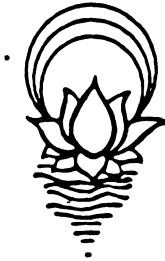
అవుతుందే గానీ క్షమ అనబడదు. ఇక సద్గర్వాచరణశీలురైన సాధువుల విషయంలో క్షమను చూపించడానికి ఆస్కారమే ఉండదు. వారు అపకారం చేసేవారుగా ఉండరు గనుక వారి విషయంలో క్షమాగుణ అవిష్కారానికి అవకాశమే ఉండదు. కనుక ప్రతీకారం చేయడానికి శక్తులమై ఉండీ దుర్బలుల అపకారాన్ని సహించడమే క్షమ అవుతుంది. ఈ దుర్బలుడు నన్ను అవమానిస్తున్నాడు. విజమే. ప్రతీకార చర్యకు దిగితే నా క్షమాగుణానికి అవమానం కలిగించుకొన్నవాడనవుతాను. గుణముల పరాభవం కన్నా ఈ వానరం చేత పరిభవమే మేలని నాకు తోస్తున్నది. హీనబలుని వల్ల కలిగిన అపకార సమయమే క్షమాగుణానికి పరీక్షా సమయం. హీనుల మీద పరాక్రమించడం ద్వారా గుణస్థైర్యానికి భంగం తెచ్చుకోవడం ఎందుకు? ఇస్తాడని తెలిస్తే చేయి చాచి అడిగేవాళ్ళు చాలా మంది ఉంటారు కనుక దానగుణశీలతకు అవకాశం మెండు. కానీ నిష్కారణంగా అపకారం తలపెట్టేవాళ్ళు చాలా అరుదుగా ఉంటారు కనుక క్షమాగుణశీలతకు అవకాశాలు తక్కువ. అలాంటి అరుదైన అవకాశం ఈ వానరం వల్ల నాకు లభించినప్పుడు నేనెందుకు దీని మీద కోపం చూపించాలి ? స్వీయధర్మహానిని కూడా లెక్కించకుండా ఈ వానరం నా సాపశుద్ధి కోసమే తాను పుట్టినట్లుగా ప్రవర్తిస్తున్నది ! అటువంటి ఈ వానరం మీద క్షమ చూపకపోతే నాకన్నా కృతఘ్నుడు ఇక ఎవరుంటారు?"

మహిమని ప్రసంగానికి అడ్డు తగిలి యక్షుడు ఇలా అన్నాడు : "అలా అయితే ఇక ఈ జన్మలో నీవు ఈ మర్కటం బాధ నుండి తప్పించుకోలేవు. క్షమను వదలిపెట్టకుండా దుర్జనుణ్ణి అదుపులో పెట్టడం ఎవరికి సాధ్యం?"

మహిమడు సమాధానంగా ఇలా అన్నాడు : "సుఖం పొందడం కోసం గానీ దుఃఖాన్ని నివారించడం కోసం గానీ పరపీడనకు దిగరాదు. పరపీడనం ద్వారా సంపాదించుకొనే కర్మఫలం నిత్యసుఖాన్ని ఇవ్వజాలదు. క్షమను ఆశ్రయించియే ఇతనిలో పరివర్తన తీసుకొని రాదలచాను. ఇతను మారకపోతే నష్టపోతాడు. నా దగ్గర లోక ఆడించిన మాదిరి ఇతరుల దగ్గర సాగదు. అసహనశీలురెవరితోనైనా

ఇతను తలవడి గుణపారం వేర్చుకొంటాడు. ఆ పిమ్మట మాబోటివాళ్ళ జోలికి కూడా రాని నెమ్మదస్సుడవుతాడు. అలా నాకు ఇతని నుండి ముక్తి లభిస్తుంది.”

మహిమని మహోన్నత వ్యక్తిత్వానికి ఆశ్రయపడి యక్షుడు పూజ్యభావం హృదయాన్ని వింపగా చేతులు జోడించి “సాదు సాదు! తిర్యక్కులలో ఇంతటి గొప్ప నడవడిక ఎక్కడిది? గుణముల యందు ఇంత ఆదరం ఎక్కడిది? ఏదో ఉద్దేశంతో మీరు ఇలాంటి శరీరధారణ చేసి సంచరిస్తున్నారు. వాస్తవానికి మీరు తపోభూమికి చెందిన తపోగరిష్ఠులని నా మనస్సు చెబుతున్నది” అని ప్రశంసించి, యక్షుడు తన పాదనైన చేతులను సాచి ఆ వానరాన్ని వట్టుకొని బంటిని విసిరివేసినట్లు విసిరివేసి అంతర్ధానమయ్యాడు.

శతపత్ర జాతకమ్

ఒకానొక వనప్రదేశంలో బోదిసత్తుడు శతపత్రపక్షిగా (wood pecker) ఉండడం జరిగింది. ఆ తిర్యగవస్త్రలో కూడా అతడు పరార్థచింతన వదలలేదు. తగిన సమయాల్లో ఇతరులకు ధర్మ వాక్యాలు తెలియజేస్తూ, బాధితులను యదాశక్తి ఆదుకొంటూ, తప్పుడు మార్గంలో పోతున్నవారిని సన్మార్గంలో పెట్టూ ఆ అడవికి ఒక వెలుగుగా ఉండినాడు. ఆ అడవి జీవులకు శతపత్రుడు ఒక ఆచార్యునివలె, వైద్యునివలె, రాజువలె తోచాడు.

దయామయుడైన ఆ శతపత్రుడు ఆ అడవికే పరిమితం కాలేదు. తన సహాయం ఎవరికవసరమో వెదకి అందించడానికి ఒకనాడు మరో అడవికి ప్రయాణమయ్యాడు. విషం పూయబడిన బాణం దెబ్బ తగిలినంతటి బాధతో విలవిలలాడుతూ ఒక సింహం భూమి మీద పారలుతూ ఉండడం శతపత్రుడు చూసి దానిని సమీపించి కరుణతో ఇలా పరామర్శించాడు: "ఏమయ్యింది మృగరాజా? అస్వస్థులై కనబడుచున్నారు. మిక్కిలి ధైర్యంతో ఏనుగుల మీద తలపడినందువల్ల ఇలా అయ్యారా? వేటగాని బాణమేదైనా తగిలి ఇలా అయ్యారా? లేక ఏదైనా వ్యాధి సోకి ఇలా అయ్యారా? ఏమైందో చెప్పండి. నేను చేయగలిగిందేమైనా ఉంటే చెప్పండి. మీకు స్వస్థత చేకూరడానికి ఉపయోగపడే పక్షంలో నా శక్తిని వినియోగించుకోండి."

సింహం బాధా స్వరంతో ఇలా అన్నది : "శ్రమ వల్ల కాదు, వ్యాధి వల్ల కాదు, బాణం వల్ల కాదు ఈ బాధ. నేను బోజనం చేస్తున్నప్పుడు నా దురదృష్టం వల్ల ఒక ఎముక గొంతుకలో తగుల్కొనిపోయింది. దాన్ని లోనికి మ్రింగడానికి వీలు కావడం లేదు, బైటకు కక్కడానికి వీలు కావడం లేదు. నా ఈ అవస్థను

ఏమని చెప్పను? ఈ కొఱగాని ఎముక ఎంత ముప్పు తెచ్చిపెట్టింది ! ఇలాంటి నమయాల్లోనే మిత్రుల అవసరం ఎంతైనా ఉంటుంది. మిత్రమా, ఈ ఎముకబాధ నుండి నన్ను తప్పించావంటే జీవితాంతం నీ మేలు మరచిపోకుండా ఉంటాను."

బుద్ధిమంతుడైన శతపత్రుడు శలోద్ధరణోపాయం ఆలోచన చేసి సింహాన్ని వీలైనంతమటుకు నోరును తెరవమని చెప్పి సింహం పండ్ల మధ్యలో ఒక చెక్కను బిగించి ఆ పిమ్మట సింహం కంఠంలోకి ప్రవేశించి తన నాడియైన ముక్కుతో ఎముకను పెకలించి తీసుకొని బయటకు వస్తూ సింహం పండ్ల మధ్య బిగించిన చెక్కను కూడా తీసివేశాడు

నిపుణుడైన శస్త్ర చికిత్సకుడు మిక్కిలి ప్రయత్నం చేసియైనా సాధించలేని ఆ పనిని అభ్యాసం లేకపోయినా శతపత్రుడు కరుణా ప్రేరిత మేధాశక్తితో సాధించాడు.

శలోద్ధరణం వల్ల బాధ, దిగులు తొలగిన సింహం పొందిన ప్రీతి కంటే ఎక్కువ ప్రీతిని శతపత్రుడు పొందాడు. ఇదియే కదా సజ్జనస్వభావం! ఇతరులకు సౌఖ్యన్ని సంపాదించి పెట్టినప్పుడు లేదా దుఃఖాన్ని తొలగించినప్పుడు సజ్జనుడు మిక్కిలి ప్రీతిని పొందుతాడు. అలా సింహానికి దుఃఖోపశమనం కలిగించి ప్రీతి హృదయుడై శతపత్రుడు సింహం నుండి సెలవు తీసుకొని తనదారిన వెళ్ళిపోయాడు

మరికొంత కాలం తరువాత ఆ అడవిలో పర్యటిస్తున్న శతపత్రునికి ఆహారం లభించక అన్నార్థియై అటు ఇటు తిరుగుచుండగా ఆ సింహం భోజనం చేస్తూ కనపడింది

సింహానికి తాను పూర్వం ఉపకరించినవాడైనప్పటికీ యాచనావాక్యాలు వినిపించడానికి ఇష్టపడలేదు. మంచి వక్త యైనప్పటికీ సిగ్గు వల్ల ఆ క్షణం మానవ్రతునిలా ఆయిపోవడం జరిగింది. కానీ తన అవసరం కనుక సింహం దృష్టిలో పడే విధంగా అటు ఇటు తిరిగాడు. దుర్మాతయైన ఆ సింహం

శతపత్రుణ్ణి ఆ స్థితిలో చూసినా భోజనానికి ఆహ్వానించలేదు. శిలాతలం మీద చల్లిన విత్తనంతోనూ, విప్పు లేని బూడిదలో చేసిన హోమంతోనూ సమానం కదా కృతఘ్నులకు చేసిన మేలు!

ఆహ్వానం లేకపోయేసరికి శతపత్రుడు ఆకలి బాధ చేత లజ్జను వదలి నోరు తెరిచి ఆశీర్వాచనపూర్వకంగా భోజనం ఆర్థించాడు.

పథ్యమస్తు మృగేంద్రాయ విక్రమార్జితవృత్రయే
అర్థినమ్నావమిచ్చామి త్వద్యశః పుణ్యపాథవమ్

మృగరాజా, మీకు శుభమస్తు. విక్రమం చేత మీరు జీవికను ఆర్జిస్తుంటారు. అర్థిని గౌరవించమని మిమ్మల్ని వేడుకొంటున్నాను. అర్థిని గౌరవించడం అనేది కీర్తికి, పుణ్యానికి సాధనమౌతుంది.

మదురమైన ఆశీర్వాచనాలు వినిపించినా క్రూరత్వాన్ని, స్వార్థాన్ని బాగా అభ్యసించిన సింహం కోపం వల్ల ఎఱ్ఱబడిన కన్నులతో శతపత్రుణ్ణి కాల్చి వేసే విధంగా చూస్తూ ఇలా అన్నది : "ఆపవయ్యా నీ సోది. నీవు అప్పుడు నా నోట్లో దూరి ఇంకా బ్రతికి ఉన్నావు కదా! అదే పదివేలుగా బావించుకో. మళ్లీ ఇక్కడికి యాచనకొచ్చి నన్ను అవమానిస్తున్నావు. బ్రతికి ఉండడం నీకు ఇష్టం లేనట్లుంది. పరలోకం చూపించమంటావా?"

ఆ పరుష వాక్కులకు, ఆ నిరాదరణకు మిక్కిలి లజ్జితుడై శతపత్రుడు రెక్కలు టపటప కొట్టుకొంటూ ఆకసంలోకి ఎగిరిపోయాడు.

ఒకానొక వనదేవత శతపత్రునికి జరిగిన తిరస్కారాన్ని సహించలేకనో మరి శతపత్రుని దీరత్వాన్ని పరీక్షించడానికో పక్షిరూపం ధరించి ఆకసంలోకి ఎగిరి అతనితో ఇలా అన్నది : "ఓ పక్షిశ్రేష్ఠా, చేసిన మేలును కూడా మరచి ఆ దురాత్మ నిన్ను అవమానించి పంపించింది. ప్రతీకారం చేసే శక్తి పెట్టుకొని ఎందుకు నీవు సహించి ఊరుకొంటున్నావు? ఆ కృతఘ్నాత్మను ఉపేక్షించడం వల్ల నీకు కలిగే

ప్రయోజనం ఏమిటి? నీవనుకుంటే ఈ క్షణంలో దాని ముఖం మీదకు దాడి చేసి కన్నులను పాడిచి గ్రుడ్డిదాన్ని చేసి దాని పంటి సందులోని ముక్కలనైనా పీకి తీసుకొరగలవు మరి ఎందుకు దాని బలగర్వాన్ని సహించి ఊరుకుంటున్నావు?”

అవమానితుడైన శతపత్రుడు వనదేవతచే అలా పురికొల్పబడినప్పటికీ తన కల్యాణ స్వభావాన్ని వదలిపెట్టలేదు. “చాలు చాలు ఈ మాటలు - నా బోటివాళ్ళ మార్గానికి సరిపడని మాటలు బాధితులైనవారికి సాదువులు కృపలో సహాయపడతారు. ప్రతిఫలాన్ని ఆపేక్షించి కాదు. సహాయం పొందినవారు తన్ను గుర్తిస్తున్నారా లేదా అనే ప్రశ్నే సాదువులకు తలెత్తదు. ఇక కోపానికి తావేది? కృతఘ్నుత అనేది అది ఉన్నవాడికే చెరుపు చేస్తుంది. ప్రత్యుపకారం ఆశించేవాళ్ళవరూ అతనికి సహాయపడరు. దూరంగా ఉండుతారు. ప్రతిఫలాపేక్ష లేకుండా సహాయపడినవాడే ధర్మాన్ని ఆర్జించి ఉత్తమ లోకాలు పొందుతాడు. ఈ లోకం లోనూ సత్కీర్తిని ఆర్జించుతాడు. సహాయపడడం అనేది ఒక ధర్మాచరణగా చేసేవాడు పశ్చాత్తాపపడవలసిన అవసరం ఏముంది? ప్రత్యుపకారం ఆపేక్షించి సహాయం చేస్తే అది ధర్మం అనబడదు. తిరిగి వస్తుందని భావించి ఇచ్చిన అప్పులాంటిదవుతుంది.”

శతపత్రుని సుభాషితాలను విని వనదేవత ప్రసన్నచిత్తయై “సాదు సాదు” అని అతనిని పొగడి ఇలా అన్నది: “జటావల్కల ధారణశ్రమ లేని మునివి నీవు. వేషధారులెందరు విజంగా ధర్మాన్ని, పరలోకాన్ని నమ్మేవాళ్ళున్నారు? మునిత్వసిద్ధికి వట్టి వేషం ఉంటే సరిపోదు. అధ్యాత్మగుణాల వల్లనే మునిత్వం సిద్ధిస్తుంది.”

(ఆర్య భారతవి విరచిత జాతకమాల సంక్షిప్త కథనం, పద్యం)

ఆనంద బుద్ధ విహార ప్రచురణలు

తెలుగు గ్రంథాలు

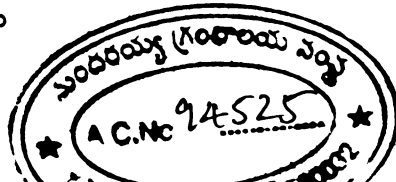
1. ధమ్మపదం (పాళీ తెలుగు)	రూ. 50 00
2 సిద్ధార్థ గౌతమ	రూ. 20 00
3 ధమ్మపద శతకమ్	రూ. 15 00
4 ధమ్మపదం (గీతిక)	రూ. 15 00
5. సువ్నాశ్లేఖ	రూ. 30 00
6 జాతకమాల	రూ 45 00
7 ధర్మపదం కథలు	రూ. 45 00
8 బోధివర్యావతారం	రూ. 40 00
9 లోకశేషుగాధలు	రూ. 40 00
10 వజ్రచేదిక	రూ. 45 00
11. నిత్య పారాయణ సుత్రములు	రూ. 50 00
12 ఆంధ్రదేశములో బుద్ధధాతు పేటికలు	రూ. 70 00
13 బుద్ధ దర్శనము	రూ. 125 00
14. బుద్ధుని ప్రవచనాలు	రూ 10 00
15 ప్రాచీనాంధ్ర బౌద్ధ శిల్పాలు	రూ. 25 00
16 బుద్ధ భగవానుడు	రూ. 100 00

English Books

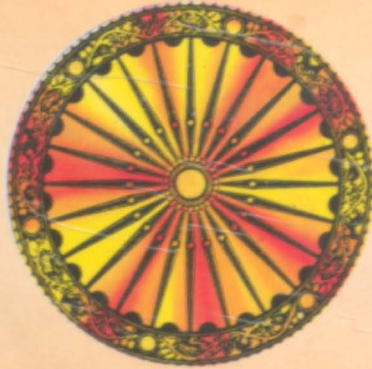
1. Siddhartha Gautama	Rs 20 00
2 Buddhist Inscriptions of Andhradesa	Rs 500 00
3 Buddhist Relic Caskets in Andhradesa	Rs 125 00
4 The Buddha and His Dhamma	Rs 15 00
5 Buddhism in relation to Science and World Religions	Rs 10 00

ఆడియోక్యాసెట్టులు (తెలుగు)

1. ధమ్మపదం రెండు భాగాలు	రూ. 50-00
2. సిద్ధార్థ గౌతమ	రూ. 25-00

ఆనంద బుద్ధ విహార ట్రస్ట్
బౌద్ధ ధర్మానికి, సంస్కృతికి అంకితమైన ధర్మ సంస్థ

నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మై సంబుద్ధస్స

ఆనంద బుద్ధ విహార ట్రస్ట్

మహేంద్ర హిల్స్, సికింద్రాబాద్ - 500026

ఫోన్ : 7732421, ఫ్యాక్స్ : 7733160

